

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**UMĚLECKÝ MECENÁT JAKO NÁSTROJ REPREZENTACE
ČESKOBUDĚJOVICKÉ RODINY ZÁTKŮ**

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Látal Ph.D.

Autor práce: Šárka Vošická

Studijní obor: Literárně – historická studia

Ročník: II.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 9. 5. 2014

.....

Mé poděkování patří zejména panu doktoru Hynku Látalovi, kterému vděčím za jeho aktivní přístup, cenné rady a odborné vedení při psaní této práce. Dále děkuji panu RNDr. Augustu Zátkovi a panu PhDr. Janu Kubertovi, za vstřícný přístup a nahlédnutí do soukromých materiálů, včetně prostorů vily v Libníči. Mé velké díky patří i všem institucím za jejich poskytnuté informace, materiály a milý přístup jako byl Památkový ústav v Českých Budějovicích, Archiv Národního muzea a Národní galerie v Praze, Jihočeská vědecká knihovna a Státní okresní archiv v Českých Budějovicích. V neposlední řadě děkuji své rodině, která mě v práci a studiu tolik podporovala.

ANOTACE

Šárka Vošická

Umělecký mecenát jako nástroj reprezentace českobudějovické rodiny Zátků

Předkládaná diplomová práce mapuje působení významné českobudějovické rodiny Zátků v kulturní sféře Českobudějovicka. Prostřednictvím vybraných členů této rodiny (Hynka, Augusta a Vlastislava Zátky) je představen náhled na dobovou atmosféru 19. a počátku 20. století a shrnuty kořeny jejich rozvětveného rodu s důrazem na jejich zakladatelskou a mecenášskou roli při budování jednotlivých českých organizací, podniků či spolků. První část práce je zaměřena na podněty a činnost Zátků ve sféře kulturní, politické a hospodářské, na kterou úzce navazuje druhá část, věnující se rodinným památkám nejrůznější povahy, ať už se jedná o některé stavby - například rodinné vily v Libníči (Jelmu) a v Českých Budějovicích či o sochařské ztvárnění JUDr. Augusta Zátky nebo sběratelskou činnost Vlastislava Zátky.

ANNOTATION

Šárka Vošická

The art patronage as a tool of representation of the Zátka family in České Budějovice

The diploma thesis maps the activity of the Zátka family, a significant family from České Budějovice, in the cultural sphere. A view on atmosphere of 19th century and the beginning of 20th century will be presented via selected members of this family (Hynek, August and Vlastislav Zátka). The roots of their extended family will be summarized with emphasis on their role as founders and patrons in founding particular Czech organizations, companies and associations.

The first part focuses on Zátkas' impulses and activities in cultural, political and economic sphere. The second part is dedicated to various family monuments, for example buildings (family mansions), statues or collecting activities.

OBSAH

ÚVOD	7
1. Historie rodu	12
2. Hynek Zátka	23
3. JUDr. August Zátka	35
4. JUDr. Vlastislav Zátka	57
5. Vily rodiny Zátků	63
5.1. Obecně o vilách na Českobudějovicku	63
5.2. Libnič a Jelmo	67
5.3. Zátkův statek v Libniči	68
5.4. Vila Augusta Zátky	69
5.5. Vila Gabriela Ferdinanda Zátky	73
5.6. Vila Miroslava Zátky	77
6. Sochařské památky JUDr. Augusta Zátky	80
6.1. Sochařské památky v Českých Budějovicích	80
6.2. Sochařské památky Augusta Zátky – busty a pomník	82
7. Sběratelská činnost JUDr. Vlastislava Zátky	98
7.1. Sběratelství obecně	98
7.2. Vlastislav Zátka a formování jeho sbírky	100
7.3. Zátka jako „znalec umění“	107
ZÁVĚR	111
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	113
PRAMENY.....	113
LITERATURA.....	114
INTERNETOVÉ ZDROJE:.....	119
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	120

ÚVOD

Když se vysloví příjmení „Zátka“, většině lidí se dnes vybaví těstoviny. Což je na jedné straně příznivé, že alespoň takováhle připomínka je opravdu spojena s českobudějovickou rodinou Zátků, ovšem na straně druhé, to nebyly a nejsou jen pouhé těstoviny, které se k této rodině váží a jsou s ní úzce spjaty.

Předkládaná diplomová práce se rodinou Zátků zabývá z hlediska jejího kulturního přínosu, kterým obohatila České Budějovice a blízké okolí v 19. a v první polovině 20. století. Především její zásluhou se v dvojjazyčném městě prosazoval upozaděný český živel před preferovaným německým, který díky rozvoji průmyslu přilákal do města mnoho lidí z okolního venkova.¹ Město se ve všech stranách rozpínalo, co do výstavby nových čtvrtí okolo historického jádra,² tak rozkvétalo hospodářsky i kulturně. Díky rostoucímu počtu obyvatel³ vznikalo mnoho českých i německých obchodů a továren na jedné straně,⁴ a zájmových spolků,⁵ včetně sportovních aktivit⁶ na straně druhé.

Rodinní příslušníci rodiny Zátků zastoupené třemi generacemi se uplatnili nejen v obchodu a podnikatelství, ale i na poli politickém a kulturním, kde dosáhli úspěchů, které stojí za bližší připomenutí. Proto jsem se v práci snažila představit pomocí vybraných zástupců rodiny šířeji jejich rodinné kořeny a zázemí, které si ve městě během století postupně budovali, a v neposlední řadě ukázat, jakým způsobem se původně venkovská

¹ Práci nacházeli ve stavebnictví či v Lannově loděnici, dále v pivovarnictví, cukrovnictví, zvonařství či jako výpomoc při různých řemeslech. Jiří Chvojka, *Město pod Černou věží, Vyprávění z historie Českých Budějovic*, České Budějovice 1992, s. 113 - 115

² Město bylo roku 1875 rozděleno na čtyři městské obvody – I. Vnitřní město, II. Pražské předměstí severně od náměstí, III. Vídeňské předměstí na východě směrem k nádraží a IV. Linecké předměstí, jižně za řekou Malší. V. Ambrož - B. Šindelář, *Průvodce Č. Budějovicemi a okolím*, České Budějovice 1924, s. 3. Kromě předměstí se rozrůstaly i okolní vesnice jako např. Kněžské Dvory, Rožnov, Mladé, Suché Vrbné nebo Čtyři Dvory. Daniel Kovář, *Budějovice před sto lety, jihočeská metropole v roce 1900*, České Budějovice, 2000, s. 8. Již v 90. letech 19. století se začalo uvažovat o celkovém sjednocení města díky novému územnímu plánu od Ludwiga Hacka, který řešil urbanizační rozšířením ulic a stávající městské zástavby. Daniel Kovář, *České Budějovice, I. díl, Vnitřní město*, Praha 2006, s. 41

³ Během 19. století vzrostlo téměř sedminásobně, z původně necelých 6 tisíc na téměř 40 tisíc. *Budějovice ve století páry: svědectví archivních dokumentů*, České Budějovice 2013, s. 8

⁴ Mezi ty nejvýznamnější patří německá továrna na tužky a kameninu bratrů Ludwiga a Carla Hardtmunthových a Pollakova sirkárna či naopak Český akciový pivovar, později Budvar. Okolo roku 1900 zde působilo na 25 různých velkých průmyslových firem. *Budějovice ve století páry* (pozn. 3), s. 17. Seznam podniků v roce 1902: L. M. Zeithammer, *České Budějovice a okolí*, České Budějovice 1904, s. 172-190

⁵ Kolem roku 1900 jich bylo ve městě na 130, jak českých, tak německých, společně s necelou desítkou smíšených. D. Kovář, *Budějovice před 100 lety* (pozn. 2), s. 16. Seznam českých spolků v L. M. Zeithammer, *České Budějovice a okolí* (pozn. 4), s. 153 - 172

⁶ Mezi ty nejvýznamnější lze jmenovat české sdružení Sokola a německého Deutscher Turnverein, společně s německým bruslařským a cyklistickým spolkem nebo s českým low-tenisovým spolkem. D. Kovář, *Budějovice před sto lety* (pozn. 2), s. 43 - 44

rodina prosadila v měšťanské společnosti, kde si získala tak výsostné postavení a stala se českou elitou města, když od 60. let 19. století stála na druhé straně barikády proti vládnoucí převaze německého obyvatelstva.

Vlivem nacionalismu si tyto dvě strany, vyjma dvou specifických skupin obyvatel tzv. „Budvajzerů“⁷ a Židů,⁸ začaly navzájem konkurovat ve všech možných směrech, což z dnešního pohledu bylo jediné dobře, jelikož díky dvojímu zakládání podniků, továren, škol, spolků atd. se město obohatilo o významné české a německé instituce, díky čemuž společensky vzrostlo a mohlo tak konkurovat mnohem větším městům v českých zemích.⁹

Celý text je rozdělen v podstatě na dvě větší části. V té první se má pozornost soustředila na vylíčení života této rodiny od jejich počátků, včetně seznamu jednotlivých členů až do poloviny 20. století. Představením třech nejvýznamnějších představitelů rodiny Zátků, kterým byl Hynek, August a Vlastislav, jsem se pokusila postihnout celkovou dobovou atmosféru, v níž se tyto tři osobnosti realizovaly. Druhá část práce je pak zaměřena na konkrétní příklady jejich uměleckého mecenátu, díky němuž se městu prezentovaly.

Dějiny a životy rodiny českobudějovických Zátků se přede mnou zabývalo a v současnosti zabývá několik badatelů a badatelek. Jejich bakalářské a diplomové práce mi poskytly jakýsi odrazový můstek, díky němuž jsem si postupně střídala další materiál. Je to práce především **Lucie Swierczekové**,¹⁰ která je svým rozsahem a obsahem nejucelenější prací věnující se českobudějovickým Zátkům a já z ní hodně čerpám. Dále práce **Leoše Nikrmajera**,¹¹ která mi poskytla informace z oblasti politické a veřejné působnosti nejvýznamnějšího z členů rodiny, JUDr. Augusta Zátky a práce **Klára Novotné**¹² jej doplnila o informace týkající se jeho ženy Jany Zátkové, jež byla zčásti upozaděnou osobností vedle

⁷ „Budvajzeri“ se nepřikláněli ani k jedné z národností a šlo jim spíše o příslušnost k určitému území, nikoliv k etniku. K nejvýznamnějším představitelům tohoto proudu obyvatelstva byl Adalbert Lanna či František Josef Klavík. *Encyklopedie ČB*, České Budějovice, 2006, s. 50 – 51 – František Rada, *Když se psalo c. k., ze života Českých Budějovic na počátku století*, České Budějovice 1965, s. 24 - 28

⁸ D. Kovář, *Budějovický poutník aneb Českými Budějovicemi ze všech stran*, Praha 2006, s. 92 - 93

⁹ Němečtí podnikatelé usilovali o to, aby jejich výrobky odebírali všichni zdejší Němci a české firmy se snažily získat přízeň Čechů. D. Kovář, *Budějovice před sto lety* (pozn. 2), s. 34

¹⁰ Lucie Swierczeková, *Hynek, August a Vlastislav Zátkové. Samospráva, politický, kulturní a všední život v Českých Budějovicích*, Katedra pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2005

¹¹ Leoš Nikrmajer, *August Zátka – příspěvek k politickému životu Českých Budějovic na přelomu 19. a 20. Století*, Katedra historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1992

¹² Klára Novotná, *Jana Zátková (1859-1933). Zapomenutá osobnost jihočeské historie?*, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2008

svého manžela. Práce **Jiřiny Smetanové**¹³ zas kromě osobnosti Augusta Zátky a shrnutí informací o historickém vývoji města a jeho školství, přiblížila podrobněji situaci týkající se jeho školské iniciativy. Práce **Michaely Filipy Dobešové**¹⁴ zas doplnila informace o JUDr. Vlastislavu Zátkovi, jako o dalším členu českobudějovického klanu společně s jeho sběratelskou činností. Kromě nich jsem nahlédla též do prací **Hany Adamisové**¹⁵, která stručně nastiňuje přehled o českobudějovickém národnostním poměru, školství a spolcích, přičemž některým těmto spolkům se více věnuje práce **Jana Votruby**.¹⁶

Vedle nich mi byl hlavním pramenem podrobně zpracovaný **fond Zátků** od již zmíněné Lucie Swierczekové, jenž je uložen v Archivu Národního muzea a spolu s ním i další instituce, jako je Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích vlastníčí řadu knih a drobných tisků, včetně místních tiskovin a periodik, jež v podstatě mapovaly každíčkový krok Zátků, který ve městě učinili. Byly jím především Jihočeské listy, Republikán, Jihočeské slovo, Jihočech, Jihočeská jednota, Ohlas od Nežárky, Hlas lidu, Českobudějovické listy atd.

V neposlední řadě musím jmenovat i regionální časopisy, jako je **Jihočeský sborník historický a Výběr - Časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech**. Ty mi poskytly různé drobné studie, týkající se jednotlivých členů či jim blízkých osobností, které byly s nimi určitým způsobem spjaty, ať už přátelsky či pracovně. Při práci jsem též využila materiálů z Národního památkového ústavu a Státního okresního archivu v Českých Budějovicích.

Pro pochopení širšího kontextu doby, ale i vodítkem k jednotlivým představitelům a institucím, byla důležitá literatura věnující se Českým Budějovicím, jako je v první řadě *Encyklopedie Českých Budějovic*, která odkazuje na další bližší prameny. Knih o Budějovicích a jejich periferiích najdeme hned několik. Ty první už u **Leopolda M. Zeithammera**,¹⁷ Rudolfa Strnada, **Františka Rady**,¹⁸ **Jiřího Chvojky**¹⁹ či dnešních historiků

¹³ Jiřina Smetanová, *Zátkovo státní reálné gymnázium v ČB v letech 1884-1914*, Historický ústav Filozofické fakulty a Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 2012

¹⁴ Michaely Filipy Dobešové, *Sbírka vlámského a holandského malířství Vlastimila Zátky*, Ústav dějin křesťanského umění Katolické a Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014

¹⁵ Hana Adamisová, *Českobudějovický pakt. K pokusu o česko-německé vyrovnání v Českých Budějovicích na počátku 20. Století*, Katedra historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1994

¹⁶ Jan Votruba, *Spolkový život v Českých Budějovicích v první polovině 20. století*, Historický ústav Jihočeské univerzity, České Budějovice 2005

¹⁷ L. M. Zeithammer, *České Budějovice a okolí* (pozn. 4)

¹⁸ F. Rada, *Když se psalo c. k. České Budějovice na počátku století* (pozn.) - Idem, *Když se psalo T. G. M. České Budějovice*, České Budějovice, 1992

¹⁹ J. Chvojka, *Město pod Černou věží* (pozn. 1)

a badatelů jako je **Daniel Kovář**,²⁰ **Pavel Koblasa**²¹ či dvojice **Milan Binder a Jan Schinko**.²²

Máme štěstí, že se rodinou Zátků zabýval už tehdy jejich žijící společník, místní historik a profesor gymnázia **Rudolf Strnad (1891 – 1942)**, jenž o jednotlivých rodinných příslušnících napsal několik spisů a osobně se s nimi stýkal.²³ Rodem Zátků až k jejich kořenům se zajímal také jindřichohradecký rodák a historik **Jan Muk (1901 – 1980)**, jenž byl, jak uvádí Klára Novotná, s rodinou Zátků dokonce spřízněn prostřednictvím své matky a mimo jiné o nich psal i v místních jindřichohradeckých novinách.²⁴ Avšak díky samotnému členovi rodiny - **Vlastislavovi Zátkovi**, jenž působil jako jakýsi rodinný kronikář, máme ve fondu Zátků k dispozici řadu informací týkajících se jak jeho osobnosti, tak i celé českobudějovické větve Zátků.

Další skupinu tvoří literatura týkající se jednotlivých kapitol. V kapitole věnované rodinným vilám byla důležitým vodítkem knížka *Slavné vily Jihočeského kraje*, která vyšla v rámci projektu edic a výstav - *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*.²⁵ Spolu s ní i diplomová práce jedné z autorů knížky – Evy Erbanové (Žáčkové) zabývající se jihočeskou regionální architekturou v období let 1918 – 1938,²⁶ spolu se studií Milana Šilhana²⁷ a materiály z NPÚ České Budějovice.²⁸ Pro bližší poznání lokality vil mi posloužily spisy věnované Libníči,²⁹ Jelmu³⁰ a Českým Budějovicím. Navíc díky samotným dědicům rodiny Zátků, panu PhDr.

²⁰ D. Kovář, *Budějovice před sto lety* (pozn. 2) - Idem, *České Budějovice I. Díl* (pozn. 2) – Idem, *Budějovický poutník* (pozn. 8) - Idem, *Příběhy budějovických pomníků*, České Budějovice 2000 - Idem, *Budějovické hřbitovy. Malý kulturně-historický průvodce*, České Budějovice 2001 - Idem, *Lišov: 1334-2004*, Lišov 2004 - Idem a kol., *Libnič a okolí. (Vlastivědná příručka)*, České Budějovice 1995

²¹ Daniel Kovář a Pavel Koblasa, *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*, České Budějovice 2005

²² M. Binder – J. Schinko, *České Budějovice zmizelé, aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*, České Budějovice 2007 – Idem, *Zátkova reálka (Historie školní budovy v ulici Fráni Šrámka v Českých Budějovicích)*, České Budějovice, 2013

²³ R. Strnad, *Hynek Zátka*, České Budějovice 1936 - Idem, *Příspěvky k životopisu Hynka Zátky*, České Budějovice 1936 – Idem, *Dr. August Zátka*, České Budějovice 1927, - Idem, *Projevy a řeči dra. Augusta Zátky*, České Budějovice 1935 – Idem, *Básně Augusta Zátky*, České Budějovice 1932 – Idem, *K dějinám českobudějovické Slovanské lípy*, České Budějovice, 1938 – Idem, *Padesát let odboru Národní jednoty Pošumavské v Českých Budějovicích (1884 – 1934)*, České Budějovice 1934

²⁴ J. Muk, *Z kroniky rodu Klavíkova a Zátkova*, Praha 1948

²⁵ Eva Erbanová - Milan Šilhan - Rostislav Švácha, *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007

²⁶ Eva Žáčková, *Meziválečná architektura jihočeského regionu, 1918-1938: České Budějovice, Strakonice, Písek, Blatná*, Katedra dějin umění, Filozofická Fakulta, Univerzity Palackého v Olomouci, 2003

²⁷ Milan Šilhan, *Českobudějovická architektura mezi dvěma světovými válkami, Výběr - Časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech*, r. 36, č. 1, 2000, s. 15-31

²⁸ Eva Žáčková, *Č. Budějovice – bývalá Zátkova vila se zahradou čp. 1845*, in: *Evidenční list nemovité kulturní památky*

²⁹ Florián Fenel, *Lázně Libnič s okolím: s mapou okolí a vyobrazeními*, Vodňany 1912 - František Bouchal, *Paměti Libniče*, České Budějovice 1926 - Vratislav Klabouch, *500let obce Libniče*, České Budějovice 1926

³⁰ Helena Nováková, *Jelmo: místo příhodné k životu*, Rudolfov: Jelmo 2003

Janu Kubertovi a RNDr. Augustu Zátkovi jsem měla k dispozici některé materiály ze soukromých zdrojů a ústní informace.

Pro kapitolu zabývající se sochařskými památkami JUDr. Augusta Zátky mi v první řadě velmi pomohla knížka Daniela Kováře – *Příběhy budějovických pomníků*, který kromě Zátky mapuje i další významné pomníky, bysty či pamětní desky lidí, jež se určitým způsobem zapsaly do historie města a jejichž četné odkazy nalezneme rozmístěné po celém městě. Dalším zdrojem informací mi byl fond autora zátkovských sochařských prací - Bohumila Kafky, uložený v archivu Národní galerie³¹ a českobudějovický místní tisk, jenž mapoval jednotlivé postupy a debaty nad pomníkem JUDr. Augusta Zátky, který stával před městskou radnicí.

Ohledně kapitoly týkající se JUDr. Vlastislava Zátky a jeho umělecké sbírky mi byla podstatná nejnovější diplomová práce Michaely F. Dobešové, která se na sbírku holandských a vlámských malířů zaměřila podrobněji. Kromě této práce jsem využila i příslušný katalog Stefana Bartilly s vyobrazením a popisem jednotlivých děl³² a v neposlední řadě vlastnoručně sepsaného průvodce sbírkou od Vlastislava Zátky³³ a další jeho drobné spisy, týkající se umění a sběratelství, uložené ve fondu Zátků v ANM v Praze. Obecné informace o vývoji sběratelství a sběratelích pak z kolektivní knihy autorů *Sběratelství*³⁴ a knihy Lubomíra Slavička.³⁵

Na závěr je potřeba uvést, že poměrné množství spisů věnujících se rodině Zátků, se kterými jsem měla možnost pracovat, je podmíněna silným nacionalismem ze strany českých příznivců a členové rodiny jsou v publikacích či člancích vylíčeni většinou pozitivně, mnohdy až přehnaně oslavováni za svou činnost na poli české emancipace ve městě. Tudíž je potřeba brát text s určitou rezervou a nahlížet na něj jako na dokument, který se snaží vylíčit rodinu Zátků především z hlediska významných kulturních osobností, jež se zasloužily o vznik mnoha organizací a jim příslušných staveb, které můžeme s jistými úpravami obdivovat dodnes.

³¹ ANG Praha, Osobní fond Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966 – pomník A. Zátky

³² Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století, Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou*, AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

³³ Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1937

³⁴ Helena Brožková a kol., *Sběratelství*, Praha 1983

³⁵ Lubomír Slaviček, *„Sobě, umění, přátelům“*, kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939, Brno 2007

1. Historie rodu

Historie rodu Zátků sahá až do 17. století,³⁶ kdy je poprvé zmiňována usedlost „U Zátků“ v Kamenném Újezdě blízko Českých Budějovic.³⁷ Odtud pocházel Matouš Zátka³⁸, který tam dne 10. října 1679 prodal pro dluh svůj grunt sousedovi Matěji Vaněčkovi, jenž po něm převzal i jméno bývalého majitele. Později se Vaněčkův - Zátkův vnuk krejčí Šimon³⁹ přestěhoval do Velešína, kde si 8. června 1738 vzal vdovu Reginu Fojtlovou vulgo Smržovou⁴⁰, s níž zde hospodařil. Od té doby byli v matrikách místní fary nazýváni jako „lidé svobodní“, díky propuštění Šimona ze schwarzenberského poddanství panství krumlovského.⁴¹ Společně vychovali dva syny - Matyáše⁴² a Ondřeje. Pro linii českobudějovického rodu Zátků je stěžejní osobnost Ondřeje Zátky⁴³, který se za svůj život stihl dvakrát oženit. Nejprve s Žofií Kamarýtovou, s níž měl dvě děti⁴⁴ a po její smrti s Marií Pfeiferovou⁴⁵, se kterou měl tři syny - Matouše, Kašpara a Václava.⁴⁶

Zakladatelem českobudějovické větve Zátků byl **Matouš**, narozený 13. srpna 1778 ve Velešíně v usedlosti čp. 72. V jednadvaceti letech se dne 5. října 1799 oženil s dvacetiletou

³⁶ Roku 1870 Hynkovi Zátkovi nabízel nějaký maďarský právní poradce F. L. von Bücky z Monoru u Pešti, že mu vystupuje souvislost jeho rodu se šlechtickým rodem Zátků v Uhrách, kam se jeho členové (jakýsi Jan šlechtic ze Zátků) dostali z Blatné a Bernardic již roku 1620, přičemž byli povýšeni do říšského šlechtického stavu. V Uhrách se pak roku 1735 objevuje další Jan šlechtic ze Zátků a po něm prý čeští Zátkové. Z toho Bücky usuzoval, že by českobudějovičtí Zátkové snad mohli uplatňovat nároky na léna těchto předků, kteří r. 1680 přesídlili trvale do Uher, kde lze jejich rodokmen sledovat až do r. 1720 a stačí pouze najít souvislost s tímto datem. J. Muk (pozn. 24), s. 3 - Ovšem Hynkův syn August Zátka, jež otce v této věci zastupoval, jeho služby razantně odmítl pro nedůvěryhodnost, a jak mu sám v jednom z 11 dopisů odepsal „Jsem si příliš vědom ducha století, v kterém žijeme, než abych kladl velkou váhu na šlechtický titul.“ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 4 - ANM, f. Zátkovi, korespondence Hynka Zátky, inv. č. 71, k. 1 a inv. č. 337-38, k. 3

³⁷ Ovšem podle rodinné tradice rod pocházel z Písecka, kdy byl již v 18. století starousedlým měšťanským rodem. Ovšem souvislosti píseckých Zátků s budějovickými Zátkými nelze přesně potvrdit, i přes dochování písecké matriky datované od r. 1740. J. Muk (pozn. 24), s. 28

³⁸ Kromě něho je v berní rule Kamenného Újezda roku 1653 uveden Blažej Zátka. J. Muk (pozn. 24), s. 13

³⁹ Kromě Šimona měl Matouš ještě syna Pavla, zdejšího faráře od roku 1738. Ibidem, s. 13

⁴⁰ Po chalupě, kterou zdědila po otci Františkovi Fojtlovi, kterou dne 18. června Šimon od tchána odkoupil. Svatební smlouva byla uzavřena 21. dubna 1738. Ibidem, s. 13 Tento datum zaměnil Strnad za datum svatby.

⁴¹ Vlastislav Zátka, *Historie Zátkova rodu v obrysech*, 1954, s. 1, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2506. Několik dat i R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 3, J. Muk (pozn. 24), s. 13

⁴² Narozen 19. února 1740. J. Muk (pozn. 24), s. 14

⁴³ Narozen 20. listopadu 1741, povoláním krejčovský tovaryš. Jemu otec Šimon dne 11. září 1759 předal svou usedlost čp. 72, což nasvědčuje, že starší bratr Matyáš musel být mrtev, jinak by usedlost přešla na něho. Byl váženou osobností v obci - nazýván spoluobecním primasem. Zemřel koncem roku 1820 nebo 23. ledna 1821. J. Muk (pozn. 24), s. 14

⁴⁴ Pavla (15. ledna 1763) a dceru Kateřinu (10. listopadu 1775) Ibidem, s. 14

⁴⁵ Zemřela na tuberkulózu dne 5. září 1802. Ibidem, s. 14

⁴⁶ Narozen 4. března 1786, jako jeho starší bratr Matouš byl bednářem a majitelem hospodářství č. 72 ve Velešíně, byl dvakrát ženat, měl 11 dětí a zemřel 10. listopadu 1861 na faře u syna Josefa v Neustupově. Více o tomto klanu. Ibidem s. 24 – 28

Markétou Hlachovou⁴⁷, dcerou velešínského souseda Víta Hlacha⁴⁸, od kterého zakoupili vlastní usedlost čp. 85, kde společně hospodařili a vedli menší hostinec „Na Hvízdalce“.⁴⁹ Zátka byl povoláním bednář ve velešínském pivovaře, jeho manželka vedla hostinec a prodávala formanům krmení pro koně. Velešínem se tou dobou vozila sůl z Rakouska a koloniální zboží z italského Terstu, tudíž bylo v městečku rušno.⁵⁰

Společně měli šest dětí – nejprve dceru Mariannu, která zemřela po 14 dnech na psotník⁵¹, nejstaršího ze synů - **Jana**, jenž se věnoval po studiu na gymnáziu teologii a stal se knězem⁵², druhorozeného **Jakuba**, který se věnoval lodnímu podnikání s dřívím a solí,⁵³ **Hynka**, jehož potomky rod pokračoval,⁵⁴ další dceru **Marii**, dvakrát provdanou - nejprve za

⁴⁷ Narozená 5. června 1776. Ibidem, s. 14

⁴⁸ Obchodník se dřívím, či truhlář. Manželka Uršula. Ibidem, s. 14

⁴⁹ Na hvízdalce, jelikož si Matouš rád hvízdal písničky a hrál na citeru. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 3

⁵⁰ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 3

⁵¹ Dne 5. února 1801. J. Muk (pozn. 24), s. 14

⁵² Narozený 26. května 1802. Vystudoval u Piaristů gymnázium a následně vystudoval filozofii a vstoupil do biskupského semináře v Českých Budějovicích. Přátelil se s Josefem Kamarýtem, Františkem Ladislavem Čelakovským, Josefem Krasoslavem Chmelenským a dalšími. Roku 1827 byl vysvěcen na kněze. Nalezl zálibu ve filozofii Bernarda Bolzana, s jehož názory se ztotožňoval, a proto musel opustit katechu na hlavní škole v Písku, kde do té doby působil a následně strávil 11 let jako kaplan ve Velešíně. Posléze se r. 1838 přeci jenom stal učitelem náboženství na jindřichohradeckém gymnáziu. Půjčoval a opatřoval studentům české knihy, učil je češtině, za což se mu dostávalo od konzistoře uznání, ale po změně poměrů roku 1848 se tato přízeň prudce změnila. Když roku 1849 vydal v Landfrasově tiskárně dvoudílné dílo *Biblické děje Starého a Nového zákona*, psané v hegelovském smyslu, jak uvádí Jan Muk, konzistoř to natolik pobouřilo, že jej z místa učitele odvolali a kniha, vykládající rozumově zázraky, byla zakázána. Jan byl posléze poslán roku 1859 na předčasný odpočinek, kvůli způsobu vyučování, které nedosahovalo těch výsledků, jakých konzistoř očekávala. Od té doby žil

v Českých Budějovicích, kde se i nadále zabýval filozofií a horlivě se podílel na kulturním životě se silicím vlastenectvím. V letech 1862 – 63 byl spolu s bratrem Hynkem členem prvního výboru českobudějovické Besedy a v roce 1864 se uvažovalo o jeho kandidatuře na poslance, k čemuž nakonec nedošlo. V roce 1863 a 1879 vydal dílo *Názor světa*, za což byl opět z mnoha stran napadán. Zemřel v ústraní sešlosti věku dne 31. prosince 1881 v Krajinské třídě č. 41. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 4 - J. Muk (pozn. 24), s. 14- 15 - L. M. Zeithammer (pozn. 4), s. 252 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 2 - *Ohlas od Nežárky*, 1937, č. 47, s. 1-3 - č. 48, s. 1-2

⁵³ Narozen roku 1803 ve Velešíně. Vyučil se bednářem u svého otce. Později začal obchodovat se dřívím, které kupuje od knížete Šternwalda v hornorakouských lesích a menší lesíky od sedláků na Kaplicku. Oženil se s Marií Veithovou (1800 - 6. 8. 1865) a zřídil si na řece Vltavě u Litvínovic, kde stála Zátkova pekárna, loděnici. Stavěl lodě a dopravoval po nich po řece Travně do Lince a následně po Vltavě do Prahy tuhu, oves a sůl pro tamní obchod svého bratra. Tím nabyl značného majetku a zakoupil deskový statek Český Heršlák (Hörschlag) v tehdejší Vyšebrodském okrese a později i dva statky Stakčín-Roztok (u V. Berezné a Malý Keveš v tehdejší okrese Humenná na Slovensku), kde setrval spolu s manželkou Marií až do své smrti na ochrnutí srdce dne 16. října 1865. Společně měli pouze dceru Marii, která byla dvakrát provdána a jejím synem Ludvíkem vymřela po roce 1923 tato větev Zátků. Přípomínkou a památkou jeho podnikavosti byl průchozí dům z Krajinské třídy do České ulice, zvaný Bazar, který nechal vybudovat na místo třech domů v letech 1850-51 pod vedením Josefa Pflugmachera. V letech 1848-50 vystavěl nad Vyším Brodem nový průplav při pravém břehu pro plavení svého dřeva. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 4 - J. Muk (pozn. 24), s. 15 - L. M. Zeithammer (pozn. 4), s. 251-252 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 2. Ohledně Bazaru <http://www.slavnevilky.cz/stavby/stavby-ceskych-budejovic/bazar>, vyhledáno 28. 4. 2014

⁵⁴ (9. července 1808 – 26. července 1886) Více o něm v samostatné kapitole *Hynek Zátka*.

měšťana a řezníka Karla Haase, podruhé za obchodníka Josefa Hubsteina⁵⁵ a nejmladšího syna **Františka**,⁵⁶ který bohužel zemřel jako tříadvacetiletý kandidát medicíny v roce 1834.

Matka Markéta Zátková zemřela 7. června 1849 na mrtvici, kdežto její manžel Matouš ji přežil o celých dvacet let, když umřel stářím 6. září 1869 v domě Hynka Zátky čp. 360/I. v Krajinské ulici v Českých Budějovicích, kam se rodina později přestěhovala.⁵⁷

Hynek Zátka byl v Českých Budějovicích nejenom zdatným obchodníkem a podnikatelem, ale jako politik české strany se zapojil do počínajícího obrozeneckého dění již v první polovině 19. století.⁵⁸ [1] Dne 17. října 1843 se oženil s Terezií Hansovou (28. 9. 1819 – 26. 3. 1878), dcerou českobudějovického měšťana a krupaře Antonína Hansy (1771 – 1840)⁵⁹ a jeho druhé ženy Kristiny, rozené Hanušové (1790 – 1875).⁶⁰

Společně měli 10 dětí.⁶¹ Podle stáří: dcera Marie, nejstarší syn **Ferdinand** (15. 1. – 1845 – 27. 2. 1901), následují dcery Žofie a Růžena, které zemřely v útlém věku, druhorozený syn **August** (27. 7. 1847 – 31. 1. 1935), mladší **Vlastimil** (11. 8. 1851 – 4. 6. 1907), další syn Miloslav (1853 – 18. 2. 1856), následovala dvojčata Milorad (28. 1. 1855 – 5. 12. 1856) a **Miloslava**⁶² (28. 1. 1855 – 3. 4. 1922) a nejmladší syn **Dobroslav** (19. 8. 1859 – 14. 12. 1946). Úctyhodný počet potomků, ze kterých se dospělého věku dožili pouze čtyři synové a jedna dcera.

Ferdinand Zátka,⁶³ jako nejstarší ze synů, se věnoval nikoliv právům⁶⁴, ze kterých měl doktorát, ale rozhodl se pro dráhu podnikání stejně jako jeho otec Hynek. [2] Už v roce

⁵⁵Narozená 23. března 1806 ve Velešíně. Později se přestěhovali do Prahy, kde si Josef otevřel směnárnu a mimo to vlastnil tři pražské domy v Růžové ulici, v Železné a na Karlíně. Po jeho smrti vše zdědila jeho žena Marie, která majetek odkázala potomkům Hynka Zátky. Její karlínský dům se stal základem továrny Dr. Ferdinanda Zátky a dokonce přidala peníze, jakožto základ na zřízení české realky v ČB. Umírá 2. července 1886 v Praze. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 3 - J. Muk (pozn. 24), s. 15

⁵⁶Narozený 1811. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 2

⁵⁷J. Muk (pozn. 24), s. 14

⁵⁸Více o něm v další kapitole *Hynek Zátka*.

⁵⁹Původně se Hansa jmenoval Honsa a pocházel z mlynářské rodiny z Týna nad Vltavou, odkud se do Českých Budějovic přestěhoval patrně v r. 1797. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 4

⁶⁰Pocházela z Lišova. Kromě dcery Terezie měli ještě syna Matouše, vikáře v Dubném. J. Muk (pozn. 24), s. 15 – 16 a V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 4

⁶¹Více o problematice dětí, jestli 9 či 10 K. Novotná (pozn. 12), s. 35, pozn. 137

⁶²Jediná dospělá dcera Miloslava, narozená z dvojčat, byla dvakrát provdána. Prvním chotěm byl ze dne 5. srpna 1876 MUDr. Josef Wottava z Českých Budějovic, jenž se bohužel stal obětí tyfové nákazy a zemřel v květnu 1877. Podruhé se jako 22letá vdova provdala r. 1881 za přítele Vlastimila Zátky – Rudolfa Terebu (1850/30? - 1904), taktéž vdovce, stavitele a člena obecních starších města Prahy. S manželem měli tři děti – Miloše, Radoslava a Miladu. Miloslava zemřela dne 3. dubna 1922 v Praze, přičemž je pochována na Vyšehradě. J. Muk (pozn. 24), s. 20 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 5

⁶³Narozený 15. ledna 1845 v Českých Budějovicích, v domě č. 126. Ibidem, s. 17

1872 si založil v Českých Budějovicích akciový cukrovar a sám si řídil pekařství. V letech 1876-83 byl dokonce členem budějovické Obchodní komory.⁶⁵ Po nezdaru s cukrovarem⁶⁶ se přestěhoval do Prahy, do bytu po tetě Marii Hübsteinové v Karlíně, ve kterém založil roku 1877 svou novou potravinářskou firmu - „*Dr. F. Zátka akc. spol. v Karlíně*“ . Firma začínala s pekárnou, o dva roky později ji Zátka rozšířil o továrnu na destilovanou sodovou vodu s vlastní výrobou kysličníku uhličitého⁶⁷, dokonce dočasně vyráběl i šampaňské víno pod značkou Bouchon. Roku 1882 připojil podnik na výrobu francouzské hořčice a o tři roky později vyráběl i kávové náhražky.⁶⁸ Dne 10. března 1890 se oženil se svou bývalou zaměstnankyní Gabrielou rozenou Čtrnáctou (1864-1944), ale manželství zůstalo bezdětné.⁶⁹ [3] V roce 1895 prodělal záchvat mrtvice a posléze hodně cestoval. Do Cařihradu, Irkutsku, Španělska, Egypta a nejčastěji do Nervi a na francouzskou Rivieru, kde při dalším mrtvicovém záchvatu zemřel na zápal plic dne 27. února 1901. Pohřben je na Olšanech v Praze. Závod po Ferdinandovi přešel na jeho bratry - Augusta, Vlastimila a Dobroslava Zátkovi, když se vedení firmy ujal Vlastimil.

Druhý syn, **August Pantaleon Zátka**, byl po svém otci jednou z nejdůležitějších vůdčích politických i kulturních postav v Českých Budějovicích na konci 19. a v první třetině 20. století.⁷⁰ [4] Po jeho boku mu stála taktéž kulturně angažovaná manželka **Jana Zátková**,

⁶⁴ Zpočátku chodil do místní školy a posléze odešel za strýcem Janem do Jindřichova Hradce na gymnázium, kde u něho i bydlel. V letech tam 1854-56 absolvoval dvě třídy a následně se vrátil zpět do Českých Budějovic, kde gymnaziální studia dokončil a nastoupil na práva. Ibidem, s. 17

⁶⁵ Rudolf Strnad, Stručné životopisy některých funkcionářů česko-budějovické Záložny, in: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939, s. 133 - 134

⁶⁶ Podnik byl založen r. 1872 na jeho podnět. Ovšem pro jeho chod nebyly zde vhodné klimatické podmínky a dne 4. května 1876 jej v dražbě zakoupil kníže Adolf Josef ze Schwarzenbergu. Ten výrobu obnovil v roce 1876 jako surovarnu a rafinerii. Později v letech 1889-90 byla továrna opatřena novými stroji a zařízena výhradně na výrobu surového cukru, který se vyvážel do Anglie a Ameriky. L. M. Zeithammer (pozn. 4), s. 253, 173-174

⁶⁷ Praha tehdy postrádala až do druhého desetiletí 20. století pitnou vodu a tak byla velkým odběratelem Ferdinandovy destilované sodovky, přičemž se továrna stala brzy největší v celém mocnářství. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 5

⁶⁸ Roku 1888 nový název firmy – „*Firma Dr. F. Zátka, továrna na cikorii a fíkovou kávu, největší rakouská továrna na vodu sodovou, továrna na víno šampaňské a na hořčici.*“ K úspěchu podniku mu pomáhala i vtipná a na svou dobu originální reklama. J. Muk (pozn. 24), s. 17-18

⁶⁹ Po smrti manžela se Gabriela podruhé provdala za spisovatele Lotara Suchého. Ibidem, s. 18

⁷⁰ Více o něm v další kapitole *JUDr. August Zátka*.

rozená Klavíková⁷¹, kterou si vzal dne 27. července 1878. [5] Společně měli tři děti - dcery Olgu⁷² [6] a Bohumilu⁷³ [7] a syna Vlastislava.⁷⁴ [8]

Třetím synem byl Vlastimil Zátka.⁷⁵ Ten se zpočátku věnoval obchodu otce, převzal jeho mlýn v Březí a spolu s mladším bratrem Dobroslavem se rozhodli u mlýna vybudovat průmyslový podnik, který dal základy ke vzniku firmy „Bratři Zátkové „Monopol“, spol. s.r.o. v ČB.“ [9] V roce 1883 zahájili při mlýně v Březí i výrobu sodovky a limonád podle vzoru svého bratra Ferdinanda.⁷⁶ Roku 1884 byl rozšířen podnik v Březí o strojovou výrobu těstovin, nudlí a makaronů.⁷⁷ [10, 11] Roku 1915 mlýn vyhořel, na jehož místě byl vybudován nový, v tu dobu největší mlýn na jihu Čech. Od roku 1917 zahájil mlýn svou výrobu, přičemž byl v dalších letech modernizován o nové stroje na praní a sušení obilí atd. Mimo to byl Vlastimil v letech 1891 – 96 členem a od r. 1892-93 dokonce místopředsedou Obchodní komory, tak jako v předešlých letech jeho bratr. Dne 5. listopadu 1884 se v Karlíně oženil

⁷¹ Narozená 30. dubna 1859 ve Sterneckově ulici čp. 236. Dcera Jindřicha Gustava Klavíka (1830- 1874) a Johanny (Jany Schusserové) a vnučka bývalého starosty Františka Josefa Klavíka (1798-1878) a pravnučkou purkmistra Vincence Strandla (1760 – 1842). Ibidem, s. 18, V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 7 - 11
Více o ní v kapitole věnované Augustovi Zátkovi a bakalářská práce Kláry Novotné.

⁷² Narozenou 19. dubna 1879. Pokřtěna byla 30. dubna kaplanem Františkem Komárkem jako Olga Maria Theresia Johanna. Kmotry jí byly teta Marie Hubsteinová a dědeček Hynek Zátka. Studovala se setrou nejprve dívčí školu u sv. Josefa, později matčínou zásluhou nově otevřenou dvouletou vyšší školu pokračovací. Olga se navíc věnovala hudbě. K. Novotná (pozn. 12), s. 55-56. Provdala se dne 30. dubna 1898 za pražského advokáta JUDr. Jindřicha Rychlíka (1863-1909). Po 11letém manželství se jako vdova opět provdala, tentokrát za profesora české techniky architekta a teoretika Antonína Balšánka (1865 – 1921), autora staveb Obecního domu, Městského muzea v Praze, městského divadla v Plzni a Pardubicích, mostu císaře Františka Josefa, za které byl vyznamenán rytířským řádem a mnoho dalších. Byl také redaktorem časopisu *Architektonický obzor. Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému* 1. dílu prvního svazek první, Praha 1930, s. 83. Ovšem i toto manželství netrvalo dlouze, pouhých 5 let. Z prvního manželství měla sice syna Vlastislava, ale po měsíci zemřel. Olga byla činná v pražském charitativním spolku „*Domov pro děti opuštěné a osiřelé*“, jenž fungoval mezi lety 1906-1951. Byla jeho předsedkyní a pravidelně dětem nosila dárky. Ujala se osiřelého Josefa Rychlíka, synovce svého prvního muže a poskytla mu vzdělání a rodinné zázemí. Navíc byla dne 26. dubna 1937 zvolena čestnou členkou spolku Svatobor za zásluhy o české spisovatele. Zemřela v Praze dne 7. června 1960. Pochována je po boku svého muže, syna a rodičů v rodinné hrobce na hřbitově sv. Otýlie v Českých Budějovicích. K. Novotná (pozn. 12), s. 60-61 - J. Muk (pozn. 24), s. 20 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 11 - 12

⁷³ Narozenou 13. prosince 1883. Pokřtěna byla 23. prosince kaplanem Martinem Šrámkem jako Bohumila Marie Jindřiška Augusta. Jejími kmotry byli opět teta Marie a dědeček Hynek. Vzdělání se jí dostalo stejného jako sestře. K. Novotná (pozn. 12), s. 55-56. Byla krátce provdána dne 26. července 1902 za pražského setníka Julia Kuberta, který po necelých pěti letech zemřel. Společně měli dceru Evu (1903, později Špičkovou, odbornou lékařku na poli plastické chirurgie) a syna Julia (1907, později Ing. Judr. Julia Kuberta, jenž zemřel v koncentračním táboře Mauthausenu). Bohumila se uplatnila jako překladatelka anglické literatury. Překládala knihy Johna Galsworthyho, Bernarda Shawa či Jamese Harveyho Robinsona. Zemřela jako poslední ze svých sourozenců dne 27. května 1971 v Praze. Pohřbena je pak na Vyšehradě. Ibidem, s. 61 - J. Muk (pozn. 24), s. 20-21 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 11

⁷⁴ O něm více v samostatné kapitole JUDr. Vlastislav Zátka.

⁷⁵ Narozen 11. srpna 1851 v Českých Budějovicích. O jeho studiích není nic známo. J. Muk (pozn. 24), s. 19

⁷⁶ Později byla tato výroba přenesena do ČB díky pitnému prameni na Dobré Vodě. Ibidem, s. 19

⁷⁷ Později roku 1912 se firma z dosavadní veřejné společnosti stala společností s ručením omezeným. Ibidem, s. 19. Více o firmě *Jihočeský plán*, Poctivá práce Zátků na českém jihu, 1945, prosinec, s. 9 -10 - http://www.zatka.cz/spolecnost_2.htm - vyhledáno dne 28. 4. 2014

s neteří Karla Havlíčka Borovského, **Karlou Havlíčkovou**.⁷⁸ [12, 13] Společně měli šest dětí - **Zdeňku, Miloslavu, Růženu, Ludmilu**⁷⁹, **Jaroslava**⁸⁰ a **Oldřicha**.⁸¹ [14] Od roku 1901 rodina přesídlila do Prahy, aby se zde Vlastimil ujal vedení bratrovy firmy, kterou rovněž modernizoval a v roce 1906 z ní udělal rodinnou společnost s ručením omezeným. Zemřel na arteriosklerosu dne 4. června 1907 v Březí, ovšem pochován byl v Praze na Olšanech.⁸²

Nejmladším synem byl pak **Dobroslav Zátka**⁸³, který se po smrti Vlastimilově postavil do čela rodinného podniku v Praze. [15] Ovšem již krátce po svých studiích a praxi ve Zlaté Koruně⁸⁴ převzal Ferdinandovu pekárnu v Českých Budějovicích, založil v Březí spolu s bratrem Vlastimilem výrobu sodovky a po smrti otce Hynka společně převzali mlýn a založili v něm továrnu na těstoviny, jak už bylo zmíněno. V letech 1884-92 byl členem českobudějovické Besedy, kde zastával funkci pokladníka a od roku 1929 byl dokonce jejím čestným členem. Dne 5. listopadu 1884 si vzal **Růženu Kačerovskou**.⁸⁵ [16] Společně měli čtyři děti - **Vladimíra**⁸⁶, **Růženu**⁸⁷, **Mirolava**⁸⁸ a **Libuši**⁸⁹. [17] Pražský podnik fungoval

⁷⁸ Narodil se v Praze 15. března 1860. Byla dcerou bývalého pražského obchodníka Františka Havlíčka, mladšího bratra spisovatele Karla a jeho ženy Vilemíny Traubové. Karla Zátková byla vynikající pianistkou, jež koncertovala například v Měšťanské besedě před Bedřichem Smetanou a posléze v Českých Budějovicích roku 1862 i před Antonínem Dvořákem. Hře na klavír učila všechny své děti. Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011, s. 145. Se svým chotěm bydlela ve Březí, kam se po smrti její matky Vilemíny roku 1886 přistěhoval i její otec František, jenž si místo natolik zamiloval, že zde zůstal až do své smrti roku 1911. Za německé perzekuce byla jako třiaosmdesátiletá vystěhována z bytu v Březí. J. Muk (pozn. 24), s. 19 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 27

⁷⁹ Narodil se 20. července 1886. Věnovala se studiu řeč. Zemřela jako svobodná v toce 1919. J. Muk (pozn. 24), s. 22

⁸⁰ Narodil se 11. srpna 1887 v Českých Budějovicích. Ve svém mládí byl znám jako motocyklový a automobilový závodník a nadaný lovec. Dne 23. dubna 1923 se v Kamenném Újezdě oženil s Libuší, rozenou Voleskou. Společně měli dvě děti – Jaroslava a Věru. Manželé byli rovněž zatčeni gestapem. Jaroslav 20. ledna 1942 za držení vojenské munice a z poslechu zahraničního rozhlasu, načež byl odsouzen na 3 roky, které si odseděl v Griebu, Bayreuthu a Creussenu. Jeho žena takové štěstí neměla. V půlce února 1942 byla zatčena gestapem a odvezena do Terezína a následně do koncentračního tábora v Osvětimi, kde 9. prosince 1942 zahynula. Jejich majetek byl samozřejmě zkonfiskován Němci. Ibidem s. 22 - V. Zátka, *Vzestup a pád*, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2510, k. 19, s. 17, 19

⁸¹ Narodil se 18. července 1890 v Březí. Dne 14. ledna 1915 se oženil s Verde Lichty v Los Angeles v Americe, kde manželé žili do r. 1920. Poté se vrátili do Čech, aby se Oldřich ujal technického vedení továrny. Společně měli dvě dcery- Karlu a Ellenu. Oldřich byl stejně jako jeho bratr Jaroslav zatčen v lednu 1942 gestapem a vězněn ve stejných věznicích jako on, než se dočkal konce války. Uvězněna byla i jeho žena Verde a majetek opět zkonfiskován. J. Muk (pozn. 24), s. 22 - V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 17, 19-20

⁸² Vdova Karla žila do roku 1940 v Praze v karlínském domě, kde byla shromážděna, jak píše Muk, bohatá sbírka Havlíčkových památek. Po válce se vrátila zpět do Březí. J. Muk (pozn. 24), s. 19

⁸³ Narodil se 19. srpna 1859 v Českých Budějovicích. Ibidem, s. 20

⁸⁴ Mezi tímto studiem nastoupil 1. října 1875 jako jednoroční dobrovolník v 17letech vojenskou službu u pěšího pluku, kde dosáhl hodnosti rezervního důstojníka. Následovala nedokončená studia strojnictví na pražské a vídeňské technice. V letech 1881-82 působil jako praktikant ve Steffensově továrně ve Zlaté Koruně. Ibidem, s. 20 - *Jihočeské listy*, r. 45, 1939, č. 65, 19. 8., s. 3

⁸⁵ Narodil se roku 1865, dcera Ing. Eduarda Kačerovského a Marie rozené Erbenové. Byla výtečná pianistka, která studovala u Libenského, Sladovského a Holfelda a vystupovala na mnoha koncertech v Praze a Českých Budějovicích. Jan Muk (pozn. 24), s. 20 - *Jihočeské listy*, r. 45, 1939, č. 65, 19. 8., s. 3

⁸⁶ Narodil se 7. září 1885 v Českých Budějovicích, kde vystudoval pozemní stavitelství a po pobytech ve Švýcarsku a Německu na praxi se r. 1912 ujal závodů firmy Bratří Zátků. Dne 10. 2 se oženil v Praze s Annou

pod jeho vedením do roku 1920, přičemž provedl celkovou rekonstrukci sodovkárny, a karlínské pekárny byly přeneseny do nové modernizované továrny v Holešovicích. Kromě práce miloval dlouhé procházky po šumavských hvozdech a jihočeských luhách stejně jako jeho starší bratr August.⁹⁰ Od roku 1942 bylo manželům Zátkovým i jejich rodinám zabaveno veškeré jmění⁹¹ a po válce byly podniky znárodněny. Dobroslav Zátka zemřel dne 14. prosince 1946 v Českých Budějovicích, načež byl o tři dny později pohřben na hřbitově sv. Otýlie.⁹²

Syn Augusta Zátky, **Vlastislav**⁹³ šel ve šlépějích svého otce. [18] Vystudoval práva a stejně jako jeho otec si v Budějovicích roku 1918 založil svou advokátní kancelář. Byl členem jak českobudějovické Zářozy, tak i Besedy, kde od roku 1937 stanul v jejím čele jako nový předseda. Rovněž zasedal od roku 1936 v městském zastupitelstvu a navíc byl předsedou českobudějovického Muzea. V rodinných podnicích zastával funkci místopředsedy závodu „*Dr. F. Zátka, akc. spol. v Karlíně.*“⁹⁴

Vyšatovou, spolužačkou jeho sestry Libuše, která je seznámila. Společně měli dvě děti – Pavla a Milenu. Za první světové války padl 22. 11. 1914 jako záložní poručík na srbském bojišti v Jugoslávii. J. Muk (pozn. 24), s. 22 - Naděžda Sigurdsson-Růžičková, *Cesta vedla na Island*, Jelmo 1997 s. 16-17, 33

⁸⁷ Narozená 4. května 1887 v Českých Budějovicích. Dne 4. června 1910 se provdala za JUDr. Karla Líbala v Praze. Společně měli dvě děti – syna Dobroslava a dceru Vladimíru. Růžena projevila značný zájem o literaturu, hlavně o básnictví, které sama psala. Její básně byly porůznu zveřejňovány a vydávány. J. Muk (pozn. 24), s. 22 - N. Sigurdsson – Růžičková (pozn. 86), s. 11, 18-20

⁸⁸ Narozený 15. srpna 1890 v Březí. Zemřel 30. března 1980 v Praze. Více o něm N. Sigurdsson-Růžičková (pozn. 86), s. 11 – 15

⁸⁹ Narozená 13. dubna 1889 v Českých Budějovicích. Po matce získala hudební vzdělání a přátelila se např. s věhlasnou mezinárodní zpěvačkou Emou Destinnovou či zpěvákem Božem Oumiroffem. Byla dvakrát provdaná. Nejprve dne 26. ledna 1914 za MUDr. Bohumila Růžičku, chirurga a majitele prvního sanatoria s rentgenem pro lokalizování střel a skrytých zlomenin v Českých Budějovicích, se kterým se po sedmi letech rozvedla. Podruhé dne 12. února 1927 za přítele z dětství, Dr. Ing. Zdeňka Píchu, úřední schwarzenberského ředitele v Hluboké nad Vltavou, se kterým ráda cestovala (zejména po Islandu). Z prvního manželství měla syny Vladimíra, Petra a dceru Naděždu, z nichž oba dva bratři zemřeli tragicky pod lavinou u Bundschuhu v Alpách dne 13. března 1937. Dcera Naděžda se pak provdala 6. května 1947 za islandského konzula velvyslanectví a obchodního atašé Dra Magnuse Sigurdssona z Reykjavíku, kterého už jako osmiletého poznala její matka Libuše na první cestě po Islandu. Roku 1958 se rodina Sigurdssonova, včetně Libuše a Zdeňka Píchových, přestěhovala z Hamburku natrvalo na Island, kde Libuše 27. listopadu 1961 zemřela. Více o jejím životě N. Sigurdsson-Růžičková (pozn. 86) - J. Muk (pozn. 24), s. 23

⁹⁰ *Jihočeské listy*, r. 45, 1939, č. 66, 23. 8., s. 3

⁹¹ Gestapo neušetrilo při konfiskaci ani tehdy 83letého Dobroslava a jeho psychicky nemocnou, o dva roky mladší choť Růženu. Ti sice byli ponecháni ve svém bytu, ale často je tam „navštěvovali“ členové gestapa s jejich milenkami, které si odtud odnášely různé předměty, včetně prstenů, které Zátkovým byly snáty s prstů. Největší ranou pak byl odvoz Růženina milovaného klavíru. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 20

⁹² J. Muk (pozn. 24), s. 20

⁹³ Narozený 26. června 1887 v ČB v Husově třídě č. 223/II. Pokřtěn 10. července Adolfem Rodlerem jako Vlastislav Hynek Ferdinand Maria. Kmotrem mu byl strýc Ferdinand Zátka. Navštěvovala českobudějovické Jirsíkovo gymnázium, které 1905 dokončil a dále se v letech 1905-1909 věnoval studiu práv na Karlově univerzitě v Praze, kde mu byl 11. července 1910 udělen titul doktora práv. ANM, f. Zátkovi, *Životopis Dra. Vlastislava Zátky*, inv. č. 2511, k. 19

⁹⁴ Více o něm kapitola *JUDr. Vlastislav Zátka*.

První Vlastislavovou ženou byla Marie rozená Hennerová⁹⁵ (později známá jako spisovatelka Pujmanová), kterou si vzal dne 8. června 1912 v Praze. [19] Ovšem toto manželství nebylo šťastné a po šesti letech skončilo rozlukou.⁹⁶ Druhou ženu Ludmilu Marešovou⁹⁷ si vzal dne 2. prosince 1926. Společně měli dvě děti – **Hanu**,⁹⁸ která se dožila pouhých 13 let a syna **Augusta Václava**.⁹⁹

Mezi Vlastislavovými neteřemi a synovci od bratra Vlastimila vynikaly **sestry Miloslava a Růžena Zátkovy**, jelikož se obě dvě věnovaly umění. Podíl na tom měl do jisté míry i otec Vlastimil, jelikož se o výtvarné umění zajímal, dokonce sám maloval, a proto své dcery v malířství podporoval.¹⁰⁰

Starší **Miloslava**¹⁰¹ (Slávka) byla žačkou Václava Radimského a Antonína Slavička. [20] Uplatnila se jako krajinářka a portrétistka. Podnikla řadu cest do zahraničí, jako např. k Adrii a do jižní Francie.¹⁰² [21,22] Měla dvě samostatné výstavy, roku 1920 v Topičově salonu v Praze a roku 1926 v Mánesu v Praze. Se spolkem Mánes vystavovala po celé Evropě. Její díla jsou k vidění v pražské Národní galerii. Mimo to se stačila již roku 1912 provdat za advokáta JUDr. Ferdinanda Tondera, s nímž měla dva syny - Iva a Hana Tonderovi. Stejně jako její strýc, byla i ona roku 1944 zatčena gestapem a vězněna 13 měsíců ve věznici na Pankráci až do skončení války. Důvodem k zatčení byl nedovolený odchod

⁹⁵ (1893 – 1958), dcera pražského univerzitního profesora církevního práva Kamila Hennera (1861-1928) J. Muk (pozn. 24), s. 21

⁹⁶ Více v kapitole věnované Vlastislavovi Zátkovi

⁹⁷ (8. září 1900 v Praze), nejstarší dcera univerzitního profesora MUDr. Františka Mareše (1857-1942), fiziologa a filozofa, bývalého senátora. Její mladší sestrou byla malířka a ilustrátorka Milada Marešová (1901-1987) J. Muk (pozn. 24), s. 21 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 17 – 21. Více o Miladě Marešové Martina Pachmanová, *Milada Marešová, malířka nové věčnosti*, Moravská galerie v Brně, Argo 2008

⁹⁸ Narodila se 19. února 1928 v ČB, když zemřela po několika nemocích 9. srpna 1941 v ČB. J. Muk (pozn. 24), s. 21

⁹⁹ Narodil se 14. září 1929 v ČB. Ibidem, s. 21 V červnu roku 1948 složil na gymnáziu maturitní zkoušku a i přes odpor Československého svazu mládeže, které schvalovali přihlášky ke studiu na vysoké školy, August nastoupil na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, místo zamýšlené Právnické fakulty jako jeho otec. Svá studia ukončil promócí v roce 1952. Rok na to se oženil s Růženou, rozenou Vondráškovou z Nymburka. Společně se jim narodila dne 6. 11. 1955 dcera Helena Alžběta. Při kádrových prověrkách byl v roce 1958 propuštěn z Ústředního ústavu geologického a musel nastoupit jako dělník-drátotažec v podniku Koh-i-noor v Praze-Vršovicích. Později v uvolněnějších letech získal místo odpovídající jeho kvalifikaci, ale v roce 1968 emigroval. Nyní žije s rodinou ve švýcarské Basileji. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 29 - V. Zátka, *Několik dat z kroniky rodu Zátkova*, ANM, fond Zátků, inv. č. 2508, k. 19

¹⁰⁰ A. Pomajzlová (pozn. 78), s. 145

¹⁰¹ Narodila se 2. února 1884 v Březí. J. Muk (pozn. 24), s. 21

¹⁰² Cesta z roku 1924 přinesla bohatou uměleckou inspiraci. Ibidem, s. 21

jejího syna Iva, který v roce 1939 opustil Československo a vstoupil do armády anglického letectva.¹⁰³

Mladší sestra **Růžena**¹⁰⁴ byla po matce nadaná klavíristka.¹⁰⁵ [23] Stejně jako její sestra i ona studovala u Antonína Slavíčka a své malířské a sochařské vzdělání si doplnila studii v Mnichově, Paříži a několika pobyty ve Švýcarsku a Itálii, kde se naplno rozvinula její umělecká dráha malířky.¹⁰⁶ [24, 25] Od 6. dubna do 6. května roku 1921 měla dokonce samostatnou výstavu v galerii Giosi v Římě, kde na sebe upoutala pozornost svými 91 vystavenými díly. V listopadu roku 1922 pak ve futuristické galerii Casa d'Arte Bragaglia v Římě bylo vystaveno 50 jejích děl.¹⁰⁷ [26] Zároveň připravovala retrospektivu i pro Prahu a Berlín.¹⁰⁸ Umělecky se hlásila pod vlivem Tomassa Marinettiho a dalších umělců k futurismu, ale pohybovala se i v okruhu abstrakce ruských avantgardistů, a to díky prvnímu manželovi, který jejích díla sbíral.¹⁰⁹ Její tvorbu proto nelze přesně zařadit k určité umělecké skupině, jelikož se rozprostírá do více uměleckých směrů. Navíc podle jejích vlastních slov nechtěla být „současná umělkyně“.¹¹⁰ Její tvůrčí práce zahrnuje jak koláže, asambláže, tak i futuristické plastiky, malby a v neposlední řadě knižní ilustrace. [27] Již dne 5. února 1910 se v Praze vdala za Vasila Chvoščinského (1880-1953), ataše carského ruského velvyslanectví v Římě, kde se za první války stýkala i s T. G. Masarykem.¹¹¹ Společně měli dceru Marii.¹¹² Po rozvodu s Vasilem v roce 1919 si posléze na přelomu roku 1920/21 vzala Marinettiho „rudého“ švagra, probolševického novináře a člena socialistické strany Artura Cappu (1892-

¹⁰³ V roce 1942 byl na Cherbourgem sestřelen a upadl do německého zajetí. Následně byl převezen do anglického zajateckého tábora v Zaháni ve Slezsku, odkud se mu podařilo uniknout v březnu 1944, ale posléze byl dopaden a vězněn na Pankráci stejně jako jeho matka. Z téhož důvodu byl uvězněn na 13 měsíců i jeho bratr advokát Hano s rodinou. Ibidem, s. 21-22 - V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 20

¹⁰⁴ Narodena 15. března 1885 v Březi J. Muk, (pozn. 24), s. 22

¹⁰⁵ V Praze 1902-03 navštěvovala kursy harmonie u Vítězslava Nováka a chodila na hodiny klavíru k Jakubu Virgilu Holfeldovi. A. Pomajzlová (pozn.78), s. 147

¹⁰⁶ Ibidem, s. 9. Zde ji mimo jiné modeloval chorvatský sochař Ivan Meštrović – socha Růženy Chvoščinské, roz. Zátkové. Růžena mu byla ideálním modelem, jejíž rysy vtiskl i do dalších svých soch. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 17 - A. Pomajzlová (pozn. 78), s. 154

¹⁰⁷ Ibidem, s. 165-166

¹⁰⁸ Ibidem, s. 10

¹⁰⁹ Alena Adlerova - Vojtěch Lahoda (edd.) ... et al, *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 (IV. 1)*, Praha 1998, s. 270

¹¹⁰ A. Pomajzlová (pozn. 78), s. 10

¹¹¹ Za zmínku jistě stojí, že po smrti otce Vlastimila se jejího opatrovnictví ujímá strýc August Zátka, který na Růženu výrazně apeloval, když si chtěla jako třiatdvacetiletá vzít v Mnichově roku 1908 pruského rezervního důstojníka, barona Christiana von Loeshe, kvůli kterému přestoupila dokonce k evangelikům augsburského vyznání. Kvůli národnosti jejího snoubence však byla nucena zasnoubení téhož roku zrušit, jelikož se začaly rozšiřovat nenávislné články ohledně jejího českého původu a záležitost nabyla takových rozměrů, že kvůli chystanému sňatku bojkotovali čeští zaměstnanci rodinnou továrnu v Praze a strýc August ji žádal, aby se vzdala svého podílu v továrně. A. Pomajzlová (pozn. 78), s. 149-151

¹¹² Narodena 24. října 1911 v Leysinu ve Švýcarsku. J. Muk (pozn. 24), s. 22

1973).¹¹³ Zemřela velmi brzy na tuberkulózu dne 29. října 1923 v Leysin ve Švýcarsku. Pohřbena je na Olšanech v Praze.

Z potomků mladšího Vlastislavova bratra Dobroslava je důležitý jeho syn **Miroslav Zátka**.¹¹⁴ [28] Po studiích na gymnáziu¹¹⁵ vystudoval Českou školu technickou v Praze v oboru chemické technologie¹¹⁶ a posléze získal titul doktora chemických věd. Následně nastoupil dne 4. srpna 1914 k dělostřeleckému pluku č. 40 v Linci, kde zahájil svou vojenskou službu a téhož roku dne 25. září odešel bojovat do války. V roce 1917 byl přeložen z vojenské služby na frontě do technické služby ministerstva vojenství. Ve funkci vojenského kontrolního orgánu se věnoval studiu chemie, které dokončil po návratu z války roku 1919. Poté převzal vedení závodu firmy „*Monopol*“ Bratří Zátků a rok na to se stal předsedou akciové společnosti Dr. F. Zátka v Praze.¹¹⁷ V Jihočeských listech jej nazývají „*duší těchto podniků*“.¹¹⁸

Dne 17. června 1922 se oženil s **Ludmilou Janatovou**.¹¹⁹ Společně měli děti - **Vladimíra** (5. 4. 1923) a **Ludmilu** (22. 2. 1925). Miroslav rád fotografoval, zahradničil nebo rybařil. Nejčastěji byl ale vidět s knihou, které byl oddaným přítelem. Navíc byl jedním z nejstarších a nejzasloužilejších aktivních členů Českého Ski klubu a jedním z nejzkušenějších jihočeských lyžařů. Noviny jej dokonce nazývají „knížetem hor“. V letech 1922 - 25 zastával v klubu funkci prvního náčelníka a v roce 1927 byl zvolen jeho předsedou. Právě zásluhou Zátky byl na Šumavě postaven první lyžařský můstek a vytyčena první sjezdová dráha.¹²⁰

Ve třicátých letech byl místopředsedou sjezdového výboru SIA (Spolku československých inženýrů), který v Českých Budějovicích měl svoji pobočku (odbor).¹²¹ Kromě toho byl předsedou Regionální organizace jihočeského průmyslu v Českých Budějovicích a místopředsedou Ústředního svazu průmyslu pro Čechy a Moravu, kde ještě zastával funkci předsedy dopravního výboru. Navíc byl členem Obchodní a průmyslové

¹¹³ A. Pomajzlová (pozn. 78), s. 97 - 98

¹¹⁴ Narozený 15. srpna 1890 v Březí. J. Muk (pozn. 24), s. 23

¹¹⁵ Studoval v letech 1901 - 1909 na Jirsíkové gymnáziu v Českých Budějovicích. Ibidem, s. 23

¹¹⁶ Na jaře roku 1914 složil státní zkoušku a zahájil svou disertaci z oboru potravinářské chemie za účelem dosáhnout titulu. Ibidem, s. 23

¹¹⁷ Od roku 1927 v ní byla zahájena výroba perníku a trvanlivých pečiv. Později modernizoval sodovkárnu Holešovicích i přenesenou pekárnu na trvanlivá pečiva v Karlíně. Ibidem, s. 23

¹¹⁸ *Jihočeské listy*, r. 46, 1940, č. 62, 14. 8., s. 1

¹¹⁹ Narozenou 11. listopadu 1897, dcera vrchního ředitele fy. Breitfeld a Daněk v Praze – Josefa Janatky a jeho ženy Anny, rozené Štolcové. J. Muk (pozn. 24), s. 23

¹²⁰ *Jihočeské listy*, r. 46, 1940, č. 62, 14. 8., s. 1

¹²¹ *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938 (Sborník SIA)

komory, kde byl místopředsedou a stál v čele průmyslové sekce. Později byl ve výboru Národohospodářského sboru jihočeského.¹²² Usiloval zejména o výhodné tarify pro dopravu průmyslového uhlí v letech 1936-38 a svou pozornost soustředil na budování silnic, které měly být náhradou za bohatší železniční síť.¹²³

Za německé okupace byl Zátka vyhoštěn z Českých Budějovic a jeho jmění zabaveno. Žil pak se svou rodinou v Praze, zaměstnán jako chemik ve veřejné chemické laboratoři. Po osvobození v roce 1945 se opět vrátil do rodného města, aby se zpět ujal firmy „*Monopol*“ Bratří Zátků v Březí, ovšem po dlouhých bojích mu byl podnik znárodněn. Když vyšly přísné předpisy o hospodaření s byty, musel svou vilu opustit, protože to byl pro něho nadměrný byt. Bydlel tedy v domě svých rodičů ve Skuherského ulici až do své smrti 30. března 1980.¹²⁴

¹²² *Jihočeská jednota*, r. 2, 1940, č. 61 a 78

¹²³ *Jihočeské listy*, r. 46, 1940 - č. 62, 14. 8., s. 1

¹²⁴ Emailová korespondence autorky s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 25. dubna 2014.

2. Hynek Zátka

Hynek Zátka se narodil dne 9. července 1808¹²⁵ ve Velešíně v domě čp. 85 jako třetí syn Matouše Zátky a jeho ženy Markéty, za svobodna Hlachové. Do matriky byl Hynek zapsán jako Ignác, teprve za života si jméno počestil na Hynka.

Markéta Zátková přiměla svého muže Matouše, aby se s tehdy pětiletým Hynkem přestěhovali roku 1813 do Českých Budějovic, kde mohli dětem poskytnout vyšší vzdělání.

V té době od roku 1815 ve městě starostuje purkmistr **Vincenc Strandl**,¹²⁶ dědeček Johanny Klavíkové (později Jany Zátkové), který si udržuje mnohé společenské styky s nejrůznějšími představiteli města, jako byl například první českobudějovický biskup, hrabě Johann Prokop Schaaffgotsche (1748-1813), ale často u sebe hostí i Františka Palackého, jenž zde v letech 1820-30 sbíral materiály pro své Dějiny království českého.¹²⁷ Mimo jiné ve městě vzniká řada obecních, erárních a dalších budov veřejného charakteru, stavěných v klasicistním stylu¹²⁸ a schyluje se k výstavbě koňské dráhy Františka Antonína Gerstnera z Lince do Budějovic (1825-1832), vedoucí napříč městským jádrem. Tím pádem se uvažuje i o úpravách stávajícího městského opevnění s řadou bašt a hradních věží, které již pozbyly svého obranného smyslu a měly ustoupit nové vzdušnější zástavbě.¹²⁹ Díky epidemii cholery z roku 1832 se zavádí první kanalizační síť pod ulicemi vnitřního města a spolu s ní i nová

¹²⁵ Téhož dne pokřtěn jako Ignác kaplanem P. Martinem Řídkým, kmotry mu byli Kašpar a Eva Kleinovi. R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 3

¹²⁶ Narodil se 21. srpna 1760 v Českých Budějovicích. Vystudoval filozofii a práva. Od roku 1784 nastoupil úřednickou dráhu, kde dosáhl na post prezidenta kriminálního soudu s titulem císařského rady. Umírá dne 12. března 1842 v téže městě. Jeho rod má kořeny hluboko v 17. století a považuje se za městské starousedlíky. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 10 – 11 - K. Novotná (pozn. 12), s. 14-15

¹²⁷ Kromě jiného se zasloužil o novou stavbu divadla v letech 1818-19 a založil Krumlovské aleje při soutoku Malše s Vltavou. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 1 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 10 V novém městském parku, vytvořeném na bývalém pevnostním ravelinu, nechal postavit empírový pavilon, v němž hrávaly vojenské kapely. D. Kovář, *České Budějovice I. díl* (pozn. 2), s. 37. Více o městském parku D. Kovář, *Budějovický poutník* (pozn. 8), s. 126-130

¹²⁸ D. Kovář, *České Budějovice I. díl* (pozn. 2), s. 34

¹²⁹ Takto Budějovice přišly o téměř všechny své obranné hradební věže a bašty. Prostory mezi hradbami byly prodávány jako stavební parcely a části hradeb a bašt využity jako levný stavební materiál. Demolice městského opevnění pokračovala ještě na začátku 20. století. Vlastimil Kolda - Daniel Kovář, *České Budějovice očima našich předků aneb se starými fotografiemi kolem Bludného kamene*, České Budějovice 2003, s. 81

nemocnice.¹³⁰ Celkově se tedy počítá s rozvojem města, ležícího na důležité křižovatce mezi Prahou a Vídní.¹³¹

Zátkové se zabydleli v tehdy rušné Linecké (dnešní ulici Dr. Stejskala) ulici čp. 360 v domě po Sompekovi¹³² a provozovali zde obchod s obilím.¹³³ Později roku 1840 zakoupili dům od barvíře Adalberta Wunderlicha v Krajinské ulici (tehdy Landstrasse), který se v pozdějších letech stal rodným domem syna Hynka Zátka - Augusta a jeho rodiny.¹³⁴

O svém životopise píše německy Hynek Zátka sám, v jednom ze svých projevů v šedesátých letech.¹³⁵ Díky Rudolfu Strnadovi máme tyto informace k dispozici v češtině.¹³⁶

Ve čtrnácti letech vstoupil mladý Hynek na českobudějovické gymnázium, kde spolu se svým rodákem Františkem Schuselkou¹³⁷, žurnalistou a politikem, absolvovali šest tříd, přičemž mezi lety 1828-30 navštěvoval Hynek Zátka filozofii. Jak uvádí Rudolf Strnad, své vrstevníky svým vzděláním nijak nepřevyšoval, byl průměrným žákem s dobrými výsledky.¹³⁸

Nejspíše pro nedostatek financí nepokračoval ve studiu na práva, jak si přál a ucházel se o místo ve státní službě. Místo získal ve správě celního, tabákového a kolkovního důchodu, kam vstoupil dne 1. prosince 1830 jako inspekce potravní daně v Českých Budějovicích. V květnu o rok později přestoupil k pohraniční strážní službě, kde působil v okolí Vimperska. Za další rok byl přidělen jako kancelářský praktikant kamerální důchodové správě a kariérně se roku 1839 vypracoval až na kancelistu c. k. okresní kamerální správy. O rok později podal žádost o povolení soukromě studovat práva pod

¹³⁰ *Budějovice ve století páry* (pozn. 3), s. 25

¹³¹ V 60. letech vystřídá koňskou dráhu železnice. Parní lokomotivy se mezi Českými Budějovicemi a Plzní proháněly už roku 1868, do Vídně přes Horní Dvořiště do Rakous v roce 1870, na spojovací dráze do Veselí nad Lužnicí roku 1874 a v roce 1892 do Krumlova a Želnavy. *Budějovice ve století páry* (pozn.), s. 2.

¹³² později Strnad uvádí ve svých *Příspěvcích o Hynku Zátkovi* jméno Marianna Hasslingerová, od které dům 16. září zakoupili.

¹³³ Zeithammer píše, že jeho energická matka vedla tento obchod s obilím. L. M. Zeithammer, *České Budějovice a okolí* (pozn. 4), s. 250

¹³⁴ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 7 - K. Novotná (pozn. 12), s. 32

¹³⁵ ANM, f. Zátkovi, inv.č. 4, k. 1

¹³⁶ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 4-6

¹³⁷ Narodil 15. srpna 1811. Studoval práva ve Vídni. Od roku 1839 se věnoval žurnalistice. Za revolučních let působil v politice a následně se v 60. letech 19. Století věnoval literární činnosti, kde horlivě obhajoval práva koruny České. Zemřel roku 1866. L. Zeithammer, *České Budějovice a okolí* (pozn. 4), s. 246 - 248

¹³⁸ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 8

dohledem Dra. Ignáce Hauenschilda, ale jeho snaha byla zamítnuta, načež se Hynek Zátka soustředil na rozvoj v obchodní činnosti.¹³⁹

V tomto období se patrně u Hynka projevilo národní cítění. Nejen díky bratrovým stykům s Františkem Ladislavem Čelakovským, Vlastimilem Kamarýtem a Josefem Krasoslavem Chmelenským, ale celkově mezi českobudějovickými studenty sílil čilý národní ruch, podporovaný rozšířením česky psaných knih či jejich hojného opisování, což přimělo Hynka Zátka zapojit se do národních snah, ve kterých setrval až do konce svého života.¹⁴⁰ Dokonce i svou nastávající ženu Terezii Hansovou¹⁴¹, původem z poněmčené rodiny, kde se nemluvilo česky, po svatbě ze dne 17. října 1843 vyučoval českému jazyku, načež se z ní, jak píše Rudolf Strnad „stala pod vlivem manželovým uvědomělá Češka.“¹⁴²

Když byl Hynek ve státní službě, spolu s měšťany Roblem a Stegmannem organizoval velmi účelně dozor nad výběřčími orgány silničních mýt ve Vídni a zajistil si tím slušný zisk.¹⁴³ Díky svému obchodnickému zázemí, jakého nabyl u otce, a styků s obchodníky a majiteli realit si postupně vytvořil jméno jak u českých, tak u německých obyvatel města, a ti mu posléze ochotně svěřovali své peníze na úrok, i když byla ve městě založena městská spořitelna.

Hynkovi bylo necelých 40 let, když propukla únorová revoluce roku 1848 a on jako uvědomělý vlastenec se hlásil k Čechům. Ovšem do jaké míry se doopravdy do snah za změny poměrů ve městě zapojil, nevíme, jelikož, jak uvádí Strnad, „není o tom zpráv.“¹⁴⁴ Jisté ale je, že stál vedle dalších 200 vlastenců¹⁴⁵ u zrodu českého **spolku Slovanské lípy**¹⁴⁶,

¹³⁹ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 6-7. Navrhoval zjednodušení státního účetnictví v jednom ze svých spisů, ale tento nápad nebyl úřady přijat. Jak uvádí jeho vnuk Vlastislav, sestavil důmyslné vedení knih, jež užívali jak jeho synové ve svých závodech, tak i jeho vnuci. V. Zátka, *Hynek Zátka (1808 – 1886)*, 1953, s. 4, ANM, f. Zátkovi, inv.č. 364

¹⁴⁰ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 8

¹⁴¹ Narozená 28. září 1819 v Českých Budějovicích v domě čp. 147 ve vnitřním městě. Rodiči byli měšťan Antonín Hansa a matka Kristina, rozená Hanušová. Terezie byla členka družstva, které podporovalo hluchoněmé. R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 8, *Výpis z Budivoje*, březen 1878, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 35, k. 1

¹⁴² R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 9

¹⁴³ L. M. Zeithammer, *České Budějovice a okolí* (pozn. 4), s. 250. Vnuk Vlastislav uvádí, že nejspíš tehdy si z Vídně přivezl hodinový obraz C. L. Hoffmeistera z roku 1824, „který, jak jeho syn říkával, obveseloval svým hracím strojem tři generace.“ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 6

¹⁴⁴ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 9

¹⁴⁵ Podle F. J. Čapka měla zdejší Slovanská lípa při založení 153 členů, z nich byla většina studentů, kteří se svou radikálností často projevovali nočními výtržnostmi pod okny místních reakcionářů. J. Chvojka (pozn. 1), s. 123-124

¹⁴⁶ Jedná se o český národně osvětový a politický spolek, který se snažil o uskutečnění národnostního vyrovnání na úřadech, školách, hlásal slovanskou vzájemnost a měl otevírat nové cesty pro domácí průmysl a obchod mezi slovanskými kraji. K tomu spolek založil vlastní knihovnu a čítárnu a vydával *Časopis Slovanské lípy*. První

který jako pobočka ve městě r. 1848 vznikl na popud městského kaplana P. Antonína Krejčího a Hynek Zátka byl jejím předsedou.¹⁴⁷

Spolek se v době, kdy ve městě panovala napnutá nálada mezi oběma tábory, zapříčinil o znemožnění voleb do Frankfurtu a porážení hraběte Lva Thuna, jenž se ucházel ve městě o mandát. Dále byly uspořádány sbírky pro Jihoslovany, zřízena česká čítárna a celkově paralyzován vliv německého místního časopisu i reakčních německých měšťanských kruhů.¹⁴⁸ Slovanská lípa byla ve výhodě, jelikož německá strana se dle Strnadových slov na vlastní spolek nezmohla. Spolek proklamoval jako první ve městě český politický program. Jakou úlohu v něm hrál Hynek Zátka, však opět nevíme, jelikož dle Strnada není podrobnějších zpráv.¹⁴⁹ Nejspíše z toho důvodu, že Hynek nebyl žádný velký řečník lidu, tuto funkci přenechal Antonínu Krejčímu a jeho spolupracovníkům.¹⁵⁰

Mezi záznamy, kde je zmiňováno jméno Zátky, je žádost ze dne 1. října 1849, aby bylo na hlavní škole vyučováno oběma zemským jazykům, jak nařizuje zákon a dne 11. ledna 1850 byla podána druhá žádost, o zavedení češtiny i na gymnáziu jako povinného předmětu, neboť je to v zájmu všech obyvatel, jelikož výlučně německy hovořících rodin, bylo již v té době velmi pomálu. Ovšem obě tyto Zátkovy žádosti vyšly naprázdno.¹⁵¹

Roku 1849 byl vydán zákon, zakazující politickým spolkům spojení mezi ústředím a filiálkami, v našem případě Prahou a Českými Budějovicemi, a tak byl spolek České lípy pozměněn nejprve na čtenářský spolek, který však dlouho nevydržel a o rok později byl zcela rozpuštěn.¹⁵²

Slovanská lípa vznikla 30. dubna 1848 v Praze. Více L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 85 – 88. Více o spolku R. Strnad, *K dějinám českobudějovické Slovanské lípy*, České Budějovice, 1938

¹⁴⁷ Sídlo měli nejprve ve Vrtičkově hostinci (U Slovanské lípy) ve Čtyřech Dvorech, poté v domě Laagrově v Divadelní ulici a konečně v domě Hofbauerově na tehdejší Jirsíkově náměstí. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 11., *Pondělník Republikán* ze dne 17. 1. 1938 otiskl řeč, kterou Hynek Zátka přednesl při jeho zvolení do funkce předsedy spolku. „*Půda, na které se naši Lípě dařiti má, jest německým živlem skrz naskrz zakořeněna a proto pro nás neúrodná, neb tento národ potřebuje jméno Slovan vidět...*“ Více v prepisu ANM, f. Zátkovi, inv.č. 336., k. 1.

¹⁴⁸ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 9

¹⁴⁹ *Ibidem*, s. 10

¹⁵⁰ Šimonu Schneiderovi, policejnímu komisaři Trágerovi, jeho substitutu Prokopovi, dále substitutu magistrátního sekretáře Stulíkovi, právníkům Mokrému a Košinovi a Mudr Pichovi a dalším.

¹⁵¹ Tuto žádost otiskl dne 4. listopadu 1937 list republikán. Více v prepisu ANM, f. Zátkovi, inv.č. 336, k. 1. Dále je Zátka zmiňován v obvinění za slovní útoky Slovanské lípy proti německým obyvatelům v místním německém časopise Bürgerfreund, k čemuž se Hynek Zátka dne 13. prosince 1848 vyjadřuje a odvolává, že by to bylo pod jeho úroveň a pokud by byl nucen vystoupit proti německé straně, udělá to veřejně a s veškerou ctí, jak uvádí Strnad. R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 10-11

¹⁵² R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 11 - J. Chvojka (pozn. 1), s. 124-125

Po vyhlášení nového nařízení z roku 1851, Zátka nově nepřisahal věrnost službě a svého okresního úřadu se vzdal. Jako člen národní gardy první setniny, odmítl odevzdat zbraně, když byla garda téhož roku rozpuštěna.¹⁵³ Tím vším se dostal na seznam politicky podezřelých osob z Českých Budějovic jako „*nápadně velký ctitel české národnosti a nepřítel vlády*“.¹⁵⁴

Český živel však ve městě zcela neustal. Zásahu na tom měli, především umírněný český purkmistr - **František Josef Klavík**¹⁵⁵, který se do čela radnice dostal v roce 1850, snažící se chránit české zájmy pro hospodářský a kulturní rozkvět města a nově příchozí **biskup Valerián Jirsík**¹⁵⁶, jenž vzbudil svým prvním veřejným vystoupením naděje českých vlastenců na změnu, k čemuž se přidalo i postupné vybrání peněz na stavbu Národního divadla v hlavním městě Praze.¹⁵⁷

¹⁵³ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 12

¹⁵⁴ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 3

¹⁵⁵ Narodil se 30. září 1798 v Táboře. Do Českých Budějovic přišel roku 1825 i s chotí Annou, rozenou Stulíkovou a roku 1837 si vystavěl se svým společníkem v Krajinské ulici obchodní dům, který se později, jak píše Muk „*stal největším velkoobchodem v Jižních Čechách.*“ Obchodní styky udržoval s Hamburkem, Terstem ale i Amerikou. Podnikal též v Táboře, a právě díky tomu je budějovičtí občané roku 1848 zvolili obecním hospodářem. Byl zvolen do výboru Slovanské lípy a poslancem za ČB do zemského sněmu. Dále měl hodnost velitele Národní gardy, kde se zasloužil o zrušení zákazu nosit zbraň mimo službu, což mu podle Muka získala u Čechů popularitu. Dne 5. září 1850 byl zvolen podle Zeithammera, prvním konstitučním purkmistrem a tuto funkci zastával 7 let, posléze opět zvolen od 13. září 1861 - 10. července 1865. V letech 1856 - 58 působil jako místopředseda Obchodní komory, v níž zasedal v letech 1850-1863. Od roku 1861 - 1867 byl také poslancem. Zasloužil se o zřízení měšťanské školy z roku 1848 a taktéž byl roku 1855 spoluzakladatelem Česobudějovické spořitelny společně s Vojtěchem Lannou, která však přešla do německých rukou. Po úspěšných letech ale nastal pád, díky tomu, že si zvykl žít nad své poměry a nešetřil. Podruhé se oženil v 64 letech s 22letou Karolinou Reisingerovou. Zemřel ve věku 80 let na sešlost stářím dne 19. března 1878 v Českých Budějovicích. J. Muk (pozn. 24), s. 8 - 9 - L. Zeithammer (pozn. 4), s. 248 - 249 - V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41) - K. Novotná (pozn. 12), s. 18-22

¹⁵⁶ Narodil se 19. června 1798 v Kácově na Čáslavsku. Na kněze vysvěcen ve svatovítské katedrále dne 28. prosince 1820. Kaplanoval v Citově a Roudnici, kde si svým řečnickým působením ve škole získal všeobecné vážnosti. Již v té době začal s literární činností. Dále působil v Železné Hoře, Minicích, kde působil 14 let jako výtečný kazatel a duchovní spisovatel. V roce 1846 zaujal kanovnické místo na Hradčanech po Josefu Ondřejovi Lindaurovi. Stal se vyhlášeným českým kazatelem v chrámu sv. Víta a oblíbencem kardinála-arcibiskupa knížete Bedřicha Schwarzenberga. Brzy na to byl Jirsík v říjnu roku 1851 jmenován budějovickým biskupem. Své povinnosti vykonával horlivě a svědomitě, za což ho papež Pius IX. roku 1855 jmenoval domácím prelátem a asistentem při papežské stolici. Dále byl za zásluhy o církve a stát vyznamenán císařem Františkem Josefem roku 1866 důstojností tajného rady a s ním spojeným titulem Excellence a následně roku 1871 mu byl udělen velkokříž řádu Františka Josefa. Byl jmenován 33 městy a dalšími obcemi čestným měšťanem a občanem. V Českých Budějovicích zřídil vyučovací a výchovné ústavy jako byl roku 1854 studentský bohoslovencký seminář, kde mohli chudí studovat na duchovního, dále roku 1868 české gymnázium, ke kterému po tři roky sháněl finanční prostředky na jeho chod, než jej převzal do své správy stát. Mimo to nechal zbudovat nejen za své náklady kostel sv. Václava, roku 1871 ústav pro hluchoněmé, kde se dětem dostalo jak ošetření, tak i vzdělání od učitelů z kongregace školských sester, které působily v české dívčí škole u sv. Josefa. Roku 1861 byl zvolen poslancem na říšském sněmu, kde stál vždy na straně české opozice. Zemřel v záchvatu mrtvice dne 23. února 1883. L. Zeithammer (pozn. 4), s. 101 - 102 - Dagmar Blümllová, *Sto tváří z jihočeské kulturní metropole*, Pelhřimov, 2000, s. 26-29 - *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 203-206

¹⁵⁷ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 12 - J. Chvojka (pozn. 1), s. 126

Po odchodu z úřadu se Hynek Zátka věnoval obchodu se solí, který vedl od roku 1831 jeho otec, jemuž dělal společníka a od roku 1855 jej ve vedení zcela vystřídal. Jeho vnuk Vlastislav píše, že dokonce konkuroval v obchodu se solí samotnému **Adalbertovi (Vojtěchu) Lannovi**.¹⁵⁸ Obchod byl podle Strnada jediný, který ve svém štítu nesl česky psaný název – „Hynek Zátka“.

Sůl Zátka dovážel z Gmündu po vlastních lodích do Lince a odtud pak po koněspřežce do Českých Budějovic.¹⁵⁹ Brzy na to obchodoval i se zemědělskými plodinami ovšem, chmelem, ale i s tuhou a sádrou, které vozil do Prahy a následně až do Hamburku po lodích bratra Jakuba, který byl rovněž jako Hynek podnikatelem.¹⁶⁰ Českobudějovické měšťanské právo si Hynek získal poměrně pozdě, až dne 17. listopadu 1865.¹⁶¹

V padesátých letech zakoupil v dražbě vodní mlýn v Březí u Českých Budějovic, který pronajímal, a když vyhořel, postavil na jeho místě roku 1869 zcela nový, strojní mlýn¹⁶², první takový na jihu Čech, fungující od roku 1871. Později zakoupil i několik usedlostí v nedaleké vesničce Libníc¹⁶³, kde pozemky scelil a vytvořil tím rustikální velkostatek, který jeho syn August později prodal. Ve vesničce vysadil ovocné stromy¹⁶⁴ a chtěl zde dolovat tuhu a zavést vodovod, ale ani jedno se pro nezájem místních obyvatel neuskutečnilo.

¹⁵⁸ V. Zátka, *List z naší rodinné kroniky*, nečíslované, ANM, fond Zátků, inv.č. 2507, k. 19. Vojtěch Lanna se narodil 23. dubna 1805 v Č. Budějovicích, kde již jeho otec Tadeáš Lanna byl od roku 1793 c.k. solním loďmistrem a zmohl se vystavět zájezdní hostinec U Zelené ratolesti. Po něm jeho syn Vojtěch, který krom solí řídil celou lodní dopravu a navíc mu bylo od roku 1833 svěřeno i provádění všech státních vodních staveb. Vystudoval gymnázium a kvůli své vznětlivé povaze nedokončil polytechniku v Praze, tudíž se intenzivně věnoval loďářství. Po návratu z Ameriky splavoval od roku 1828 dříví po Vltavě do Prahy a posléze až do Hamburku. Později si roku 1832 zřídil svou vlastní firmu, když odkoupil schwarzenberskou loděnici ve Čtyřech Dvorech v Č. Budějovicích, kde rodina bydlela a pracovala a splavoval dříví, tuhu a sůl, dováženou po koněspřežce z Lince do Budějovic. Kromě toho je autorem návrhu na splavnění horní Vltavy mezi Vyšším Brodem a Budějovicemi, řeky Lužnice, Nežárky či Blanice. V letech 1840-41 provedl stavbu prvního řetězového mostu v Praze, o šest let později i most přes Vltavu v Podolsku a v letech 1846-1850 tzv. Negrelliho viadukt v Karlíně. Roku 1837 zřídil Lanna dvě pily na prkna a továrnu na parkety v Litvínovicích u Českých Budějovic. Společně s průmyslníky Kleinovými a pražským měšťanem Václavem Novotným započal i s dolováním uhlí a železné rudy na Kladensku, kde postavil pece na výrobu železa, inspirován těmi skotskými. Angažoval se i v železničním průmyslu, když působil v Pražské společnosti pro železářský průmysl, která se zasloužila o výstavbu železnice císaře Františka Josefa I. Kladno - Nučice, Praha - Domažlice, Kladno - Kralupy nad Vltavou a další. Rovněž byl akcionářem Pražské společnosti pro plavbu parní a plachetní a Pražské společnosti pro paroplavbu na řece Vltavě z roku 1865. Od roku 1858 pobývá trvale v Praze jako její čestný občan a zde také umírá 15. ledna 1866. L. Zeithammer (pozn. 4) s. 242-246 - D. Blümllová (pozn. 156), s. 38 – 41 - *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 257-258

¹⁵⁹ Dne 7. prosince roku 1845 přišel málem o život, když vypukl v domě v Nové Bystřici, kde nocoval požár, který spálil veškeré zboží. V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 5

¹⁶⁰ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 13

¹⁶¹ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 10

¹⁶² S válcovými mlecími stroji, zvanými amerikány. Na sklonku života žil ve mlýně strýc Jan, který jej i částečně spravoval J. Muk (pozn. 24), s. 19

¹⁶³ Více o vesničce, vzdálené asi 7 km od Českých Budějovic v kapitole Vily rodiny Zátků

¹⁶⁴ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 8

I v Budějovicích zakupoval nové objekty, ale ne vždy se to vyplatilo. Občas musel uvalit na získaný majetek dluhy, které dlouze splácel.¹⁶⁵ Ale i přesto ho podnikatelský duch neopustil a podle Strnada byl jedním z průkopníků hospodářského rozvoje města.¹⁶⁶

Po porážce Rakouska italským a francouzským vojskem v Lombardii roku 1859 byl nastolený Bachův absolutismus na vratkých nohou a Rakousko se dočkalo prozatímní ústavy, což dávalo nový impuls českým buditelům k dalšímu rozvoji národního života.¹⁶⁷ Hynek Zátka se stal po vydání Říjnového diplomu z roku 1860 opět poslancem, na kterého se obracela řada občanů, jak českých, tak německých. Společně se starostou Klavíkem byli představitelé liberální éry, podnikatelé v zemědělství, průmyslu i obchodu.¹⁶⁸ Hynek byl dokonce jmenován dne 10. listopadu 1861 čestným občanem obcí Zliv, Munice a Zálužice.¹⁶⁹ [29] Mimo to byl ustanoven komisařem pro společenstva krejčích, soustružníků, kloboučníků a mydlářů a od roku 1865 zasedal v českobudějovickém železničním komitétu.¹⁷⁰

Byl mezi dalšími lidmi, kteří zakládali roku 1862 **Zábavní spolek Beseda**¹⁷¹, kde zasedal v její radě, mimo jiné spolu s bratrem Janem Zátkou a předsedou Vendelínem Grünwaldem. [30] Účelem tohoto spolku byla pospolitá zábava, zaměřená převážně na čtení, k čemuž byla zřízena čítárna a zpěv v českém jazyce, ale také na pořádání různých akcí českého charakteru, ať už šlo o taneční, hudební či divadelní zábavy včetně pořádání výstav atd. Šlo také o navazování styků s venkovem a okolními městy. Hynek za dobu deseti let (1862 – 72) přihlížel k různým činnostem spolku¹⁷², jako byla například i samotná výstavba vlastní budovy spolku roku 1868.¹⁷³ [31, 32] V tomtéž roce byl název spolku zkrácen na **Besedu v Českých Budějovicích**.

¹⁶⁵ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 9

¹⁶⁶ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 14

¹⁶⁷ J. Chvojka (pozn. 1), s. 131

¹⁶⁸ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 4

¹⁶⁹ V archivu ANM, f. Zátkovi, uložena listina, inv. č. 12, k. 1

¹⁷⁰ R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 15

¹⁷¹ Jako reakci na neumožnění zpívat české písně v českoněmeckém spolu Liedertafel. Čeští členové z tohoto spolku vystoupili a scházeli se v hostinci „Na zelené ratolesti“, který dodnes stojí na Husově třídě, kde se také 8. září 1862 utvořil prozatímní výbor a vypracovány spolkové stanovy. Spolek začal fungovat od 1. listopadu. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 89

¹⁷² Beseda vydávala český časopis *Budivoj*, a to ode dne 14. 8. 1864, kdy se stal prvním českým časopisem ve městě. Byl řízen redaktorem J. Doležalem a politickým časopisem se stal až od 2. února 1868. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 13. Dále byla u vysvěcení kostela svatého Václava dne 28. 9. 1870, či uvítání císaře Františka Josefa I. Na jeho cestě do Prahy ze dne 7. 9. 1874. Zasloužila se o odhalení pomníku Vojtěcha Lanny z roku 1879 či pomníku biskupa Valeriána Jirsíka z roku 1926 atd. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 43

¹⁷³ Do té doby spolek sídlil v místnostech hostince U Milleretů (později U Hromádků v Hroznové ulici). Zde ho v roce 1863 navštívil i František Palacký, kterého beseda později roku 1876 jmenovala čestným členem. Při besedě vznikl téhož roku dámský pěvecký odbor Libuše. Následující rok 1864 se spolek stal členem Matice školské a rovněž se objevila nová myšlenka na vlastní budovu, k čemuž se zřídila stavební komise, ve které byl i

Byl nominován do obecních voleb roku 1861 spolu s dalšími kandidáty za českou stranu, jako byli dr. Vendelín Grünwald, Klavík, Stulík, Otakar Haug.¹⁷⁴ Ovšem jako starosta okresní samosprávy byl v březnu téhož roku zvolen František Josef Klavík a do městské rady pak Hynek Zátka.¹⁷⁵ Brzy poté byl Zátka zvolen zemským poslancem za venkovské obce České Budějovice, Lišov, Trhové Sviny, Hluboká nad Vltavou a Týn nad Vltavou a často díky obchodním záležitostem pobýval mimo město, což mělo neblahý vliv na vývoj českých snah ve městě se silícím německým nacionálním liberalismem. Ten si odhlasoval, že čeština bude na školách povinným a později dokonce nepovinným předmětem a vyučovat se bude pouze v němčině.¹⁷⁶ Proti tomuto rozhodnutí byl mezi jinými i Zátka, jenž na důkaz svého češství podal rezignaci na funkci městského rady, která i přes nesouhlas radního Klavíka byla přijata. Tímto svým unáhleným rozhodnutím zapříčinil později v dubnu roku 1862 většinové odhlasování nového radního Václava Rosenauera s novými členy městské rady, jimiž se stali sami Němci.¹⁷⁷

Za rok svého působení na radnici založil Hynek **Zátkovu nadaci** na nákup a darování českých knížek pro žákyně české dívčí školy za zvláštní prospěch v českém nebo jiném slovanském jazyce, kterou financoval ze svého platu.¹⁷⁸

Poměry mezi oběma národnostními tábory se ve městě přiosťovaly¹⁷⁹ a českou stranu vedly k založení časopisu, k samostatnému postupu při volbách do obchodní komory a

Hynek Zátka. Teprve dne 6. června 1869 byl položen základní kámen budovy, která své dveře oficiálně otevřela až dne 16. ledna 1870. V dvoupatrové budově byly jak spolkové klubovny, knihovna a čítárna s reprezentativním sálem, tak i kavárna, vinárna, restaurace, na zahradě taneční parket, kuželník a sokolské cvičiště s provizorní dřevěnou tělocvičnou z roku 1872. V období 1. sv. války se v Besedě usadilo vojsko a po válce došlo v roce 1934 k velké přestavbě pod vedením Jana Tichého. Sál byl přestavěn na dnešní rozměry, což se projevilo zejména na průčelí stavby, kde zmizela jednotlivá okna 1. a 2. patra a nahradila je vysoká okna přes obě patra. Zároveň s nimi byla odstraněna i dominanta průčelí - balkon v prvním patře. Nápis ozdobného štítu budovy, byl v moderní verzi přendán pod římsu střechy. Za druhé světové války byl majetek Besedy zkonfiskován ve prospěch říše a po válce předán do rukou odborů ROH a následně předána do rukou svazákům. Jan Schinko, Putování městem, Beseda I. a II. Díl, *Českobudějovické listy*, r. 14, 2005, č. 219, 17. 9., s. 15, č. 225, 24. 9., s. 18. Dnes v Besedě najdeme knihkupectví, lahůdky s pekařstvím, ve sklepení pak hudební bar, dále restauraci se sálem a prostory pro taneční skupinu.

¹⁷⁴ Za německou stranu kandidáti Eduard Claudi, Beer, Bernhart, Hardtmuth. R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 15

¹⁷⁵ Obecní samospráva se skládala z obecního zastupitelstva, které se skládalo z obecního výboru a obecního představenstva. Ty voleni na tři roky a konaly se na podkladě tzv. trojtřídní soustavy, rozdělené podle výše sumy odváděných přímých daní. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 46

¹⁷⁶ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 16

¹⁷⁷ Ibidem, s. 17

¹⁷⁸ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 11. Nadace fungovala až do první světové války. Tehdy fond spravovala česká místní školní rada. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 48

¹⁷⁹ Nenávistné vztahy se projevily i ve školství, když syn August dostal zhoršenou známku z chování na německém gymnáziu, kde studoval a otec se za něj důrazně postavil a hájil syna za jeho národní vlastenectví. R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 18

především k vybudování peněžního ústavu - **českobudějovické Záložny**, jako pilíře všeho českého kulturního a hospodářského života v celých jižních Čechách.¹⁸⁰ [33, 34, 35]

Co se týče **českobudějovické Záložny**, při jejím založení roku 1864 figuroval i Zátka, jenž byl o dva roky později zvolen do jejího výboru, ve kterém zůstal až do své smrti.¹⁸¹ Byla zřízena jako reakce na německou Spořitelnu a měla sloužit českým podnikatelům, kterým poskytovala úvěr a tím měla přispět k odtrhnutí se od německého hospodářství. Posléze Záložna podporovala řadu kulturních, společenských a veřejně prospěšných akcí a institucí včetně podnětu k zakládání českých podniků.¹⁸²

Zátka se pokoušel roku 1862 i o úspěch české věci při volbách do **Obchodní a živnostenské (průmyslové) komory**,¹⁸³ kde byl členem v její obchodní sekci. [36] V těchto volbách Češi vyhráli, ale jen nakrátko, než z formálních důvodů nastoupili místo nich Němci. Nic nezměnil ani rok 1868 a 1870.¹⁸⁴ Tyto komory působily jako poradní orgány v národohospodářských otázkách, podávaly dobrozdání týkající se průmyslu, obchodu a živností, ale také zřizovaly odborná učiliště, pořádaly přednášky, výstavy a kurzy.¹⁸⁵ Prvním prezidentem této českobudějovické komory byl zvolen Vojtěch Lanna v roce 1850.¹⁸⁶

Zátka byl věrným stoupencem Františka Ladislava Riegra, jehož politiku důsledně podporoval a stal se jeho důvěrníkem pro volební otázky jihočeské. Znovu byl zvolen **zemským poslancem** roku 1867 a důvěra voličů mu byla zachována i v dalších letech 1870,

¹⁸⁰ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 4

¹⁸¹ R. Strnad, Hynek Zátka, str. 20 Návrh na její vznik podal statkář Jan Procházka, přičemž oficiálně byla ustanovena 17. Dubna 1864. V čele správní rady, mající 62 členů byl kromě Hynka Zátky i Antonín Vokáč či Jan Valerián Jirsík. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 139. Nejprve sídlila na rohu v domě jejího předsedy Adolfa Jungmanna v Široké ulici. Následně se stěhovala do domu vedle hotelu Slunce (dnešního Zvonu) a chvíli byla

i ve Stecherově domě v Divadelní ulici. Jan Schinko, Putování městem, Česká spořitelna, *Českobudějovické listy*, r. 14, 2005, č. 230, 1. 10., s. 18

¹⁸² L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 139 – 140 - *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 631 - 632

¹⁸³ Původně komora sídlila v místnosti městského úřadu a od roku 1908 v nové budově na Husově třídě, za hostincem u Zelené ratolesti. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 357

¹⁸⁴ Již tehdy Hynek Zátka rozdělil voliče do tří skupin na Němce, Čechy a Židy a začal svádět největší boj právě o židovské voliče, kteří přeci jenom dávali vždy přednost německé straně. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 129

¹⁸⁵ Dělili se na dvě oddělení- živnostenské(průmyslové) a obchodní. Počet členů komory mohl být mezi 10-30 členy, jež byli voleni na 6 let. Obchodní a živnostenská komora tvořila taktéž součást jedné z volebních kurií a tím svým členům zprostředkovávala jisté politické postavení. Českobudějovická komora měla právo volit dva poslance do zemského sněmu. Členem mohl být obchodník nebo živnostník, který nejméně pět let provozoval svou živnost či ji samostatně spravoval. Ibidem, s. 123

¹⁸⁶ Díky němu byla v Českých Budějovicích uspořádána první průmyslová a řemeslná výstava roku 1852 a dvě následující v roce 1854 a 1857. L. M. Zeithammer (pozn. 4), s. 245 - J. Chvojka (pozn. 1), s. 127

kde zvítězil jednoznačně a svým voličům srdečně děkoval, doufaje ve změnu ve prospěch českého národa.¹⁸⁷

Od roku 1861 byl též zvolen do **říšské rady** za českobudějovický kraj vedle Vendelína Grünwalda¹⁸⁸ a biskupa Valeriána Jirsíka, ale kýžených změn strana nedosáhla. Navíc se roku 1863 v Praze usneslo, že členové české strany nastoupí cestu pasivní opozice a opustí říšskou radu. Mezi poslanci, co tak učinili, byl i Zátka spolu s dalšími 11 členy v čele s F. L. Riegrem. Tím jeho zasahování na poli říšské rady definitivně skončilo a on se stal mluvčím české menšiny v městském zastupitelstvu.¹⁸⁹

V nových obecních volbách roku 1865 získala česká strana třetí sbor, v němž byli seskupeni nejnižší daňoví poplatníci, hlásící se k české národnosti. Avšak první a druhý sbor ovládli Němci v čele s Eduardem Claudim, kteří své převahy důsledně využili, zejména pak v oblasti školství,¹⁹⁰ proti čemuž Zátka se svými přáteli vytvořil **organizaci českého voličstva**, jež roku 1867 podala zastupitelstvu žádost o zřízení českého gymnázia, která byla díky nedostatku českých hlasů zamítnuta a většina Čechů rezignovala na své posty. Díky tomu zcela vypadli z kandidátky ze zemského sněmu a o dva roky později i z obecních voleb. Hynek Zátka byl sice německou stranou zvolen, ale místo přijal jen kvůli nadcházejícím volbám, které by mohly být příznivější pro českou stranu.¹⁹¹

Od roku 1870 vstoupil na pole veřejné činnosti jeho **syn August**, jenž svého otce nejen zastal v práci pro českou stranu českobudějovickou, ale i předčil svými řečnickými schopnostmi. Načež se Hynek Zátka vzdal své účasti ve spolkové činnosti a vzdálil se praktické politice. Odešel z besedního spolku a dalších organizací, načež se věnoval svému

¹⁸⁷ R. Strnad, Hynek Zátka, str. 21 a Mimo to byl zvolen do okresního zastupitelstva jako starosta města Lišova, ale tuto funkci z nařízení císaře nemohl vykonávat, jelikož se podepsal na deklaraci proti prosincové ústavě z roku 1867. V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 13

¹⁸⁸ Narodil se 19. října 1812 v Dolních Břežanech. Vystudoval filozofickou fakultu na pražské univerzitě a právnickou fakultu ve Vídni, kde se stal předsedou Českomoravského studentského spolku. Po návratu do Prahy roku 1848 se podílel na činnosti Slovanské lípy, přednášel na univerzitě a roku 1854 se přestěhoval do Českých Budějovic, kde si otevřel svou vlastní advokátní kancelář. Stejně jako Hynek Zátka byl zvolen zemským a říšským poslancem a stoupencem Riegrovské staročeské politiky. Podílel se též na vzniku a chodu českých spolků a ústavů. V roce 1883 odchází zpět do Prahy na ředitelství Hypoteční banky. Umírá 25. května 1885. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 144

¹⁸⁹ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 22 – 23 - V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 4

¹⁹⁰ Po vydání zákona z 18. 1. 1866 školství zcela zgermanizovalo, 1871 zrušena piaristická škola-poslední zbytek českého vyučování. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 15

¹⁹¹ Jeho nadace na nákup českých knih byla pozmeněna, a knížky byly kupovány do knihovny tehdy dívčí německé školy, což se mu nelíbilo. Během působení na radnici byl navíc roku 1866 zvolen obecním zastupitelstvem do komitétu a měl na starosti sbírky na účely související s vypuknutím války s Pruskem. R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 19 – 20

hospodaření.¹⁹² Kandidátem do zemských voleb roku 1878 byl místo něho syn August. V obecním zastupitelstvu zasedal Hynek Zátka do roku 1876, kdy na svůj post rezignoval, když se nepodařilo prosadit návrh Matice českobudějovické zřídit ve městě českou soukromou chlapeckou školu, k čemuž se společně s Vendelínem Grünwaldem a Adolfem Jungmannem přikláněl.¹⁹³

Roku 1875 řídil Hynek Zátka volby za českou volební komisi do **Obchodní a průmyslové komory**, kde byl o rok později zvolen za jejího předsedu. Zasedal v ní ještě rok na to a pak od roku 1880 – 81. V komoře setrval až do nových voleb v roce 1883, kdy s podporou syna Augusta volby vyhráli a získali v komoře většinu dvanácti českých hlasů ku osmi německým.¹⁹⁴

Již roku 1871 byl Zátka zvolen jako stoupenec strany pokroku proti pravovárečnickům **členem výboru Měšťanského pivovaru**, kde setrval až do své smrti. O pět let později pak zastával funkci člena okresního školního rady pro venkovský školní okres českobudějovický.¹⁹⁵

V českobudějovické Záložně se stal roku 1870 místostarostou a tím zůstal po celých třináct let, kdy roku 1883 pro svůj pokročilý věk rezignoval. Za jeho zásluhy jej výbor dne 27. dubna 1883 zvolil protektorem a čestným členem Záložny, kterou před ním obdržel a zastával biskup Valerián Jirsík.¹⁹⁶

Jako takovou perličku o Hynku Zátkovi musím uvést, že v červenci roku 1871 při návštěvě korunního prince Rudolfa se obec snažila dát celému uvítání německý ráz. Zátka na protest ozdobil svůj dům v Krajinské ulici velkým bíločerveným praporem s nápisem: „*Sláva koruně České! Sláva vlasti a králi!*“¹⁹⁷

Zemřel v pokročilém věku 78 let, dne 26. března roku 1886 raněn mrtvicí. Pohřeb se konal o dva dny později o půl třetí odpoledne. Účast byla veliká, jak uvádí časopis Budivoj – odhad 12 tisíc lidí.¹⁹⁸ Kromě Budivoje, který otiskl i dvě oslavné básně „*Za Hynkem Zátkou*“

¹⁹² Ibidem, s. 25. Rozšířil svou obchodní živnost o pecnářství roku 1871. R. Strnad, *Příspěvky* (pozn. 23), s. 19

¹⁹³ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 26 - 27

¹⁹⁴ Ibidem, s. 28. Českobudějovická komora byla mezi tou pražskou, libereckou, chebskou a plzeňskou první v celém Českém království, která získala ve volbách českou převahu. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 130-136

¹⁹⁵ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 28 a krátce se také účastnil jako člen v Budějovické bance, jejíž trvání bylo krátké.

¹⁹⁶ Ibidem, s. 28 - 29

¹⁹⁷ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 27, pozn.

¹⁹⁸ V. Zátka, *Hynek Zátka* (pozn. 139), s. 15

a „*Padlý bojovník*“,¹⁹⁹ [37, 38] mu dvojstránku s jeho portrétem na titulní straně věnovaly např. Humoristické listy z 9. dubna 1886,²⁰⁰ ale i německé noviny Budweiser Zeitung o něm napsaly stručnou zmínku.²⁰¹ Pohřben je spolu se svou ženou Terezií na Staroměstském hřbitově v Českých Budějovicích.

Hezká zmínka o Hynku Zátkovi je od jednatele v besedním protokole, který o něm píše: „*Podal nám příklad lásky a ráznosti vlastenecké. S ní klesla do hrobu část historie národního života v této metropoli jihočeské.*“²⁰²

Rudolf Strnad Zátka vykresluje jako „*energického, v jednání poctivého a přímého, vlastence nebojácného, muže čestného, v hospodářském oboru podnikavého a bystrého.*“ Pro své okolí a přílišnou nevýmluvnost se zdál uzavřený. „*Svou rodinu vychovával takřka spartánsky, hledě dáti národu zdatné a otužilé jednice.*“ Sám trávil mnoho času v kanceláři a moc nevycházel ven.²⁰³

I přesto byl Hynek Zátka jistě velkou českou osobností a autoritou, která se ve městě těšila přízni a vážnosti, jak ze strany českých, tak německých obyvatel. Pro další vývoj událostí je důležitý Hynkův přínos v tom, že díky jeho snaze a činnosti, mohl syn August navázat na započatou práci v kulturně politické a hospodářské oblasti jihočeského města, aby dopomohl rozrůstající se české většině obyvatel k nadvládě nad menšinovou německou správou.

¹⁹⁹ Opis básní ANM, f. Zátkovi, inv. č. 356, k. 1

²⁰⁰ ANM, f. Zátkovi, inv. č. 355, k. 1

²⁰¹ R. Strnad, *Hynek Zátka* (pozn. 23), s. 29

²⁰² *Ibidem*, s. 30

²⁰³ *Ibidem*, s. 29

3. JUDr. August Zátka

Životní příběh Augusta Zátky se začal psát dne 27. července 1847,²⁰⁴ když se narodil jako druhorozený syn manželům Hynkovi a Terezii Zátkovým v domě čp. 126 v Krajinské ulici v Českých Budějovicích.

Ve svých pěti letech byl poslán do německé obecní školy k piaristům a již tehdy, jak uvádí Rudolf Strnad, uměl zásluhou matky výborně německy.²⁰⁵ Pro jeho bystrost byl v devíti letech dán na jindřichohradecké gymnázium, kde měl studovat pod dozorem strýce Jana, u kterého i zprvu bydlel.²⁰⁶ Jan byl jedním z prvních inspirativních zdrojů pro formování Augustova myšlenkového profilu a stál u zrodu jeho prvních literárních pokusů.²⁰⁷ Na gymnáziu se zlepšoval a vynikal hlavně v českém jazyce. Po odchodu strýce do Českých Budějovic zůstal v Jindřichově Hradci ještě rok a pak jej také roku 1861 opustil a přestoupil na českobudějovické gymnázium, kde navštěvoval pátou až sedmou třídu. Díky rozepřím s vyučujícími řádovými kněžími, především s profesorem Putschögelem, který mu vytýkal, že při modlitbě nepohybuje rty, mu Zátka demonstrativně odpověděl, že „modlitba je povznesením mysli k Bohu“, čímž si ještě přitížil²⁰⁸ a kvůli dalším absencím na bohoslužbách, dostal zhoršenou známku z chování, načež piaristické gymnázium opustil a vrátil se zpět na jindřichohradecké, které se během toho přeměnilo na české, a studia zde úspěšně završil maturitní zkouškou.²⁰⁹

Jako sedmnáctiletý odcházel na právnická studia do Prahy, kde v tu dobu ožívalo vlastenecké hnutí, doprovázené literární tvorbou, které podléhali i mladí lidé. A tak i August Zátka roku 1868 vydává vlastním nákladem v Praze u Rohlíčka a Sieverse svou sbírku - *Básně Augusta Zátky*, obsahující 15 básní,²¹⁰ o nichž napsal recenzent Národních listů,

²⁰⁴ August Pantaleon Zátka. Pokřtěn knězem P. V. Králíkem, za kmotry mu byly babička Kristina Hansová a její dcera Rosa. J. Muk (pozn. 24), s. 18

²⁰⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 5

²⁰⁶ V kvartě pak u kontrolora Kotzanderleho.

²⁰⁷ L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11) s. 11-12

²⁰⁸ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 5

²⁰⁹ Známký z češtiny a němčiny výborné, z náboženství, latiny, filosofické propedeutiky velmi dobré, z řečtiny, dějepisu a zeměpisu, matematiky, fysiky chvalitebné, z přírodopisu dostatečná, chování uznáno zcela přiměřené. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 6

²¹⁰ Dílo bylo rozděleno do 4 částí. První nesla název *Popěvky* a skládala se z 6 básní. Další byly *Mým drahým*, *Intermezzo* a *Básně různé* s básněmi např. *Prometheus*, *Komedie života*, *Kočující divadlo*, *Králov obraz* a jiné. Kromě toho roku 1869 přispěl do Almanachu Akademického čtenářského spolku, roku 1870 do II. ročníku Almanachu Ruch a zde i v roce 1873 do III. ročníku. R. Strnad, *Básně Augusta Zátky* (pozn. 23), s. 5 - J. Smetanová (pozn. 13), s. 14

nejspíše Neruda, jak uvádí Strnad, že „*obsah jejich jest reflexivně milostný a vlastenecký*“ a že „*některé myšlenky ty svědčí o talentu.*“²¹¹ [39, 40] V roce 1869 se pokoušel nazkoušet i vlastní divadelní veselohru - *Politika a láska*. Akt pojednává o zápasu dvou politiků ucházejících se o bohatou vdovu, přičemž na plné čáře zvítězí kandidát za národní stranu nad byrokratem, jak píše Strnad, „*vehnaným nadřízenými úřady na politické kolbiště.*“ Ovšem hra se neshledala s úspěchem u nakladatele, ani u ředitele tehdy zemského prozatimního divadla²¹² a Zátkovi byla zaslána zpět k přepracování kvůli přílišným politickým narážkám. Ale i po její úpravě nebyla nikdy hrána, ani vydána.²¹³

Univerzitní studia dovršil doktorátem ze dne 15. července 1869. Dále vykonal povinnou vojenskou službu u zeměbrany, kde dosáhl hodnosti poručíka v záloze a absolvoval i předepsanou soudní praxi ve Štýrském Hradci, když nastoupil do advokátní kanceláře poslance doktora Kučery v Praze a doktora Grünwalda v Českých Budějovicích. Jako třiadvacetiletý se octl v popředí sílicího národního zápasu Čechů s Němci v jeho rodném městě, kde se německé správě podařilo na počátku 70. let 19. století úspěšně zlikvidovat zbytek českého školství.²¹⁴

Po svém otci se roku 1870 vrhnul do řízení volebního boje při volbě **do zemského sněmu** dne 24. srpna a díky jeho reklamaci ohledně počtu hlasů, byly ty české rozšířeny. Poprvé veřejně vystoupil v tomto předvolebním shromážděním, po boku **Vendelína Grünwalda** a **Antonína Wokáče** v besedním domě dne 21. srpna, kde přednesl svou ostrou řeč, týkající se centralizace a federalizace země, mířenou na německé představitele města, Vendelína Rhizu a Eduarda Claudiho.²¹⁵ I přes neúspěch těchto voleb se pustil do dalších, věnovaných říšské radě, stanovených na 5. listopad téhož roku. Opětovně proto vystoupil v Besedě dne 1. listopadu s ostrou opoziční řečí namířenou proti vládě, za což na něj německá strana uvalila vyšetřování pro rušení veřejného pokoje. Avšak díky změnám se vyšetřování zastavilo, aniž by se dostalo před zemský soud. Ale Zátkova řeč se v důsledku vyplatila a česká strana v čele s Grünwaldem nakonec zvítězila.²¹⁶

Pro politické účely byl zřízen **Český politický spolek**, ustanovený začátkem dubna 1871 s předsedou JUDr. Antonín Wokáčem a členy výboru Vendelínem Grünwaldem,

²¹¹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 7

²¹² Gustav Pflieger-Moravský a Emanuel Bozděch. R. Strnad, *Básně Augusta Zátky* (pozn. 23), s. 6

²¹³ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 8 – 9. Pokusil se i o volný překlad Scribovy hry *Kukátko*, která se nakonec přece jen dostala na prkna sálu českobudějovické Besedy. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 14

²¹⁴ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23) s. 9 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 18

²¹⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 17 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 20

²¹⁶ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 18

Františkem Hromadou a Augustem Zátkou, aby projednával akutní českobudějovické otázky, jako například zřízení výlučně českých obecních škol, zabývat se organizací předvolebních kampaní a vedení statistik o voličích, ale také posilovat české národní vědomí pomocí různých přednášek a vydávání publikací.²¹⁷ V letech 1884-1894 spolku předsedal August Zátka, jenž jako její jednatel v 70. letech 19. století vyvíjel snahy o zřízení dalšího **spolku - Matice školské**, v pořadí třetí v českých zemích, což se také povedlo dne 15. prosince 1872, s předsedou, školním inspektorem a ředitelem gymnázia - Gustavem Bozděchem (1819-1902), místopředsedou a profesorem bohosloví v biskupském semináři – Antonínem Skočdopolem (1828-1919) a jednatelem Augustem Zátkou, který vypracoval stanovy podle vzoru prostějovské Matice školské.²¹⁸ Úkolem spolku bylo hlavně zřizování, udržování a podpora českých obecních, a od roku 1884 i měšťanských a reálných škol okresu České Budějovice, ať už po stránce finanční, tak i co vybavení místností, zařízení a získávání vhodných učitelů.²¹⁹

Zásluhou Matice školské byla dne 1. října 1873 otevřena první česká čtyřtřídní obecní škola chlapecká, mající 276 žáků, sídlící nejprve v Divadelní ulici, později v prostorách zrušené Piaristické školy.²²⁰

V roce 1872 byl zvolen do okresního zastupitelstva, kde setrval skoro tři desetiletí a následně i do výboru **českobudějovické Besedy**, kde byl od roku 1879-84 jejím pokladníkem. A téhož roku byl svým otcem zvolen do výboru **Měšťanského pivovaru (dnešního Samsonu)**, kde zasedal až do 5. října 1884.²²¹ Od roku 1873 byl taktéž členem výboru **českobudějovické Záložny**, kdy se účastnil jednání na sjezdech, vypracoval nový účetnický systém, nové tiskopisy, dále se zasloužil o nový řád pro přijímání vkladů na běžný účet a provedl reorganizaci úřadování.²²²

Dne 23. března roku 1876 si po advokátní praxi otevřel svou **vlastní advokátní kancelář** v Krajinské ulici č. 124. v domě svého otce. Dva roky na to se zasnoubil a 27.

²¹⁷ Ibidem, s. 19 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 31 – 33 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 22

²¹⁸ Více J. Smetanová (pozn. 13), s. 23-25 - *Dvacet let zápasu o školství české, paměti matice školské v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1893

²¹⁹ Při svém ustanovení měla na 100 členů, jejíž počet postupem času vzrostl na cca 400. Její činnost podporovaly především českobudějovická Záložna a český akciový pivovar, v jehož zahradách se od roku 1899 každým rokem konaly matiční slavnosti na podporu školních institucí. Ovšem velká zásluha náleží především Augustovi, Dobroslavovi a Vlastimilovi Zátkovým, kteří darovali do spolkového rozpočtu nejvyšší částky. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 284-285 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 101

²²⁰ Později roku 1877 rozšířena na pětitřídní chlapeckou školu a trojtřídní školu dívčí s českým vyučovacím jazykem. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 20

²²¹ J. Smetanová (pozn. 13), s. 22

²²² R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 22

července 1878 si i vzal **Johananu Klavíkovou**, později nazývanou Janou, vnučku bývalého radního Klavíka.²²³ Po celý jeho život mu byla věrnou pomocnicí a oddanou družkou sdílející, jak jeho politické názory, tak činy, jež pro české obyvatele vykonal. Stejně jako on, byla i ona uvědomělou českou vlastenkou, bojující za práva českých žen a tomuto cíli obětovala mnoho ze svého času a úsilí. Nejen pro své děti byla milující matkou a opatrovnici, která často žila jen pro druhé, a proto byla nazývána vzácnou českou ženou, jakou byla Karolina Světlá či Eliška Krásnohorská.²²⁴

Téhož roku začal zastávat funkci **zemského poslance**²²⁵ za venkovské obce okresu českobudějovického, hlubockého, lišovského, trhosvinenského a vltavotýnského jako předtím jeho otec Hynek. Sám Zátka vydal prohlášení občanům, ve kterém, jak uvádí Strnad, je jeho povinností *“ hájit a zvelebovat národnost českou..., klást důraz na úctu k druhé národnosti, neboť jen vzájemné konání spravedlnosti jest zárukou trvalého míru. “*²²⁶ Časopis Budivoj jej vylíčil jako: *„Jestliž on Čech dokonalý, rázný, inteligentní a ducha pronikavého, muž v plné síle jak fyzické, tak i duševní, neoblomný a tak věrný zásadám svým, že je zachovává v každé příčině s důsledností v Budějovicích skoro ani nevidanou, slovem dr. August Zátka (jako i velectěný otec jeho) muž všemu obecnstvu českému příkladný!“*²²⁷

Roku 1881 žádal zřízení **českých opatroven**, což byly v podstatě předchůdkyně jeslí a mateřských škol, kam své děti posílaly pracující a sociálně slabší české matky.²²⁸ Žádosti bylo vyhověno za pomoci Ústředí matice školské a úředního povolení, načež byla dne 1. června 1882 otevřena první česká spolková opatrovna v ulici Hrnčířské (dnešní Smetanově).²²⁹

Zátka se zasloužil i za založení **Besedy řemeslnicko - živnostenské**, což byl spolek, zabývající se osvětově propagační činností v oblasti řemeslnického podnikání a vlastní

²²³ Oddával je sám biskup Jan Valerián Jirsík v kapli biskupské rezidence. Za svědka mu byl strýc vikář Matouš Hansa a nevěstě strýc Stulík, ona narozena ve Sterneckově ulici č. 236. J. Muk (pozn. 24), s. 18

²²⁴ K. Novotná (pozn. 12), s. 78 - *Jihočeské listy*, r. 39, 1933 - č. 75, 23. 9., s. 1 - č. 76, 1933, 27. 9., s. 1

²²⁵ Roku 1883 byl opět do funkce zvolen.

²²⁶ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 23

²²⁷ *Ibidem*, s. 24

²²⁸ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 102

²²⁹ Pro velký nával dětí byla roku 1883 zřízena druhá opatrovna na Pražském předměstí, dále na Rudolfově společně s českou školou, od roku 1885 třetí opatrovna na Lineckém předměstí, rok na to čtvrtá v Jeronýmově ulici a pátá při škole u sv. Josefa, roku 1901 šestá opatrovna ve Smetanově ulici, rok poté sedmá v Nové ulici, a konečně roku 1908 zřízena osmá opatrovna ve Čtyřech Dvorech. R. Strnad, *Dr. August Zátka*, (pozn. 23), s. 29, 39, 59, 79

organizací místního živnostenstva.²³⁰ Událo se tak dne 2. července 1882 a následně Besedě sám předsedal.²³¹ Dále byl dne 11. února 1883 zvolen předsedou a členem Spolku vojínů a úředníků a na jeho podnět bylo přikročeno k zbudování pomníku zesnulému Veleriánovi Jirsíkovi²³², který nyní stojí před Černou věží.

Téhož roku 1883 se dostal i k volbám do **Obchodní a průmyslové komory** jako předtím jeho otec Hynek, ovšem na rozdíl od svého otce se August nikdy nestal členem, jelikož jako advokát ani nemohl. Řízení voleb bylo opět svěřeno na starost Augustovi, kterému se s podporou Leopolda Pollaka a Jakuba Rožánka podařilo zvítězit a poprvé přešla českobudějovická komora do českých rukou, což bylo Zátkovým velkým vítězstvím a stal se vůdcem Čechů českobudějovických.²³³

Situace v Budějovicích nabírala nových obrátek. Starší členové stran postupně odcházeli do ústraní či vymírali²³⁴, a tím se otevírala nová epocha pro nové členy. Důležitým krokem, do kterého se August zapojil, bylo založení **odboru Národní jednoty pošumavské**.²³⁵ Tato organizace zakládala a vydržovala české školy, vytvořila veřejnou síť knihoven a čítáren, prosazovala české zástupce do samospráv obcí, pořádala různé osvětové přednášky, výstavy a podporovala distribuci tiskovin do jihočeského pohraničí a turistiku v Pošumaví. Spolek finančně podporovala opět jak českobudějovická Záložna, tak Český akciový pivovar.²³⁶ Tento Augustův záměr podpořil v roce 1884 i F. L. Riegr, a tak se dne 31. srpna mohla konat první valná hromada pod vedením Zátky, který tam pronesl svou řeč: „ *My na svůj prapor napsali, že bojujeme za důstojnou existenci naší národnosti. Nadvláda není heslem naším, ale i v područí nehodláme žít. My chceme míru bratří rovnoprávných. Po odvetě netoužíme. My ve škole těžkých protivenství naučili jsme se, že nejpevnější ohradou vlastního práva jest úcta k právu sousedovu.*“²³⁷ Ve své řeči dále načrtl snahu o získání

²³⁰ Kromě toho pořádala učňovské besídky, podílela se na vzniku novin, které hájili zájmy drobných českých živnostníků, pořádala plesy, zřídila si i vlastní pěvecký sbor a knihovnu. Své schůze pořádala ve spolkových místnostech českobudějovické Besedy. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 44

²³¹ „*Řemeslníci a živnostníci byli dosud po celém městě roztroušeni, postrádali jsme střediska živlu tak veledůležitého. Proto klademe naděje ve Vaše spojení.*“ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 14.

²³² R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 30

²³³ *Ibidem*, s. 30

²³⁴ V únoru roku 1883 biskup Valerián Jirsík, v květnu 1885 Dr. Vendelín Grünwald a rok později i Hynek Zátka a Dr. Antonín Wokáč. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 8

²³⁵ Více o ni R. Strnad, *Padesát let odboru Národní jednoty Pošumavské v Českých Budějovicích (1884 – 1934)*, České Budějovice 1934

²³⁶ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 98

²³⁷ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 33

židovstva pro českou věc a snahu hledat styky s konzervativní částí německého tábora²³⁸, zřídit obecnou školu dívčí, měšťanku, průmyslovou školu a reálku, rozmnožovat český kapitál tvořením nových českých společností atd.

Už o rok dříve podal Zátka v zastoupení Řemeslnicko - živnostenské besedy žádost (petici) na zřízení nižší české státní reálky, protože kromě německé, která českým žákům zakazovala mluvit česky i o přestávkách, v Budějovicích žádná nebyla. Avšak ministerstvo kultu a vyučování jeho žádost zamítlo.²³⁹ I přesto se mu však podařilo otevřít alespoň **soukromou reálnou školu** pod záštitou Matice školské a dne 17. září 1884 bylo do lavic v místnostech Štecherova domu na rohu Divadelní a Široké ulice přijato prvních 56 žáků.²⁴⁰ Peníze na její provoz získávala Matice školská od svých spoluobčanů a v rámci pořádání různých kulturních akcí a díky dotaci od zemského výboru. Navíc již od srpna 1890 se koketovalo s myšlenkou doplnit reálku o vyšší ústav.²⁴¹

Od 2. ledna roku 1885 otevřela své dveře dívkám i samostatná škola dívčí s vyučovacím jazykem českým, mající ve čtyřech třídách na 260 žákyň a opět na žádost Řemeslnicko-živnostenské besedy, podané Zátkou, byla zřízena i **česká průmyslová pokračovací škola**, jež byla dne 12. října 1885 otevřena svým studentům.²⁴²

Po neúspěchu do obecních a říšských voleb roku 1884, kde česká strana propadla,²⁴³ Zátka reagoval založením **spolku Beseda lidu**, ke kterému oficiálně došlo až 26. prosince téhož roku.²⁴⁴ Spolek měl být organizátorem volebních bojů ve městě. Měl mít dohled nad

²³⁸ Za tímto účelem byl založen spolek Union, který měl propagovat nutnost kompromisu soužití Čechů s Němci a rozvíjet jejich vzájemné kulturní a politické vztahy. August Zátka to myslel dobře, ovšem Němci v něm spatřovali nebezpečný nástroj k likvidaci vlastních národních zájmů ve městě a spolek tím pádem spíše živořil na okraji německého společenského života a jen díky finanční podpoře spolku Beseda lidu se několik let udržel. Ibidem, s. 35 a L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 23), s. 29

²³⁹ Více J. Smetanová (pozn. 13), s. 78-80

²⁴⁰ Prvním ředitelem se stal Josef Mrňávek, který doposavad působil jako učitel vyšší reálky v Pardubicích. Mezi léty 1884-1887 byly otevřeny postupně všechny 4 třídy. J. Smetanová (pozn. 13), s. 81

²⁴¹ M. Binder - J. Schinko, *Zátkova reálka* (pozn. 22), s. 9 – 13 - J. Smetanová (pozn. 13), s. 81- 82

²⁴² R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 34 -35

²⁴³ Možnost českého úspěchu ve volbách tehdy Zátka označil za málo reálné a tímto skeptickým názorem zřejmě ovlivnil řadu Čechů, kteří se k volebním urnám raději nedostavili. Nikrmajer toto hodnotí jako Zátkovu politickou chybu, když bez boje přepustil pozice Němcům a nepokusil se zaktivizovat českou veřejnost. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 28-29

²⁴⁴ L. Nikrmajer uvádí datum 3. 1. 1884 (*August Zátka*, s. 22), ovšem jak píše R. Strnad, spolkové stanovy nebyly tehdy povoleny (*Dr. August Zátka*, s. 36).

tím, aby české děti chodily výhradně do českých škol a aby se sčítání lidu dělalo správným způsobem.²⁴⁵

Téhož roku byl zvolen náměstkem starosty a o rok později, dne 24. dubna 1885 i **starostou českobudějovické Záložny**.²⁴⁶ Na jeho podnět byla zřízena **česká zastavárna** a roku 1891 získal pro záložnu nový dům na rohu náměstí, s goticko-renesančním jádrem a pozdně klasicistním průčelím, náležející doposud německému předáku a říšskému poslanci Josefu Schierovi.²⁴⁷

Pro organizaci českého živilu byl na popud profesora Josefa Voláka zřízen **spolek Ludmila**, nesoucí své jméno po české kněžně Ludmile, fungující pod vedením Augustovy ženy **Jany Zátkové**, která byla jeho první předsedkyní.²⁴⁸ Spolek byl založen pod patronací Českobudějovické Besedy jako dámský osvětově dobročinný spolek dne 8. června 1885, jehož stanovy vypracoval ředitel reálného gymnázia Josef Mrňávek. Spolek pořádal stravovací akce pro chudou mládež, společenské a podpůrné kulturní podniky, různé dýchánky a přednášky, a jeden čas také provozoval obchod s módním zbožím, jenž byl dobrovolně ukončen po 6 letech.²⁴⁹ Na jeho podnět byla roku 1887 založena **dívčí škola pokračovací**, kterou navštěvovaly i obě dcery manželů Zátkových. Škola za dobu své existence změnila několikrát své působišť.²⁵⁰

²⁴⁵ R. Strnad, Dr. August Zátka, str. 36. Tento spolek měl kolem 300 členů a zanikl legislativní cestou dne 7. srpna 1899, ovšem jejím přímým pokračovatelem se stala Národní rada Čechů českobudějovických. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 43-44

²⁴⁶ Více o jeho činnosti Rudolf Strnad, První tři starostové česko - budějovické Záložny, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 114 - 116

²⁴⁷ R. Strnad, Dr. August Zátka (pozn. 23), s. 36. Kromě toho byl Zátka iniciátorem přestavby stávající budovy, na novorenesanční palác, který, jak uvádí Schinko představoval vrcholné dílo novorenesance ve městě, když v roce 1906 přikoupil sousední dům ve Sterneckově ulici (dnes u Černé věže) a v letech 1907-09 došlo k přestavbě podle návrhu prof. Arch. J. Šůly z Prahy. Ve vysokém štítu směrem na náměstí byla umístěna socha Merkura, jako patrona peněžních ústavů a zisku. V přestavěné budově pak byly v prvním patře kanceláře, včetně advokátských a soukromé byty. V přízemí pak řada obchodů (prodej obuvi, výroba a prodej deštníků a slunečníků, střelné a sečné zbraně, lovecké potřeby a střelivo či elektrické a instalační materiály, prodej mlýnských výrobků, výroba šatů a prádla, provaznické výrobky nebo knihkupectví a papírnictví - J. Schinko, Putování městem, V záložně se daly pořídit dokonce i střelné zbraně či nože, *Českobudějovický deník*, 2011, č. 282, 3. 12., s. 2 - *Republikán*, r. 18, 1936, č. 80, 5. 11., s. 1 - č. 81, 9. 11, s. 1 - 2. Více M. Binder - J. Schinko, *České Budějovice zmizelé* (pozn. 22), s. 6-7

²⁴⁸ Tuto funkci Jana Zátková zastávala až do své smrti v roce 1933 a spolku se ujala její snacha Ludmila Zátková, manželka Vlastislava Zátky. Kromě ní ve spolku působily i další rodinné členky jako byla Karla Zátková, manželka Vlastimila Zátky, Růžena Zátková, manželka Dobroslava Zátky a její snacha Anna Zátková. Na paměť dlouholeté předsedkyně Jany Zátkové byl založen fond, nesoucí její jméno, aby podporoval zestárlé nemajetné členky spolku. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 23), s. 114, 117

²⁴⁹ *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 522. Více o spolku K. Novotná (pozn. 12), s. 62 - 70 - J. Votruba (pozn. 16), s. 65 - 81 - František Husák, Kus práce, in: *Dámský spolek Ludmila, sborník vzpomínek*, České Budějovice 1937, s. 9-13

²⁵⁰ Nejprve své útočiště našla v budově děkanství, roku 1890 se stěhuje do Biskupské ulice a následně do Divadelní ulice v domě u Stecherů a nakonec do domu u Kocourků v Nové ulici. J. Votruba (pozn. 16), s. 65-68

Kromě této školy byla otevřena dne 3. října 1886 i **Česká rolnická škola**, kde byl Zátka zvolen předsedou jejího kuratoria²⁵¹, a následně se postavil i do čela schůze Matice dobrovodské, díky níž byla roku 1888 zřízena česká škola na Dobré vodě a v Boršově nad Vltavou.²⁵²

Čestných uznání za svou činnost se mu dostalo od Spolku vojínů a úředníků, posléze od Řemeslnicko - živnostenské besedy, kde se vzdal pro příliš práce předsednictva roku 1887 a obce Mírkovice a Brloh jej jmenují čestným občanem.²⁵³

Roku 1887 se konaly opět volby do zemského sněmu, kde byl Zátka sám na české kandidátce, ovšem i přes hlasité protesty, ohledně machinace s volebními hlasy neuspěl a mandát získal německý protikandidát Josef Schier.²⁵⁴

I v obecních volbách roku 1888 - 89 se české straně nedařilo. Podávali reklamace na úřední sčítání lidu, jelikož spousta zaměstnavatelů továren nutila své dělníky, aby volili německé kandidáty pod výhrůzkou ztráty práce, na které byli často existenčně závislí.²⁵⁵ Na schůzi Českého politického spolku Zátka vyslovuje myšlenku národních obcí: přidělovat mandáty podle národnosti a řídit okolní obce podle národnosti.²⁵⁶

Zátka mimo jiné vystupoval **proti Mladočechům**, kteří si roku 1891 zřídili své zázemí v Českých Budějovicích. V lednu 1892 se konstituovala Občansko - politická beseda, jakožto středisko mladočeské strany s předsedou Rudolfem Purghartem.²⁵⁷ Neustálé rozepře, které

- Karla Mikuškovcová, Vznik a vývoj Odborné školy pro ženská povolání spolku Ludmila, in: *Dámský spolek Ludmila v Českých Budějovicích* (pozn. 249), s. 21-24

²⁵¹ Při projevu, který Zátka učinil při předávání školy do rukou ředitele, se zmínil, v jaké těžké situaci je momentálně zemědělství, pro jehož záchranu je potřeba zvýšit vzdělání rolníka, aby dosáhl lepších výsledků ve své činnosti. „*Provedli jsme dílo vlastní silou bez vší jaké pomoci cizí. Uvědoměle jihočeské rolnictvo ocenilo důležitost školy a svěřilo jí své syny v počtu poměrně značném.*“ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 25

²⁵² R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 37, 39

²⁵³ *Ibidem*, s. 39

²⁵⁴ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 43. Příčiny neúspěchu vidí Nikrmajer jednak ve volebním systému, který upřednostňuje skupinu zámožných daňových poplatníků včetně židovských podnikatelů, dále zúžení německých nenacionálně zaměřených voličů, kteří by tolerovali českou spoluúčasť na řízení obecní správy a konečně hlasy Čechů, kteří z existenčních či osobních důvodů hlasovali pro německé kandidáty. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 30

²⁵⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 40 – 42. Zátka se tomuto předvolebnímu boji vyhnul, jelikož se v Praze podílel na projektu punktačních jednání ohledně česko-německého vyrovnání. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 31-32

²⁵⁶ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 42. Již zde lze postřehnout první Zátkovy snahy jak skrze realizace punktačních dohod, realizovat i myšlenku česko - německého vyrovnání. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 66

²⁵⁷ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 43 - *Idem, Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 46-48

mezi sebou Zátka a Mladočeši měli, jej přiměli k rezignaci v Politickém spolku dne 1. května 1882 na post předsedy vedení ve věci české, přičemž se rozhodl pracovat jen v určitých oborech.²⁵⁸

Dne 20. listopadu 1891 schválila valná schůze Matice školské návrh na stavbu nové **reálky**.²⁵⁹ V její 21 členské stavební komisi byl i August Zátka. K výstavbě bylo vybráno místo v Haasově (Zátkově) ulici.²⁶⁰ [41] Byl to právě August Zátka, kdo jako první slavnostně zaryl rýč do půdy dne 22. srpna 1891. Základní kámen byl položen tři dny nato. V listopadu roku 1892 byla budova zastřešena a dne 17. září 1893 úředně zkolaudována. Své dveře studentům otevřela dva dny poté.²⁶¹ Na den sv. Václava se konalo slavnostní svěcení budovy, které prováděl biskup Dr. Martin Říha, a bylo spojeno s velkolepou národní slavností, kde Zátka vystoupil s řečí: „...*At' řady společnosti lidské budoucně se utváří jakkoli, pokud budou národové různých jazyků, budou školy dle řeči rozdílné. A proto budova tato zůstane pomníkem zásluhy ceny nepomíjející...*“²⁶² Mimo jiné poděkoval i staviteli a autorovi plánů Josefu Blechovi z Karlína a dozorčím nad stavbou - Františku a Bohdanovi Franckovým.²⁶³

Od 1. ledna roku 1892 se Zátka i s rodinou přestěhoval do druhého patra českobudějovické Záložny, kde si v prvním patře zřídil i svou advokátní kancelář.²⁶⁴ Ten samý rok podal návrh na **změnu volebního řádu obcí**, kdy se dostal do sporu s vůdcem německého tábora, ambiciózním Josefem Taschkem, jenž byl Zátkovým politickým rivalem.

²⁵⁸ I přes trvající neshody mezi ním a mladočechy, byl Zátka otevřený ke vzájemné spolupráci a zastával názor, nedělat si zbytečně zle a jednat ve městě odděleně, k čemuž se mu ze strany mladočechů nedostávalo žádné reakce. Více R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 44 - 46

²⁵⁹ M. Binder - J. Schinko, *Zátkova reálka*, (pozn. 22), s. 14-15 - J. Smetanová (pozn. 13), s. 83-84

²⁶⁰ Jméno Haasova nesla po majitelích rodiny lékaře Karla Haase (1815-1871) od roku 1875, v roce 1921 byla přejmenována na ulici Dr. Augusta Zátky, i přes nesouhlas zastupitelů sociálních demokratů. Za německé okupace nesla ulice jméno Dvorschakgasse/Dvořákova podle slavného skladatele a po roce 1945 byla opět Zátkovou ulicí. Teprve roku 1963 byla oficiálně přejmenovaná na ulici Fráni Šrámka, který ve městě krátce bydlel (v Zátkově ulici, čp. 4 na rohu s ulicí 28. Října) a působil zde jako člen spolku Budívojev, knihovník Národní Jednoty Pošumavské a přispíval do novin Stráž lidu. D. Kovář - P. Koblasa, *Ulicemi města Českých Budějovic* (pozn. 21), s. 111-112

²⁶¹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 45 - J. Smetanová (pozn. 13), s. 84-85

²⁶² R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 56-57

²⁶³ Více o slavnosti M. Binder - J. Schinko, *Zátkova reálka* (pozn. 22), s. 24-28 - J. Smetanová (pozn. 13)

²⁶⁴ Po jeho odchodu z domu v Krajinské ulici v roce 1886, po smrti otce Hynka Zátky se rodina přestěhovala do většího bytu v Říšské (dnešní Husově) třídě. Písemná korespondence s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 2. 5. 2014. V domě v Krajinské ulici našla své zázemí v místnostech Zátkova bytu tiskárna Jihočeských listů a v jeho advokátní kanceláři sídlila jejich redakce. *Jihočeské listy*, r. 13, 1907, č. 83, 27. 7., s. 2. Původně rodina obývala čtyři pokoje v Záložně, později roku 1899 byl k jejich bytu připojen ještě vedlejší byt o jednom pokoji. Ze vzpomínek Vlastislava Zátky chybělo v jejich bytu moderní zařízení jako např. koupelna a soukromý záchod. Vana na koupání byla nejprve v jídelně, později v ložnici manželů. Jediný záchod byl tehdy venku při dřevěné pavlači. Situace se zlepšila po přestavbě v roce 1908, kdy byly kromě zařízení dány do pokojů i dřevěné parkety a zavedeno plynové, později elektrické osvětlení. L. Swierczeková, *Všední - nevšední život rodiny Zátků*, in. *Výběr*, r. 48, 2011, č. 4, s. 228

Rok poté podal August návrh na **změnu zákona o obecném školství**, kde prosazoval zvlášť školy německé a zvlášť české.²⁶⁵

Krom těchto snah se pilně věnoval svému městu, když se roku 1893 ujal myšlenky založit **První českobudějovickou továrnu na smaltové plechové nádobí**,²⁶⁶ k jejímuž ustanovení došlo dne 8. června a Zátka byl jejím prvním předsedou až do roku 1899. [42] Byl to právě on, kdo přišel s návrhem založit **Český akciový pivovar (dnešní Budvar)**,²⁶⁷ sídlící v Pražské ulici, který u svých spolupracovníků sklídl jen kladné ohlasy a dne 21. ledna 1894 se konala jeho první schůze, kde ve výkonném výboru předsedal sám Zátka. Se stavbou pivovaru bylo započato až 1. prosince roku 1894 a od 7. srpna následující roku teprve s výrobou piva, které si velmi brzo získalo popularitu u místních a začalo výrazně konkurovat měšťanskému pivovaru. [43] Dalším Zátkovým podnětem bylo založení **stavební společnosti Kotva** v květnu roku 1895, která měla kupovat reality, stavět obytné domy a prodávat je českým zájemcům. Její práce trvala až necelých 14 let, kdy v roce 1909 zanikla. Mimo to byl Zátka i u založení továrny na strojní hnojiva.²⁶⁸

Od roku 1897 se podařilo Valeriánu Jirsíkovi s podporou Augusta Zátky a Matice školské zestátnit českou reálku na **c. k. českou vyšší reálku**, a tím pádem měli Budějovice konečně dvě střední státní školy, které Matice školská již nemusela vydržovat ze svých nákladů.²⁶⁹

²⁶⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 46 – 47, 49 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 53-54

²⁶⁶ Založena jako akciová společnost. Stavba stála opět za železniční tratí (ulice U Smaltovny) a svou výrobu zahájila v březnu roku 1894. Své zboží vyvážela do Haliče a na Balkán. Největšího rozkvětu dosáhla v roce 1913, během druhé světové války byla roku 1942 výroba zastavena a po válce byla továrna znárodněna a začleněna do národního podniku Spojené smaltovny a závody na kovové zboží Praha a Brno. V roce 1953 z ní byl zřízen samostatný podnik Sfinx České Budějovice a k němu přičleněny další dvě smaltovny Westen a Bohemia. Firma funguje dodnes. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 508 – 509 - Miroslav Zátka, *Českobudějovická záložna a český průmysl v Českých Budějovicích*, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 46-47

²⁶⁷ Pivovar vznikl na zelené louce u silnice na Pražském předměstí, v těsné blízkosti železnice směrem na Prahu. Od roku 1936 pod názvem Budvar-Český akciový pivovar České Budějovice. Více *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 401 – 405 – M. Zátka, *Českobudějovická záložna*, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65) s. 49 – 50. <http://www.budejovickybudvar.cz/o-spolecnosti/historie-pivovaru.html> - vyhledáno 28.4. 2014. Myšlenka na zřízení českého pivovaru vznikla roku 1894 na tanečním věnečku dámského spolku Ludmila, kdy Josef Špitálský, tehdejší ředitel filiálky Živnostenské banky ve městě, popíjel s Augustem Zátkou šampaňské z pražského rodinného závodu a posteskl si: „*Je to pěkné, že zde pijeme české šampaňské, ale ještě hezčí by bylo, kdybychom tu mohli pít také naše české pivo. Proč si nepostavíte zde také český pivovar?*“ Načež Zátkovi nabídl kapitál a tím se dlouho zamýšlený nápad zrodil ve skutečnost. Více *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 76, 26. 9., s. 3. Kromě Špitálského upsala své akcie, čítající dohromady na 85 tisíc zlatých, řada právozářníků včetně Karla Čertíka, Antonína Effmerta či Františka Hromady. Díky finanční pomoci z Prahy a odběru piva místními hostinskými se kladný ohlas rozšířil i mimo region. Ivo Hajn, U kolébky akciového pivovaru, *Právo: Jižní Čechy*, r. 14, 2004, č. 23, 28. 1., s. 13

²⁶⁸ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 48

²⁶⁹ Od roku 1901 Matice předsedal Zátka. Ibidem, s. 50. Dne 18. 3. 1897 byl c. k. ministrem kultu a vyučování jmenován ředitelem stávající Josef Mrňávek a všichni učitelé měli potvrzen profesorský titul. Více v M. Binder -

Obecní volby roku 1895 a 1898 skončily neúspěchem a volby do zemského sněmu taktéž. Výsledky provázely protestní demonstrace české radikální strany, proti nimž muselo kromě policie, zasáhnout i vojsko.²⁷⁰ Ale i přes všechny nezdary neutuchala Zátkova snaha situaci zvrátit, a proto soustředil své síly na přípravy do dalších obecních voleb.²⁷¹

Úspěchu se Zátkovi a české straně dostalo u voleb do říšského sněmu v roce 1897,²⁷² kdy alespoň morálně zvítězili ve městě nad německou stranou a dne 19. března byla stanovena volba poslance v kurii městské, kde za českou stranu kandidoval princ Bedřich Schwarzenberg a v hlasování vyhrál. Město tedy bylo poprvé na říšské radě zastoupeno českým poslancem.²⁷³ Díky zkušenostem z předminulých, leč neúspěšných let, se i přesto Zátkovi od členů spolku Beseda dostalo uznání, za jeho znamenitou volební organizaci a dne 10. července jej jmenovali svým čestným členem.²⁷⁴

Den před jeho 50. narozeninami jej navštívila deputace českých obcí okresu českobudějovického v Libníči, v čele s Vojtěchem Šmídem, aby mu blahopřála k jubileu.²⁷⁵ Došly i další deputace českobudějovické Besedy, od které dostal čestný diplom, dále deputace reálky, Řemeslnicko - živnostenské besedy, města Lišova, obce libníčké atd.²⁷⁶ K oslavě jeho narozenin mu složil lišovský učitel Jan Dejmek - Zátkův pochod a malíř **F. Bohumil Doubek**²⁷⁷ vytvořil **Zátkovu podobiznu pro Besedu.**²⁷⁸ [44]

J. Schinko, *Zátkova reálka* (pozn. 22), s. 30-32. Navíc se budova roku 1903 rozšířila o přístavbu a v roce 1909 se konalo první jubileum 25 let své existence. Více J. Smetanová (pozn. 13), s. 86-87

²⁷⁰ L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 23), s. 38 - 42

²⁷¹ Zátka vyzýval českou stranu, aby se zbavila všech svých antisemitických projevů a získala Židy pro český národní program. Prosazoval nutnost individuálního přístupu ke každému českému odpadlíkovi. K tomu dokonce zorganizoval seminář Národní jednoty pošumavské na téma „Naše postavení na českém jihu a zejména v Českých Budějovicích“ L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 42 – 43 - R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 57-58

²⁷² R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23) s. 50 - 51

²⁷³ Při projevu na volební schůzi zdůraznil Zátka důvod k vybrání Bedřicha Schwarzenberga: „*Nesouhlasím naprosto s těmi, kteří tvrdí, že šlechta má být vyloučena z veřejného života a že jí nepřináší zastupování veřejných zájmů. Já tvrdím naopak, že právě šlechtici, kteří nejsou nuceni všechen svůj čas věnovat zápasu o existenci a kteří mají mocný vliv, zrovna by byli povolánymi zástupci lidu, ovšem jen tenkrát, kdyby byli proniknuti vědomím, že hlavní jejich snahou jako poslanců nesmí být udržení přežitých zásad, ale zápas za práva lidu a národa!*“ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 70-71

²⁷⁴ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 52

²⁷⁵ *Jihočeské listy*, r. 3, 1897, č. 62, 24. 7., s. 1 - č. 64, 31. 7., s. 1

²⁷⁶ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 53 - F. Fencel (pozn. 29), s. 50-51. Seznam gratulantů ANM, f. Zátkovi, inv.č. 555 – 661, k. 5. Zde seznam gratulantů i 60. a 70. narozeninám

²⁷⁷ (20. 3. 1865 ČB - 26. 10. 1952 Nový Jičín) V letech 1880-85 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze u profesorů A. Lhoty, F. Sequense a F. Čermáka. A v letech 1885-1888 na mnichovské akademii u profesorů O. Seitze a A. von Liezen-Mayera. V Mnichově se i oženil s Marií Barragovou a tvořil zde až do roku 1924, kdy se vrátil zpět do Budějovic. Následně se roku 1933 přestěhoval do Prahy a od roku 1949 byl přijat do Boromea v Novém Jičíně, kde jako vdovec zemřel v zapomnění. Jeho významnou část díla představuje náboženská tematika, ale věnoval se i portrétům. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 109-110

²⁷⁸ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 53

V dubnu roku 1897 byl matičním výborem přijat Zátkův návrh na zřízení **české obecní školy na Lineckém předměstí**, kde byla všeobecně situace pro českou menšinu nejhorší. Již od září téhož roku byla otevřena první třída v soukromém domě v Komenského ulici a o rok později zakoupen pozemek pro stavbu samostatné budovy. S její stavbou bylo započato v roce 1900 podle plánů architekta Josefa Pfeffermanna a za rok byla novorenesanční budova se secesními prvky²⁷⁹ dokončena a ozdobena deskou s **reliéfem Augusta Zátky** od dvou absolventů pražské uměleckoprůmyslové školy.²⁸⁰ [45, 46] Dne 28. září 1901 byla škola slavnostně otevřena a Zátka jako předseda Matice školské promluvil k přihlížejícím lidem: „*Vždy macechou zůstane německá škola českým dětem, a proto Matice ráda zde zřídila školu, zde, kde českému lidu vede se nejméně dobře. Jest tu několik továren a jiných závodů, které jako středověké tvrze dusí český živel. A tu škola nemá jen vyučovati mládež, nýbrž i zanedbané národní vychování doplňovati a napravovati...*“²⁸¹

Myšlenka **Národní rady**, jejíž organizace se ustanovila dne 7. dubna roku 1900 z Besedy lidu, se prezentovala jako nepolitický spolek, jehož hlavním úkolem byla evidence voličů a snaha sjednotit různé politické proudy do společného českého směru.²⁸² Národní rada rozdělila město na okresy a obvody, v jejichž čele stáli ředitelé a jednatelé. Zátka byl zvolen na první valné hromadě dne 29. prosince téhož roku jejím předsedou a ustanoveno 700 jejich členů.²⁸³

V přípravách na **obecní volby v letech 1902-1906** docházelo z německé strany k opětovným manipulacím případných voličů, proti čemuž Zátka ostře vystoupil a snažil se o reklamaci volebních hlasů. Leč opět neúspěšně, jelikož Němci ovládali

²⁷⁹ Školní budovy z těchto let těžily nejvíce z tvarového repertoáru renesanční architektury a od počátku nového století nabývaly převahy rysy baroka, často s příměsí secesní plošné dekorace. Tzv. „národní sloh“ až na několik málo výjimek zde neuplatňoval. Jindřich Vybíral, *Století dědiců a zakladatelů. Architektura Jižních Čech v období historismu*, Praha 1999, s. 144

²⁸⁰ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 59. Kromě tohoto reliéfu bylo na průčelí budovy použito několika sgrafit. Jednalo se o postavy Přemysla Otakara II., Tomáše Štítného, J. A. Komenského a J. V. Jirsíka. J. Vybíral (pozn. 279), s. 143 Ovšem dnes na budově není ani reliéf, pouze holá plocha kartuše a kromě okrasných sgrafit ve štítech, postavy Jana Ámose Komenského, Mistra Jana Husa, Tomáše ze Štítného a Mistra Kampania Vodňanského.

²⁸¹ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 90-91. Od toho roku byla škola opět udržována Maticí školskou, a to až do roku 1911.

²⁸² D. Kovář, *Budějovice před sto lety* (pozn. 2), s. 14. Taktéž proběhlo v roce 1900 sčítání lidí a podle výsledků zde žilo téměř o 8 tisíc více Čechů nežli Němců (23 427 ku 15 436) Zátka se navíc vzdává své kandidatury za českobudějovický venkovský okres. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 38 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 43-44

²⁸³ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 60 - L. Nikrmajer, August Zátka a volby do českobudějovického obecního zastupitelstva v roce 1906, in: *Sborník historický*, 1994, č. 63, s. 125

i reklamační komisi, která měla kontrolovat a zajišťovat pravdivost hlasů.²⁸⁴ Navíc v roce 1905 došlo k potlačení českých demonstrací za všeobecné hlasovací právo, které doprovázela nechvalně známá „párková aféra“.²⁸⁵ Tehdy proti sobě Zátka poštval řadu občanů, kteří jej mnohdy nazývali „jedovatou a jízlivou ropuchou českobudějovickou.“²⁸⁶

Ovšem rok 1902 nebyl pro Zátka zcela ztraceným rokem, když přihlížel k položení základního kamene ke **střednímu a odbornému dívčímu lyceu, zásluhou spolku Ludmila**, které se stalo důležitým krokem ke vzdělání žen na jihu Čech. Své dveře studentkám otevřelo lyceum dne 18. září 1903 tehdy ještě v provizorní budově Englovny na Pražské třídě, kterou upravil J. Pfeffermann.²⁸⁷ Avšak velký nárůst studentek přiměl spolek ke stavbě samostatné budovy v Říšské (dnešní Husově) třídě, společně s **dívčím penzionátem Vesna a ženskou průmyslovou školou**.²⁸⁸ [47, 48, 49] Náklady na výstavbu komplexu byly uhrazeny úvěrem u Českobudějovické záložny, za který ručili manželé Zátkovi celým svým jměním.²⁸⁹

Kromě lycea se Matici školské podařilo získat povolení ke zřízení **České hudební školy**, která se vyvinula v jedno z nejfrekventovanějších hudebních učilišť v republice. [50, 51] V jejím kuratoriu předsedal August Zátka a díky penězům od Českého akciového

²⁸⁴ Reklamace českých protestů kvůli podvodnému jmenování německých měšťanů z řad nejnižší společenské vrstvy jako byli kočí, posluhovači nebo čističi ulic, či volební hlasy jménem mrtvých osob a konečně upírání volebního práva Čechům kvůli sebemenším daňovým nedoplatkům obecních dávek, byly nadřizenými orgány z části uznány až v roce 1905. R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23) s. 62 – 63 - L. Nikrmajer, August Zátka a volby, in: *Sborník historický* (pozn. 283) s. 125-126 - Idem, *August Zátka* (pozn. 11), s. 48-50 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 55

²⁸⁵ Týkala se radních v čele se starostou Taschkem, kteří pozvali české vojáky od 28. pluku, asistujícího tehdy při udržování veřejného pořádku ve městě, na malé občerstvení. Vojáci však nabídku demonstrativně odmítli a celá záležitost pak pronikla do budějovické veřejnosti s posměšným podtitulem - párková aféra. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 52 - Idem, August Zátka a volby, in: *Sborník historický* (pozn. 283), s. 127. Kromě toho se o ní dlouho po Čechách zpívalo. Viz *F. Rada, Když se psalo c. k.* (pozn. 7), s. 34

²⁸⁶ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 65

²⁸⁷ K. Novotná (pozn. 12), s. 67 - F. Husák, Několik pohledů do života školy, in: *Dámský spolek Ludmila* (pozn. 249), s. 15

²⁸⁸ Do té doby stál na této parcele jen přízemní domek s barokním štítem a u Mlýnské stoky byly skladové objekty z doby konězvěžky. Plány pro stavbu vyhotovil architekt Josef Pfeffermann (1869 – 1938), autor převážně secesní architektury, jež mimo jiné plánoval stavební průmyslovku, český učitelský ústav, vyhlášenou kavárnu u Volbrechtů či obchodní dům Leopolda Hájička. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 397. Historizující blok budov lycea a dívčího penzionátu Vesna z let 1906 propojovala secesní vstupní brána, za níž se nacházela aula a tělocvična. Za penzionátem byla připojena ještě ženská průmyslová škola z roku 1910. V roce 1928 pak byly všechny budovy sloučeny v jeden architektonický celek a připojeno ještě zadní křídlo směrem k mlýnské stoce. Po roce 1918 se názvy škol pozměnily. Z lycea se stalo Spolkové dívčí reformní reálné gymnázium Jany Zátkové, z ženské průmyslovky Odborná škola pro ženská povolání spolku Ludmila s řadou oborů a vznikl zde Ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk. Po roce 1948 spolek zcela zanikl a v lyceu byla nakrátko zřízena obchodní akademie, následně střední ekonomická škola a část lycea zabrala jedenáctiletka z České ulice. Z odborné ženské školy byla zřízena střední zdravotní škola. Jan Schinko, V dívčím lyceu učila od začátku Alice Masaryková, *Českobudějovický deník*, r. 17, č. 22, 2008, 26. 1., s. 4. - K. Mikušovičová, Vznik a vývoj Odborné školy, in: *Dámský spolek Ludmila* (pozn. 249), s. 24-26 - J. Smetanová (pozn. 13), s. 70 Po roce 1990 v budovách dodnes sídlí Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická.

²⁸⁹ Kromě toho se August po celá léta staral o právní a finanční otázky spolku. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 117

pivovaru získala škola varhany s elektrickým pohonem, což umožnilo otevřít varhanické oddělení.²⁹⁰

Téhož roku se August účastnil i sokolských sletových slavností, kde mu byly provolávány ovace a důvěra za budoucí dobytí města českou stranou.²⁹¹

Opět zásluhou Matice školské bylo zřízeno čtyřleté **soukromé mužské pedagogium** v roce 1905 v propůjčených budovách smíšené obecné školy Matice školské na rohu ulice Komenského a Matice školské.²⁹² Do té doby se zájemci o profesi učitele obecných škol vzdělávali na českobudějovickém německém učitelském ústavu nebo na českém ústavu v Soběslavi.

Během toho se Zátka usilovně připravoval na **obecní volby, připadající na rok 1906**, které byly bojem o každého voliče a měly pro českou stranu skončit vítězně.²⁹³ Proto se na obou stranách rozjela velká volební kampaň, na straně české financovaná jak městskými radami a úřady řady českých měst, tak místními pobočkami bank a jiných podpůrných českých organizací. Navíc se ve městě pořádala řada velkých národních akcí, jež měly demonstrovat jednotu a sílu zdejšího českého a německého živlu.²⁹⁴ Dne 2. listopadu vyšlo volební prohlášení „*kritizující obecní hospodářství, příkrý útisk národní a zadluženost obce.*“²⁹⁵ Při volbách do III. sboru, konajících se od 6. listopadu, bylo během bouřlivých demonstrací, pozatýkáno několik lidí jako např. tajemník Národní rady František Vodňanský a sám Zátka byl sledován policií. Po ukončení voleb se občané shromáždili před

²⁹⁰ Nejprve škola sídlila v prostorách Stecherova domu v Divadelní ulici v letech 1903 – 1906, posléze od 1. května 1906 přesídlila do sídla Obchodní a průmyslové komory v Říšské (dnešní Husově) třídě čp. 35. Navíc zde téhož roku zvolen do funkce ředitele školy Bohuslav Jeremiáš, za jehož úřadování škola zažila rozkvět. V letech 1906 – 1907 byla vystavena nová budova školy v dnešní Otakarově ulici čp. 1426, kde měl svou zkušebnu i pěvecký soubor Hlahol. <http://www.zusbjcb.cz/o-nas/historie.html> - vyhledáno 28.4. 2014

²⁹¹ „Hlavním činitelem v našem národním zápase jest „Sokol“, mám tudíž zájem na tom, aby vzrůstala myšlenka sokolská, a proto postupu této myšlenky sokolské volám „Na zdar“ a Vám, bratři, na brzku shledanou!“ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 106

²⁹² Od roku 1914 byl učitelský ústav zestátněn a od roku 1915 se v něm konaly pravidelně zkoušky učitelské způsobilosti. V letech 1907 a 1911 byla budova postupně rozšířena o 2 přístavby. Od roku 1919 zde mohly studovat i první studentky. Více *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 81

²⁹³ Už od roku 1902 vyjednával Zátka s německým táborem, rozděleným tehdy na nacionální stranu, konzervativce a liberály, ovšem jejich jednání na rozdělení si mandátů v jednotlivých sborech obecního zastupitelstva nijak nedopadly. Více L. Nikrmajer, August Zátka a volby, in: *Sborník historický* (pozn. 283), s. 126 - 127

²⁹⁴ Byly vylepovány plakáty, pořádány národní mítinky, slavnosti, jako byla např. ta pražská, probíhající v Královské oboře s názvem „Praha Českým Budějovicům“, pořádaná Národní jednotou pošumavskou, již navštívilo přes 30 tisíc lidí, a Zátka k nim hovořil na Staroměstské radnici. V podobném duchu se nesla i oslava výročí založení odboru Matice školské v Českých Budějovicích. Tímto si na svou stranu získal např. i nerozhodné sociální demokraty. Ibidem, s. 127 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11) s. 53 – 54 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 57

²⁹⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 68 - Idem, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 119-121

českobudějovickou Záložnou, kde k nim Zátka promluvil, aby je povzbudil a zároveň jim poděkoval za aktivní účast.²⁹⁶ Volební urny byly přes noc, z obavy možného vytažení českých hlasovacích lístků, hlídány policií a českou sokolskou stráží. Dne 12. listopadu 1906 byl oznámen tolik očekávaný výsledek ve prospěch Čechů²⁹⁷ a ovace byly veliké. Přes 20 tisíc lidí se ubíralo v lampionovém průvodu k Zátkovu domu, aby k nim řečník spolu s dalšími poslanci a členy české strany slavnostně promluvil: „*Děkuji Bohu, že mně, na prahu kmetství stojícímu, dočkati se dal dnešního dne, kterým počíná se vysvobození z nedůstojného jha. Obraz lepší budoucnosti jeví se oku radostí zářícímu.*“²⁹⁸ Následně se dav přesunul do Besedy, kde oslavy pokračovaly.²⁹⁹ V dalších dvou sborech zvítězila německá strana, která podala neúspěšný písemný protest proti výsledku voleb, když obviňovali českou stranu z nákupů hlasů, padělání plných mocí a nátlakových akcí na část německé voličské základny, přičemž požadovala anulování výsledků a nové volby. Zároveň propustila řadu českých zaměstnanců ze svých podniků, jež posléze získali místo v některé české firmě.³⁰⁰

Pro Zátka a českou stranu bylo vítězství kýžené a dlouho očekávané, za což se mu dostávalo ovací: „*Co Rieger pro národ český, to Zátka pro Čechy budějovické*“³⁰¹ a byl jmenován čestným měšťanem Karlína, Písku, Suchdola nad Lužnicí, Lišova, Husince či Bechyně. Českobudějovická záložna mu jako poděkování věnovala sošku sv. Jiřího s daty 24. 8. 1870 - 12. 11. 1906. Uznání a jmenování čestným členem se mu dostalo i od Národní jednoty pošumavské či Sokola a dalších spolků a korporací.³⁰² [52]

Poměry ve městě se rapidně obrátily ve prospěch Čechů a roku 1907 byla založena například **česká sirkárna**,³⁰³ 1908 **šroubárna**,³⁰⁴ [53] 1910 **továrna na sáčky a kartonáže**,³⁰⁵ 1911 **továrna na cukrovinky, čokoládu a pečivo Merkur**.³⁰⁶ [54]

²⁹⁶ Prohlásil, „*že řádění volební komise tentokráte předstihlo veškero očekávání, ale zároveň pochválil chování českého voličstva a projevil naději, že zápas bude korunován zdarem...*“ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 129 -130

²⁹⁷ Celkem bylo napočítáno 2012 českých a 1916 německých hlasů. V I. sboru pak Češi podporovali německé liberály pod vedením Schweighoferem proti Taschkovým konzervativcům a ve II. sboru nakonec vůbec nehlasovali. L. Nikrmajer, August Zátka a volb, in: *Sborník historický* (pozn. 283), s. 128

²⁹⁸ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 70 - 71

²⁹⁹ Na adresu Národní rady i samotného Augusta Zátky došlo přes 800 blahopřejných telegramů a dopisů z Čech i ze zahraničí. Mimo jiné ze Skotska, Ameriky, Polska, Rumunska, Itálie, Bulharska či Německa. L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 23), s. 57

³⁰⁰ L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 23) s. 56-59 – Idem, August Zátka a volby, in: *Sborník historický* (pozn. 283), s. 129 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 62

³⁰¹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 72

³⁰² Národní rada česká uspořádala dne 2. prosince 1906 v Měšťanské besedě pražské přátelský večer na počest českobudějovického vůdce, kterého se účastnila celá jeho rodina. *Národní rada*, r. 2, 1935, č. 2-3, s. 44

³⁰³ Továrna stála za železniční vlečkou směrem na Rudolfovo (ulice U Sirkárny). Výroba byla zahájena v roce 1908 a její export byl orientován na Balkán. Od roku 1923 se stala součástí společnosti Solo, spojené akciové

Hned v květnu 1907 na první společné schůzi obecního zastupitelstva s dvoutřetinovou německou většinou předložil Zátka návrh na uspořádání národnostních poměrů ve městě, tak jak jej obsahovaly zásady tzv. **Českobudějovického paktu**.³⁰⁷ Jednalo se o myšlenku rovného práva, zavádí se jím systém poměrného zastoupení obou národností v obecním výboru a okresním zastupitelstvu na základě národnostních katastrů. Navíc má velký hospodářský význam a bude jím dobře opatřeno české školství.³⁰⁸

Než pak s ostatními voliči vstoupil do radnice, žádal, aby byla respektována práva české menšiny a byl jí svěřen podíl na řízení a správě města. Dne 11. června 1907 se obecní zastupitelstvo konečně ustanovilo se staronovým starostou Josefem Taschkem v čele a Zátka byl dne 8. července zvolen do finanční komise, jelikož městská pokladna se nacházela ve velkém deficitu. Kromě toho zasedal v české místní školní radě³⁰⁹ a oslavil své 60. narozeniny, které se nesly v duchu vítězství ve volbách.³¹⁰

Dalším Zátkovým úsilím bylo dostat se jako kandidát za město České Budějovice do zemského sněmu a věnoval tomu opět náležitě přípravy, které se mu vyplatily. V únoru roku 1908 se mu podařilo zvítězit nad svým německým protikandidátem F. E. Volksgruberem a stal se zástupcem pro Čechy, za což mu bylo opět děkováno před okny jeho bytu. Němci si udrželi pouze první a druhý sbor v obecní správě a s tím související většina v okresním zastupitelstvu a ovládnutí městské spořitelny, kdežto Češi měli pod palcem mandát jak říšského, tak

společnosti se sídlem v Praze. Na svou dobu byla moderně vybavena a po roce 1918 snad nejlépe v celé Československé republice. I přesto pražská centrála rozhodla o jejím uzavření a likvidaci k 30. 12. 1933. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 502 – M. Zátka, Českobudějovická záložna, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 51 - 52

³⁰⁴ Továrna na železné a kovové zboží vznikla jako akciová společnost dne 4. 10. 1908 na návrh L. Hájička a F. Hromady. Od prvního května zahájila svou výrobu. Od roku 1964 se stala součástí podniku Motor Jikov. Od roku 2000 je továrna ve vlastnictví společnosti Motoco. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 553 – M. Zátka, Českobudějovická záložna, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 52

³⁰⁵ Česká kupecká továrna na sáčky a kartonáže. Po přenesení podnikatelské činnosti do Prahy prostory využila akciová tužkárna Grafo. *Ibidem*, s. 52 - 53

³⁰⁶ Založena 12. 7. 1911 na návrh F. Hromady a A. Zátky jako akciová společnost. Budova stávala v Mánesově ulici a výroba v ní byla zahájena 10. 6. 1912. Výrobky se dovážely do alpských zemích, Polska a Maďarska. Největší rozmach měla před druhou světovou válkou. Továrna byla zrušena v roce 1958. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 285-286 – M. Zátka, Českobudějovická záložna, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 53 - 54

³⁰⁷ Základem pro něj se stal *Pamětní spis*, který Zátka předložil zastupitelstvu v čele se starostou Josefem Taschkem již v roce 1906. J. Smetanová (pozn. 13), s. 22 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 23), s. 67

³⁰⁸ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 7 - *Idem, Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 157-158, L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 70

³⁰⁹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 74- 76 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 61

³¹⁰ *Jihočeské listy*, r. 13, 1907, č. 83, 27. 7., s. 1 - 2

i zemského poslance, obchodní a průmyslovou komoru a dva mandáty na zemském sněmu, třetí sbor na radnici a venkovskou kurii v okresním zastupitelstvu.³¹¹

Zátka se následně věnoval opět školství a spravování podniků. V listopadu roku 1912 vznikla na jeho podnět **okresní komise pro péči o mládež** a v témže roce byla otevřena např. nová budova české školy v Rožnově.³¹²

O **českobudějovickém paktu** se mluvilo už od roku 1906, ale až roku 1913 byl konečně hotov do podoby pro schválení vládě do Vídně. Ohledně paktu se rozvířila živá diskuse teprve od roku 1912, kdy jej Národní rada předložila veřejnosti a našla si své odpůrce u příslušníků mladých stran, realistů a po jistou dobu i sociálních demokratů a katolíků.³¹³ I přesto byl pakt 25. května 1914 postupně schválen jak obecním, tak okresním zastupitelstvem, avšak kvůli rozpuštění zemského sněmu v důsledku vypuknutí války, byla jeho realizace opět odložena a později definitivně smetena ze stolu, což byla pro Zátka největší osobní prohra v jeho dosavadní politické kariéře.³¹⁴

Za války se Zátka omezil na obranu českých zájmů při zasedání zastupitelstva a udržení školství pod záštitou Matice školské.³¹⁵ Navíc se dožívá 70. narozenin, které na rozdíl od předchozích pompézních oslav, probíhají v mnohem skromnějším duchu.³¹⁶ Přesto mu Jihočeské listy věnovaly téměř celé jedno číslo, v němž byla na titulní straně otištěna jemu složená **oslavná báseň od Adolfa Heyduka**.³¹⁷ [55]

Po ustanovení Národního výboru českobudějovického z října 1918 byl **Zátka členem za stranu národní (staročeskou)** a převzal tak společně s ostatními českými zástupci vládu nad městem z rukou rezignujícího Josefa Taschka. Na oslavách první Československé republiky ze dne 28. října 1918 měl na náměstí proslov o navrácení vlády do rukou českého lidu a ihned po převratu bylo jednáno o změně poměrů na radnici. Dosavadní zastupitelstvo

³¹¹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 76 - 77

³¹² *Ibidem*, s. 79

³¹³ Většina českých politických stran měla vážné výhrady k tomu, aby se budějovické národnostní problémy měly řešit izolovaně od celého území, jelikož i v dalších českých městech došlo na národnostní vyrovnání poměrně pozdě. Ovšem České Budějovice byly navíc výjimkou už tím, že zde české většině vládla německá menšina. *Ibidem*, s. 80 – 85 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 72 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 69

³¹⁴ Více o paktu *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 70 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 66 – 74 - H. Adamisová (pozn. 15), s. 96 - 121

³¹⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 86 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 75

³¹⁶ *Jihočeské listy*, r. 23, 1917 - č. 57, 1. 8., s. 1-2 - č. 58, 4. 8 - č. 59, 8. 8.

³¹⁷ *Jihočeské listy*, r. 23, 1917, č. 56, 26. 7., s. 1 – 6

bylo rozpuštěno a nahrazeno dvanáctičlennou správní komisí, v níž zasedalo osm Čechů a čtyři Němci. Samozřejmě předsedou komise nemohl být nikdo jiný než August Zátka, který tak po 53 letech, po odchodu Františka Klavíka, vstoupil do čela obecní správy města České Budějovice jako přechodný starosta města do vypsání řádných obecních voleb.³¹⁸

Jako předseda komise měl za úkol převádět do nových poměrů obecní hospodářství, české děti z německých škol do českých a společně s biskupem Josefem Antonínem Hůlkou se dostalo cti uvítat z exilu dne 20. prosince 1918 prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.³¹⁹ „*Pane presidente, jako psanec opouštěl jste Rakousko a vracíte se jako hlava československého státu. Osud to věru obdivuhodný! Přece však vidíme souvislost příčinnou, vidíme přízeň Prozřetelnosti. Ona již ode dávna připravovala dnešní den, když probudila československý národ z těžké letargie, určujíc mu lepší budoucnost. Ona dala nám badatele dějin, filosofa Moravana, aby vytyčil národu dráhu k znovunabytí samostatnosti ...*“³²⁰

Zátka se jako kandidát za **Národní radu Čechů českobudějovických - sdružení nezávislých kandidátů**, zúčastnil obecních voleb dne 15. června 1919, ale starostou se nakonec stal národní socialista Otakar Svoboda a Národní rada skončila s počtem hlasů na posledním místě. Do městského zastupitelstva se Zátka sice dostal, ale díky nové mladé generaci, mající již jinou představu o budoucím vývoji města, se svého postu za rok vzdal a odešel do ústraní.³²¹

Ale i přesto se mu nadále dostávalo nekonečných poct a uznání. Jeho jméno nesla od roku 1917 česká škola na Lineckém předměstí, od roku 1921 byla tehdejší ulice Haasova přejmenována na Zátkovu, už kvůli stojící zde budově jeho státní reálky, přejmenované na Zátkovu o pět let později a konečně byl k blížícím se 75. narozeninám³²² jmenován dne 15. července 1922 čestným měšťanem města České Budějovice, načež mu blahopřála i německá menšina, ke které již nepocíťoval žádnou zášť a doufal v přátelské poměry.³²³ [56] Zátka se

³¹⁸ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 166 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 79 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 65 - F. Rada, *Když se psalo T. G. M.* (pozn. 18), s. 48-50 - J. Chvojka (pozn. 1), s. 171 - 172

³¹⁹ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 88 - L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 80

³²⁰ Část projevu z R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 166

³²¹ L. Nikrmajer, *August Zátka* (pozn. 11), s. 81 - 84 - L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 67-68. - F. Rada, *Když se psalo T. G. M.* (pozn. 18), s. 53-54. Jednou August Zátka pronesl: „*Kdybych byl mladším, dal bych se do dobývání Krumlova a Kaplice.*“ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 12-13

³²² Narozeniny oslavil ve vile Libníči, kam za ním zavítala deputace národní demokracie a zástupci českých spolků a závodů v Českých Budějovicích, aby mu srdečně blahopřáli. Více *Hlas lidu*, r. 16, 1922, č. 82, 27. 7., s. 1-2 - *Jihočeské listy*, r. 28, 1922 - č. 59, 26. 7., s. 1-2 - č. 60, 29. 7., s. 1-2

³²³ Podle syna Vlastislava jej nazvali „*rytířským odpůrcem, který neznal národního záští a ve snaze po lepším bytí vlastního národa šetřil vždy i jejich práv a usiloval o dohodu mezi oběma tábory.*“ V. Zátka, *Vzestup a pád*

rovněž zúčastnil čtyřicátého výročí Řemeslnicko - živnostenské besedy, konaného dne 6. srpna 1922 a taktéž šedesátiletého výročí Besedy dne 6. prosince téhož roku,³²⁴ kde mu děkovali slovy: „*Skláníme se v bezměrné úctě před životním dílem neohroženého budovatele zdejšího češství a děkujeme nebi, že dopřálo mu viděti své dílo korunované vítězstvím národa.*“³²⁵

V dubnu roku 1923 složil své starostování v Českobudějovické záložně³²⁶ a dne 13. ledna 1924 svolal poslední schůzi Národní rady, jejíž činnost byla ukončena, stejně tak i 28. ledna 1925 českobudějovická Matice školská.³²⁷

Díky problémům s prostatou se podrobil 19. března 1926 v Praze dvěma operacím, přičemž mu lékaři aplikovali do těla katr, se kterým byl, jak uvádí jeho syn Vlastislav, nucen živořit ještě devět let, když se k problémům přidala ještě Alzheimerova choroba.³²⁸ O svého muže se Jana Zátková starala sama až do roku 1930, kdy sama pro své podlomené zdraví, jež způsobilo kornatění cév, musela být ošetřována.³²⁹

Dne 31. července roku 1927, krátce po jeho 80. narozeninách³³⁰, byla slavnostně odhalena pamětní deska s bustou, věnovaná Augustovi Zátkovi odborem Národní jednoty pošumavské, vyvěšena na jeho rodném domě v Krajinské ulici.³³¹ Dne 23. března 1928 dostal cenu Dra. Hanuše Karlíka v Praze.³³² Za jeho činnost v Národní radě (československé) mu

(pozn. 80), s. 14. V děkovné řeči pak Zátka vzpomínal na činnosti svých spolupracovníků, otce Hynka Zátky, snahy biskupa Valeriána Jirsíka, stručně se zmínil o hlavních fázích národního boje, načež promluvil i o svých snahách ohledně paktu. R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 167

³²⁴ Ibidem, s. 167-168

³²⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 90

³²⁶ Ibidem, s. 90

³²⁷ R. Strnad, *Projevy a řeči* (pozn. 23), s. 171

³²⁸ Obával se, že na něho bude spáchán atentát. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 14

³²⁹ V Libniči prodělala v září 1933 trombózu v noze, načež podlehl na následky operačního zákroku dne 22. září 1933 po poledni ve věku 74 let. Pohřeb se konal tři dny poté nejprve v libničském kostelíku, posléze byla rakev s ostatky převezena na hřbitov sv. Otýlie v Českých Budějovicích. Smutečního průvodu se účastnily kromě příbuzných a blízkých přátel také místní spolky a organizace v čele s dámským spolkem Ludmila. Dne 15. října 1933 se konala v městském divadla smuteční trýzna k uctění její památky. Více K. Novotná (pozn. 12), s. 74 – 79, *Jihočeské listy*, r. 39, 1933, č. 75, 23. 9., s. 1, č. 76, 27. 9. s. 1-2

³³⁰ K jeho narozeninám vyšla opět řada článků, shrnující jeho dosavadní kariéru. Např. *Jihočeský přehled*, r. 2, červen 1927, č. 6, s. 161-163 a zejména *Jihočeské listy*, r. 33, 1927, č. 58, 26. 7., s. 1-2 - *Republikán*, r. 9, 1927, č. 58, 1. 8., s. 4, kde je popsán průběh slavnostního večeru, pořádaného na jeho počest v českobudějovické Besedě.

³³¹ Více o ní v kapitole věnované sochařským památkám JUDr. Augusta Zátky

³³² V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 15. Tato cena byla každoročně udělována za zásluhy o pokrok československého národního hospodářství. Poprvé byla udělena v roce 1925, kdy vznikla na počest významného cukrovarníka, pivovarníka a chemika Hanuše Karlíka (1850 – 1927). *Ottův slovník naučný nové doby* III./I, Praha 1934, s. 404-405

rada dne 14. ledna 1930 udělila Muchův diplom čestného uznání jako své nejvyšší vyznamenání.³³³ [57]

August Zátka se dožil necelých 88 let. Přežil téměř všechny své nejbližší spolupracovníky. Stačil oslavit ještě své 85. narozeniny, ke kterým mu mimo jiné gratulace **složil švagr Lothar Suchý báseň.**³³⁴ [58] Za dobu svého působení ve veřejné i soukromé sféře dosáhl změn, které měly zásadní zvrát na další vývoj města Českých Budějovic a jak píše Rudolf Strnad: „ *Jestliže pak nacionalismus a demokracie znamenají především poctivou práci pro národ, zůstává Zátka vzorem pro všechny, jimž tato dvě hesla nejsou prázdnými pojmy, nýbrž obsahem a smyslem života.*“³³⁵ „*Po celém městě shledáváme se s pomníky jeho práce, s místy, kde působil, se školami, jež založil, s podniky, k jejichž vybudování dal podnět. Ty budou stálým a nejlepším dokumentem jeho činnosti.*“³³⁶

Ale je potřeba také zmínit, že byl August rovněž nadšený turista, který spolu se svým turistickým kroužkem zvaným „Bartošova parta“ kolem advokáta Bartoše prochodil českobudějovické okolí i celou Šumavu. Podle jeho přání se pořádaly výlety a určoval směr i program, aniž by byl brán jakýkoliv ohled na nejstaršího člena – náčelníka Zátka. Jedním z nejoblíbenějších turistických cílů byla hora Klet' u Českého Krumlova.³³⁷ August Zátka si vedl denní zápisky, kde kromě cest po Čechách podnikal v pozdějším věku i delší prázdninové cesty, v rámci své třítydenní dovolené.³³⁸ Kromě toho jezdil na koni a dokonce lyžoval.³³⁹ Byl i milovníkem hudby již od svých studentských let, když projevil svou lásku k opeře a zejména k hudbě Wolfganga Amadea Mozarta a sám dokonce hrával v triu na piano.³⁴⁰ Později za doprovodu své ženy Jany, která zpívala písně svého mládí od Schumanna a Schuberta, si oba připomínali okamžiky společného štěstí.³⁴¹

³³³ *Národní rada*, r. 2, 1935, č. 1, s. 28

³³⁴ *Jihočeské listy*, r. 38, 1932, č. 59, 30. 7., s. 1. Více o narozeninách Ibidem, s. 1 - č. 58, 27. 7., s. 1 - *Republikán*, r. 14, 1932, č. 55, 25. 7., s. 1 - 3

³³⁵ R. Strnad, *Dr. August Zátka* (pozn. 23), s. 93

³³⁶ *Jihočeské listy*, r. 33, 1927 - č. 58, 26. 7., s. 2

³³⁷ Více *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 76, 26. 9, s. 2-3 - Idem, r. 23, 1917, č. 56, 26. 7., s. 2-4 - Idem, r. 41, 1935, č. 10, 6. 2., s. 4-5

³³⁸ Seznam míst, které navštívil v L. Swierczeková, Všední - nevšední život, in: *Výběr* (pozn. 264), s. 224

³³⁹ Ibidem, s. 226

³⁴⁰ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10) s. 8

³⁴¹ K. Novotná (pozn. 12), s. 42-43

Jak píše jeho vlastní syn Vlastislav, k sobě byl otec přísný, k jiným vlídný a laskavý. Svoje city dovedl bravurně ovládat a nerad je projevoval. Přísně dodržoval denní režim,³⁴² nekouřil, nepil a ve vyjadřování byl „*mistrem stručnosti*“, jak dokládají slova pana domácího Prunera.³⁴³ Snažil se žít skromně, neutrácel za luxusní zboží a jídlo a nejráději všude chodil pěšky či jezdil na kole.³⁴⁴ Ve své rodině nevychoval slovy, ale činy, jelikož nejúčinnějším výchovným prostředkem byl podle něho příklad vlastního života.³⁴⁵

Zemřel sešlostí věkem krátce po poledni ve čtvrtek 31. ledna 1935 v pronajatém bytě na Vrchlického nábřeží čp. 836, kam byl přestěhován na podzim roku 1934 z Libniče.³⁴⁶ K jeho úmrtí se vyjádřily téměř všechny místní noviny.³⁴⁷ K jeho památce byla v Českých Budějovicích uspořádána dne 2. února tryzna a jeho rakev vystavena v zasedací síni radnice. Čestnou stráž u katafalku drželi sokolové a legionáři. [59] V Praze byla uspořádána taktéž pamětní schůze v zasedací místnosti Staroměstské radnice za velké účasti zástupců korporací, významných hodnostářů, ale také členů jeho rodiny.³⁴⁸ **Pohřeb** se konal dva dny poté a jeho smutečního průvodu od radnice k Jirsíkově náměstí (dnešní Mariánské)³⁴⁹ se účastnila řada spolků a na tisícovky občanů. Po krátkých církevních obřadech v katedrále se průvod odebral na hřbitov sv. Otýlie v Českých Budějovicích, kam byl Zátka uložen po bok své milované ženy.³⁵⁰

³⁴² Ráno vstával ve stejnou hodinu, nasnídal se kolem osmé hodiny a následovala ranní procházka, při které doprovázel děti do školy. Následně zasedl do kanceláře a v půl jedné odcházel domů na oběd. Po obědě absolvoval krátký odpočinek a ve dvě hodiny se vracel zpět do kanceláře. Většinou kolem šesté hodiny končil a následovala druhá procházka, a to za každého počasí. Večeře se podávala v půl osmé večer a po ní se četly noviny a knihy. V deset hodin se pravidelně ukládal ke spánku. Večer z domu odcházel, pouze pokud se jednalo o nějakou politickou či kulturní záležitost. L. Swierczeková, Všední - nevšední život, in: *Výběr* (pozn. 264), s. 223 - 224

³⁴³ V. Zátka, *K stému výročí narození Dra. Augusta Zátky (Kus historie našeho města)*, s. 12-14, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2515, k. 19

³⁴⁴ L. Swierczeková, Všední - nevšední život, in: *Výběr* (pozn. 264), s. 224

³⁴⁵ V. Zátka, *K stému výročí narození Dra. Augusta Zátky* (pozn. 343)

³⁴⁶ Emailová korespondence s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 2. 5. 2014

³⁴⁷ Ve fondu Zátků je uložena celá kniha výstřižků se zprávami o jeho úmrtí. ANM, f. Zátkovi, inv.č. 2289, k. 17

³⁴⁸ Více o této pamětní schůzi *Národní rada*, r. 2, 1935, č. 2-3, s. 41 - 46

³⁴⁹ Takto byla pojmenována dne 2. července 1921 na podnět člena městského zastupitelstva JUDr. Vojtěcha Bendíka, jelikož na místě tehdejšího Mariánského a Lobkovického náměstí se dodnes nachází ústav pro hluchoněmé, založený biskupem Valeriánem Jirsíkem. Za německé okupace byl navrácen původní název Marienplatz/Mariánské náměstí a posléze změněn na Kasseler Platz/ Kasselské náměstí podle města Kasselu, které bylo za okupace budějovickým patronátním městem. Po válce bylo opět chvíli Mariánské ale od roku 1955 neslo jméno komunistického politiky a novináře Jana Švermy a teprve od ledna roku 1991 je opět Mariánské. K-Koblasa - D. Kovář, *Ulicemi města* (pozn. 21), s. 65 - 66

³⁵⁰ *Jihočeské listy*, r. 41, 1935, č. 9, 2. 2., s. 1-3 - č. 10, 6. 2., s. 1-3 - č. 12, 13. 2., s. 1 - *Republikán*, r. 17, 1935, č. 10, 4. 2., „Vydání věnováno světlé památce Dra Aug. Zátky“

Jako memoriam mu byl kromě prvních vzpomínkových akcí ³⁵¹ také vztyčen pomník v nadživotní velikosti od sochaře Bohumila Kafky na českobudějovickém náměstí přímo před samotnou radnicí, na den sv. Václava roku 1936 za účasti několika stovek lidí, včetně jeho bývalých spolupracovníků, přátel a hlavně rodinných příslušníků.³⁵²

³⁵¹ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 8, 29. 1., s. 1-2 - č. 9, 1. 2., s. 1, Další výraznou vzpomínku na otce sepsal syn Vlastislav k jeho 100. výročí narození, otištěném v Hlasu lidu z 25. července 1947. ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2515, k. 19

³⁵² Více v kapitole *Sochařské památky JUDr. Augusta Zátky*.

4. JUDr. Vlastislav Zátka

JUDr. Vlastislav Zátka se narodil 26. června 1887 v Českých Budějovicích v domě čp. 233/II. v dnešní Husově třídě rodičům Dr. Augustovi a Janě Zátkovým jako jediný syn vedle dvou sester.³⁵³

V rodném městě vystudoval roku 1905 české gymnázium Jana Valeriána Jirsíka a následně nastoupil na právnická studia na Karlovu univerzitu v Praze, kde v letech 1905-1909 získal titul doktora práv.³⁵⁴ Posléze v Praze setrval ještě dva roky ve studiu a při praxi v rodinných podnicích firmy Dr. F. Zátka Praha - Karlín. V letech 1911-18 prohloubil svou advokátní praxi jak v Českých Budějovicích, tak zároveň v Praze. Od roku 1912 se natrvalo usazuje v rodném městě, kde si otevírá roku 1918 svou vlastní advokátní kancelář.³⁵⁵

Jeho činnost se soustředila na české hospodářství a kulturní život ve městě. Stejně jako jeho otec i on se stal členem správní rady Českého akciového pivovaru Budvar, Továrny na železné a kovové zboží - šroubárny, české továrny na smaltové nádoby a Českobudějovické záložny, kde byl od roku 1916 a 1923 jejím starostou.³⁵⁶ V rodinných podnicích v Praze se od roku 1920 stává místopředsedou a od roku 1926 členem dozorčí rady Svazu založen v Praze, následně je od roku 1928 členem jejího představenstva a roku 1931 jmenován jejím místopředsedou.³⁵⁷ Kromě toho byl už roku 1912 jednatelem Matice školské, až do jejího zániku v roce 1925, členem spolku „Za Staré Budějovice“ nebo od roku 1913 předsedou Okresní komise pro péči o mládež.³⁵⁸ Během první světové války je předsedou Pomocného výboru dle vzoru Českého srdce a roku 1918 se stává členem kuratoria českobudějovického

³⁵³ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 1. Byl pokřtěn 10. července Adolfem Rodlerem jako Vlastislav Hynek Ferdinand Maria za účasti kmotra strýce Ferdinanda Zátky. K. Novotná (pozn. 12), s. 56

³⁵⁴ Jeden zimní semestr 1907/1908 byl posluchačem vídeňské univerzity. V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 1

³⁵⁵ *Ibidem*, s. 1

³⁵⁶ Na výročních valných schůzích záložny obšírně vykládal o hospodářské a politické situaci, aniž by se tajil svými často nepopulárními názory. *Ibidem*, s. 3.

³⁵⁷ *Ibidem*, s. 1. V roce 1928 byla českobudějovická záložna druhou největší institucí v republice, hned po záložně Vinohradské v Praze. Investovala do cenných papírů i nemovitostí a přečkala díky rezervám hospodářskou krizi v třicátých letech. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 140

³⁵⁸ Tato organizace, jež vznikla z podnětu JUDr. Augusta Zátky, se zabývala systematickou sociální péčí o české dítě. Za předsednictví Vlastislava byl zřízen Fond pro sirotky po padlých vojinech, jenž byl vybudován zásluhou darů od Českobudějovické záložny. Dále zřízen úřad generálního poručníka, otevřeny prázdninové útulky a zavedena stálá rubrika v Jihočeských listech- „Péče o mládež“. Dalším počinem byla i akce „Pro české dítě“, která odváděla děti z pustých a bídou znečištěných ulic a umisťoval je pěstounům. Více *Okresní péče o mládež České Budějovice 1912-1937*, zpráva o činnosti za rok 1938, s. 9, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2540, k. 19

Městského muzea, kde je od roku 1928 jeho předsedou.³⁵⁹ [60, 61] Ve své inaugurační řeči se kromě jiného zmínil, že již jako dvanáctiletý chlapec zakládal ve vile Libniči své muzeum, kde kromě motýlů a brouků, jež tehdy sbírali snad všichni kluci v jeho věku, se zaměřil také na mince, různé starožitnosti či vycpané ptáky, které dostal od Mons. Rodlera a Dr. Jana Pichy. „Dnes vzpomínám na zábavu svých dětských let – která byť se jiným směrem obrátila, mne přec neopustila...“³⁶⁰

Stejně jako jeho otec a dědeček byl starostou českobudějovické Besedy, a to až do jejího zrušení v roce 1937.³⁶¹ V protektorátních letech 1937-1939 byl členem českobudějovického městského zastupitelstva.³⁶² Byl dokonce navržen do funkce prvního náměstka starosty, ale tento post odmítl a místo toho se ujal práce v oblasti kulturní, především podpory kulturních institucí, jako byla městská knihovna, archiv a městské muzeum.³⁶³ V dubnu roku 1939 byl proti své vůli dosazen na vedoucí místo budějovické pobočky Národního souručenství, které bylo ustanoveno místo Národního shromáždění.³⁶⁴ V této nelibé funkci vydržel jen do konce roku, když odstoupil „ze zdravotních důvodů“, než aby musel přihlížet zkáze českého města pod vedením NSDAP.³⁶⁵

Zasloužil se o opravu Samsonovy kašny, vydláždění náměstí podle návrhu architekta prof. Pavla Janáka či o projekt zakoupení Eggertovy vily³⁶⁶ pro zamýšlené **muzeum 19. století**, které mělo mapovat snahu českého národa, který zde ve městě získal převahu nad Němci. Navíc Vlastislav zamýšlel věnovat celou jednu místnost svému otci Augustovi

³⁵⁹ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 2. Muzeum existovalo již od roku 1876 z nadšení místních nadšenců jak z řad německých, tak českých. Do vzniku samostatné Československé republiky bylo pod správou německou. Budova, ve které byly kromě dosavadních dvou sbírek průmyslového muzea a přírodovědeckého a kulturněhistorického muzea, v roce 1919 otevřena veřejná umělecko-průmyslová knihovna a čítárna, pochází z let 1898 – 1902. Stavba novorenesanční budovy byla provedena podle plánů plzeňského architekta Viktora Schwerdtnera, stavitelem J. Hauptvogelem. Více o muzeu *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 198 – 200. Po smrti tehdejšího předsedy Roberta Rožánka byl dne 6. prosince 1928 jmenován předsedou správního výboru muzea. Více D. Kovář, *Budějovický poutník*, (pozn.), s. 192-193,

³⁶⁰ ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2523, k. 19

³⁶¹ *Jihočeské listy*, r. 43, 1937, č. 86, 6. 11., s. 1-4

³⁶² *Republikán*, r. 18, 1936, č. 86, 26. 11, s. 1 – č. 88, 3. 12, s. 1 - *Pondělník Republikán*, r. 18, 1936, č. 85, 23. 11, s. 1 - č. 87, 30. 11, s. 1 - *Jihočeské listy* r. 42, 1936, č. 93, 28. 11., s. 1-2 – zde uvedena jeho kandidatura za Národní sjednocení a proslov o úkolech obecní samosprávy.

³⁶³ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 2,

³⁶⁴ Národní souručenství byl útvar, který byl jedinou stranou na území protektorátu. Jeho nejvyšším představitelem byl prezident Emil Hácha a vedoucí členové byli přímo jmenováni nadřízenými složkami, aniž by se jich předtím někdo ptal. Tak to se to přihodilo i Vlastislavovi. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10) s. 81

³⁶⁵ *Ibidem*, s. 14, 82-83

³⁶⁶ Vila podnikatele Antona Eggerta z let 1859 - 60 je dílem nejspíše místního architekta Josefa Sandnera, i když jeho autorství není zcela prokazatelné. Mezi architektonickými návrhy se vyskytl i projekt Ignáce Ullmanna. Od roku 1946 až do současnosti je vila sídlem Jihočeské vědecké knihovny. Více E. Erbanová - M. Šilhan - R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 33 - 35

Zátkovi a další pak jeho předchůdcům, českým podnikům, národním spolkům, školství, výtvarnému umění apod.³⁶⁷

Kromě toho byl zainteresován i do **projektu přestavby záložny**³⁶⁸ ve třicátých letech, kde měl mimo jiné svůj byt či plán k výstavbě nové moderní divadelní budovy nebo pavilonů nové veřejné nemocnice.³⁶⁹ Jeho přičiněním byla vytvořena nová instalace gotických sbírek Městského muzea, jejíž díla byla za první republiky soustavně sbírána a nakupována v rámci vědeckého programu. Následně byla sbírka za podpory Výtvarného odboru Umělecké besedy v Praze vystavena a Vlastislav Zátka k této výstavě zároveň podal zprávu i o činnosti Městského muzea v Českých Budějovicích.³⁷⁰

Do politiky se Vlastislav Zátka oproti otci a dědovi nikdy moc nehrnul. Byl zastáncem sociálně konzervativnějšího přístupu a lpěl na svobodě přesvědčení a osobní nezávislosti na politických stranách.³⁷¹ Místo toho svůj zájem soustředil na oblast kulturní a uměleckou. V jeho soukromé sbírce se nacházela jak malířská díla, tak specializovaná knihovna, obsahující katalogy výstav, odborné spisy, ale i čilá korespondence se zahraničními galeriemi a materiály týkající se městského muzea, kde byl od roku 1928 předsedou správní rady.

Byl to on, kdo vítal prezidenta Edvarda Beneše s chotí při jeho zájezdu do Českých Budějovic dne 6. května 1937 odpoledne v českobudějovickém městském muzeu.³⁷² [62]

³⁶⁷ Tuto koncepci nové muzejní expozice sepsali dne 5. prosince 1934 a vše směřovalo k jejímu zřízení v Eggertově vile, kterou odkoupila Českobudějovická záložna. Ta ji měla muzeu propůjčit na dobu neurčitou. Avšak s příchodem okupační německé správy byly veškeré plány zhaceny, jelikož vilu zabraly německé úřady a po roce 1945 to již nebylo myslitelné. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 120 – 122 - V. Zátka, *O otázce Eggertovy vily*, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2542, k. 19

³⁶⁸ K tomu zřízena stavební komise v roce 1934. S bouráním staré budovy se započalo 4. září 1934 a s novostavbou 11. října téhož roku. Hrubá stavba byla hotova už v květnu 1935 a dokončena 30. října 1936 s kolaudací v listopadu. Slavnostní otevření připadlo na 8. listopadu 1936. V. Zátka, *česko - budějovická Záložna v třetím čtvrtstoletí*, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 33. Více o slavnostním otevření nové budovy, kde Zátka mimo jiné pronesl pár slov *Pondělník*, r. 18, 1936, č. 81, 9.11, s. 1 -2 - *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 87, 7.11, s. 6 – 9 - č. 88, 11. 11, s. 1- 3 - M. Burian - V. Denkstein - F. Matouš, *Dějiny a stavební vývoj domu čp. 168 v Českých Budějovicích*, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 94 – 106 - J. Václavík, B. Kněžek, *Několik poznámek o budově Záložny česko-budějovické*, in: *75 let Českobudějovické záložny* (pozn. 65), s. 107 - 110

<http://www.slavnevil.cz/stavby/stavby-ceskych-budejovic/cesko-budejovicka-zalozna/> - vyhledáno 28. 4. 2014

³⁶⁹ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 2

³⁷⁰ *Novinové články z let 1935-36*, ANM, f. Zátkovi, , inv. č. 2554, k. 19. Sbírká jihočeské gotiky byla později převedena z Městského muzea do AJG v Hluboké nad Vltavou, kde je k vidění dodnes.

³⁷¹ Po převratu mu bylo nepřímo nabízeno místo v diplomatické službě, které odmítl a raději hájil a zastupoval české podniky, v jejichž správě byl činný. V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 3

³⁷² „Pane prezidente! Jménem správního výboru městského muzea českobudějovického mám čest Vás co nejuctivěji přivítati...Popravdě doznávám, že městské museum českobudějovické až do převratu bylo z největší části dílem německým. Pak k spolupráci v kulturním jeho úkolu se přidružily mladší síly české. S radostí mohu potvrditi, že obě národnosti pracují zde svorně k dosažení těchto cílů, prodchnuty společnou láskou

Později se jeho záliba v umění začala promítat i do soukromého života. O Vánocích v kruhu rodiny a přátel pořádal besedy nad obrazy ze své sbírky starých mistrů, kterých se účastnil mimo jiné i jeho syn RNDr. August Zátka.³⁷³

V červnu roku 1937 slavil své 50. narozeniny a k jeho počtě mu výbor českobudějovické Záložny založil „**Fond dra. Vlastislava Zátky**“ k podpoře národní práce. Kromě toho mu nechali vyhotovit vlastní bystu od **Břetislava Bendy**.³⁷⁴ [63] V den jeho jubilea se za ním do vily v Libniči vypravili i zástupci Městského muzea v čele s prof. Adolfem Trägerem s gratulací a knihou barevných reprodukcí obrazů Pietra Brueghela.³⁷⁵

Jak už bylo uvedeno, Vlastislav byl dvakrát ženat. První nepovedené manželství s Marií Hennerovou, později Pujmanovou skončilo rozvodem v roce 1918. Druhý sňatek z roku 1926 s nejstarší dcerou univerzitního profesora MUDr. Františka Mareše³⁷⁶, Ludmilou Marešovou,³⁷⁷ již přinesl ovoce v podobě dvou dětí – dcery Hany (1928-1941) a Augusta (14. 1929).³⁷⁸

k jihočeskému kraji. A říká-li se, že mlčí Musy, mluví-li zbraně, u nás je pravda, Musy umlčely národní i třídní rozpory.“ ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2643, k. 21

³⁷³ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 26.

³⁷⁴ Narodil se 28. března 1897 v Lišnici u Milevska na Tábořsku. V letech 1911-15 studoval na kamenosochařské škole v Hořicích za vedení Quida Kociana a Václava Suchomela. Roku 1915 byl J. V. Myslbekem přijat na Akademii výtvarných umění v Praze. V letech 1919-22 zde studoval u Jana Štursy a roku 1923 byl přijat za člena Spolku výtvarných umělců Mánes, s nímž pravidelně vystavoval. Roku 1966 byl jmenován zasloužilým umělcem a roku 1973 prohlášen za národního umělce. Zemřel 19. srpna 1983 v Praze. Jiří Kotalík, Břetislav Benda, in: *Břetislav Benda, výběr z díla 1897-1983, k 90. výročí umělcova narození*, katalog Národní galerie v Praze, Staroměstská radnice-Křížová chodba, duben – květen 1987, s. 9

³⁷⁵ L. Swierczeková, *Všední - nevšední život*, in: *Sborník historický* (pozn. 264), s. 230

³⁷⁶ (1857 – 1942) Kromě toho byl dvakrát rektorem vysokého učení Karlova, jak píše Vlastislav Zátka, a po převratu povolán do revolučního Národního shromáždění a zvolen senátorem za stranu národně-demokratickou. „*Byl věhlasným učencem, hlubokým myslitelem, vřelým vlastencem.*“ Během své univerzitní činnosti odchoval řadu českých lékařů. Mimo to byl zarytým obhájcem pravosti Rukopisů a dokonce vedl v mladších létech vědecký spor o Kanta s budoucím prezidentem T. G. Masarykem. Dne 2. prosince 1899 si vzal o jednadvacet let mladší Emilii Řihovou (1878 -) českobudějovickou rodačku, dceru notáře Jana Říha a Josefy, rozené Kollerové. Od roku 1899, kdy se přestěhovali do Českých Budějovic, se rodina Říhova sblížila se Zátkovými. Emilie Říhová se přátelila s Olgou Zátkovou (Balšánkovou) a její bratři Jiří Říha s Bohumilou Zátkovou (Kubertovou) a Viktor Říha s Vlastislavem Zátkou. Navíc byla po celý život Františkovi vřelou manželkou a pomocnicí, když mu jako zdatná kreslířka prováděla ilustrace k jeho *Fysiologii*. Společně měli Marešovi 5 dcer (Ludmilu, Annu, Miladu, Boleslavu, Helenu) a jednoho syna Přemysla. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41) s. 17 – 21 - M. Pachmanová (pozn. 97), s. 11

³⁷⁷ Narodena dne 8. září 1900 v Praze. Byla o třináct let mladší než její manžel Vlastislav. Ten se zmiňuje, že její otec nebyl žádný příznivec ženského studia, a tak se Ludmile nedostalo vyššího vzdělání. Avšak učila se alespoň francouzštině, angličtině a ruštině, které později vyučovala. Než se vdala, hodně cestovala po Itálii a Francii, kde pracovala dokonce jeden rok jako sekretářka spisovatelky Catulle Mendés. V. Zátka, *Historie Zátkova rodu* (pozn. 41), s. 21. Až do své smrti bydlela v libničské vile, přičemž během zimy u své sestry v Českých Budějovicích, kde také dne 20. listopadu 1989 zemřela. Emailová korespondence autorky s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 2. 5. 2014.

³⁷⁸ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 5

Vlastislavův život a práci zkomplikovala druhá světová válka i následný komunistický převrat. V lednu 1933 se moci v německé říši ujal Adolf Hitler, díky němuž byly na podzim roku 1938 obsazeny Sudety a v březnu i zbývající Čechy a Morava.³⁷⁹ Za panujícího Protektorátu byl Vlastislav Zátka dne 1. září 1939 zatčen a dopraven do Lince, kde měl být deportován do koncentračního tábora v Buchenwaldu. I přesto, že jej nakonec propustili, zřejmě na zakročení samotných německých předáků, kteří jej znali jako člověka velmi snášenlivého³⁸⁰, mu byl v den úmrtí tchána Františka Mareše dne 6. února 1942 při domovní prohlídce gestapem zabaven veškerý majetek a 8. dubna 1942 prohlášen za majetek německé říše z důvodu jeho nepřátelského smýšlení vůči německé říši. Současně byl nařčen, že šel ve šlépějích otce, který proti německé straně po celý život bojoval,³⁸¹ a tak byl Vlastislav zbaven veškerých svých dosavadních funkcí a vyhoštěn z města.³⁸² S rodinou se uchyluje ke své sestře Olze Balšánkové do Prahy, kde přečkává válečná léta jako koncipient v advokátní kanceláři Dr. Josefa Moráka.

Po převratu se sice mohl vrátit na posty dřívějších organizací v Českých Budějovicích, ale ne na dlouho. Pouze malá část zkonfiskovaného majetku byla rodině Zátků navrácena a po roce 1948 nakonec znárodněna a on za „*neprojevený kladný poměr k lidově demokratickému režimu*“ zbaven výkonu advokátní praxe a roku 1949 nucen už podruhé opustit České Budějovice, jelikož mu byl odebrán byt na Vrchlického (Zátkovo) nábřeží, kde dožil jeho otec August.³⁸³ Tentokrát s rodinou přesídlil do vily po svém otci v Libníči, kde rodina našla útočiště v přízemních prostorách vily, spolu s dalšími příbuznými, obývajícimi horní pokoje. Zde sepsal mnoho svých studií nejen o své rodině, které odborně uspořádal jako rodinný archiv.³⁸⁴

I když byl zdatným řečníkem, který jak psaly noviny, dokázal pronikavě postřehnout význam událostí a bystře svými poznámkami osvětlit daný problém, nebyl žádný přítel vyznávání osobního kultu ani hlučných oslav a snažil se stejně jako jeho otec držet spíše v pozadí jako jeden z ostatních členů všech různých organizací a spolků, kterým věnoval

³⁷⁹ V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 18

³⁸⁰ V. Zátka, *Historie Zátkova rodu v obrysech* (pozn. 41), s. 13

³⁸¹ Poukázáno na to v několika štvavých článcích německého časopisu - Budweiser Zeitungu. V. Zátka, *Vzestup a pád* (pozn. 80), s. 19

³⁸² V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 3

³⁸³ Podle výpovědi syna Augusta, otec nevladnil žádné penzijní pojištění, neboť věřil, že je na stáří dostatečně zabezpečen, ale po znárodnění rodinného majetku a měnových reformách nedostal ani tzv. sociální důchod a dožíval svůj život v existenčních starostech. L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 15

³⁸⁴ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 4-5

náležitou péči. *“Patriam Guam nactus es, ornal“ – sloužiti kráse, která vede na pravou cestu,* bylo heslem jeho otce a zůstalo i jeho heslem.³⁸⁵

Vlastislav trpěl po matce častými migrénami, které jej vyčerpávaly jak fyzicky tak psychicky, což se projevilo často na jeho zdraví.³⁸⁶ Možná zásluhou pronásledování od Němců a následně i ze strany vlastního národa, když byl komunisty nazýván „třídním nepřítelem“, společně s dalšími faktory přispělo k faktu, že zemřel v ústraní libníčské vily dne 22. června 1964.

³⁸⁵ *Republikán*, r. 19, 1937, č. 17, 24. 6., s. 1 - V. Zátka, *List z naší rodinné kroniky* (pozn. 158)

³⁸⁶ L. Swierczeková, *Hynek* (pozn. 10), s. 14 - K. Novotná (pozn. 12), s. 53

5. Vily rodiny Zátků

5.1. Obecně o vilách na Českobudějovicku

Rodinu vždy nejvíce reprezentuje místo, kde bydlí a kam si zve či přijímá hosty. Navíc určuje jistý společenský status svého majitele (obyvatele).

U rodiny Zátků tomu bylo jen z poloviny, neboť své zázemí našli nejprve v měšťanských domech, sahajících svým původem až do středověké zástavby města České Budějovice. Později si však někteří již zmínění členové po vzoru šlechty postupně začali budovat svá letní sídla, podobná těm z dob antiky a renesance, poblíž rušných měst.

Takové letní sídlo byla většinou příměstská vila uprostřed zahrady, jež zaručovala svým obyvatelům pohodlí a odpočinek a tzv. únik před starostmi, ať už soukromými či pracovními. Vily poskytovaly útočiště a místo pro rodinné či přátelské společenské sešlosti. Většinou jde o stavby dvoupodlažní, kde přízemí tvořilo poloveřejnou zónu se vstupní halou, schodišťovou dvoranou, jídelnou a kuchyní a samozřejmě salóny určenými k zábavě. Druhé patro jako soukromá zóna je určena majitelům, kde bychom našli ložnice rodičů, dětské pokoje, koupelny, pracovnu s knihovnou, kde pán domu řešil své obchodní záležitosti. Takovéto spojení obytné funkce vily s nějakým dalším provozem, s kanceláří, ateliérem, lékařskou ordinací je typické pro celou střední Evropu.³⁸⁷

Do jižních Čech kolem roku 1900 dorazily vily v anglickém stylu, hranolového objemu, k němuž se po straně pojila věž, architektonicky vyjadřující individualitu stavebníka, jež se projevila zejména ve skladbě prvků tvořících fasádu domu či interiéru, často pod vlivem určitého druhu nacionalismu. Ale najdeme zde i vily s přísně symetrickými tvary po vzoru renesančních vil od Andrey Palladia, stavěné v duchu novorenesance a historismu. Na tento typ staveb pak navázala vlna moderního novoklasicismu, která kolem roku 1910 prošla celou Evropou. Přesně tento typ si pak stavěli zámožní průmyslníci německého jazyka.

V 80. letech 19. století vzniká na území Českobudějovicka několik novorenesančních vil jako např. vila JUDr. Matouše Talíře (Horní čp. 114), vybudovaná v letech 1884 – 85 pod zámeckým parkem v Hluboké nad Vltavou od M. Kapouna [64,65] či vila Augusta Zátky ve výletním letovisku Libnič nedaleko Českých Budějovic, postavená stavitelem Norbertem Bendíkem v letech 1886-1887. [66]

³⁸⁷ E. Erbanová - M. Šilhan - R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25) s. 7-8

Díky velkému rozmachu průmyslu na přelomu století docházelo na jihu Čech k hojnější stavební činnosti. Stavebníky vil jsou jak průmyslníci, továrníci, bankéři, advokáti, a podnikatelé, tak střední vrstva úřednictva a inteligence. Na početném zastoupení a kvalitě vil měly velký vliv místní tvůrčí osobnosti³⁸⁸, ale také fenomén objevování dosavadní romantické a poklidné krajiny jižních Čech.

Vila JUDr. Ferdinanda Zátky (čp. 12), stojící taktěž v Libníči, se oproti bratrově vile již oprostila od historizujícího tvarosloví. „*Svémi lomenicemi prozrazovala tato přízemní stavba poučení formálním rejstříkem české chalupy ze Všeobecné zemské výstavy v Praze 1891 a tedy i nově objeveným lidovým stavitelstvím, jedním z hlavních inspiračních zdrojů nastupující architektury secese a moderny.*“ Tuto vilu, pojmenovanou po Ferdinandově ženě Gabriele, postavil jeho švagr od sestry Miloslavy, pražský stavitel Rudolf Tereba. [67,68] Stejně tak je autorem Zátkova výstavního pavilónu na Všeobecné zemské výstavě z roku 1891.³⁸⁹ [69]

V této linii lidového stavitelství pak mnohem volněji navazují vily Adolfa Raaba v Písku, či v Chýnově František Bílek se svou „chaloupkou“. Další vily vznikaly pod vlivem (z podnětů) anglického halového domu a hnutí Arts and Crafts jako např. vila hraběte Oliviera Lamezan-Salinse z let 1899-1900, stojícího dnes u Zimního stadionu nebo letní vila MUDr. Františka Mareše v Hluboké nad Vltavou (Hamry, čp. 203), vybudovaná v letech 1905 – 06, pocházející z pražského ateliéru architekta Josefa Podhajského. [70,71] „*Je postavena v duchu florální secese s dozvuky folklorismu uplatňujícího se v hrázděném zdivu podkrovní.*“³⁹⁰

Z dobové tradice výrazně vybočuje **vila Ludvíka Hubatky**³⁹¹, nazývaná též jako Husarský či Dračí zámek nebo také Sokolov. Je postavena podle projektu dosud neznámého

³⁸⁸ Ať už se jedná o Františka Bílka, Teodora Petříka, Antonína Húbschmanna, Josefa Pfeffermanna, Františka Petráše či Karla Rudolfa a Františka Ješe. Ibidem, s. 43-44

³⁸⁹ Nejednalo se jen o jeden pavilon, ale v podstatě jeden větší zděný, nacházející se kousek napravo od hlavního vstupu a další tři menší dřevěné stánky (přístavky) byly rozmístěny kolem středu. *Sto let práce: zpráva o všeobecné zemské výstavě v Praze 1891 : na oslavu jubilea první průmyslové výstavy roku 1791 v Praze pod protektorátem jeho císa. a král. veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., I. Díl*, Praha 1893, s. 156 - E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 44-45

³⁹⁰ Ibidem, s. 47

³⁹¹ Narodil se 4. července 1857 v Děčíně. Do Poříčí se přestěhoval z Prahy. Byl c.k. rytmistr v záloze, který snad sloužil přímo u arcivévodovy jednotky v Praze. Na vykoupených pozemcích od poříčského velkostatků barona Claudiho a dalších poříčských chalupníků si nechal vystavět vilu „Hubatku.“ Již od začátku měla vilka vlastní kanalizaci a vodovod. Bydlela v ní jak šestičlenná rodina, tak služky, hospodyně a opatrovnice dětí a v nedalekém sousedním domu i kočí a zahradník. Ludvík Hubatka z blíže neznámých důvodů skončil na ulici, kde žebrel v Kanovnické ulici o milodary. Vilu byl nucen roku 1911 prodat c. k. podplukovníkovi Franzi Tangelovi, který však ve vile krátce na to umírá po dlouhé a těžké nemoci. Jeho žena Jenny jej přežila jen o dva roky později a zámek přechází do rukou její matky Klementiny Strossové, od ní pak roku 1921 k Friedrichu Herringovi-Frankensdorfovi, pozdějšímu spolujednateli firmy Hardtmunt a po něm k chirurgovi Bohumilu

architekta v letech 1899-1900 v obci Poříčí u Boršova nad Vltavou, nedaleko Českých Budějovic.[72] „Architektonický výraz vily, jehož jediným pojítkem s historizujícím tvaroslovím je výrazná bosáž nároží a okenních ostění, se nejvíce stylově blíží pojetí německého Jugendstilu.“³⁹² Zmiňují ji proto, že ji v letech 1920-25 obývala rodina Růžičkových, respektive první zeť továrníka Dobroslava Zátky - MUDr. Bohumil Růžička s manželkou Libuší a dětmi Vladimírem, Petrem a Naděždou.³⁹³

Často díky malé parcele docházelo k postupnému zjednodušení objemu staveb až do tvaru čisté kostky, oproštěné od všech nadbytečných stylových nánosů, aniž by to mělo vliv na interiér, který stále poskytoval komfort a různé variace svým prostorovým rozvržením. Tento styl rozvíjeli vídeňští architekti v čele s Adolfem Loosem, jejichž podněty využila puristická a následně funkcionalistická architektura Le Corbusiera 20. a 30. let 20. století, která našla své zastoupení na jihu Čech v díle architektů **Františka Petráše**,³⁹⁴ **Karla Chocholy**³⁹⁵ a jeho pražských kolegů.³⁹⁶

Tato architektura nehledala individuální výraz, nýbrž standard a normu. Stavba se díky moderním strojům stala sama jakýmsi jedním velkým strojem na bydlení, poskytujícím

Růžičkovi, který byl poslední fyzickou osobou vlastníci budovu. Následně v květnu roku 1925 přechází vila do vlastnictví Nemocenské pokladny příslušníků grémia pražského obchodnictva, která zde zřídila zotavovnu pro své zaměstnance a klienty. Za druhé světové války sloužila vila jako lazaret na doléčení důstojníků SS a po válce zde 18. července 1948 svou činnost zahájila krajská politická škola KSČ. Posléze od roku 1952 vila slouží jako dětský domov. V letech 1995 – 96 byla vila rekonstruována a dětský domov pozměněn z internátního na rodinný. Pavel Koblasa, Tajemná rezidence nad Poříčím, *Českobudějovické listy*, 1995, č. 6. 9., s. 11 - Idem, Dračí zámek v Poříčí, *Hrz, Časopis regionální historie II*, 1993, č. 2, s.1-3 - Jan Schinko, Romantický zámek patřil budovatelským heslům, *Českobudějovický deník*, r. 16, 2007, č. 105, 5. 5., s. 11

³⁹² E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 45

³⁹³ N. Sigurdsson-Růžičková (pozn. 86) s. 39-40

³⁹⁴ V roce 1915 si projektoval vlastní dům v Dukelské ulici, kde použil nový typ cihelného zdiva, který si v roce 1921 nechal patentovat, tzv. petrášek, jenž se jednotlivě zapouštěl do hloubky zdiva a tím vytvářel jednoduché geometrické obrazce. Dále projektoval miniaturní rodinný dům pro manžele Stroblový z roku 1919, ve 30. letech pak vily v ulici S. K. Neumanna a v Pabláskově ulici. Kromě toho vlastnil spolu s bratrem stavební firmu - Bratři Petráškové. Více o něm M. Šilhan, *Českobudějovická architektura, in: Výběr* (pozn. 27), s. 16-18 - E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 21-23, 36-37. Více o architektovi Šárka Spěváková, *Osobnost a dílo architekta, stavitele a vynálezce Františka Petráše*, (diplomová práce), Katedra výtvarné výchovy PF JU, ČB, 2000

³⁹⁵ Vyučoval v Českých Budějovicích na stavební průmyslové škole, se kterou jsou spojena i jména architektů jako Otakar Weinzettl či Josef Kotlář a Hugo Foltýn. Posléze se Chochola živil jako samostatný projektant, avšak díky nedostatku zakázek na soukromé stavby se musel soustředit na hospodářskou oblast, tak jako většina architektů (Theodor Petřík a Jan Chomutovský z Tábora, Jan Salák z Českých Budějovic, Jan Šebánek z Písku atd.), kteří z jižních Čech odcházeli do Prahy, odkud se v pozdních 30. letech opět navraceli a tvořili zde řadu rodinných domů. E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 92-93. Více o architektovi Markéta Wagnerová, *Osobnost funkcionalistického architekta Karla Chocholy a jeho tvorba v Jižních Čechách*, (diplomová práce), Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 1998

³⁹⁶ Jana Chomutovského (vlastní dům v Táboře z roku 1931), Eugena Linharta (dům Václava Šlechty z let 1932-33 v Písku), Kamila Ossendorfa a Richarda Podzemského (rodinné domy Aloise Zimmermanna z let 1932-33 a JUDr. Františka Švece z let 1933-34). E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 8-10

dokonce prostor na cvičení, díky plochým střechám a různým terasám, často vybaveným sprchami. Schodišťovou dvoranu vystřídala rozlehlá obytná hala, dělící se jen náznakově na zónu odpočinku, pracovnu a jídelnu s kuchyní.³⁹⁷ Těmto novým stavbám dávali přednost v meziválečné době hlavně čeští obyvatelé, příslušníci středních vrstev, jako byli architekti, advokáti, lékaři, mezi nimi i Miroslav Zátka, zatímco Němci tíhli spíše ke konzervativnějšímu architektonickému projevu.³⁹⁸

Mezi architekty působícími v Českých Budějovicích patří Josef Kotlář, který pod silným vlivem Adolfa Loosa buduje trojici rodinných domů na Jiráskově nábřeží z let 1932-33 a na druhé straně Karel Chochola, jenž je ve své tvorbě nakloněn holandskému neoplasticismu³⁹⁹ a přátelsky spřízněn s architektem hnutí De Stijl Johannem Jacobem Pieterem Oudem. V duchu neoplasticismu je postavena i vila Miroslava Zátky z let 1932-33 od pražských autorů Josefa Šlégl a Jaroslava Stránského.⁴⁰⁰ [73]

Ve velkých architektonických soutěžích vypsaných v jižních Čechách se uplatňovali především pražští architekti, jako například z roku 1928 návrh na **zastavění Sokolského ostrova v Českých Budějovicích**, z čehož byla roku 1947 realizována pouze Sokolovna od autorů Šlégl a Stránského, venkovní plovárna a stadion pro 16 tisíc diváků od Karla Chocholy (1924).⁴⁰¹ Další významnou soutěží byla ta o novostavbu **Českobudějovické záložny**⁴⁰², stojící na rohu náměstí od roku 1936, kterou vyhrála dvojice Bohumil Kněžek

³⁹⁷ Ibidem, s. 11-12

³⁹⁸ Např. vila Hanse Spira ve Větní či vila Eugena Poraka v Loučovicích. Ibidem, s. 91

³⁹⁹ Takto vytvořil svůj vlastní dům z roku 1929 či rodinný dům ing. Josefa a Evy Svobodových z roku 1931 v Dukelské ulici či blok pěti nájemních domů Československé tabákové reže z roku 1933 v ulicích Čechova a Roháče z Dubé. M. Šilhan, Českobudějovická architektura, in: *Výběr* (pozn. 27) s. 24 – E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 28-30, 34

⁴⁰⁰ E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 95

⁴⁰¹ Soutěž vypsal Družstvo pro zřízení tělocvičny Sokolu českobudějovického usilující o vybudování nové prostorné sokolovny namísto dosavadní nevelké, stojící v zahradě Besedy při Otakarově ulici. Po zvažování různých míst se Sokolu podařilo v roce 1923 získat Schnarcherův, nynější Sokolský ostrov. Téhož roku družstvo společně s obcí vypsalou soutěž na celkové řešení ostrova, kde měla stát tělocvična, stadion, plovárna, tenisová hřiště, v zimních měsících sloužící jako kluziště pro bruslení a místo vyhrazené pro kanadský hokej. Podáno bylo 14 návrhů, z nichž se v užší soutěži utkaly návrhy Karla Chocholy, Milana Babušky z Prahy a pražské dvojice Šlégl-Stránský. Porota neudělila I. cenu, II. a III. cenu sloučila a udělila ji návrhům Karla Chocholy a Jaroslavu Stránskému a Josefu Šléglvi. Více sborník SIA, *Jihočeská technická práce*, 1938, s. 117-119

<http://www.slavnevily.cz/stavby/stavby-ceskych-budejovic/uprava-a-zastaveni-sokolskeho-ostrova - vyhledano>

28. 4. 2014

⁴⁰² Architekti měli před sebou těžký úkol – citlivě novostavbu zasadit do severní fronty náměstí, tak aby nerušila ráz náměstí. V průčelí tak zachovali výšku okolních budov i počet dvou oblouků loubí, kamenickými obklady dosáhli neutrálního účinku v rámci okolní zástavby. Potřeba dalšího podlaží byla vyřešena zasunutím do hloubi parcely, aniž by výrazně vyčnívala. V interiéru se pak plně uplatnil moderní umělecký průmysl, připomínající Loosovy interiéry. Budovu podle plánů vystavěla budějovická firma bratří Petrášů a Augustina Taverného. V roce 1948 byla záložna sloučena s dalšími do jediného ústavu – Okresní spořitelna a záložna v Českých Budějovicích a v letech 1996-98 proběhla rekonstrukce budovy, která od roku 1991 náležela pobožce České spořitelny a.s., jež tu sídlí dodnes. Budova je památkově chráněným objektem. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7),

a Josef Václavík [74,75,76] nebo výstavba nových pavilonů **nemocnice** od Bedřicha Adámka či soutěž na **kostel svatého Vojtěcha ve Čtyřech Dvorech**, kterou vyhrál pražský architekt sakrálních staveb Jaroslav Čermák.⁴⁰³

Z funkcionalistických staveb třicátých let je potřeba zmínit ještě stavbu **obchodních domů** jako byl např. v roce 1935 dům firmy Brouk a Babka od Karla Chocholy, stojící na rohu ulic Dr. Stejskala a Široké⁴⁰⁴ či **přístavbu Obchodní a živnostenské komory** od pražských architektů Josefa Kubína a Jindřicha Láška z let 1931-33⁴⁰⁵, přímo sousedící s parcelou Zátkovy vily, která byla budována téměř současně, v letech 1931-32.

5.2. Libnič a Jelmo

Libnič⁴⁰⁶ a Jelmo jsou dvě sousední vesnice, ležící severovýchodně od Českých Budějovic.⁴⁰⁷ V roce 1860 jej od sebe oddělil stabilní katastr obcí, který s menšími změnami přetrvává dodnes. Jelmo bylo od roku 1850 jakousi osadou Libniče a teprve v roce 1923 si vydobylo místo samostatné obce. Ovšem v 60. letech 20. století byly obě dvě vesnice opět sloučeny pod jeden úřad a v letech 1973 - 1990 spadaly pod město Rudolfovo.⁴⁰⁸

Pro období druhé poloviny 19. století je typický prudký nárůst průmyslu a tomu odpovídající budování železniční sítě, která i přes přípravné plány Libničí dodnes nevede.⁴⁰⁹ Stejně neslavně dopadl i zamýšlený projekt na propojení silnic z Lišova přes Libnič a Úsilné do Českých Budějovic, jelikož jedinou komunikací byla prašná okresní silnice z Rudolfova, vyasfaltovaná až v roce 1959.⁴¹⁰ To vše mělo za následek postupný úpadek obou vesnic

s. 631 - 632 - M. Binder - J. Schinko, *České Budějovice zmizelé* (pozn. 22), s. 6 - 7 - M. Šilhan, *Českobudějovická architektura*, in: *Výběr* (pozn. 27), s. 20-21 - E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 32-33

⁴⁰³ M. Šilhan, *Českobudějovická architektura*, in: *Výběr* (pozn. 27) s. 22 - E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 32-33

⁴⁰⁴ Další obchodní domy Bedřicha Sadovského v Kanovnické ulici či obchodní dům Baťa v ulici Karla IV. M. Šilhan, *Českobudějovická architektura*, in: *Výběr* (pozn. 27), s. 21 - E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 35

⁴⁰⁵ M. Šilhan, *Českobudějovická architektura*, in: *Výběr* (pozn. 27), s. 20 - E. Žáčková, *Meziválečná architektura* (pozn. 26), s. 30. Dnes zde sídlí Jihočeská Hospodářská komora.

⁴⁰⁶ Do roku 1923 úředně Libnič

⁴⁰⁷ Necelých 9 km pěší vzdáleností od českobudějovického náměstí k návsi v Libniči a 10 km k návsi v Jelmu.

⁴⁰⁸ H. Nováková (pozn. 30), s. 48 - 51 - V. Klabouch (pozn. 29), s. 23, <http://www.libnic.cz/vyhledano> 28. 4. 2014

⁴⁰⁹ V. Klabouch (pozn. 29), s. 24-28

⁴¹⁰ Ibidem, s. 23

s populárními schwarzenberskými lázněmi, které nechal upravit a zmodernizovat kníže Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu.⁴¹¹

Mezi časté návštěvníky těchto libničských lázní patřila i rodina Zátků, která si zde posléze vystavěla své dvě vily. Mimo nich tu na návsi v roce 1896 vyrostla dominanta obce a pozdější sídlo obecního úřadu - vila Josefa Bezdíčka, [77] ředitele Kinského panství na Zlonicích a v roce 1906 se k ní přidala vila malíře a majitele podílů budějovických továren - Ing. Karla Čertíka, postavená dle jeho vlastního návrhu, stojící na pravé straně cesty z návsi k lázním. [78] O rok později zde vyrostla drobná vilka či přízemní domek rodiny Kubertů, stojící hned vedle vily Augusta Zátky⁴¹² [79] a jako poslední v roce 1935 vila zdejšího učitele Václava Mayera, nesoucí jméno Anna.⁴¹³ Přítomnost lázní a výstavba honosných vil značně pozměnily původní zemědělský ráz typicky jihočeské obce.

Libnič se stala jakousi protiváhou lázeňského sídla Dobré Vody, kam se sjížděli převážně českobudějovičtí Němci.⁴¹⁴

5.3. Zátkův statek v Libniči

Mimo to již dříve roku 1852 ve vesnici zakoupil Hynek Zátka statek čp. 12 od Marie Schulzové.⁴¹⁵ V roce 1860 přikoupil od Václava a Anny Novotných sousední usedlost čp. 3, kde zamýšlel zřídit byty pro lázeňské hosty, jelikož se již dříve snažil od knížete Jana Adolfa II. odkoupit lázeňskou budovu, ovšem bez úspěchu.⁴¹⁶ Ucelenému statku se pak říkalo „Zátkův dvůr“.⁴¹⁷ Pokoušel se zde těžít dokonce tuhu, k čemuž v roce 1865 obdržel i kutací povolení. Ovšem těžba se nevyplácela a brzy byla zastavena úplně.⁴¹⁸

Po smrti Hynka Zátky prodal jeho syn August dne 20. října 1888 vesnický statek čp. 12 a 3 Josefu Bezdíčkovi a ponechal si jen pozemek čp. 48 okolo vily, který koupí roku 1907 od

⁴¹¹ D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 22 – 23 Lázeňská budova byla za druhé světové války přeměna na starobinec a od roku 1949 definitivně na Domov důchodců. V. Klabouch (pozn. 29), s. 29-31 Dnes má zde zázemí Domov Libnič a centrum sociálních služeb Empatie pro mentálně postižené občany.

⁴¹² Dům byl v 80. letech 20. století prodán Kubertovic dědici jinému majiteli a v jejich majetku ponechána pouze vila Augusta Zátky. Ústní informace od PhDr. Jana Kuberta ze dne 19. 4. 2014.

⁴¹³ Ibidem, s. 32, Ibidem, s. 20-21

⁴¹⁴ D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 43

⁴¹⁵ Soupis majitelů a historie od prvopočátku stavby. F. Bouchal (pozn. 29), s. 42 - 47 , 52 - 53

⁴¹⁶ D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn.) s. 45

⁴¹⁷ Jak uvádí Fencl, na statku bylo velké množství drůbeže a dobytka. Hynek Zátka se snažil libničské rolníky leccemus přiučit. Jeho zálibou bylo stavět, pořizovat a upravovat schůdnější cesty a kolem nich sázet stromořadí. Jako např. alej zvaná „Švestkovna“, nebo hrušková či jasanová alej. F. Fencl (pozn. 29), s. 53

⁴¹⁸ Ibidem, s. 46

manželů Poněšických rozšířil o pole mezi jeho okrasnou a ovocnou zahradou a lázeňským parkem.⁴¹⁹ Na tomto místě v roce 1908 koupila sousední dům čp. 53 jeho dcera Bohumila Kubertová a udělala z něj svou malou vilku.⁴²⁰

Statek změnil v letech 1908-16 mnohokrát svého majitele. V roce 1908 jej po otci převzal syn Jaroslav Bezdíček, od něho v roce 1910 rodiče jeho ženy Iglery a ti jej v roce 1913 prodali manželům Filipovým, od nich je v roce 1916 koupil Vincenc Höning. Za komunistické éry byl statek zabaven a přeměněn na státní.⁴²¹

Augustův syn Vlastislav Zátka společně s jeho strýcem Dobroslavem a synovcem Dr. Juliem Kubertem zakoupili v roce 1933 značnou část schwarzenberských polí a lesů – tzv. Mojský les. Za nacistické okupace byly lesy zabaveny a v roce 1948 dány pod státní správu lesů v Hluboké nad Vltavou. Po roce 1993 patří majetek opět dědicům.⁴²²

Za zmínku ještě stojí výstavba Božích muk při cestě do Hůr, jako poděkování za přečkání první světové války. Na místě starých muk nechala v roce 1931 paní Jana Zátková nákladem 1000 Kč vystavět nová, podobná těm jelemským výklenkovým. Postupem času však byla zničena a donedávna tady trčel pouze šedivý oprýskaný sloupek. Teprve v roce 1992 se rekonstrukce ujala Samsonova nadace a sochař Ivan Tlášek tu vztyčil kopii sochy Panny Marie ze Slavonic, již vysvětili P. Václav Malý z Prahy a rudolfovský farář P. František Sobíšek dne 19. 9. 1992.⁴²³ [80, 81]

5.4. Vila JUDr. Augusta Zátky

Jak už bylo řečeno, na konci 19. století si v Libníči někteří zámožnější návštěvníci zdejších lázních začali budovat své vlastní výstavní vily. Mezi prvními byla právě rodina Zátkova.

⁴¹⁹ F. Bouchal (pozn. 29), s. 68 - V. Zátka, *Sběratelovy vzpomínky*, Praha 1944, Soukromý archiv rodiny Zátků, sepsáno strojopisem, s. 424

⁴²⁰ F. Bouchal (pozn. 29), s. 69

⁴²¹ D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 47

⁴²² *Ibidem*, s. 47

⁴²³ *Ibidem*, s. 36

Na pozemcích Hynka Zátky položil syn August dne 3. října 1886 základní kámen k nové vile čp. 48.⁴²⁴ Stavbu prováděl lišovský stavitel Norbert Bendík, který postavil i protější stojící budovu školy a další stavby po Lišovsku.⁴²⁵ [82] Zahradu s rybníčkem a ovocným sadem okolo vily navrhl a nechal upravit o rok později profesor na hospodářské škole v Táboře Karel Němec, syn spisovatelky Boženy Němcové.⁴²⁶ Vilu následně vymaloval známý malíř pokojů František Joula se svým zeťem, později národním umělcem Ludvíkem Kubou.⁴²⁷ Po dobu výstavby (1887 – 1888) pobývali manželé ve vedlejších libničských lázních.⁴²⁸ Celková suma za vilu i pozemky činila lehce přes 18 tisíc zlatých.⁴²⁹

Vila byla v roce 1993 kompletně zrekonstruována, včetně venkovní fasády, která měla dříve světle zelený odstín, nemaje zdůrazněny barevně odlišné kontury a ozdoby, tak jak je tomu dnes.⁴³⁰ V roce 2002 byla nešťastně vytopena díky prasklému potrubí. Od té doby probíhají ve vile opětovné rekonstrukce za přítomnosti majitele a dědice - pana PhDr. Jana Kuberta a jeho rodiny, kteří se vilu snaží uchovat v relativně původním stavu.

Tato dvoupodlažní stavba, z jedné třetiny podsklepená, o půdorysu ve tvaru písmene T, stojí na jižním svahu Dobrovodského potoka západně od historického jádra vsi. [83, 84, 85] Vila je završena sedlovou střechou s postranními vikýři. Objekt je přístupný ze dvou stran, na východní a na západní straně, skrze schody se zastřešenou venkovní předsíní, [86] na západní straně pak verandou. Stěny vily jsou pojednány rustikou, nároží akcentují pilastry. Západní a východní průčelí je členěno třemi okenními osami, z čehož prostřední osa je vždy slepá. Okenní ostění doplňují ozdobné prvky, jako je např. slepá nika a rostlinné motivy. Jižní

⁴²⁴ August Zátka při plánování vily počítal s tím, že by někdy každá rodina obývala jeden velký a jeden malý pokoj, upravený na kuchyni. Proto byl dům rozdělen na 4 velké a 4 menší místnosti. Později se tomu však manželé Zátkovi smáli, jelikož předpokládat, že by rodině stačil k žití jediný větší pokoj byl mylný. V. Zátka, *Sběratelovy vzpomínky* (pozn. 419), s. 423

Původní plány k vile z 19. století se mi bohužel nepodařilo nalézt. Stavení úřad Rudolfov vlastní pouze plánovou dokumentaci z celkové rekonstrukce vily z let 1991 – 1993 (s některými úpravami z roku 1996), kde je vila zakreslena ve stávajícím stavu.

⁴²⁵ Norbert Bendík se narodil 6. června 1844 v Lišově a od roku 1869 provozoval v Lišově stavitelskou živnost. Podle vlastního projektu vybudoval lišovskou radnici a měšťanskou školu, pro Sokol pak projektoval přestavbu pivovaru. Jeho dílem jsou i četné venkovské kaple na Lišovsku, komponované většinou v historizujícím stylu a navzájem si podobné (např. kaple Panny Marie Lourdské). Kromě toho je autorem plánů pro školní budovy v Libině a Velechvíně. Od roku 1870 zasedal v lišovském obecním výboru a později v obecní radě, kde po dvanáct let vykonával funkci okresního starosty. Zemřel 27. května 1913. D. Kovář, *Lišov: 1334-2004* (pozn. 20), s. 122, 125, 137, 152

⁴²⁶ D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 46 - V. Zátka, *Sběratelovy vzpomínky* (pozn. 419), s. 422

⁴²⁷ Autoři fresek na kostele v Hosíně (západní schodiště a pokoj v prvním patře). V. Zátka, *Sbirka dra. Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 18

⁴²⁸ V. Zátka, *Sběratelovy vzpomínky* (pozn. 419), s. 423

⁴²⁹ *Ibidem*, s. 421

⁴³⁰ Emailová korespondence s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 2. 5. 2014

průčelí člení dva páry sdružených oken, završených segmentově vzdudou římsou, jimž jsou představeny balkóny s balustrádovým zábradlím. [87] Severní průčelí člení pár sdružených oken, dvě slepé niky a je zde vchod do sklepa. [88] Patro je výrazně odděleno etážovou parapetní římsou. První patro završuje obdélníkový štít, na západní, severní a východní straně s okénkem uprostřed. Dříve štíty měly dřevěné orámování, odkazující na lidové stavby. Jednotlivá průčelí jsou zdobena štukovými ornamenty. Západní a východní průčelí nesou shodné prvky florálního charakteru (rozviliny a úponky). Okna jsou orámována edikulou (ostěním), v přízemí s kanelovanými polosloupky a ornamentálními konzolami, v prvním patře ostění s uchy a klenákem uprostřed, nesoucí střídavý trojúhelný a segmentový fronton. [89] Jednotlivá bílá pole, zdobená bosáží, jsou orámována růžovými štukovými prvky.

Prostor uvnitř je rozložen do dvou částí. V severním výčnělku půdorysného T je situováno tříramenné schodiště, vedoucí do patra a na půdu, po jehož pravé straně jsou prostory koupelen s toaletami a po levé komory, dříve spíže. V obdélníkové části půdorysu jsou rozloženy obytné místnosti. Obě tyto části propojuje bohatě zdobená prostorná komunikační hala, tvořená oblouky, do které vedou všechny dveře pokojů. [90, 91] V přízemí po levé straně kuchyně, na níž navazují dva pokoje. První byl využíván jako jídelna spolu s vedlejším tzv. tmavě zeleným pokojem, jenž byl salómem. Na salón navazovala místnost pro služebné, po pravé straně chodby. V druhém patře pak byly soukromé pokoje – ložnice a koupelna. Koupelna byla v menší místnosti hned po pravé straně. Na ni navazoval tzv. „červený pokoj“, obývaný Vlastislavem, který musel být v roce 1907 opětovně vymalován, kvůli jeho onemocnění spálou.⁴³¹ Nejhezčí místností je však „modrý pokoj“, [92] původní ložnice manželů Zátkových, která navazuje na červený pokoj a je ve vile, kromě haly, nejhezčí dochovanou místností. Vedle ní je opět menší pokoj, který byl zprvu užíván pro hosty, později jej obývala dcera Olga se svých chotěm, Jindřichem Rychlíkem.⁴³² Kromě zrekonstruované původní výmalby se štukovými detaily [93] lze obdivovat troje původní kachlová kamna od firmy L. a C. Hardtmuth, [94] jež místnosti vytápěla, původní lustry a osvětlení spolu s vykládanými mozaikovými dveřmi. Do vily byl zaveden vodovod od firmy Jan Stegmann a synové.

V prostoru zahrady stávaly dva domky pro rodinu zahradníka a kočího. Dnes zde stojí pouze zahradní domek, [95] jelikož dům kočího byl zbořen v 90. letech 20. století. Kromě

⁴³¹ V. Zátka, *Sběratelovy vzpomínky* (pozn. 419), s. 423

⁴³² *Ibidem*, s. 424

zahradního domku bývaly v zahradě také dva venkovní altány, čtvercový, který zanikl někdy během první poloviny 20. století a stávající kruhový. Zahrada je členěna na dvě části, na prostor ovocného sadu a vycházkového parku. [96] V parku je kromě malého rybníčku také studna a bývala zde také vodní nádržka k zalévání zeleniny.

Ve vile rodina Zátků pobývala zhruba od května do konce října a Vlastislav Zátka na tyto pobyty ve svých **pamětech** rád vzpomínal, neboť „s Libničí byla nám spojena představa pravého domova...“⁴³³ [97, 98] Každoročně se zde na Augustovy narozeniny a výročí svatby pořádala oslava. Vila se vyzdobila věnci, v místním kostelíku⁴³⁴ se sloužila mše svatá a po ní následovala procházka do lesa k pamětnímu pařezu, kam si manželé za svobodna vzájemně vkládali dopisy. Nechyběl ani slavnostní oběd a společné fotografování.⁴³⁵

Do své vily si August a Jana Zátkovi zvali četné hosty jako např. českobudějovického biskupa ThDr. Martina Josefa Řihu (1839-1907) a jeho nástupce Josefa Antonína Hůlku (1851-1920), dále lužickosrbského jazykovědce, folkloristu a všestranného organizátora národního života Lužických Srbů **Dr. Arnošta Muka** (1854-1932),⁴³⁶ známého českého cestovatele po Africe, Asii, Jižní a Střední Americe a autora cestopisů **Enriqua Stanka Vráze** (1860-1932), malíře Jana Dědinu (1870-1955), vdovu po zakladateli Sokola Dr. Miroslavu Tyršovi, pilnou národopisnou a kulturní spisovatelku Renatu Tyršovou (1854-1937) a mnoho dalších.⁴³⁷

Skutečnost, že Zátkovi byli v okolí opravdu oblíbeni a váženi dokazují jak slova ošetřovatelky Jany Zátkové, paní Anděly Balínové, která na rodinu vzpomíná jen v dobrém, „... byli skuteční aristokrati, čestní, dobří, uznalí a spravedliví.“⁴³⁸, tak tím, že jejich vila byla

⁴³³ K. Novotná (pozn. 12), s. 48

⁴³⁴ O kostelík sv. se Jana Zátková taktéž starala, a to jak po finanční stránce, tak hmotné, když jej zdobila květinami, vyšíváními polštářů a antependii. F. Fencl (pozn. 29) s. 49, s. 38 - K. Novotná (pozn. 12), s. 52

⁴³⁵ K. Novotná (pozn. 12), s. 50-51 - L. Swierczeková, Všední - nevšední život, in: *Sborník historický* (pozn. 264) s. 228 - 229

⁴³⁶ Narodil se v roce 1854 v obci Wulki Wosyk na jihozápadním okraji lužickosrbského jazykového území. Vystudoval v Lipsku a posléze učil na gymnáziích v Budyšině, Saské Kamenici a Freibergu. V roce 1917 se přestěhoval natrvalo do Budyšina. Augusta Zátka a Arnošt Muka spojoval společný boj za práva národa. Poznali se v roce 1906 a navázali vzájemnou spolupráci. Zátka skrze českobudějovickou Záložnu věnoval několik částek na stavbu Srbského domu v Budyšině, kterou inicioval Arnošt Muka. Jejich korespondence pokračovala i po první světové válce, kdy se Arnošt Muka snažil skrze lužickosrbský národní program o samostatnost tohoto národa. Po vzniku Výmarské republiky byl za tyto snahy perzekuován a jeden čas i vězněn a odsouzen k vysoké peněžitě pokutě. Zemřel v Budyšině v roce 1932. Jan Šťovíček, Arnošt Muka a August Zátka, in: *Výběr*, r. 39, 2002, č. 4, s. 322 - 323

⁴³⁷ Více F. Fencl (pozn. 29), s. 50 - D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20) s. 42 - K. Novotná (pozn. 12), s. 49-50. Na Renatu Tyršovou vzpomíná Olga Balšánková v článku *Jihočeské listy*, r. 38, 1932, č. 59, 30.7., s. 1

⁴³⁸ Více D. Kovář, *Rozhledy Libniče a Jelma*, r. 3, 1993, č. 3, s. 12

již roku 1924 zahrnuta do seznamu výletních míst Libniče v Průvodci Českými Budějovicemi a okolím.⁴³⁹

5.5. Vila Gabriela Ferdinanda Zátky

Historie vily Gabriely se začala psát v roce 1895, kdy JUDr. Ferdinand Zátka zakoupil od zdejšího majitele Matěje Kantora pozemek čp. 9 nad levým břehem potoka v jelemské stráni zvané Na Dobré Vodě. [99] Když v roce 1878 vyhořela místní kovárna s čp. 12 u návesního rybníčka, dostala toto číslo vila Gabriela.⁴⁴⁰

Za 86 tisíc zlatých si Ferdinand nechal vystavět krásnou vilu jako své letní sídlo, jelikož bydlel v Praze, kde vedl své továrny. Jak už bylo zmíněno, její podoba je inspirovaná českou lidovou chalupou z Turnovska, umístěnou v expozitáři pražské jubilejní výstavy roku 1891.⁴⁴¹ [100] Autorem stavby je pak architekt a dvorní stavitel c.k. stavební rada Rudolf Tereba.⁴⁴²

Komplex vily Ferdinanda Zátky na obdélném půdorysu se nachází na severním svahu údolí Dobrovodského potoka, severovýchodním směrem od vily Augusta Zátky. Jádrem souboru je obytná, zčásti podsklepená přízemní sedmiosá stavba obdélníkového půdorysu, na jejíž střední ose je představeno dvojrámenné schodiště a dřevěná veranda s trojosou arkádou ve formách inspirovaných lidovou architekturou. [101] Střed objektu dále akcentuje drobná zvonička ve hřebeni sedlové střechy, která je kromě dvou menších postranních vížek jedinou vertikální dominantou vily. Jednotlivé plochy žluté fasády jsou orámovány bílými pruhy s bosáží na rozích. Orámovány edikulou jsou i okenní výklenky v renesančním duchu. V jednotlivých štítech sedlových střech je pokaždé menší obdélníkové okénko a původně měly všechny štíty dřevěné výplně, opět charakteristické pro lidové stavby, tak jak lze vidět na západní straně. [102] Duch lidové architektury tzv. české chalupy z jubilejní výstavy se

⁴³⁹ V. Ambrož - B. Šindelář (pozn. 2), s. 35

⁴⁴⁰ H. Nováková (pozn. 30), s. 112 - V. Klabouch (pozn. 29), s. 21

⁴⁴¹ *Sto let práce*, (pozn. 389), s. 144 – 145 - D. Kovář, Století libničské vily Gabriely: inspirována lidovou chalupou z Turnovska: umělecký ruch z chátrajícího objektu zmizel, *Českobudějovické listy*, r. 4, 1995, č. 112, 15. 5., s. 12

⁴⁴² Narozen 25. dubna 1850 v Praze. Studoval stavitelství na české Technice v Praze. Později se stal asistentem architektury české části Polytechniky, ale po čtyřech letech vystoupil a zahájil svou praktickou činnost. Stavitelskou koncesi získal v roce 1881. Patřil k zakládajícím členům České matice technické (byl jejím místopředsedou) a od roku 1874 byl také členem a posléze předsedou SAI a od roku 1901 působil jako předseda v Jednotě stavitelů. V roce 1898 byl oceněn rytířským řádem křížem řádu Františka Josefa. Vlastnil usedlost v Nuslích, nazývanou podle něho Tereba a postavil si zde i vlastní vilu, která už dnes nestojí. Dále stavěl domy na Novém Městě Pražském, na Senovážném náměstí v Praze
Pavel Vlček ed., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 658-659

projevil i v interiéru, když namísto klasicky zděných rovných stropů je dřevěný, s odhalenými trámy. K východní části vily je připojena lodžie, otevřená do zahrady na vyvýšené terase, kterou po celé délce lemuje dřevěný plot s kamennými sloupky. [103] Součástí zahrady byl původně skleník či altán a nejspíše kulečnicková herna. Ze severní zdi dvora vily vystupují tři hospodářské objekty na čtvercovém půdoryse, jejichž fasády jsou pojednány shodně s obytnou budovou. Stavba je ve velmi poškozeném stavu, včetně fasád, na kterých se dochovaly fragmenty její původní výzdoby.

Vila byla obklopena rozsáhlým a půvabným anglickým parkem, o který se staral místní zaměstnanec, domovník a zahradník Karel Fíla, jenž ve vile s manželkou Terezií, dcerou Jaroslavou a synem Janem bydlel.⁴⁴³ O čtyřiatvacet let mladší manželka Gabriela Zátková, bývalá Ferdinandova zaměstnankyně, kterou si v roce 1890 vzal za ženu, se v domě obklopovala reprodukcemi děl Mánesových, Hynaisových a obrazy libničského okolí od českobudějovického průmyslníka a velkého ctitele zdejšího kraje **Karla Čertíka**.⁴⁴⁴

Ferdinand Zátka se ze svého nového sídla moc dlouho netěšil. O pět let později zemřel 27. února 1901 raněn mrtvicí v hotelu Terminus v jihofrancouzské Nice.⁴⁴⁵ Mladá vdova se dva roky na to provdala za turnovského rodáka, významného spisovatele a básníka **Lothara Suchého** (1873-1959),⁴⁴⁶ který zde napsal většinu svých děl.

S novým majitelem zavítal do vily i nový umělecký duch. Vila se stala vyhledávaným cílem sletů pražské bohémy i místem setkání a zábavy místních jihočeských studentů. Na

⁴⁴³ H. Nováková, (pozn. 30), s. 113

⁴⁴⁴ *Jihočeská jednota*, r. 7, 1945, č. 3, 19. 1., s. 4. Karel Čertík (18. 2. 1850 – 27. 3. 1928) V Libniči pobýval už od svých 21 let. Stal se důkladným znalcem vsi a celého okolí, načež sepsal spis „*Sírnaté lázně Libnič blíže Budějovic*“. Kromě toho rád maloval romantická a malebná zákoutí tehdy ještě nedotčené přírody libničského okolí (Některé jeho reprodukováné kresby a malby jsou v knize *Lázně Libnič s okolím* od Floriána Fencla). V roce 1906 si zde vystavil svou vlastní vilu, ve které přebýval od jara do podzimu. Do své vily si jako Zátkové i on zval četné hosty. Mezi nimi např. českobudějovický biskup Josef Antonín Hůlka (1851-1920). Přesto, že byl inženýrem chemie, zajímal se i o kulturní a hospodářský rozkvět města. Jako člen správní rady Českého akciového pivovaru či Českobudějovické továrny na smaltové nádoby, též jako člen Českobudějovické záložny, Besedy a Sokola a v neposlední řadě místním školním dozorcem. D. Kovář, *Rozhledy Libniče a Jelma*, r. 4, 1994, č. 1, s. 2 - 3

⁴⁴⁵ D. Kovář, *Století libničské vily, Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12

⁴⁴⁶ Naroděn 6. května 1873 v Turnově. Za svých gymnaziálních studií v Příbrami se Lothar seznámil s Karlem Tomanem, H. Jelínkem a K. Sezimou. Spolu s nimi začal tvořit básně a orientovat se na literaturu. Od roku 1893 studoval na univerzitě ve Vídni románskou filologii a slavistiku, později práva na Karlově univerzitě v Praze. Stal se žurnalistou z povolání a působil jako divadelní a kulturní referent a zahraniční dopisovatel. V roce 1908 odešel do Paříže, odkud psal do *Venkova a Národní politiky* o francouzské kultuře. Vyjma let první světové války žil ve Francii až do r. 1938. Navíc překládal poezii z francouzštiny a němčiny. Kromě básní (*Kniha veršů* z roku 1904) psal také psychologické divadelní hry (např. hra *Nezabiješ* z roku 1903, *David* z roku 1911 či *Hrstka věrných* z roku 1908) s tématem vnitřního rozkladu individualistického hrdiny, ztrácejícího vědomí mravní odpovědnosti k lidem. Během druhé světové války přestal s dramaty a věnoval se opět poezii. Zemřel v roce 1959. K. Homolová – M. Otruba – Z. Pešata a kol., *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, slovníková příručka*, Praha 1982, s. 250 - 252

pozvání Suchého do vily často a rád zajížděl malostranský spisovatel a novinář **Jaroslav Kamper** (1871-1911) s rodinou, dále spisovatel a dramatik **Václav Štech** (1859-1947) se synem **Václavem Vilémem** (1885-1974), pozdějším historikem umění a profesorem Akademie výtvarného umění v Praze. Mezi hosty se řadil i básník **Karel Mašek** (1867-1922), český cestovatel bulharského původu **Enrique Stanko Vráz** (1860-1932), architekt a tvůrce světelné fontány na jubilejní výstavě **Václav Roštlapil** (1956-1930), sochař **Bohumil Kafka** (1878-1942) či mladý hudební skladatel a klavírista **Jaroslav Jeremiáš** (1889-1919), bratr slavnějšího Otakara a další.⁴⁴⁷

Obzvláště milými hosty byli folklorista a hudební skladatel **Karel Weis** (1862-1944)⁴⁴⁸ a básník **Karel Toman** (1877-1946), s nímž se Suchý přátelil už za společných studií. Karel Weis do Libniče poprvé zavítal ještě za života svého přítele Ferdinanda Zátky roku 1898, kdy byl pronásledován policií a novinami za postřelení jednoho z výtržníků, kteří jej v Praze přepadli.⁴⁴⁹ Jak Weis sám později píše, strávil zde ty nejkrásnější okamžiky svého života. V parku tehdy stával velký dřevěný secesní altán, kde Weis napsal nejednu svou skladbu.⁴⁵⁰

V roce 1908 odcestovali manželé na delší čas do Paříže, kde se Lothar stal místním dopisovatelem českých novin. Na Libnič přesto nikdy nezapomněl a nazýval ji po celý život „drahou a milovanou“.⁴⁵¹ O majetek se jim starala rodina Zemanova, která zde bydlela v bytě pro zaměstnance.⁴⁵²

V roce 1911 koupil vilu za 48 tisíc korun JUDr. Adolf, kníže ze Schwarzenbergu⁴⁵³ s úmyslem zřídit ve vile sanatorium, z čehož nakonec sešlo. V letech 1911-16 do vily často

⁴⁴⁷ F. Fencel (pozn. 29), s. 52 - *Jihočeská jednota*, r. 7, 1945, č. 3, 19. 1., s. 4 - D. Kovář, Století libničské vily, *Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12 - D. Kovář a kol., *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 42 - *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 267

⁴⁴⁸ (13. 2. 1862 - 4. 4. 1944) Studoval konzervatoř a posléze v letech 1878 - 1881 varhanickou školu v Praze zásluhou houslisty Františka Ondříčka. Již v té době vyzkoušel své první kompoziční pokusy, které kladně ocenil skladatel Johannes Brahms, Antonín Dvořák či Bedřich Smetana. Byl varhaníkem, učitelem hudby a houslistou orchestru Národního divadla. Po své návštěvě za jihočeskými blaty ve dvacátých letech 20. Století se rozhodl sbírat lidové písně, které zužitkoval ve svých Blatňáckých písních, jež rozšířil o písně Budějovicka, Strakonicka a Prácheňska v jeden patnáctisvazkový celek - Český jih a Šumava v lidové písni. Kromě toho je i autorem několika oper jako je *Polský Žid*, *Lešetínský kovář*, *Viola* a *Bojarská nevěsta*, různých operet, kantát a dalších skladeb. D. Kovář, *Rozhledy Libniče a Jelma*, r. 4., 1994, č. 4, s. 13 - 15 - D. Blümllová (pozn. 156), s. 154-157

⁴⁴⁹ Od této příhody jej s Ferdinandem Zátkou pojilo přátelské pouto a on do Libniče zavítal a strávil téměř každé léto. Za jeho pobytu byl terčem několika místních pomluv jako když o něm lišovský majitel vinárny Stoček dychtivě vyprávěl svým návštěvníkům o domnělém střelci, který na honu u Slověnic postřelil místního honce a pak uprchl domů, přičemž ten údajný střelec seděl přímo před ním. Více D. Kovář, *Rozhledy Libniče a Jelma*, r. 4, 1994, č. 4, s. 13 - 15

⁴⁵⁰ *Jihočeská jednota*, r. 7, 1945, č. 3, 19. 1., s. 4

⁴⁵¹ D. Kovář, Století libničské vily, *Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12

⁴⁵² Zahradník Matouš Zeman s manželkou Marií a syny Václavem a Vojtěchem a dcerou Žofií. H. Nováková, (pozn. 30), s. 114

⁴⁵³ V knize o Jelmu je uveden Jan Nepomuk kníže a dědický princ ze Schwarzenbergu. Ibidem, s. 114

jezdívali jako hosté profesor pražské univerzity a znalec světového kanonického práva JUDr. Kamil Henner s rodinou. Nejspíše právě zde v Libníči se jeho dcera Marie seznámila s Ferdinandovým synovcem Vlastislavem, kterého si jako devatenáctiletá v červenci roku 1912 v Praze vzala. Jejich manželství však nebylo šťastné a skončilo roku 1919 rozvodem, načež si čerstvě rozvedená Marie, vzala ještě téhož roku ing. Ferdinanda Pujmana.⁴⁵⁴ Pod tímto příjmením je známá jako česká spisovatelka, která své náměty a inspirace zajisté čerpala během svých letních pobytů v Libníči ve vile Augusta Zátky.

Kromě nich vilu Gabrielu navštívili i další umělci jako byl sochař **Břetislav Benda**, malíř **Oldřich Koníček**, spisovatel **Jaroslav Bednář** či spisovatel a historik **Bedřich Miroslav Böhnel**, který svůj děj románu „Nemravní“ zasadil do Libniče a okolí Bezdíčkovy vily.⁴⁵⁵

Dalšími majiteli v pořadí se stali roku 1919⁴⁵⁶ manželé Hromadovi, když vilu zakoupil tajemník českobudějovické Obchodní a průmyslové komory **JUDr. František Hromada**.⁴⁵⁷ [104] Ve vile pobýval od jara do podzimu a do Českých Budějovic chodil denně pěšky, tak jako JUDr. August Zátka.⁴⁵⁸ Po Hromadově smrti v roce 1934 vilu zdědili jeho potomci⁴⁵⁹ a v držení jejich dětí je doposud.

Z doby okupace zde našli útočiště opět sochař Benda, jenž tu tvořil v letech 1939-40 a další zástupci mladé umělecké generace jako byl například básník **Jaromír Měšťan**, který o vile Gabriele napsal i dvě samostatné básně.⁴⁶⁰ [105] Kromě něho zde tehdy žili i prozaici **Karel Konrád** (1899- 1971) a **Jaroslav Kratochvíl** (1885-1945), básníci **Konstantin Biebl** (1898-1951) a **Kamil Bednář** (1912-1972), významný český orientalista **Ferdinand Schlögel**

⁴⁵⁴ D. Kovář, Století libničské vily, *Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12 - D. Kovář a kol. , *Libnič a okolí* (pozn. 20), s. 42 - H. Nováková (pozn. 30), s. 114

⁴⁵⁵ *Jihočeská jednota*, r. 7, 1945, č. 3, 19. 1., s. 4 - D. Kovář, Století libničské vily, *Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12

⁴⁵⁶ V knize o Jelmu je uveden rok 1920. H. Nováková (pozn. 30), s. 114

⁴⁵⁷ Naroděn 20. listopadu 1857 v Kojetíně. Byl národohospodář y veřejný pracovník. Absolvoval právnickou fakultu v Praze a působil u zemského soudu. Do Českých Budějovic přišel roku 1884 na místo tajemníka Obchodní a živnostenské komory a jakýmisi prvním průkopníkem exportu a snížení cla. Stál po boku Augusta Zátky v čele českobudějovických Čechů a podporoval růst českého průmyslu. Stál u zrodu akciového pivovaru, šroubárny, továrny na cukrovinky Merkur atd. Od roku 1899 zasedal v Národní radě českobudějovických Čechů a od roku 1906 v městském zastupitelstvu. Jako Zátka tak i on působil v několika spolcích a sdruženích, mimo jiné byl starostou Sokola. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 170-171 – Jaromír Měšťan, *Dr. F. Hromada*, České Budějovice 1937

⁴⁵⁸ D. Kovář, *Rozhledy Libniče a Jelma*, r. 4, 1994, č. 10, s. 37 - 38

⁴⁵⁹ Děti Leonta Chocholová (manželka architekta Karla Chocholy) Jaroslav Hromada, JUDr. Zdeněk Hromada a MUDr. František Hromada. Vilu s bytem zaměstnanců nejspíše pronajímali. V roce 1964 jsou uvedeni nájemníci Jarmila Reneltová, Jan Fencl, Růžena Fenclová, Jana Bendová a Josef Benda v čp. 12 a v čp. 24 Jan a Kristina Šindelářovi. Během dalších let se počet nájemníků zmenšoval. H. Nováková (pozn. 30), s. 115

⁴⁶⁰ D. Kovář, Století libničské vily, *Českobudějovické listy* (pozn. 441), s. 12. Znění básní Jaromír Měšťan, sbírka *Hoch ve smutku*, České Budějovice 1935, *báseň Villa Gabriela*, s. 46 a delší báseň ve sbírce *Země, kterou miluji*, České Budějovice 1938, *báseň Villa Gabriela*, s. 74-76

(pseud. Merzin, 1899-1970), klavíristka **Dana Šetková** (1920), malíř **André Milenco**, který vilu zvětšil na jedné ze svých kreseb, [106] dále herečka **Hana Vítová** (1914-1987) či režisér a herec **Rudolf Hrušínský** (1920-1994).⁴⁶¹

5.6. Vila Miroslava Zátky

Poslední vilou na seznamu je vila průmyslníka a hospodáře Miroslava Zátky, která je oproti vilám v Libniči postavena již ve zcela jiném duchu a o téměř půl století později.

Vila o rozloze 0,4 ha stojí na území bývalého hradebního předpolí, které bylo v 19. století postupně zastavováno budovami laděné v duchu historismu. Mezi nimi právě vyniká tato modernistická vila, stojící poslední v řadě u Dlouhého mostu, který historické jádro města odděloval od okolních vesnic. Na vilu lze „hledět jako na výraz touhy místního prostředí po moderním architektonickém projevu, který se však liší od projevů modernosti typických pro velká a pokročilá centra.“⁴⁶² [107]

Vilu navrhli pražští architekti **Josef Šlégl** (1893-1966)⁴⁶³ a **Jaroslav Stránský** (1892-1981),⁴⁶⁴ stavbu samotnou pak provedla stavební firma Bratři Petrášové v Českých Budějovicích. Autoři vily se při jejím návrhu řídili pravidly funkcionalismu, že na podobu exteriéru stavby má vliv její vnitřní uspořádání místností. Tudíž „z jádra domu vystupují do

⁴⁶¹ *Jihočeská jednota*, r. 7, 1945, č. 3, 19. 1., s. 4 – D. Kovář, *Budějovický poutník*, (pozn. 8), s. 243 - *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 267

⁴⁶² E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 134

⁴⁶³ Narozen 3. července 1893. Jako projektant se v roce 1922 zúčastnil dvěma návrhy soutěže na nové české národní divadlo v Praze. Od roku 1922 spolupracuje se Stránským (publikace Vojanea, škola divadelního umění v Praze, projekt na městskou spořitelnu ve Slaném, sál loutkového divadla na Vinohradech, budova Sokola v Solnici, dále přestavby domů v Praze, ale také spolupráce se sochařem V. Žaludem na památníku na Žižkově z roku 1924, či jako vítězové návrhu na pomník padlým v Orlové na Těšinsku z roku 1925. V roce 1928 se přihlásili do soutěže na regulaci Jáchymova a Prahy. Kromě toho v roce 1931 získali II. místo za návrh Ústavu pro zvelebování činností při Obchodní a průmyslové komoře v Českých Budějovicích a obdrželi odměnu za regulaci Strakonice. Pavel Vlček ed., *Encyklopedie architektů* (pozn. 442), s. 644. V roce 1947 Šlégl samostatně projektoval a realizoval Výstavní pavilon hl. města Prahy na Klárově, později využíván jako studio animovaného filmu. Pavilon byl v roce 1974 zbořen. <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/vuva/slegl.htm#A> – vyhledáno 28. 4. 2014

⁴⁶⁴ Narozen 24. dubna 1892 v Dobříši. Studoval pražskou techniku v letech 1911-12 a v roce 1929 patřil do „Skupiny architektů“. Spolu s Josefem Šléglem kromě uvedených prací ještě vypracovali projekty různých typů bytů v soutěži o půdorysné řešení nejmenších bytů, když se umístili dvakrát na prvním místě. V roce 1929 obdrželi čestné uznání za plán na zastavění letenské pláně. Společně pak vystavěli řadu činžovních nájemních domů na Karlíně v Křížkově ulici. Pavel Vlček ed., *Encyklopedie architektů* (pozn. 442), s. 628-629. Kromě toho se oba podíleli na redigování Časopisu československých architektů, kde publikovali své práce zpočátku pod vlivem módního kubistického stylu a rovněž informovali ve svých statích o nové výstavbě Prahy. E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 136

všech stran různé hranolové nebo půlválcové obaly vnitřních prostorů, aniž by při tom architekti dbali na symetrii. V některých pohledech se asymetrický vzhled domu dokonce blíží neoplasticistického stylu holandské architektonické avantgardy.⁴⁶⁵ Ovšem na rozdíl od vil Karla Chocholy, Kamila Ossendorfa nebo Richarda Podzemského si Zátkova vila uchovala některé prvky z purismu 20. let. Architektura stavby je robustnější a rozvětvenější než lehce působící funkcionalistické stavby, bez výrazných vyčnívajících kubusů (hmot). Dalším nápadným puristickým prvkem jsou výrazně vystupující střešní desky (blízké Loosovi). Nejspíše po dohodě s objednavatelem architekti zvolili tento mírně opožděný architektonický styl, ovšem ne proto, že by novější styl nedovedli navrhnout, ale spíše pro místní obyvatele byl tento styl vily více akceptovatelnější a přijatelnější nežli modernistické krychle, které svým zevnějškem nenesly nijak výrazné prvky, které by odkazovaly na vyšší postavení jejího majitele, a to, že se jedná o vilu a ne jen o rodinný dům někoho ze střední vrstvy.⁴⁶⁶

Bohužel k vile jsem nenašla původní plány od pražských architektů, abych je mohla porovnat s plány památkového ústavu, které vilu zachycují při rekonstrukci v letech 1992-93, kdy došlo mimo jiné k jejímu zateplení.⁴⁶⁷

Jádro dvoupatrového domu tvoří rozměrná a vysoká schodišťová hala s kovovými doplňky (zábradlím). [108,109] Do vily lze vejít z půlkruhového schodiště, které kryje markýza v témže tvaru, do poměrně úzké předsíně. Odtud pomocí zasouvacích dveří se procházelo do jídelny s kuchyňkou. Další dveře vedly do prostoru půlkruhové zimní zahrady. Z prostoru kuchyně bylo možné vstoupit do pánova pokoje (ložnice) a další půlkruhové místnosti zvané „červený salon“. V druhém patře se hned naproti schodišti nacházely pokoje dětí, „budoir“ paní Zátkové a velká manželská ložnice, umístěná nad jídelnou. Vlevo od schodiště byl další pokoj, lázeň a různé provozní místnosti (dnes záchody). Kromě schodiště v hale, zajišťovalo komunikaci ještě jedno dvouramenné schodiště, nacházející se v předsíni. Přechod do zahrady umožňovaly různé terasy na jižní a východní straně domu.⁴⁶⁸

Z původního vybavení interiéru toho moc nezbylo. Zachoval se dřevěný obklad v hale a na schodišti s tvarovaným trubkovým zábradlím a unikátní ocelová okna, která lze celé

⁴⁶⁵ Ibidem, s. 135

⁴⁶⁶ Slovy herce a architekta Davida Vávry: „Ač moderní, vždy s konzervativním přibrzděním, neboť zdejší architektura má zakódovanou kontinuitu vývoje již od středověku.“ Petr Kubát, *Dům dýchá tradicí i modernou Mladá fronta DNES - Jižní Čechy*, r. 18, 2007, č. 200, 28. 8., s. 4

⁴⁶⁷ E. Žáčková, Č. Budějovice- bývalá Zátkova vila, in: *Evidenční list* (pozn. 28), s. 1. Originální plány k vile se nepodařilo najít ani Evě Žáčkové v diplomové práci z roku 2003, s. 30

⁴⁶⁸ E. Erbanová – M. Šilhan – R. Švácha, *Slavné vily* (pozn. 25), s. 135-136

složít a odsunout do boku. K nim patřily skládací rolety, ovládané zevnitř navíjením pásu a řada původních dveří, včetně pantů a kovových zárubní.⁴⁶⁹

Zahrada vily je obehnána původním kovovým plotem na kamenné podezdívce ze dvou stran, zbytek vyplňuje pletivový plot s dobovými betonovými sloupky. Součástí zahrady je i původní garáž, nacházející se v severovýchodní části, kde přiléhá budova dnešní speciální školy. Na jih od vily je situován kulatý bazén a odpočívadlo.⁴⁷⁰

I Miroslav Zátka si vilu s rodinou dlouho neužil. Již v roce 1939 mu ji německé úřady spolu s veškerým majetkem zabavily a rodina žila v Praze. Po válce se v jeho vile usídlila školka. Po restituci jej zakoupila soukromá firma Zepter International s.r.o., která zde sídlí dodnes. Hned po zakoupení v 90. letech prošla vila celkovou rekonstrukcí podle návrhu budějovického architekta Antonína Malce, přičemž se její interiér dočkal jisté rehabilitace. Od roku 1987 nese Zátkova vila statut Chráněné kulturní nemovité památky.

⁴⁶⁹ E. Žáčková, Č. Budějovice- bývalá Zátkova vila, in: *Evidenční list* (pozn. 28), s. 2-3

⁴⁷⁰ *Ibidem*, s. 1

6. Sochařské památky JUDr. Augusta Zátky

6.1. Sochařské památky v Českých Budějovicích

Stavba pomníků a osazování pamětních desek významných osobností či vzpomínky na důležitou událost je záležitostí převážně moderní doby druhé poloviny 19. a celého 20. století. Umělecká díla ze staletí předchozích vznikala většinou z náboženských, případně estetických pohnutek, a jen málokdy nesou jméno či podobu konkrétní světské osoby nebo události.⁴⁷¹

Prvním počinem z „klasické“ doby pomníků druhé poloviny 19. století je monumentální socha zdejšího rodáka a průmyslníka Vojtěcha Lanny, stojící dnes v městských sadech v centru města, na jehož pomníku se podíleli jak zástupci německé strany obyvatel, tak i české.⁴⁷² Ovšem se vzrůstajícím nacionalismem v 60. letech 19. století se tyto dvě složky obyvatel začaly od sebe vzájemně separovat a skrze pomníky a různé pamětní desky demonstrovaly té druhé straně svou moc a postavení ve městě, což vyústilo až v otevřený politický boj. Tudíž lze ve městě rozdělit památky sponzorované německou stranou, zastoupenou politikem a tehdejším starostou Eduardem Claudim (později Josefem Taschkem) jako byl například pomník císaře Josefa II. v Rožnově, a na druhé straně památky české strany, vedené politikem JUDr. Augustem Zátkou s pomníkem biskupa Valeriána Jirsíka.⁴⁷³

Po první světové válce se rozmohla vlna pomníků věnovaná padlým vojákům.⁴⁷⁴ S nástupem samostatné Československé republiky se situace pro památníky německé strany obrátila k horšímu. Docházelo k jejich strhávání či úplnému zničení a naopak zelenou v umístění nových pomníků a pamětních desek dostala česká strana, která zcela ovládla město.⁴⁷⁵ Jedním z přípravných projektů měl být i pomník českobudějovickému vůdci Čechů - Augustu Zátkovi. Daniel Kovář uvádí, že tento projekt patřil k nejvíce zpolitizovaným

⁴⁷¹ Výjimkou je v Českých Budějovicích pamětní deska městského písaře Šimona Plachého z roku 1611. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 13

⁴⁷² Více o pomníku: *Ibidem*, s. 29- 67

⁴⁷³ *Ibidem*, s. 13-14

⁴⁷⁴ K těm prvním patřil pomník v Třebotovicích u Českých Budějovic, dále památníky tehdy ještě samostatných celků ve Čtyřech Dvorech, Suchém Vrbném, Kněžských Dvorech, Novém Vráťě, Nových Hodějovicích a Mladém. Samotné Budějovice uctily své mrtvé až roku 1938. *Ibidem*, s. 15

⁴⁷⁵ Neopomenuti ve ztvárnění nezůstali legionáři se Zborovským pomníkem a později sousoším plukovníka Švece. Nechyběly ani různé pamětní desky a bysty dalších významných, převážně českých osobností veřejného života jako byli například hudební skladatelé Skuherský, Novotný, Jeremiáš, literáti Tyl, Braniš, průkopníci techniky Gerstner nebo také politici Mayer, Taschek či Tůma. Chystal se i pomník prezidentovi T. G. Masarykovi. *Ibidem*, s. 14-17

„pomníkovým“ příběhům z meziválečné doby.⁴⁷⁶ Mezi jeho odpůrce se řadili nejen němečtí příslušníci, jak by se dalo očekávat, ale hlavně stoupenci jednotlivých politických českých stran a skupin.

Památky iniciované českou stranou a českými představiteli se staly trnem v oku nacistické vládě pod vedením Friedricha Davida, který po 15. březnu 1939, kdy byl ustanoven do čela městské správy, začal s postupným odstraňováním připomínek českého živlu. Nařízení se týkalo jak přejmenování ulic, škol a jiných budov, tak především upomínek na první republiku, včetně pomníků a pamětních desek.⁴⁷⁷

Mezi druhou éru pomníkového boomeru se řadí poválečná doba s památníky, vytvořené komunisticko-socialistickou propagandou, tvořenou nejprve řadou pomníků a pomníčků za oběti ve druhé světové válce, společně s řadou tří desítek pamětních desek, umístěných na nejrůznějších veřejných budovách. Následovaly památníky připomínající osvobození Českých Budějovic rudoarmějci, ale i snahy o navrácení některých památek z prvorepublikové doby. Padesátá léta⁴⁷⁸ a hlavně sedmdesátá léta přinesla řadu nových pomníků a pamětních desek vůdců⁴⁷⁹ a představitelů komunisticko-socialistické éry.

Dalším zvratem byl pak rok 1989 a následující léta, kdy byly postupně odstraňovány připomínky na předešlou éru a vytvářena nová díla, představující osobnosti uměleckého a kulturního světa⁴⁸⁰ a v neposlední řadě úspěšné snahy o obnovení pomníků biskupa Jirsíka a podnikatele Lanny.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ Ibidem, s. 167

⁴⁷⁷ I přes výrazný odpor českých obyvatel likvidace pomníků pokračovala v několika fázích. První vlna politického charakteru již roku 1939-40, druhá mající ráz potřeby materiálu pro boj v období 1942-43. Za dobu nacistické okupace nevznikaly na území Budějovic žádné nové památníky až na několik málo výjimek. Více o situaci Ibidem, s. 18 - 19

⁴⁷⁸ S jezdeckým pomníkem Jana Žižky z Trocnova na místě Zátkova pomníku před radnicí na českobudějovickém náměstí z roku 1951. Ibidem, s. 20

⁴⁷⁹ Z roku 1972 pomník V. I. Lenina na Senovážném náměstí, dále pomník Klementa Gottwalda z roku 1979, umístěný na nově dostavěném sídlišti ve Čtyřech Dvorech či památník dělnického hnutí na Lidické třídě. Ibidem, s. 22

⁴⁸⁰ Například pomník Emy Destinové či dvě bysty herců Jihočeského divadla z devadesátých let. Ibidem, s. 23

⁴⁸¹ Ibidem, s. 23 – 24, chronologický přehled s. 25 - 28

6.2. Sochařské památky Augusta Zátky – busty a pomník

Augustu Zátkovi se za jeho téměř padesátiletou aktivní národně společenskou činnost dostalo již za života řady vysokých morálních ocenění. Od oslavné básně, k přejmenování ulice Haasovy na Zátkovu, označení místních škol, nesoucích jeho jméno až k titulu čestného měšťana českobudějovické metropole.⁴⁸² Augustovu podobiznu mimo jiné zachytili i někteří malíři, jako například v roce 1897 při Augustových padesátinách českobudějovický malíř František Bohumil Doubek. O deset let později jej jako šedesátiletého ztvárnil v perokresbě **Max Švabinský**. [110] Další Zátkovu podobiznu bychom našli v jeho vile v Libníči, kde na stěně schodiště od roku 1890 až donedávna visel medailon s reliéfní podobou majitele,⁴⁸³ od tehdejšího ředitele městského muzea, **Richarda Kristinuse**.⁴⁸⁴ [111]

První úvahy o zhotovení Augustova pomníku sahají již do let před první světovou válkou, když Augustova dcera Olga Balšánková v roce 1911 hovořila o této záležitosti se sochařem **Bohumilem Kafkou**,⁴⁸⁵ který byl žákem J. V. Myslbeka (1848-1922). Z výpovědi

⁴⁸² Leoš Nikrmajer, K historii pomníku Augusta Zátky, in: *Výběr – Časopis regionální historie*, r. 33, 1996, č. 1, s. 20-21

⁴⁸³ Reliéf se dochoval a nyní (v roce 2014) je v opravě díky částečnému poničení, způsobenému samovolným pádem. Ústní informace od PhDr. Jana Kuberta ze dne 19. 4. 2014.

⁴⁸⁴ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 169. Narodil se 30. března 1865 v Těšíně. Byl sochařem, kreslířem a od r. 1913 ředitelem Městského muzea. Roku 1889 byl přijat za učitele veřejné kreslírny a modelovny při Městském muzeu v ČB. Až později se stal kustodem sbírky a správcem oddělení uměleckého průmyslu a následně ředitelem. Věnoval se portrétnímu sochařství a reliéfní výzdobě veřejných budov. Zemřel 22. 3. 1926 v ČB. *Encyklopedie ČB* (pozn. 7), s. 251

⁴⁸⁵ Rodák z Nové Paky, byl krajanem Stanislava Suchardy, k němuž také roku 1896 zamířil jako ke svému profesorovi na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Posléze byl o dva roky později přijat do spolku Mánes a rovněž vstoupil do školy k Josefu Václavu Myslbekovi, jenž učil na Akademii výtvarných umění, kde Kafka setrval až do roku 1901, kdy absolvoval. Sucharda jej vedl k reliéfu, oproti tomu Myslbek po něm žádal trojrozměrnou sochu a portrét, kdy se v Kafkových raných dílech, s obrozenecky působícím patosem, projevuje značný Myslbekův vliv. Roku 1901 se Kafka vrátil k Suchardovi jako jeho asistent na UMPRUM. V následujícím roce se díky stipendiu podíval do Paříže, která tehdy jako metropole světového umění s hvězdnou Augusta Rodina, lákala snad všechny pražské umělce. Z Rodinova díla přejal Kafka myšlenku plastického torza, které Rodin povýšil v evropském sochařství na plnohodnotnou úroveň „dokončené“ sochy. Ale Kafku kromě toho zajímala i dekorativní úprava povrchu plastiky, které se snažil přizpůsobit a dát vyniknout naturalistický detail. V tomto období vzniká řada reliéfů. (nejvýraznější z nich, Náhrobní reliéf z roku 1903). Ke Kafkově tvorbě se rovněž přidal zájem o světlo. V roce 1904 odjel na čtyři roky podruhé do Paříže, kde se mu dostalo velkého uměleckého úspěchu. V době pobytu vytvořil kromě několika portrétních plaket a dvou cínových reliéfů hlavně trojrozměrné sochy zcela ponořené do symbolismu (Probuzení, Jarní vzdechy, Věčné drama, Vizionář, Mumie, Hlava Jana Křtitele, Bacchanálie a Šílení. V Kafkově díle se objevuje i motiv spánku (Spící ženy, Somnambula a v Ženách po koupeli), pod jehož vlivem svou expresivní rovinu tvorby uklidňuje. Pod tímto vlivem dorostlo Kafkovo secesní sochařství (Hasnoucím hvězdám, Objekt lásky a smrti). K tomuto období patří i řada portrétů (plakety Jaroslava Golla a Antonína Friče, busty Marguerity Maclairové, Emy Destinové a Julie Haunerové-Mrázkové). Po návratu do Prahy se věnoval opět jen reliéfům, což bylo dáno především charakterem objednávek. Po roce 1910 je znát v Kafkově díle jistý obrat, počínající v reliéfech Flóry a Fauny ve vestibulu Obecního domu v Praze. Jistý *formativní zřetel k objektivizaci monumentálního umění*, je jistě odkazem k Myslbekovi, k němuž po celou dobu choval jistý respekt vyšší autority. Rok 1915 se sochou

dvou dopisů z dubna 1911, adresovaných Olze Balšánkové lze vyčíst, že jej žádala o rady, zda práci na portrétu otce svěřit Myslbekovi, autorovi řady portrétních byst, umístěných jak v Národním divadle, tak Uměleckoprůmyslovém muzeu, jež mohla Olga zhlédnout a obdivovat, či požádat o vytvoření portrétu jeho žáka Josefa Mařatku (1874- 1937), jelikož Myslbekovi bylo tou dobou už 65 let a navíc mu na přelomu roku 1910-1911 zemřela milovaná žena, což se výrazně projevilo na jeho zdraví a psychice.⁴⁸⁶ Bohužel se nám nedochovaly průvodní dopisy Olgy Balšánkové Bohumilu Kafkovi, které by potvrdzovaly mou tezi, že chtěla skrze žáka Kafku oslovit samotného mistra Myslbeka, který byl v té době společensky uzavřen. Bohumil Kafka v dopisech doporučoval Myslbeka pro jeho časem nashromážděné tvůrčí zkušenosti, spojené s všeobecnou popularitou a uznáním. Ovšem je tedy zvláštní, proč Olga tedy neoslovila přímo Bohumila Kafku, který byl tehdy na prahu svého nejproduktivnějšího uměleckého věku? Důvodem mohlo být Kafkovo momentální vytížení, jelikož v té době pracoval na Pastýřské madoně z let (1911-12), díle, které v podstatě zakončovalo jeho nejvýznačnější dobu symbolistního sochařství s náznakem ke klasičnosti a zklidnění formy, projevující se v dalších letech tvorby.⁴⁸⁷

Každopádně v následujících deseti letech se s tvorbou sochařského ztvárnění nijak nepokročilo a zůstalo pouze u předběžných úvah.

Co ovšem nezůstalo jen u plánování, byly práce k vytvoření nadživotního pomníku pro českobudějovického biskupa Valeriána Jirsíka. [112] S tímto návrhem přišla Beseda, jež k tomu na přelomu let 1918-19 vytvořila příslušný fond a výbor, ve kterém zasedal i August Zátka. Ten na doporučení svého zetě architekta Antonína Balšánka (1865-1921), navrhoval svěřit práci mistru Myslbekovi, jelikož s ním Balšánek spolupracoval již na pomníku Karla Hynka Máchy z roku 1912, stojícím na Petříně v Praze.⁴⁸⁸ Balšánek byl posléze pověřen vyhotovit plány podstavce a navrhnout umístění, celkovou kompozici a rozměry díla, což konzultoval s Myslbekem, který mezitím v letech 1919-20 vytvořil sádrový model k odlití do bronzu. K odlití a definitivnímu odhalení celkového pomníku došlo až v roce 1926, jelikož

Orfea je jakousi tečkou za jeho secesní tvorbou, která byla, co se týče celé jeho tvůrčího období, tou nejhodnotnější a nejprínosnější. Petr Wittlich, *Sochařství české secese*, Praha 2000, s. 320 - 327

⁴⁸⁶ Zora Dvořáková, *Josef Václav Myslbek, Umělec a člověk uprostřed své doby*, Praha 1979, s. 272

⁴⁸⁷ Petr Wittlich, *Sochařství české secese* (pozn. 485), s. 328

⁴⁸⁸ Balšánek tehdy navrhoval podstavec k Myslbekově soše básníka. Z. Dvořáková, *J. V. Myslbek* (pozn. 486), s. 259-260

mezitím zemřel jak Antonín Balšánek, tak sochař J. V. Myslbek a práci na podstavci dokončoval architekt Bohumil Hübschmann (1878-1961).⁴⁸⁹

Možná s přípravami na tento pomník se i rodina Zátků začala po válce, respektive v roce **1922**, trvaleji zajímat o sochařské ztvárnění svého českobudějovického vůdce. **Návrh na jeho bystu** se z rukou Augustova syna JUDr. Vlastislava Zátky dostal v roce 1923 opět k Bohumilu Kafkovi, jelikož mistr Myslbek již nebyl mezi živými.⁴⁹⁰ **[113]** Modelem mu přitom seděl sám August Zátka, s nímž se Kafka seznámil kolem roku 1910, kdy byl v Českých Budějovicích za účelem postavení náhrobku jeho zeti na hřbitově sv. Otýlie.⁴⁹¹ Kafka se práce chopil a bystu dokončil v roce 1924⁴⁹², načež bysta byla v následujících letech ještě třikrát odlita.⁴⁹³ Poprvé roku 1927 pro Zátkův rodný dům, **[114]** podruhé roku 1934 pro budovu české reálky a naposledy roku 1935 jako součást výzdoby jeho hrobu na hřbitově sv. Otýlie v Českých Budějovicích.⁴⁹⁴ **[115]**

Myšlenky na sochařský pomník ale neustaly a na jeho stavbu byl českobudějovickou záložnou v roce 1924 zřízen zvláštní fond, který byl v následujících letech postupně finančně naplňován.⁴⁹⁵ Iniciativu na zřízení Augustova pomníku později převzala Národní jednota pošumavská, kterou August Zátka spoluzakládal a dlouhou dobu působil v jejím představenstvu. Vytvořila tzv. „Komitét pro postavení pomníku Dr. Augusta Zátky.“⁴⁹⁶ Téměř po celou dobu písemné komunikace mezi komitétem a sochařem měl na starosti Vlastislav Zátka, který Bohumila Kafku v dopisech oslovoval jako „slovutného Mistra“.

⁴⁸⁹ Více o pomníku D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 90-131

⁴⁹⁰ Dopis B. Kafky V. Zátkovi ze dne 15. 12. 1923 kde mu nabízí dvě varianty, jak plastický medailon, tak bystu a k nim i příslušné částky za zhotovení modelů. ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2606, k. 20

⁴⁹¹ Více zpráva Bohumila Kafky o pomníku, *Strojopis* z 23. 8. 1936, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2571, k. 20, s. 1

⁴⁹² Sádrové poprsí vymodeloval již během léta, ale čekalo se na jeho odlití do bronz, kvůli odlévání Kafkovy sochy pro pomník K. H. Borovského, k čemuž se přistoupilo až začátkem prosince. Dopis Kafky Zátkovi ze dne 10. 8. a 22. 12. 1924, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2607, k. 20

⁴⁹³ Mimo jiné ji Kafka vystavoval na výstavě Spolku Mánes ve dnech od 15. 2. – 8. 3. 1925. Katalog z výstavy, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2600, k. 20

⁴⁹⁴ Hrobku u jižní ohradní zdi, č. 69 zakoupil August Zátka již v roce 1899, ale až po roce 1910 ji nechala jeho dcera Olga upravit do dnešní podoby pro svého prvního manžela JUDr. Jindřicha Rychlíka. Kamenné součásti zhotovila kamenická dílna Ludvíka Šaldy v Praze - Emauzích podle návrhu architekta Jana Zázvorky, Kotěrova žáka. Na zadní stěně je umístěn velký bronzový reliéf s motivem truchlící dívky, obklopené rostlinnými motivy, vyjadřující soulad člověka s přírodou, které vytvořil Bohumil Kafka již v roce 1903, původně pro náhrobek rodiny hejtmana Zapletala z Uherského Hradiště. Dal jej odlít do bronz a o dva roky později ho prezentoval světové výstavě v americkém St. Louis. V přední části hrobky stojí kamenný podstavec, nesoucí bystu Augusta Zátky. Dne 5. prosince 1962 byla okresním národním výborem hrobka prohlášena za nemovitou kulturní památku. V roce 2000 se dočkal bronzový reliéf restaurace od Jaroslava Landíka z Prahy. D. Kovář, *Budějovické hřbitovy* (pozn. 20), s. 37-38

⁴⁹⁵ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 170

⁴⁹⁶ Leoš Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 21

Byla to právě Národní jednota pošumavská, která se zasloužila o vsazení jednoho z odlítků **bysty na jeho rodném domě v Krajinské ulici**, při příležitosti jeho osmdesátých narozenin dne 31. července roku 1927.⁴⁹⁷ **[116]** Před slavnostním odhalením musel být dům podle dispozic sochaře Bohumila Kafky a architekta Pavla Janáka opraven, jelikož se na fasádě nacházelo velké množství reklam, které by snižovaly umělecký dojem bysty, tudíž byly zatřeny.⁴⁹⁸ **[117, 118, 119]** **Bronzové poprsí bysty** bylo osazeno nad hlavním vchodem do domu, přičemž její pozadí tvořila kulatá, talířovitě vypouklá kovová deska. Pod nimi byla připojena obdélníková deska s nápisem: „*V tomto domě se narodil dne 27. července 1847 Dr. August Zátka.*“⁴⁹⁹

Při odhalení pamětní desky bylo přítomno několik význačných osobností, které postupně pronesly svou slavnostní řeč, věnovanou Augustu Zátkovi. Mezi nimi předseda místního odboru Národní jednoty pošumavské Dr. Karel Tůma, dále pražský primátor Dr. Karel Baxa, českobudějovický starosta Bedřich Král, školní inspektor Emanuel Drobil, ale i řečník venkova p. Linhart Binder z Jaronic, v neposlední řadě i sám August Zátka, který takto veřejně řečnil naposledy.⁵⁰⁰ Posléze se odpoledne i s rodinou uchýlil do ústraní své líbezné letní vily v Libníči, kde přijal od deputace města Prahy čestnou plaketu.⁵⁰¹

Hned čtyři dny po Zátkových narozeninách slavil ty své sedmdesáté i jeho odvěký politický rival, vůdce budějovických Němců a bývalý starosta Josef Taschek (1857-1939). Díky neustálému soupeření mezi českým a německým obyvatelstvem, kdy to německé bylo v momentální nevýhodě a navíc bylo českému politikovi veřejně a slavnostně odhaleno bronzové poprsí, se německý spolek rozhodl, možná demonstrativně, vytvořit taktéž sochařské ztvárnění v podobě bysty svému německému vůdci. Taschkovo bronzové poprsí vytvořil mladý pražský sochař a zároveň českobudějovický rodák PhDr. Karel Vogel (1897-1961), jež bylo umístěno do niky ve vstupní stěně velkého sálu Německého domu (dnešního domu Slávie) a slavnostně odhaleno za Taschkovy přítomnosti dne 8. ledna 1928.⁵⁰²

⁴⁹⁷ Ibidem, s. 21

⁴⁹⁸ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 170

⁴⁹⁹ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn.), s. 171

⁵⁰⁰ Jednotlivé proslovy zachytily *Jihočeské listy*, r. 33, 1927, č. 60, 3. 8., s. 1-2. - *Republikán*, r. 9, 1927, č. 58, 1. 8., s. 1 Je zajímavé, že Karel Tůma ve své řeči horoval, jak není zapotřebí kovových památníků, „*nebot' pan Dr. August Zátka prací svou i životem svým zbudoval si sám pomník nad kov trvalejší v srdcích i duších všech Čechů.*“ A za dva roky již byl ve výboru pro postavení Zátkova pomníku. Tamtéž. Seznam všech gratulantů, kteří byli přítomni slavnosti, či se jen písemně omluvili v *Jihočeské listy*, r. 33, 1927, č. 61, 4. 8., s. 1

⁵⁰¹ *Jihočeské listy*, r. 33, 1927, č. 60, 3. 8., s. 1-2 - *Republikán*, r. 9, 1927, č. 58, 1. 8., s. 5

⁵⁰² Bysta byla navzdory Taschkově německé národnosti a orientaci sňata zdejšími nacisty roku 1939, jelikož ti jej odsuzovali pro jeho liberálnost, antifašismus a protihitlerovské smýšlení a svou roli jistě sehrál i domnělý Taschkův židovský původ. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 435-436

Ovšem po odhalení Zátkovy bysty se aktualizovala též snaha o vytvoření jeho samostatného pomníku. Syn Vlastislav projevil názor, aby se práce na něm ujal opět Bohumil Kafka, jelikož má nastudovanou otcovu fyziognomii poprsí s hlavou a důležitými obličejovými rysy. Práci Kafka nakonec přijal a již koncem léta roku 1927 informuje Vlastislava Zátka o poradách s architektem Bohumilem Hübschmannem o nejvhodnějším místě pro budoucí pomník, načež se oba shodli, že by měl stát před budějovickou radnicí. Proto pověřili Vlastislava Zátka, aby se na radnici pokusil vyjednat toto umístění.⁵⁰³

S nadcházejícími oslavami desátého výročí vzniku československé republiky roku 1928 se o celou pomníkovou záležitost začalo zajímat více osobností z kulturní a politické oblasti. Sám autor několika spisů o Zátcích, profesor Rudolf Strnad upozornil v prosinci téhož roku viceprezidenta Obchodní a průmyslové komory a zároveň místopředsedu českobudějovické Záložny Ferdinanda Vydra, že pro uspišení jednání bude zapotřebí zřídit zvláštní výbor, jelikož předpokládal, jakožto i mnoho dalších, že se pomník stihne provést ještě za Augustova života, k čemuž, jak se později zmíním, nedošlo. Výbor se díky Národní jednotě pošumavské a českobudějovické Besedě složil z jejích členů a první jejich schůzka za účelem vystavění pomníku se konala 18. ledna 1929 v prostorách českobudějovické Záložny.⁵⁰⁴ Vzešlý návrh pak F. Vydra s R. Strnadem osobně předložili ke schválení sochaři Kafkovi, kterého navštívili 28. března téhož roku v Praze a on jejich návrh oficiálně schválil. Domluva se týkala hlavně podoby pomníku, jestli sedící či stojící, načež měl Kafka vytvořit dvě menší „plastické skici“ obou těchto variant.⁵⁰⁵ [120, 121]

Ohledně místa se rozpoutaly rozsáhlé debaty. JUDr. Vlastislav Zátka zastával názor, že by pomník měl být umístěn na nějakém rušném místě, zatímco veřejné mínění stavělo na jeho umístění v městském parku (na Sadech).⁵⁰⁶ Celkem bylo stanoveno šest různých alternativ ke schválení. Za tímto účelem ustanovil městský úřad zvláštní komisi, složenou ze

⁵⁰³ R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky v Č. Budějovicích*, nevydaný spis, ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2575, k. 20

⁵⁰⁴ Mezi členy výboru patřil blízký Augustův přítel a spolupracovník JUDr. František Hromada, který se postavil do čela výboru, dále důvěrník Zátkovy rodiny Dr. Jan Bartoš, starosta města JUDr. Albín Dlouhý, funkcionáři místního odboru NJP Dr. Karel Tůma jako místopředseda výboru a jako jednatel prof. Rudolf Strnad, za Záložnu pak Ferdinand Vydra a Karel Tampier a za Besedu tajemník Karel Fenzl, nechyběl ani ředitel měšťanské školy František Strašpytel a František Šubrt. Ve druhé schůzi pak přibyl jedenáctý člen-přední českobudějovický znalec v otázkách umění, profesor Adolf Träger. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 171 – 173 - L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 21

⁵⁰⁵ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 173

⁵⁰⁶ Jeden z návrhů na umístění pomníku byl např. mezi Samsonovou kašnou a hotelem Slunce (dnešní Dvořák) od architekta Hübschmanna.

sochaře Kafky, zaměstnanců městského stavebního úřadu a starosty města Dlouhého.⁵⁰⁷ Je ovšem paradoxem, že v době obchůzky těchto šesti míst nebyla pevně stanovena podoba ani rozměry budoucího pomníku a tudíž byl konečný verdikt odložen na později s čímž souhlasil i budoucí autor Bohumil Kafka.⁵⁰⁸

Ten v letech 1928-29 pilně shromažďoval různé Zátkovy fotografie a další předlohy. [122] Zároveň si osobně přeměřil Zátkovu postavu s potřebnými mírami,⁵⁰⁹ [123] a v doprovodu štukatéra Silvestra si od něj nechal odlít překříženou polohu Zátkových rukou. Pro pokročilost Augustova věku již nebyl Zátka schopen stát sochařím modelem sám a proto se Kafka musel spokojit pouze s fotografickým materiálem, který pro něho obstaral Vlastislav Zátka u fotografa Václava Vlasáka.⁵¹⁰ Smysl pro detail se u Kafky projevil zejména v jeho pečlivosti a citu pro realistické zachycení. Sám si ověřoval nebo nechával zjišťovat přesnou délku Zátkova kabátu nebo rozměry jeho bot, případně délku límce, druh a tvar manžet, kravaty či náprsenky. Na základě všech podkladů zhotovil dvě plastické skici pomníku. První skica v sedící podobě, [124] kdy jak sám píše, měl při jejím navrhování „*na myslí rozvážnost, klid a moudrý pohled dobrého hospodáře na šťastně dovršené dílo*“ a druhá varianta ve stojící podobě, ke které se klonil Vlastislav Zátka a Kafku skromně upozornil, „*že dle jeho mínění při politikovi má být vyznačena jeho aktivita, a že má být vytvořen v plné životní síle, ne*

⁵⁰⁷ Dne 8. května 1929 odpoledne si komise prohlédla všechna navržená místa. – První místo v parku naproti Besedě, kde stávala kavárna, doporučoval starosta Dlouhý, ale ostatní měli námítky toho rázu, že socha politického vůdce nepatří do klidného parkového prostředí, nýbrž na nějaké rušné veřejné prostranství i s ohledem na budoucí úpravy městských sadů a zřízení silnice, kde by pomník překážel. Druhá varianta počítala s místem nedávného odstranění pomníku císaře Josefa II., ale toto řešení bylo hned od začátku zamítnuto. Třetí místem mělo být vyústění ulice Krajinské do parku, v blízkosti pomníku Otakara Mokrého, která se zdála být po odstranění stávajícího plotu a zřízení komunikace k pomníku, vyhovující. Čtvrté místo mělo být před radnicí na náměstí Svobody, které navrhoval Vlastislav Zátka, ale bylo razantně zamítnuto starostou Dlouhým, zřejmě z obavy konkurence. Na svém rozhodnutí trval i přes námítky Bohumila Kafky, který starostu upozornil, že „*je otázka především umělecká a že starosta města nemá přejímat odpovědnost za tento výtvarný problém.*“ Další výtky k tomuto návrhu byly zcela praktické. Pomník by mohl pohledově konkurovat Samsonově kašně a později i překážet v dopravě, což Vlastislav Zátka vyvracel tvrzením, že toto umístění by „*nejkrásněji vystihovalo Zátkovu činnost, směřující k dobytí radnice.*“ Pátým místem byl roh ulic Biskupské a Radniční, kde krátce před tím došlo k demolici hasičského skladiště. Tuto variantu doporučoval architekt B. Hübschmann, když upozorňoval na analogie s umístěním některých italských pomníků a kromě toho ještě navrhl možnost umístění v místě mezi kašnou a hotelem u Zlatého Slunce, který byl rovněž zamítnut. Ferdinand Vydra pak navrhoval toto místo věnovat uctění památky sousoší mužů zasloužilých se o České Budějovice, se Zátkovou sochou uprostřed. Ale i zde byly oprávněné námítky, hlavně ze strany Bohumila Kafky. Z estetických důvodů by okolí dvou bloků stávajících domů muselo být nákladně upraveno, aby nerušilo ráz pomníku mezi nimi. Posledním místem byl prostor na levém břehu řeky Malše na začátku Krumlovských alejí, u Železného mostu, spojujícího Biskupskou ulici s protilehlým nábřežím. Ovšem toto místo bylo komisí předem zavrženo. Ibidem, s. 174 – 175 - R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky v Č. Budějovicích* (pozn. 503)

⁵⁰⁸ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 175

⁵⁰⁹ Celkovou výškou, výšku obličejů a jeho šířku v jařmových kostech, šířku lebky nad ušima, délku hlavy od špičky nosu po zadní část lebky, šířku ramen a ruky. Ibidem, s. 175 – 176 - Kafka o pomníku (pozn. 491), s. 5

⁵¹⁰ 20 fotografií stojícího a sedícího Augusta Zátky zředu, z profilu a zezadu, přičemž fotografie nesměly být retušovány, aby neztratily na autentičnosti. Z tohoto důvodu nechal smýt retuše i ze starších Augustových snímků. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 176

v době tichého, odpočívajícího stáří.⁵¹¹ Kafka zprvu prosazoval spíše první variantu vsedě, jelikož stojících pomníků, především prezidenta T. G. Masaryka, bylo tehdy několik, a tím pádem by Zátkův pomník méně zaujal (nijak nevynikal), ale podle mého názoru i vzhledem k pokročilému stáří Zátky, kdy už mu sám nemohl stát modelem, byl spíše pravý důvod v tom, že sedící varianta byla pro umělce schůdnější a méně náročná na práci. Avšak k Vlastislavovu názoru pro stojící sochu se připojili i jednatelé výboru JUDr. Hromada s profesorem Strnadem, jež Kafkův pražský ateliér navštívili 26. listopadu a později se ke stojící variantě přiklonili i ostatní členové výboru.⁵¹²

Ovšem socha potřebuje i svůj **podstavec**. O něm se také jednalo, v květnu roku 1929 a během června pak proběhla první veřejná soutěž, kde se výbor rozhodoval o výběru materiálu s několika variantami žuly. Soutěž zůstala bez výsledku.⁵¹³ K řešení se opět dostala až na jaře roku 1935, kdy byly stanoveny podmínky pro soutěž na dodání žulového podstavce z bělčické leštěné žuly o průřezu 120 x 120 cm a výšce 300 cm, vážící okolo 15 tun⁵¹⁴ a následné dodání a osazení na vybrané místo v Českých Budějovicích. Osloveno bylo nejprve 8 kamenických firem, posléze po konzultaci s Kafkou pouze 5, z čehož výbor podle doporučení Kafky nakonec vybral plzeňskou firmu Jana Cingroše. Podmínky na zhotovení a dodání byly upraveny na hranol z leštěného československého labradoritu. Práce byly dokončeny současně s odlítkem sochy, ovšem díky nepříznivým okolnostem, nemohlo v nejbližší době dojít k odhalení celkového pomníku, a tak podstavec zůstal u firmy téměř celý následující rok.⁵¹⁵

V roce 1930 si Kafka vyžádal od Vlastislava další předlohy pro vytvoření důvěryhodné mimiky a gestikulace pro model v třetinové velikosti (malý sádrový), jako byly krátké filmy, zachycující Augusta Zátka při proslovu u příležitosti odhalení jeho pamětní desky na rodném domě z roku 1927 a amatérské záběry, jež ho zachycují při lázeňském pobytu v Poděbradech. Zapůjčil si od rodiny i Zátkovo starší oblečení, které následně oblékl figurantovi, který mu stál modelem. Koncem roku model dokončil a práci shlédli a kladně ohodnotili členové výboru, kteří Kafku opět navštívili v ateliéru na Ořechovce.⁵¹⁶

Tímto počínem práce na budoucím pomníku na dva roky ustala, jelikož se sochař věnoval především tvorbě Štefánikova pomníku, návrhu pro soutěž na Mánesův pomník

⁵¹¹ Kafka o pomníku (pozn. 491), s. 2

⁵¹² D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 177

⁵¹³ Ibidem, s. 178

⁵¹⁴ Ibidem, s. 197

⁵¹⁵ Ibidem, s. 181

⁵¹⁶ JUDr. Hromada, Dr. Tůma, profesor Strnad, ředitel Strašpytel a Šubrt a samozřejmě JUDr. Vlastislav Zátka. Ibidem, s. 178

a přípravě pomníku Jana Žižky z Trocnova.⁵¹⁷ I v Českých Budějovicích se situace pro Zátkův monument nevyvíjela příznivě. Ale to v podstatě vůbec nevadilo, neboť jak uvádí Strnad, Vlastislav Zátka ze zásady nechtěl odhalovat pomník doposud živému otci.⁵¹⁸

Práce na soše pokračovaly v roce 1933, kdy měl autor přistoupit k **modelu v konečné velikosti**. Avšak nejprve následujícího roku Kafka sám bez pomoci svých žáků z akademie výtvarných umění vyhotovil o něco menší model dvoutřetinový s výškou 215 cm, aby jej rodina i výbor mohl posoudit a schválit, nežli začne s prací v konečné velikosti. [125] Což se díky letním dovolenkám neuskutečnilo, a tak na podzim započal s prací na hliněném modelu v definitivním měřítku 350 cm včetně deseti cm plintu sám ve svém novém ateliéru v Praze - Střešovicích. Delegation na schválení pomníku se dostavila až koncem roku, kdy jim byl předložen sádrový odlitek zmíněné 215 cm vysoké sochy a ukázány probíhající práce na hliněném monumentu, který chtěl Kafka dokončit na jaře příštího roku 1935. Což se mu skutečně povedlo a na konci února byl hliněný model o velikosti 350 cm dokončen. [126] Následně začátkem dubna proběhlo odlití do sádry a zároveň Kafka připravil i **návrh na podstavec**, který konzultoval se svým přítelem, architektem Josefem Gočárem. Společně pak vybrali labradorit, jelikož jak uvádí Strnad, *je to kámen český, tak aby na pomníku vše od prvního do posledního bylo dílem rukou a hmot českých*.⁵¹⁹

Následovalo výběrové řízení ze dne 17. dubna 1935 na firmu, jež by odlila definitivní sochu. Řízení se účastnil sám sochař, který stanovil podmínky, podle nichž měla být socha provedena v černém bronzu nejlepší kvality.⁵²⁰ Práce měla být hotova do čtyř měsíců a firma byla zodpovědná za případné kazy či vady, bezpečnou dopravu a následnou instalaci v Českých Budějovicích. Bylo osloveno pět pražských firem, z čehož vítězně vyšla firma Karla Bartáka z Prahy - Hrdlořez. Práce byla úspěšně dokončena 2. října, kdy v jejich závěru byl Kafkou na pomník dodán návrh na zhotovení bronzové popisky „Dr. A. Zátka“.⁵²¹ Hotovou sochu si do Prahy přijeli někteří členové výboru prohlédnout, ale k převozu díla díky nepříznivým podmínkám, které panovaly v zemi, nedošlo, a v Bartákově dílně zůstala téměř celý následující rok.

Současně s přípravou sochy probíhaly v Českých Budějovicích jubilejní přípravy k oslavám padesátého výročí založení české reálky a jako poděkování za její vznik byla připravována **bysta Augustu Zátkovi**, jež měla být umístěna v interiéru školní budovy, na

⁵¹⁷ Více o pomníku: D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 338 - 355

⁵¹⁸ R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

⁵¹⁹ Ibidem

⁵²⁰ 93 % mědi a 7 % anglického cínu. Více D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 180

⁵²¹ Původně se výbor usnesl na uvedení celého Zátkova jména, ale vzhledem k vertikalitě pomníku, bylo křestní jméno zkráceno. Ibidem, s. 180

hlavním schodišti, s čímž vřele souhlasila Zátkova rodina. Za tímto účelem se přípravný výbor oslav, v čele s ředitelem městského stavebního úřadu ing. Dr. Jindřichem Kellerem, obrátil 15. června 1934 na Bohumila Kafku, zda by byl ochoten poskytnout Zátkovo poprsí v hliněné podobě, jež vytvořil roku 1924. Kafka nabídku přijal, ale vzhledem k netrvanlivému materiálu nechal bystu sám odlít z bronzu na své náklady, za což mu výbor vřele děkoval. Slavnostní odhalení pak připadlo na 9. září 1934, kterého se však neúčastnil ani sochař, ani samotný August Zátka pro svou pokročilou nemoc.⁵²²

Současně s počátečními přípravami na Zátkovu sochu, se roku 1933 rozhořely i zčásti umělecké a **politické diskuze o konečném místě pro Zátkův pomník**. Členové výboru na výstavbu pomníku, jak už bylo zmíněno, preferovali místo před radnicí, ovšem členové městské správy s tím zásadně nesouhlasili. V srpnu členové výboru za tímto účelem navštívili Bohumila Kafku v ateliéru, který jim nabídl posudky ohledně umístění od významných osobností tehdejší umělecké scény, jako byl sekční šéf ministerstva školství PhDr. Zdeněk Wirth, profesor Max Švabinský či architekt a profesor Akademie umění Josef Gočár, z čehož Max Švabinský práci odřekl.⁵²³

Situace ohledně pomníku došla až do takových rozměrů, že výbor nechal zhotovit **dřevěnou plochou maketu** v měřítku 1:1, kterou z Kafkova ateliéru přivezli 12. ledna 1934 do Českých Budějovic a postupně ji umisťovali na dvě nejvíce diskutovaná místa – před radnici [127, 128] a do městských sadů u Krajinské ulice, kde tehdy stával pomník Otakara Mokrého. [129, 130] Této akce se osobně účastnil jak Bohumil Kafka, tak Zdeněk Wirth a Josef Gočár. Na základě této praktické zkoušky pak Wirth i Gočár předložili své odborné posudky, přičemž oba vyzněli ve prospěch první varianty, umístit Zátka před radnici, jelikož socha bude téměř celý den osvětlena, nijak nebude konkurovat Samsonově kašně, bude dobře viditelná z velké části náměstí a poskytovat zajímavý boční pohled z promenády na jeho boční straně. Navíc bylo přihlédnuto k ideovému vztahu Augusta Zátky k radnici. V parku by socha časem získala zelenou patinu, čímž by se socha ztratila v zeleni parku a navíc by bylo potřeba náročnější úpravy celkového okolí ve prospěch pomníku.⁵²⁴ Navíc doporučovali

⁵²² Při slavnosti zazpíval pěvecký sbor Hlahol a promluvil bývalý žák ústavu, tehdejší městský úředník JUDr. Jan Zelenka. Ibidem, s. 212-213 - *Republikán*, r. 16, 1934, č. 68, 10. 9., s. 1

⁵²³ Členové výboru si ponechávali v záloze možnost umístění menšího odlitku Zátky do vestibulu Záložny v případě, že by místo před radnicí městskou správou nebylo povoleno, což vyvolalo menší spor, jelikož Kafka svůj přípravný model považoval za svůj majetek a nechtěl jej nikde veřejně vystavovat. Ovšem nakonec se představitelé výboru s Kafkou dohodli, že bronzový odlitek sochy bude umístěn v zasedací síni novostavby českobudějovické Záložny, což se tak i stalo. Ibidem, s. 181

⁵²⁴ Vykácení keřů a menšího stromu v popředí a jednak odstranění stávajícího sousoší Diany od Otakara Mokrého, jelikož by se ocitlo bezprostředně za Zátkovým pomníkem a případné rozšíření vstupu do Krajinské

i celkovou opravu radniční fasády, aby Zátkův pomník získal důstojnější pozadí, což z finančního hlediska nebylo reálné. Tento posudek podpořil i zdejší konzervátor ministerstva školství a národní osvěty prof. **Adolf Träger**. Diskuze o umístění tím však neustaly a stále nebylo díky různým výměnám na postech členů v městském zastupitelstvu jasno.⁵²⁵ Situaci neurychlilo ani úmrtí samotného Augusta Zátky dne 31. ledna 1935, jelikož ke schválení prostoru o rozměrech 4 x 4 metry, ve vzdálenosti dvou metrů od radnice, se závazkem výboru o případném zafinancování nové kanalizace, vodovodu a veřejného osvětlení v místě budoucího pomníku, bylo pozdrženo schválením okresního výboru, který nebyl po květnových volbách prakticky ještě ustanoven. Do celé situace se samozřejmě vkládal místní tisk, jenž byl rozdělen na příznivce a odpůrce pomníku.⁵²⁶ Odpůrci pak psali o domnělém vnučování pomníku hrstkou lidí, jež jsou dotováni penězi z českobudějovické záložny a město i s jeho radními nazývali Kocourkovem, ve kterém je možné vše.⁵²⁷ V Jihočeském slově vyšla dokonce posměšná básnička na adresu budoucího pomníku. **[131]** Avšak na přání Vlastislava Zátky, výbor do celé novinářské rozepře nezasahoval a nijak se obviněním veřejně nebránil.⁵²⁸ Ovšem dnes díky archivu víme, že i on připravoval svou obhajobu, původně určenou do novin, kde by zhodnotil a objasnil své záměry pro umístění otcovy sochy právě před radnici.

Nejprve v textu hovoří, že hlas lidu při kritice umění není vždy hlasem božím a skrývat se za vůli lidu jako nástrojem kritiky, je nezodpovědné. Pokračuje, že ačkoliv náměstí hyzdí transformátory, benzinové pumpy a nevzhledné boudy, nejvíce lidem vadí právě pomník, který by hyzdil údajně starobylý ráz náměstí, ze kterého ovšem jak dodává, moc nezbylo až na pár starých památných štítů. Navíc konstatuje, že k práci na pomníku byl vybrán sochař, toho času nejvíce uznalý a lze předpokládat, že z jeho rukou vyjde umělecké dílo. K umístění před radnicí uvádí, že *„dnes už se nestaví sochy jednotlivé do prostředí náměstí, nýbrž přičleňují se k budovám, aby měly přiměřený rámec a pozadí.“* Básníkům, hudebním skladatelům a učencům jsou budovány pomníky do ticha sadů, kdežto politikům do

ulice. Navíc chyběla jakákoliv pádná ideová kontinuita ve vztahu Zátka-městský park. Více posudek ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2560, k. 20

⁵²⁵ Došlo k rozpuštění zastupitelstva a k dosazení vládního komisaře Dr. Augustina Soumara, který nebyl vyloženě proti výstavbě pomníku před radnicí (str. 185) a zřízena komise složená ze zástupců technického odboru Českých Budějovic, vedení města a výboru pro postavení pomníku, která v dubnu 1935 vydala protokol o komisionálním šetření, která obsahovala zprávu, že socha bude ulita ze světlého bronzu, stát bude na soklu z leštěné běličské žuly, úpatí soklu se na úrovni dlažby vydláždí velkými deskami ze štokové žuly a po obou stranách pomníku budou rozmístěny dva osvětlené, kulaté, výstražné patníky z broušené žuly. L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 22

⁵²⁶ Mezi odpůrce se řadilo Jihočeské Slovo, Stráž lidu, Jihočech, Polední list a samozřejmě německé noviny.

⁵²⁷ Výstřižky z novin z období srpen 1935 - září 1936, Více ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2635, k. 20

⁵²⁸ R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

rušných ulic a náměstí mezi obyvatele, ke kterým promlouvali a pracovali pro ně. Tudíž při Besedě, kam chtěli odpůrci pomník dosadit, taková ideová souvislost s osobností Zátky není, jelikož ji ani nezaložil ani nestál v jejím čele, pouze byl jejím členem a pokladníkem. Navíc těm, kdo tvrdili, že by pomník vadil v městské komunikaci, Vlastislav vyvrátil tvrzením, že „*kdo neví, jak velké je náměstí, a že roh u radnice ze všech čtyř stran je nejméně rušný, neboť z něho vycházejí dvě ulice, jedny z nejkratších a nejtišších ve vnitřním městě*“, zde asi nikdy nežil.⁵²⁹

K celé problematice byl navíc vnesen **spor se Spolkem pro postavení pomníku prvnímu prezidentu Československé republiky T. G. Masarykovi**, který měl v úmyslu odhalit v prosinci roku 1935 jeho pamětní desku na průčelí radnice, a tím v podstatě prakticky zabránit vztyčení Zátkova pomníku před pamětní deskou.⁵³⁰ [132] Celý spor vyřešil až sám prezident T. G. Masaryk, který svým stoupencům písemně sdělil, že si na náměstí přeje sochu Augusta Zátky, ve prospěch jeho vlastní pamětní desky, která může být vsazena místo prostředního pilíře radnice na pilíř krajní, kde byla také 20. prosince 1935 slavnostně odhalena veřejnosti. Tím pádem Bohumil Kafka tento menší boj vyhrál a nic zdánlivě už nebránilo k postavení Zátkova pomníku.⁵³¹ I přes značnou prodlevu byl pomník okresním výborem 18. května 1936 nakonec schválen i s určitými výhradami a připomínkami ze strany některých jejích členů.⁵³²

Datum **slavnostního odhalení** byl stanoven na 28. září 1936, přičemž již v létě započala stavitelská firma Augustina Taverného s výkopovými pracemi na betonové základy pod samotný pomník. Následovaly další úřední formality, jako bylo přijetí protektorátu nad slavnostním odhalením pomníku, doprovázeného programem, k čemuž bylo osloveno opět na přání Vlastislava Zátky město České Budějovice a Praha, Národní rada československá, Národní jednota československá, Svaz obranných jednot a matic, Národní jednota

⁵²⁹ Více ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2563, k. 20

⁵³⁰ Součástí pamětní desky měla být i prezidentova bysta, tudíž bylo nemyslitelné, aby Masaryk hleděl na Zátka záda. Bohumil Kafka tuto situaci sám osobně řešil se spolutvůrcem Masarykovy desky Karlem Chocholou (spolu s tábořským sochařem Janem Vítězslavem Duškem a akademickým malířem Otou Matouškem), který by se i přiklonil k přemístění desky na krajní pilíř radničního podloubí, kde Zátka prezidenta osobně roku 1918 přivítal, ale byl limitován podmínkami spolku, který celou zakázku platil. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 188 – 189. Navíc zde bylo písemné vyjádření státního památkového úřadu v Praze, které doporučovalo místo pro desku při levém vchodu do radnice a toto stanovisko zastával i Vlastislav Zátka, jenž navíc poukazyval, že pamětní desky mají připomínat významnou dějinnou událost a ne budovu v první řadě zdobit. R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503) - Ibidem, inv. č. 2563, k. 20

⁵³¹ Klub českých turistů chtěl umístit v ose radnice vekou orientační desku města, což bylo všemi zamítnuto a tabule byla nakonec umístěna na jiném místě. R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

⁵³² „*Proto uvědomujme si delikátnost celé záležitosti, ustupujeme se svými esteticko-urbanistickými námitkami do pozadí a připojujeme se k ostatním stranám, jež hlasují pro.*“ Přečetl národní socialista Karel Šašek. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 191

pošumavská a Ústřední matice školská.⁵³³ Po Českých Budějovicích byly vylepovány plakáty, vytvořené zdejšími malíři Emilem Pitterem, vytištěné tiskárnou Karla Fialy⁵³⁴ a rozesíláno několik set pozvánek významným osobnostem na poli kulturním i politickém, zejména pak českým městům se Zátkovými příznivci.⁵³⁵ [133, 134]

V září se do místa betonových základů přemístil podstavec, zhotovený plzeňskou firmou Jana Cingroše a instalována popiska jejího nositele. Ovšem s chybou, jelikož za Dr. chyběla příslušná tečka potvrzující Zátkův doktorský titul. Tento drobný spor byl posléze vyřešen odlitím nové tečky a chybělo už jen dovést vlakem samotnou sochu, vážící 11 tun, z pražské firmy Barták na místo, kam byla 22. září konečně postavena. Následně byl pomník ještě před svým slavnostním odhalením nafocen pro výrobu nových pohlednic, které se pak při slavnosti prodávaly. [135, 136, 137] Kromě nich bylo zhotoveno i zvláštní poštovní razítko v modré barvě⁵³⁶ a přes 500 stužkových odznaků od firmy Karnet a Kyselý.⁵³⁷

K pomníku, vysokém 6 metrů, byla připojena řečnická tribuna a stožár na vztyčení státní vlajky s pódiem pro hosty. [138] V předvečer slavnostního odhalení pořádala Beseda ve svých prostorách koncert, na kterém vystoupil pěvecký sbor Hlahol a sdružení Foester, včetně Sukova kvarteta.⁵³⁸ Samotný začátek slavnosti byl stanoven na jedenáctou hodinu dopoledne, kde se již od ranních hodin shromažďovali na Masarykově náměstí do předem stanovených sektorů členové jednotlivých spolků ve svých slavnostních krojích a školní mládež.⁵³⁹ [139,140] U pomníku pak stála čestná stráž, sestávající se z Národní gardy a z řad legionářů a Sokola. Slavnost pak oficiálně zahájil přelet dvou letadel českobudějovického Aeroklubu nad náměstím, jež jedno z nich shodilo k pomníku svůj věnec a z radnice zazněly fanfáry ze Smetanovy Libuše v podání trubačského sboru Sokol I. Za zvuku státní hymny byla následně vztyčena československá vlajka. Všechny přítomné pak uvítal předseda přípravného výboru Dr. Karel Tůma, kterého posléze vystřídal prof. Rudolf Strnad, za jehož proslovu byla slavnostně sňata rouška z pomníku. Posléze Tůma symbolicky předal pomník vládnímu komisaři Augustinu Soumarovi do ochrany města. Načež následovaly proslovy zástupců

⁵³³ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 73, 23. 9., s. 1. Přehled celého programu, včetně účinkujících a instrukcí pro návštěvníky slavnostního odhalení.

⁵³⁴ Plakát o velikosti asi 1x2m, na kterém je v horní části erb města v černobílé barvě, pod nímž je červený nápis jmenovce, který podpírá dórský sloup. Pod ním jsou informace k slavnosti. ANM, f. Zátkovi, k. č. 20

⁵³⁵ Pozvánka – ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2564, k. 20

⁵³⁶ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 75, 23. 9., s. 1

⁵³⁷ R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

⁵³⁸ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 75, 23. 9., s. 3 - č. 76, 26.9, s. 2 - č. 77, 30. 9., s. 1 – 2 – *Republikán*, r. 18, 1936, č. 70, 24. 9., s. 2

⁵³⁹ Existuje přesný náčrt - plán rozmístění jednotlivých složek od policejního inspektora Schrabala. Viz archiv ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2556, k. 20

různých institucí, které přijaly protektorát.⁵⁴⁰ Za rodinu Zátků všem účastníkům poděkoval JUDr. Vlastislav Zátka a připojil několik poznámek k životu svého otce.⁵⁴¹ [141] Na konec proslovů byl zazpíván chorál „Hej Slovane“ za doprovodu hudby Národní gardy.⁵⁴²

Slavnosti přihlíželo několik stovek obyvatel,⁵⁴³ mezi nimiž nechyběli Augustovi příbuzní, přátelé a bývalí spolupracovníci, poslanci a senátoři, zástupci vysokých škol, vědeckých ústavů a korporací, samosprávy, úřadů, spolků a představitelé hospodářského světa z jižních Čech a Prahy.⁵⁴⁴ [142] Mimo to došla na adresu výboru několik set omluvných a pozdravných dopisů a telegramů⁵⁴⁵, včetně kanceláře prezidenta republiky Dr. Edvarda Beneše a kanceláře prezidenta T. G. Masaryka.⁵⁴⁶ K slavnosti byl vydán Pamětní list o 4 stránkách, jehož text sestavil Rudolf Strnad a vydala tiskárna Stanislava Kocmouda a pořízeny fotografie p. Vávry a policejního inspektora Dvořáka.⁵⁴⁷ Po slavnosti následoval společný oběd v českobudějovické Besedě, kde opět zazněly projevy na adresu Augusta Zátky.⁵⁴⁸ K večeru byl pomník nasvícen zdejší elektrotechnickou firmou Adolfa Nováka.⁵⁴⁹

Socha Augusta Zátky nebyla odlita najednou, ale smontována mosaznými šrouby z několika menších částí, přičemž povrch byl následně cizelován. Jednalo se tedy o stojící sochu, jež měla pravou nohu mírně nakročenou dopředu, držící si palcem pravé ruky kapsu u kalhot a levá ruka spočívá u pasu, kde si jakoby pohrává s řetízkem hodinek na vestě. Socha tedy nepůsobí nijak energicky, jak píše sám autor sochy⁵⁵⁰, nýbrž v sobě nese duševní

⁵⁴⁰ Za vládu promluvil viceprezident zemského úřadu Dr. Jan Glanz, za hlavní město Prahu a Národní jednotu pošumavskou primátor Dr. Karel Baxa, za Národní radu československou místopředseda poslanec František Ježek a za Svaz obranných jednot a matic bývalý senátor Emanuel Hrubý. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 195, L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 23

⁵⁴¹ Veškeré zmíněné proslovy jednotlivých aktérů v *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 77, 30. 9., s. 1- 2 – *Republikán*, r. 18, 1936, č. 71, 1. 10., s. 1 - 2

⁵⁴²

⁵⁴³ Snad „tisícihlavými zástupy občanstva všech vrstev“ jak uvádí *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 77, 30. 9., s. 1, Navíc německé noviny Budweiser Zeitung se k průběhu oslav nikterak nevyjádřilo, ačkoliv se Zátka během své politické kariéry snažil o společné fungování a vzájemné se respektování obou jazykových táborů. L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 23

⁵⁴⁴ Senátor Josef Hubka, Josef Kvasnička, Alois Kříž a Josef Matouška, poslance Františka Ježka, Otomara Bistříckého, Kašpara Hintermüllera, Matěje Trnku a další. Jmenný seznam D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 195-196

⁵⁴⁵ Některé ukázky v *Jihočeské listy*, r. 42, 1936 - č. 75, 23. 9., s. 1 - č. 74, 19. 9., s. 1, - *Republikán*, r. 18, 1936, č. 71, 1. 10, s. 2. Seznam gratulantů pak v *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 77, 30. 9., s. 2

⁵⁴⁶ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 74, 19. 9., s. 1

⁵⁴⁷ R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503), Pamětní list – ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2575, k. 20

⁵⁴⁸ *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 77, 30. 9., s. 2 - R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

⁵⁴⁹ Později byly před radnicí vztýčeny dvě standartní plynové pouliční lampy. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 200-201

⁵⁵⁰ „V postoji mě sochy není úmyslně retoričnosti, nebo patheticky rozmáchnutých rukou apod., naopak od prvního počátku mne zajímalo, vytvořit onu zvláštní sporost gest, vnější neefektivnost a soustředěnost duševní na pevný plán vůdce a organizátora, který vše vymyslí, úlohy i ty nejmenší přiděluje, nade vším bdí a hlavu neztrácí až do konečného vítězství.“ Popis díla od samotného B. Kafky (pozn. 491), s. 5-6

rozpoložení jejího nositele, který jako českobudějovický vůdce bdí nad vším, co se ve městě děje.⁵⁵¹ Svou spokojenost nad podobou sochy vyjádřil i JUDr. Vlastislav Zátka, jenž Kafkovi poděkoval zvláštním dopisem ze 4. listopadu 1936.⁵⁵² Před plintus podstavce byla vložena skříňka s několika soudobými mincemi a pamětním spisem, obsahujícím text Rudolfa Strnada.⁵⁵³ Celkové náklady na pomník dosáhly čísla 320 340, 15 Kč.⁵⁵⁴

Až do zániku československého státu se u pomníku konaly vzpomínkové⁵⁵⁵ a pietní akce, připomínající výročí Zátkova úmrtí. Pomník si své slávy ale dlouho neužil. Už za necelé tři roky mu v březnu 1939 začalo hrozit nebezpečí ze strany německých okupačních vojsk, která vstoupila na naše území a již tehdy byl pomník zahalen při vojenské přehlídce Wehrmachtu na budějovickém náměstí, za účasti Hanse Westena, komisařského starosty Fridricha Davida či Karla Jarolima a dalších.⁵⁵⁶ [143] Na tuto událost samozřejmě reagovaly místní noviny, přičemž Jihočeské listy, jež byly vždy nakloněny Augustovi Zátkovi, upozorňovaly na českobudějovický pakt z let 1913-14, který měl pozitivně urovnat českobudějovické vztahy mezi českými a německými obyvateli.⁵⁵⁷ V polovině dubna se na radnici jednalo o opětovném zahalování Zátkova pomníku, ohledně chystaných červencových krajských slavností NSDAP, což nakonec díky tichým protinacistickým protestům ze strany českých obyvatel na svátek 1. máje, přimělo radnici k jeho trvalému odstranění pro nevhodnost místa, kde se schází český živel. [144] (Stejný osud pak potkal i Jirsíkův pomník.) Ovšem byly zde i snahy o přemístění pomníku na méně frekventované místo, aby zbytečně nedráždil krajské vedení NSDAP, což ale výbor pro postavení pomníku i funkcionáři Národního souručenství, v čele s Vlastislavem Zátkou nechtěli a obrátili se s prosbou o zachování monumentu až na samotného říšského protektora Konstantina von Neuratha, jenž jejich žádost zamítl s odůvodněním, že „z různých důvodů dobově to není žádoucí...“⁵⁵⁸ Ovšem budějovičtí to stále nevzdali a požádali samotného Bohumila Kafku, aby se chopil obhajoby svého díla před hrozící demontáží a případným poškozením při převozu, což také

⁵⁵¹ „Někteří říkají, že jej zachytil ve chvíli oddechu v jeho libničském Tuskulu, druzí pak, že jej zachytil v okamžiku, kdy se chystá do něčeho zasáhnout nebo promluvit.“ *Republikán*, r. 18, 1936, č. 70, 24. 9., s. 3

⁵⁵² „Na mě jest, abych Vám vroucně poděkoval za to, že jste svým velkým uměním tak věrně zobrazil našeho otce, a že jste provedení díla věnoval tolik péče a lásky. Jsem přesvědčen, že by žádný jiný sochař nebyl mohl provést dílo lépe, a tím více těším se z toho, že mi podařilo o tom přesvědčiti členy výboru před volbou Mistra.“ ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2621, k. 20

⁵⁵³ Listina byla sepsána ozdobným gotickým písmem na pergamen úředníkem Jiřím Pikem dne 19. Zář 1936 - znění textu viz. *Jihočeské listy*, r. 42, 1936, č. 75, 23. 9., s. 1 - R. Strnad, *Pomník Dra. Augusta Zátky* (pozn. 503)

⁵⁵⁴ Podrobná rozpis jednotlivých položek viz D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 199-200

⁵⁵⁵ Připomenutí vítěznych voleb ze dne 28. 10. 1918 a 1906

⁵⁵⁶ L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 23 - 24

⁵⁵⁷ D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 201

⁵⁵⁸ Opětovná citace z *Ibidem*, s. 204-206

učinil a odvolával se při tom na všechny známé osobnosti, které byly s pomníkem spjaty. Avšak i přesto bylo 15. července 1939 rozhodnuto o jeho trvalém odstranění, ke kterému prakticky došlo téměř o měsíc později.⁵⁵⁹ Vlastní sejmutí sochy s podstavce pomocí kladky proběhlo bez následků a socha byla převezena do městského muzea, podstavec pak uložen na dvoře radnice.⁵⁶⁰ [145] Veškeré snahy o jeho znovu vystavění v jiné lokalitě zmařilo vypuknutí druhé světové války.

Další osudy sochy nejsou přesně známy a pravděpodobně v roce 1943 došlo k jejímu roztavení. Spolu s pomníkem byla sejmuta i Zátkova bysta z jeho rodného domu v Krajinské ulici a odstraněna bysta z budovy české reálky.⁵⁶¹ Žulové bloky z podstavce prodala českobudějovická obec kamenické firmě Josef Herzan z Tábora.⁵⁶²

Po skončení války už nebyla vyvíjena větší snaha o znovu vztyčení Zátkova pomníku, jelikož za prvé chyběla samotná socha, a za druhé to v důsledku politických změn po únoru 1948 nebylo již myslitelné.⁵⁶³ Alespoň byla zásluhou Místní rady osvětové v Českých Budějovicích a místního odboru Národní jednoty pošumavské vrácena Zátkova bysta na jeho rodný dům v Krajinské ulici, za účasti slavnostního odhalení, které se konalo 29. června 1947.⁵⁶⁴ Zátkova pamětní deska s nápisem zmizela z průčelí domu někdy během padesátých let.

Éra socialismu nedovolila jakékoliv obnovení kultu „buržoazního“ politika Augusta Zátky. Teprve se vznikem České republiky se v souvislosti o znovupostavení soch Valeriána Jirsíka a Vojtěcha Lanny, hovořilo i o Augustovi Zátkovi. Rozpoutala se opět živá debata o místě jeho stání. Zde platí úsloví, že minulost se neustále opakuje, ať chceme nebo ne. Příznivci chtěli navrátit sochu před radnici, odpůrci jí zas chtěli umístit na radniční dvůr. Z řad Klubu přátel Českých Budějovic vzešel návrh na vztyčení pomníku v městském parku na místo bývalého pomníku císaře Josefa II. Ovšem ani jedna z těchto variant na obnovení pomníku v původní velikosti se neuskutečnila.⁵⁶⁵

⁵⁵⁹ 17. srpna 1939. Ibidem, s. 207 – 208, L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 24

⁵⁶⁰ *Jihočeská jednota*, 1939, 22.8.

⁵⁶¹ Zátkova bysta v české reálce byla v roce 1942 předána do sběrných surovin k následnému roztavení. M. Binder – J. Schinko, *Zátkova reálka* (pozn. 22), s. 48

⁵⁶² D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 208 – 209, 213

⁵⁶³ L. Nikrmajer, K historii pomníku, in: *Výběr* (pozn. 482), s. 24-25

⁵⁶⁴ Na něm promluvil starosta Ústředního výboru Národní jednoty pošumavské v Praze Josef Hubka, dále učitel Karel Pinc a o Zátkově životě promluvil PhDr. Jan Muk. Po vlastním odhalení bysty se slova ujal předseda místního národního výboru, poslanec JUDr. Alois Neumann. *Jihočeská pravda*, r. 3, 1947, č. 27, 3. 7., s. 2 - D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 209-210

⁵⁶⁵ Ibidem, s. 210-211

Avšak byl zde ještě dvoutřetinový bronzový odlitek, který se nacházel v zasedací místnosti českobudějovické záložny. [146] Jeho osud je rovněž zajímavý. Čeští zaměstnanci jej v obavě před zničením ukryli na počátku německé okupace pod hromadu uhlí ve sklepě budovy.⁵⁶⁶ Tam bez úhony přečkal nejen celou druhou světovou válku, ale zůstal v zapomnění dalších dvacet let. K jeho náhodnému objevení došlo až v roce 1967, při rekonstrukci kotelny. Tehdy se socha stala součástí sbírek Alšovy jihočeské galerie a až do léta roku 2000 stávala v zahradě Hlubockého zámku u zdi zámecké jízdárny.⁵⁶⁷ [147,148] V srpnu pak byla socha na popud českobudějovického primátora Miroslava Tettera přenesena na nádvoří nově zrekonstruované radnice,⁵⁶⁸ kde byla socha očištěna osazena novým podstavcem od sochaře Ivana Tláška a opatřena bronzovým nápisem: „JUDr. AUGUST ZÁTKA“. [149] Slavnostní odhalení proběhlo 22. srpna 2000.⁵⁶⁹

⁵⁶⁶ Daniel Kovář, Sochař si od Zátky vypůjčil i boty, *Českobudějovické listy*, r. 10, 2001, č. 46, 23. 2., s. 15

⁵⁶⁷ Dnes už nám přijde úsměvné, jak socha Augusta Zátky pro jistou podobnost s V. I. Leninem údajně způsobila, že k ní sovětské delegace občas kladly květiny. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 211

⁵⁶⁸ Tehdy se uvažovalo také o nynějším Zátkově nábřeží či prostoru před muzeem, kde stával V. I. Lenin. Ale na nádvoří se octl snad jedině proto, že vedení města připomínal demokratické časy, které by jim měly být vzorem. František Lippl, Zátka se krčí na dvorku radnice, *Českobudějovické listy*, r. 13, 2004, č. 224, 24. 9., s. 18

⁵⁶⁹ Slavnost probíhala večer jako součást koncertu Českého žesťového sexteta z Brna. K účastníkům promluvil sám primátor Tetter a přítomen aktu byl i Augustův stejnojmenný vnuk JUDr. August Zátka, žijící v emigraci ve Švýcarsku v Basileji, který o svém dědovi pronesl rovněž několik slov. Následoval projev předsedy Klubu přátel Českých Budějovic Karla Kakušky, zaměřený na emancipaci českého obyvatelstva na přelomu 19. a 20. století. D. Kovář, *Příběhy budějovických pomníků* (pozn. 20), s. 211-212

7. Sběratelská činnost JUDr. Vlastislava Zátky

7.1. Sběratelství obecně

Jak uvádí Jan Maria Augusta, „sběratelství může býti podle osobních vlastností sběratelových zábavou pro ukrácení chvíle, sportem, druhem lakomství, hromadícího poklady, rozkošnictvím, studem, vášní. Ale v podstatě je vždy poměrem k umění a k uměleckému výtvoru.“⁵⁷⁰ Ovšem sbírat neznačí jen shromažďovat, ale i vybírat a tvořit tak určitou individuální a subjektivní podobu sbírky, která se stává jakýmsi druhem tvůrčí činnosti jejího sběratele.⁵⁷¹

Mezi tuto definici lze zařadit i Vlastislava Zátku jako sběratele převážně holandského umění, který nebyl samozřejmě jediný, kdo obdivoval a postupně shromažďoval umění. Před ním byla mnohem významnější jména evropských sběratelů, vlastníků několik set obrazů, soch a předmětů užitého umění. Mezi takové lze považovat například arcivévodu **Leopolda Viléma**, který si svá díla vybíral tak, aby od každého slavného holandského malíře měl alespoň jedno z jeho děl ve své a jedno ve sbírce bratra, císaře Ferdinanda III.⁵⁷²

V následujícím 18. století jsou sbírky tříděny ve šlechtických inventářích, ale zároveň se často přesouvaly do zahraničí a zpět. Především v druhé polovině století je značný odliv uměleckých děl do Vídně, sídla habsburské monarchie a o něco méně pak do Drážďan. Tato situace přiměla českou šlechtu k založení roku 1796 Společnosti vlasteneckých přátel umění, fungující v okruhu hraběte Františka Štenberka-Manderscheida, aby již více nedocházelo k přesunům uměleckých předmětů ze země.⁵⁷³ K tomu byla zřízena i pražská Obrazárna, sloužící nejprve především studentům tehdejší umělecké akademie a později roku 1932 zformována na Státní sbírku starého umění.⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ J. M. Augusta, *Rukověť sběratelova*, Praha 1993, s. 1

⁵⁷¹ *Ibidem*, s. 2

⁵⁷² M. F. Dobešová (pozn. 14) s. 18. Ve své době kupoval starší i své současné nizozemské, německé a italské mistry. Vlastnil skoro 1400 obrazů, 542 soch a velkou sbírku tapisérií. Byl zakladatelem císařské pinakotéky ve Vídni a zasloužil se o obnovu Pražské hradní obrazárny. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 146, 62 - L. Slaviček (pozn. 35), s. 19 - 20

⁵⁷³ *Ibidem*, s. 91 - 93

⁵⁷⁴ *Ibidem*, s. 94 - 95

Díky českému sběrateli a lékaři **MUDr. Josefu Hoserovi** (1770 – 1848)⁵⁷⁵ se do dnešní sbírky Národní galerie dostalo na 253 obrazů, mezi nimiž najdeme i holandskou salónní malbu. V 19. století se k němu přidávají sbírky advokáta a historika **JUDr. Huga Tomana** (1838-1898)⁵⁷⁶ a později jeho syna **Prokopa** (1872-1955)⁵⁷⁷ či **Josefa Vincence Nováka**⁵⁷⁸, jež byly volně přístupné celé veřejnosti. Ovšem jedním z nejvýznamnějších českoněmeckých průmyslníků, mecenášů a sběratelů byl **Vojtěch Lanna**, který svůj zájem soustředil na sbírky 19. století (užitého umění, malířství, grafiky, keramiky, skla, ale také antického umění). Za padesát let svého sbírání nashromáždil několik set předmětů, které se rozhodl na konci svého života, v letech 1909-11, rozprodat v aukčním domě Lepke v Berlíně.⁵⁷⁹

Mezi další úspěšné sběratele lze zařadit **Jana Humprechta Černína** (1628-1682)⁵⁸⁰ a **Jana Hertíka Nostice** (1610-1683)⁵⁸¹, **Jana Josefa Valdštejna** (1684-1731)⁵⁸²

⁵⁷⁵ Celým jménem Josef Karel Eduard Hoser, se narodil v Ploskovicích roku 1770. Působil jako rada císařského dvora ve Vídni a dvorní lékař císaře Karla. Počátky jeho sběratelské činnosti spadají do doby kolem 1800, kdy jej do této činnosti zasvětil dvorní rada zweibrückenského vévody Josef Karel Altmann z Altmannshofenu. Zpočátku svou sbírku směřoval na přírodní vědy, později ji díky bohatým kontaktům s dalšími významnými sběrateli rozšířil na obrazy, grafiky, kresby atd. Ke své sbírce vydal rovněž katalog. V roce 1843 svůj obrazový kabinet věnoval Společnosti vlasteneckých přátel umění. L. Slaviček (pozn. 35), s. 170-171

⁵⁷⁶ Počátky jeho sběratelské činnosti spadají do roku 1867, kdy v Paříži získal svůj první obrázek do své sbírky, která se plně rozvinula v 70. a 80. letech. Zaměřil se převážně na díla starých mistrů, zejména na skici a kabinetní obrazy českých a nizozemských barokních malířů. Katalog ke sbírce vydal v roce 1884. Sbírkou byl nucen částečně finančních důvodů rozprodat v Kolíně nad Rýnem roku 1892. O její zbylou část se staral jeho syn, jež ji průběžně doplňoval. Ibidem, s. 237

⁵⁷⁷ Založil v Praze roku 1908 Kroužek přátel staršího umění malířského, který postupně shromažďoval svou sbírku. Ibidem, s. 245

⁵⁷⁸ Svou galerii umístil do výstavních sálů svého domu na Florenci v Praze roku 1897. Sbírkou obsahující díla holandských a francouzských malířů 17. a 18. století vznikla v 70. letech z nákupu z několika menších šlechtických sbírek jako byla Wallisova, Desfoursova, či rohanská ze Sychrova. V roce 1904 přikoupeny díla španělských malířů. Jeden čas i vlastnil i významné kresby a rytiny nizozemských a německých umělců 16. a 17. století jako byl např. A. Dürer, V. Hollar či Rembrandt, než je na sklonku života prodal v Berlíně. Po jeho smrti byla sbírka dále rozšiřována jeho dědici a po roce 1948 zakupována některá díla pro Národní galerii. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 150 - L. Slaviček (pozn. 35), s. 238-239

⁵⁷⁹ Začal sbírat v roce 1866, kdy získal pohár od Johanna Schapera podle Callotovy grafiky. Darováním své sbírky skla vytvořil základ pro sbírku vznikajícího Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 94

⁵⁸⁰ Počátky jeho sběratelské činnosti spadá mezi léta 1660-63, když působil jako císařský vyslanec v Benátkách. Kromě italských obrazů, vzniklých často na objednávku, vlastnil Černín i deset děl Karla Škréty. Zprostředkoval nákupy pro císařský dvůr ve Vídni, kam zasílal kromě obrazů, také knihy a nejrůznější umělecké artefakty. Kolem roku 1640 byla černínská sbírka, čítající kolem 300 obrazů přemístěna do Prahy do Rožmberského paláce na Hradčanech. Sbírkou byla následně rozšiřována o kopie nizozemských malířů. Největšího rozkvětu se sbírka dočkala za hraběte Františka Josefa Černína, který mimo jiné podporoval české barokní umělce. Po roce 1777 byla sbírka prodána. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 62-64. Více o Černínech jako sběratelích L. Slaviček (pozn. 35), s. 39 - 56

⁵⁸¹ Tato obrazárna má své kořeny v 60. letech 17. století, kdy zásluhou Jana Hertvíka Nostice, nejvyššího kancléře Českého království, vznikla umělecká sbírka převážně nizozemských malířů, umístěna v Nosticově paláci na Malé Straně. Obsahovala díla Rembrandta, Rubense, Van Dycka, Van Goyena a dalších. Kromě nich i díla českých, německých a rakouských barokních malířů. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 64. Více o Nosticích jako sběratelích L. Slaviček (pozn. 35), s. 57 - 80

⁵⁸² Ve dvou etapách byla vybudována valdštejnská obrazárna na zámku v Duchcově. V první fázi zásluhou Jana Josefa z Valdštejna, když byla jeho umělecká sbírka roku 1741 prodána do Drážďan a následně v druhé fázi budována nová, z podnětu jeho syna Františka Jiřího z Valdštejna. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 64

a **Františka Jiřího Valdštejna** (1709-1771), dále českého architekta, stavitele a mecenáše **Josefa Hlávku** (1831-1908), **Gustava rytíře Hoschka z Mühlheimu** (1847-1907)⁵⁸³, **Ing. Richarda Jahna** (1840-1918)⁵⁸⁴, **JUDr. Jana Kaňku** (1772-1865), **JUDr. Josefa Moráka**, textilního podnikatele **Maxe Oberländera**, **Rudolfa Ryšavého** (1876-1949) či **hraběte Františka Josefa Vrtbu** (1759-1830).⁵⁸⁵

7.2. Vlastislav Zátka a formování jeho sbírky

S jednotlivými holandskými umělci se poprvé setkal Vlastislav jako čtrnáctiletý na cestě po Holandsku, o prázdninách r. 1901, kdy pobýval společně s rodinou v belgických lázních Blankenberghe. Většinou v odpoledních hodinách jezdila rodina na výlety, tak jako například do středověkých Brugg, kde ve špitále sv. Jana uviděl poprvé dílo Hanse Memlinga. Na této dovolené navštívila rodina například pařížský Louvre, ale i Antverpy, kde byla k vidění díla Rubense. V programu dalších cest pak byla vždy zařazena nějaká návštěva větší galerie. V roce 1902 Mnichov a Norimberk, roku 1904 Holandsko a v roce 1905 Itálie, zcestovaná od Benátek po Neapol. Díla všech spatřených mistrů se mu tak vryla do paměti, že při studiích na gymnáziu si své obzory o umění rozšířil dalšími návštěvami hlavních evropských galerií, vystavující ty největší mistry. Při svých studiích ve Vídni v letech 1907-08 často navštěvoval různá muzea, ale především umělecko-historická.⁵⁸⁶

Jeho zájem o umění neutuchal ani v době první světové války, kdy nebylo možné v takové míře vycestovat za hranice, ani poslouchat pravidelné přednášky věnované umění na univerzitě.⁵⁸⁷ Proto se Vlastislav soustředil na soukromé studium umělecko-historických

⁵⁸³ Pražský sběratel, jenž vlastnil kolekci nizozemského malířství 17. století a vystavoval jej ve speciálně upraveném skleníku u sběratelova domu v Praze. V jeho sbírce se nacházela díla např. C. Hedy, Goyenovy krajiny, díla Rubense či Rembrandta. Po jeho smrti v roce 1907 byla sbírka, čítající na 150 děl, rozptýlena v několika aukcích v Praze, Vídni a Berlíně. *Ibidem*, s. 150 - L. Slaviček (pozn. 35), s. 239

⁵⁸⁴ Vlastnil sbírku zaměřenou převážně na českou malbu, počínaje Grundovými obrazy, Jana Quirina Jahna, Kohla, Berglera či Tkadlíka, ale vlastnil i díla svých současníků jako byl Ullik, Pirner či Ženíšek. Bohužel z obsáhlé sbírky obrazů, grafik a soch malíře Jana Q. Jahna zůstalo jen několik fragmentů. H. Brožková a kol. (pozn. 34), s. 150

⁵⁸⁵ Obrazový kabinet hraběte Jana Josefa z Vrtby, přenesený z Prahy na zámek Konopiště a do Křimic. *Ibidem*, s. 64

⁵⁸⁶ V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 5

⁵⁸⁷ *Ibidem*, s. 6

spisů⁵⁸⁸, které mu doporučoval, tehdy knihovník Umělecko-průmyslového muzea, historik a univerzitní profesor umění **Jaromír Pečírka**.

Po válce pak cesty za uměním měly přesnější cíle. Vybírány byly určité umělecké školy s jejich mistry. První navštívenou oblastí byla Itálie – Benátky, Vincenza, Padova a posléze oblast Toskánska, Perugia, Florencie a Assisi. V podstatě si již tehdy vyhledával obrazy do své budoucí soukromé galerie. Ovšem tehdy pro nedostatek financí a jistých obav z nezkušenosti, týkajících se rozpoznání autentičnosti děl starých mistrů při jejich koupi, měl Vlastislav ve své sbírce nejprve díla žijících malířů **Jana Preislera**⁵⁸⁹, **Františka Šimona**⁵⁹⁰, **Otakara Lebedy**⁵⁹¹ či **Vratislava Nechleby**.⁵⁹²

Až roku 1921 si mohl dovolit koupit olejomalbu „sv. Petra“ od Petra Brandla, kterou získal od pražského nakladatele a sběratele Rudolfa Ryšavého, s nímž ho seznámil **Dr. Karel Břetislav Palkovský**. Tehdy se rozhodl zakupovat pouze díla starých umělců. Po roce 1920 podnikl cestu do Benátek za dílem Giovannim Battistou Tiepolem,⁵⁹³ kterého shodou okolností v roce 1924 zakoupil v Čechách pražský konsorcium Rudolf Ryšavý v dražbě sbírek maďarského hraběte Jánoše Pálffyho ze zámku Králové na Slovensku. Od Ryšavého pak obraz „Svaté Anny jak vyučuje Pannu Marii ve čtení“⁵⁹⁴ [150] na podzim Vlastislav získal. Následoval obraz proroka, který byl mylně vydáván za dílo Caravaggia a nakonec po expertízách připsán F. X. Palkovi.⁵⁹⁵

Z Pálffyho sbírky zakoupil Vlastislav ještě „Madonu sienské školy“⁵⁹⁶ a „podobiznu dámy“, v katalogu nesprávně uvedenou jako Federigo Barocci.⁵⁹⁷ Na radu Ryšavého se

⁵⁸⁸ Svazky Dějin malířství Richarda Muthera a spisů Emila Schaffera-Die Frau in der venezianischen Malei. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 21

⁵⁸⁹ „Alegorie jara“ – olej na plátně, o rozměrech 30,5 x 26 cm, zakoupeno v říjnu roku 1912 z uměleckého obchodu. V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 23

⁵⁹⁰ „Akt se džbánem“ – olej na plátně, o rozměrech 50,5 x 52 cm z roku 1917, Koupeno od malíře v únoru roku 1918. Ibidem, s. 24

⁵⁹¹ „Ženský akt“ – olej na plátně, o rozměrech 114 cm x 49 cm, který byl koupen v lednu 1926 v uměleckém obchodě. Ibidem, s. 18

⁵⁹² „sv. Šebestián“ – olej na plátně o rozměrech 39 x 28,5 cm z roku 1917, zakoupeno Vlastislavem v únoru roku 1918 z uměleckého obchodu Ibidem, s. 21

⁵⁹³ Jehož byl Vlastislav velkým obdivovatelem a hledal jeho díla v každé evropské obrazárně od Londýna přes Paříž, Mnichov, až po Berlín. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 21

⁵⁹⁴ Nejspíše rané dílo Tiepola, u kterého není zřejmé, zda se jedná o oltářní obraz z ruky samotného mistra nebo částečnou repliku oltářního obrazu z kostela Santa Maria della Fava v Benátkách. Jedná se o olejomalbu, o rozměrech 146,7 x 113 cm, která má na zadní straně rámu pečeť benátské královské akademie krásných umění. V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 25

⁵⁹⁵ Jedná se o olejomalbu, znázorňující poprsí starce, o rozměrech 58 x 46,5 cm, které zakoupil v roce 1926 ze soukromého majetku v Č. Budějovicích. Ibidem, s. 12

⁵⁹⁶ Podmalovaná tempera na dřevě, o rozměrech 48 x 37,5 cm. Ibidem, s. 24

⁵⁹⁷ Její pravděpodobnější jméno vychází z malířské bolognské rodiny Maura Gandolfiho, jak jej určil v Berlíně Hermann Vossa, když mu Zátka po letech obraz poslal k prozkoumání. Ibidem, s. 7

Vlastislav seznámil s **Prokopem Tomanem**, synem známého pražského sběratele Huga Tomana, který je mimo jiné autorem slovníku československých výtvarných umělců. Ze sbírky Prokopa Tomana získal Vlastislav malý obrázek Pietra Coddeho - „Hráči v triktrak“⁵⁹⁸ [151] a později ještě „Dvě válečné lodi a jachta na klidném moři“ s monogramem J. G. L.⁵⁹⁹ a dílo Adriaena Ostade - „Vyprázdněný džbán“.⁶⁰⁰ [152]

Na konci roku 1927 Vlastislav navázal obchodní styky s profesorem **Juliem Singerem**⁶⁰¹, který se od té doby stal jeho „téměř výhradním nákupním pramenem a dodavatelem obrazů holandských a flámských malířů 17. století.“⁶⁰² Díky němu se Vlastislav v roce 1932 dostává do Karlových Varů, aby poznal sbírku sběratele **Arthura Maiera**, se kterým si, jak sám píše, nejlépe rozuměl. Maierova sbírka se o dva roky později začala rozprodávat a Vlastislav z ní roku 1935 zakoupil dlouho obdivovaný obraz antverpského malíře Cornelia Massyse – „Nesení kříže“⁶⁰³ [153] a o rok později oválný obraz Jana J. van Goyena z Leidenu – „Mlýn na břehu řeky“⁶⁰⁴, [154] jenž se stal již třetím dílem v jeho sbírce, které doplnilo Goyenovo trojfázové období tvorby.⁶⁰⁵

„Ze svých Holanďanů zvláště cením si ještě Abrahama Beyerena (Zátiší s rybami a džbánem ⁶⁰⁶), [155] Aerta van der Neera (Pobřeží při svitu měsíce ⁶⁰⁷), [156] Philippa

⁵⁹⁸ Obraz Vlastislav nechal zaslat k posouzení Corneliu Hofstede de Grootovi do Haagu, který mu potvrdil jeho autentičnost. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 31

⁵⁹⁹ Jedná se o olej na dřevě, o rozměrech 50 x 75cm se signaturou J.G.L.Ziskáno Vlastislavem od Prokopa Tomana v roce 1930, předtím bylo dílo v soukromé holandské sbírce. V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 21

⁶⁰⁰ Jedná se o olej na dřevě, o velikosti 20 x 17,5 cm, se signaturou nahoře na obrubě dveří A.v.O. Dílo pochází z majetku Dra. Engelbrechta, který jej zakoupil na dražbě sbírky holandského znalce umění Wenera Dahla v Düsseldorfu. Zátka jej od Prokopa Tomana získal v roce 1931. Ibidem, s. 22

⁶⁰¹ Absolventem vídeňské umělecko-průmyslové školy, který ovládal techniku malby a hojně nakupoval malířská díla na významných aukcích, která následně nechával posuzovat znalci, jako byl především Cornelis Hofstede de Groot., M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 30, pozn. 105

⁶⁰² V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 7

⁶⁰³ Olejomalba na desce z dubového dřeva, o rozměrech 50 x 79,5 cm, označeno autorem vpravo dole, na pruhu trávníku vyrytým monogramem CM, vznik kolem 1550. S. Bartilla (pozn. 32), s. 28

⁶⁰⁴ Olejomalba na dřevěné desce, o rozměrech 56 x 74 cm, který je signován a datován VG 1649. Kromě mlýnu tzv. standardu, je na obraze rozpadlý prostý dům s holubníkem, stojící u břehu, pod nímž připlouvá zakotvený člun s nákladem, k němuž se blíží druhý člun s posádkou. V dálce za ním je v mlžném oparu vidět druhý břeh zátoky se stromy a věží kostela. Ibidem, s. 106

⁶⁰⁵ V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 7

⁶⁰⁶ Olejomalba na plátně, o rozměrech 76,4 x 64 cm, s dodatečným značením AVB f 1659, pocházející z let 1650-1660. Získáno bylo Vlastislavem v roce 1930. Obraz byl dlouho považován za dílo A. van Beyerena (kolem 1620-1690), jenž vytvořil řadu motivově shodných obrazů a jehož signaturou byl dodatečně označen, ale rukopis je v tomto případě odlišný od Beyereho. Byl zde návrh dílo připisat amsterdamskému malíři Johannu Frisovi (1627/28-1672), ale to rovněž není přesvědčivé. Proto je dnes obraz uváděn jako od neznámého holandského malíře. S. Bartilla (pozn. 32), s. 108

⁶⁰⁷ Nebo také „Břeh v měsíčním světle“. Olej na dřevěné desce o rozměru 26,5 x 42, 8 cm, zhotovený pravděpodobně podle originálu z 50. let 17. století s neautentickým monogramem vpravo dole. Získáno bylo Zátkou v roce 1928 a tehdy považováno znalci C. H. de Grootem a M. J. Friedländerem za originál. V popředí

Wouwermanse (Formanské vozy ⁶⁰⁸),[157] *Willema van de Velde (Vichřice na moři* ⁶⁰⁹),[158] *z Flámů Davida Tenierse (Cikánská rodina* ⁶¹⁰),[159] *Jana Siberechtse (Ve dvorci* ⁶¹¹)[160] *a Jana Fyta (Lovecké zátiší* ⁶¹²).[161]⁶¹³

V roce 1935 získal gotickou švábskou Madonu, kladenou znalci do let 1430 pro její původní polychromii. Po smrti rodičů převzal do své úschovy **rodinné podobizny (16 obrazů)**, z nichž ty nejstarší sahají až do r. 1758. Jedná se o podobizny Terezie Strandlové, roz. Schaubmeyerové⁶¹⁴ a jejího manžela Vojtěcha Strandla⁶¹⁵, které oba namaloval jakýsi malíř Fentzl. Další portréty zobrazují jak členy rodu, ze kterého pocházela Jana Zátková⁶¹⁶, tak podobizny členů z Augustova rodu.⁶¹⁷[162] K této rodinné galerii portrétů a poprsí Augusta Zátky od Bohumila Kafky, přibyly ještě dva oleje na dřevě manželů Vlastislava (z roku 1932) a Ludmily (1934) Zátkových od malíře a grafika Viktora Strettiho, spolu s bronzovým poprsím sběratele z roku 1937 od sochaře **Břetislava Bendy**, jež mu nechala

obrazu, stojí uprostřed dva muži s rybářem a za nimi se rozprostírá zátoka s měsícem na horizontu, který jen lehce osvětluje vodní hladinu, okolí zátoky a nebe s mraky. Ibidem, s. 114

⁶⁰⁸ Nebo také „Formanské vozy v kolně“ je olejomalba na dřevěné desce, o rozměrech 44,5 x 60, 7 cm, pocházející z počátku 60. let 17. století. Signováno je dole vpravo monogramem *PHILS W*. Do sbírky jej Vlastislav zakoupil v roce 1934. Obraz ukazuje interiér koňské stáje s příjezdem dvou formanských povozů. Ibidem, s. 128

⁶⁰⁹ Olejomalba na plátně, o rozměrech 45 x 65 cm, označena ve středu na břevně monogramem *W. v. V*. Obraz byl zakoupen 27. 8. 1934 z uměleckého obchodu. *V. Zátka, Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 25-26

⁶¹⁰ Jednalo se o olej na dubovém dřevě, o rozměrech 16,5 x 22,7 cm, se signaturou *D. Teniers f.*, který byl datován okolo r. 1640. Vlastislav jej získal v lednu roku 1934 z uměleckého obchodu. Ibidem, s. 25

⁶¹¹ Olejomalba na plátně, o rozměrech 113,4 x 98,5 cm, signováno uprostřed dolního okraje *JS f 165 9?*. Dílo Vlastislav získal v roce 1934. Na obraze je vyobrazena skupinka lidí, při různých činnostech jako je dojení krávy, nákup zeleniny atd. Vše na pozadí selského stavení, za kterým je z pravé strany středověká věž s holubníkem

a na levé, strom s věží kostela. *S. Bartilla* (pozn. 32), s. 66

⁶¹² Olej na plátně, o rozměrech 69 x 105,4 cm a signaturou vpravo nahoře *Joaness fyt / 1653*. Získáno v roce 1929. Obraz znázorňuje loveckého psa, jež hlídá mrtvou volavku a dvěma slukami. Ibidem, s. 64

⁶¹³ *V. Zátka, Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 8

⁶¹⁴ (25. 8. 1737 – 19. 5. 1813). Byla matkou českobudějovického purkmistra Vincence Strandla, který byl pradědem Jany Zátkové. Jednalo se o obraz na plátně, o rozměrech 71,5 x 52 cm a na zadní straně nápis: *Pinxit Fentzl. A. 1758. In 21. Altersjahr. Teresia Strandl*. Ibidem, s. 29

⁶¹⁵ (9. 4. 1731 – 10. 3. 1812). Protějšek k podobizně Terezie Strandlové. Opět obraz na plátně, o rozměrech 71,5 x 52 cm a na zadní straně nápis: *Pinxit Fentzl. A. 1758. In 27. Altersjahr. Adalbert Strandl*. Ibidem, s. 29

⁶¹⁶ Od Johanna Stanzla podobizna českobudějovického purkmistra Vincence Strandla (21. 8. 1760 – 12. 3. 1842), od knížecího schwarzenberského dvorního malíře Karla Ludvíka Philippota (de Senengeta) obraz jeho zetě Josefa Schussera (asi 1790- 1854) z roku 1849, který byl manželem Kláry, roz. Strandlové a dědečkem Jany Zátkové. Od neznámého mistra pak dvě olejomalby manželů Klavíků - Františka Josefa (30. 9. 1798 - 19. 3. 1878), druhého dědečka Jany Zátkové a obraz její babičky - Anny Klavíkové, roz. Stulíkové (3. 9. 1802 – 28. 11. 1859). Ibidem, s. 31 - 32

⁶¹⁷ Od Jana Adolfa Brandeise oválný obraz na plátně Kristiny Hanušové, provdané Hansové, babičky Augusta Zátky, dále od Bartoloměje Čurny dvě oválné olejomalby na plátně Hynka Zátky a Terezie Zátkové, roz. Hansové z roku 1885. Od něho pak ještě jeden oválný obraz JUDr. Ferdinanda Zátky. Od Maxe Švabinského pak perokresba Augusta Zátky z roku 1907 a konečně portréty od Milady Marešové, mladší sestry Vlastislava Zátky. Byla to olejomalba jejich otce Dra. Františka Mareše z roku 1922, dále podobizna Jany Zátkové z roku 1928, malá miniatura na slonové kosti své sestry Ludmily z roku 1926 a nakonec akvarelová miniatura Miladiny dvouleté neteře Hany Zátkové z roku 1930. Ibidem, s. 28-29, 30-31 Kromě nich vytvořila Milada i portrét paní Olgy Balšánkové z konce 20. let. *M. Pachmanová, Milada Marešová* (pozn. 97), s. 66

ve dvou odlišných vyhotovit Českobudějovická záložna.⁶¹⁸ Rodinné podobizny bývaly vystaveny v tzv. zeleném pokoji v přízemí vily na jihovýchodní straně, spolu s hracími hodinami

s obrazem staré Vídně, namalovaným na plechu. Hodiny kdysi přivezl Hynek Zátka z Vídně.⁶¹⁹ Po roce 1968 obrazy svěřila Ludmila Zátková do úschovy svému příbuznému, u jehož dědice jsou obrazy dosud.⁶²⁰

Pokaždé, když Vlastislav do své sbírky získal nový obraz, prvním krokem bylo studium knihovny s obrazovými díly v katalogích obrazáren, výstav a dražeb. Následně své dotazy směřoval na vlastníky sbírek (např. **Ing. Ladislava Nováka**⁶²¹) či obrazárnu, která dílo vlastnila, aby od ní získal fotoreprodukcí jako srovnávací materiál. Další informace o díle získával například z novinových článků, včetně změn ve vlastnictví anebo docílené ceny z aukcí, což systematicky zapisoval. Jak sám píše, vždy se snažil, aby pravost jeho děl byla zaručena, a tak je často posílal do ciziny k znalcům na přezkoumání.⁶²² Nejvíce k nizozemskému kunsthistorikovi a sběrateli umění **Corneliovu Hofstedeovi de Grootovi do Haagu**.⁶²³ I od něho získal na památku kresbu „Krávy na pastvě“ od Aelberta Cuypa z Hofstedeovi lipské aukce.⁶²⁴ [163]

Restaurování obrazů pro něj prováděl profesor Bohumil Slánský z pražské státní galerie nebo docent Dr. Ing. Arnošt Eigenberger.

Svou sbírku starých mistrů umístil Vlastislav Zátka tehdy do pokoje v novostavbě Českobudějovické záložny, kde jak sám píše: „*osvětlení jest v něm upraveno tak, že žárovky nejsou zdola viditelné a ozařují stěny, ponechávající střed místnosti ve stínu.*“⁶²⁵ Sběrka oficiálně nebyla přístupná široké veřejnosti, tak jako dnes galerie, ale na přání jednotlivce

⁶¹⁸ V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 28, 32-33

⁶¹⁹ V. Zátka, *Sběrateľovy vzpomínky* (pozn.), s. 424

⁶²⁰ Emailová korespondence autorky od RNDr. Augusta Zátky ze dne 25. 4. 2014.

⁶²¹ Bývalého ministra obchodu a nadšeného sběratele a vlastníka rozsáhlé sbírky starých mistrů, ke kterému vydal vlastní katalog s řadou názorů světových znalců starých mistrů. V letech 1941-42 vedl se Zátkou čilou korespondencí. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 22, pozn. 72

⁶²² Hermann Voss z Berlína či Walter Cohen z Düsseldorfu.

⁶²³ Narodil se 1863 a pocházel z Groningenu. Byl druhým ředitelem královské obrazárny Mauritshuisu. Později se stává předním znalcem holandských starých mistrů. Lze mu přičíst četné znalecké zásluhy. Je autorem deseti svazků *Beschreibendes kritisches Verzeichnis der Werke der hervorragendsten Holländischen Mahler des XVII. Jahrhunderts (1907-1928)*. Když zemřel v roce 1930, jeho sbírka, obsahující mimo jiné i kresby holandských mistrů byla částečně odkázána jeho rodišti, částečně prodána na podzim téhož roku na aukci v Lipsku. M. F. Dobešová (pozn. 14), pozn. 71, s. 22

⁶²⁴ Tento obraz byl nejspíše studii pro obraz v londýnské National Gallery. V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 8

⁶²⁵ Ibidem, s. 8

ji Vlastislav rád ukázal každému, kdo o ni projevil zájem.⁶²⁶ Rok na to ke sbírce sepsal průvodce, kterého mu vydal Jan Štenc v Praze roku 1937.⁶²⁷ Jak sám uvádí, životopisy umělců jsou sepsány podle katalogů velkých galerií. Knížka není inventářem ani vědeckým katalogem. Měla být Vlastislavovým přátelům a návštěvníkům pomůckou a památkou, současně i přehledem jeho sběratelské činnosti za 16 let.⁶²⁸

O sbírku však nebyl takový zájem, který by Vlastislav u odborníků na staré umění a historiků obecně čekal. Jako důvod sám uváděl, že sbírka mohla budít nedůvěru, která se dostala do povědomí českých kunsthistoriků. Ale byli zde i ti, kteří sbírku dokázali ocenit, jako byl Dr. Pavel Janák či prof. Dr. Antonín Matějček, věnující Vlastislavově sbírce zvláštní pozornost. On zřejmě roku 1935 zprostředkoval setkání Vlastislava s pražským sběratelem Ing. Václavem Buttou, který jej později seznámil s předním düsseldorfským znalcem **Dr. Walterem Cohenem**. Ten Zátka navštívil, aby si podrobněji prohlédl dílo Cornelise Massyse a zároveň sklonil Vlastislavovi poklonu za jeho tříletou sběratelskou činnost, díky níž nashromáždil několik cenných obrazů, které sice nevynikají kvantitou, ale kvalitou.⁶²⁹

Sbírku mimo jiné navštívili i prof. Patzelka, jenž byl častým návštěvníkem, dále Dr. Emanuel Poche, Dr. Oldřich Stefan, Dr. Zdeněk Wirth a někteří účastníci budějovického muzejního sjezdu, mezi něž patřili např. ředitel Národního zemského muzea doc. Dr. Karel Guth, ředitel Uměleckoprůmyslového muzea Dr. Karel Herain či Dr. Kuthan ze Zemského muzea v Brně.⁶³⁰

I přes nevelký zájem z řad českobudějovických návštěvníků o sbírku projevil zájem Dr. Josef B. Foester, bývalý prezident Akademie věd a umění a hudební skladatel, který Vlastislavu sbírku navštívil v lednu 1940 či prof. Josef Cibulka, ředitel Národní galerie v Praze po Vincenci Kramářovi. Mimo jiné už dříve sbírku zhlédl majitel známého obchodu s uměním v Amsterdamu - **Pietra de Boera**, který, k překvapení vlastníka, s přehledem identifikoval řadu autorů.⁶³¹ Od něho pak průběžně dostával katalogy, ale i koupil dva obrazy. První v roce 1937 od Davida Vickeboonse – „Rozdávání chlebů u kláštera“⁶³² [164] a v roce

⁶²⁶ Emailová korespondence autorky s RNDr. Augustem Zátkou ze dne 25. 4. 2014.

⁶²⁷ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 4

⁶²⁸ V. Zátka, *Sbírka Dra Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 9

⁶²⁹ M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 27

⁶³⁰ *Ibidem*, s. 27-28

⁶³¹ *Ibidem*, s. 28-29

⁶³² Olejomalba na dřevěné desce, o rozměrech 29 x 45,8 cm, pocházející kolem roku 1610. Na obraze jsou znázorněni chudáci, mrzáci a žebráci, jenž se tlačí, přetahují a dokonce rvou o chleby, které jim skrz zamřížované okno, vedle klášterní brány podává někdo z kláštera. S. Bartilla (pozn. 32), s. 78

1941 „Podobizna muže“,⁶³³[165] kromě toho zakoupil na aukci v Berlíně „Zimní krajinu“⁶³⁴ od Nicolaese Molenaera.[166]

Vlastislav Zátka postupně rozšiřoval svou síť kontaktů nejen na zahraniční, ale také na české odborníky. Již na podzim roku 1937 vycestoval do Vídně, v doprovodu Dr. Matouše a Denksteina za účelem návštěvy restaurátora **Dr. Roberta Eigenbergera**, který ve Vídni vedl galerii Akademie včetně restaurátorských dílen.⁶³⁵ Při tomto osobním setkání mu Eigenberger sdělil své názory ohledně umění a jeho restaurování. Náhodně se potkal s **Wilhelmem van Bodem** v Kaiser Friedrichsmuseu v Berlíně. Díky Prokopu Tomanovi si udržoval korespondenční kontakt se sběratelem **Dr. Abrahamem Brediem**, kdysi členem spolku Vlasteneckých přátel umění, který si v Haagu otevřel ve vlastním domě veřejné muzeum se sbírkou užitého umění. Po čase se kontakty rozšířily o **Dr. Heindricha Leporiniho** a **Dr. Ottu Benesche** z vídeňské Albertiny, se kterými se setkal ve Vídni roku 1929. Při pobytu v Itálii se osobně seznámil s Ginem Fogolarim či profesorem padovské univerzity Guiseppem Fioccem.

Již v medailonku o Vlastislavovi je uvedeno, že veškerý jeho majetek byl v roce 1942 zabaven, týkalo se to samozřejmě i celé jeho sbírky. Ta byla následně vystavena v bývalé Moderní galerii u Královské obory v době od prosince 1942 do února 1943 jako „Přírůstky zemské galerie českomoravské“, dnešní Národní galerie v Praze. Díky profesoru Cibulkovi, byla zhruba polovina děl uchována v Praze, zbytek převážně českých umělců pak ztracen. Ale co bylo horší, výstava nebyla pouze výstavní ale i prodejní, tudíž z původních 16 tisíc svazků knih Vlastislavovy knihovny se dochovalo pouze zhruba 200 z nich. Zbytek byl zničen ve stoupě nebo zavlčen.⁶³⁶ Alšova jihočeská galerie vlastní 68 svazků, zbytek je v majetku rodiny. Kromě toho byly ztraceny obrazy holandských mistrů Thomase Wycka („Kaštanář“),[167] Lucase Gassela, Roelfa van Vriese („Krajina s řekou“),[168] Pietra

⁶³³ Olejomalba na dřevěné desce o rozměrech 63,5 x 46,5 cm, které je značeno vlevo nahoře – AETATIS. SVA 53 ANNO 1632. Jedná se o portrét neznámého, zřejmě bohatšího asi 53letého muže z tříčtvrtěčního profilu, který je zobrazen velmi formálním způsobem s vážným pohledem. Dílo bylo zakoupeno jako anonymní a až později připísáno utrechtskému portrétistovi Paulu Moreelsovi (1571-1638), avšak dílo není možné spojit s konkrétním jménem některého z mistrů. Ibidem, s. 86

⁶³⁴ Olejomalba z třetí čtvrtiny 17. Století, s rozměry 46,7 x 63 cm a se signaturou dole na boku lodě. Jedná se o zimní radovánky při bruslení na ledě před městem, jež bylo jedno z nejoblíbenějších témat autora. Ibidem, s. 112

⁶³⁵ Pocházel z pražské německé rodiny a byl kolegou Jaromíra Pečírky, se kterým studoval ve Vídni, kde se následně staly kolegy v Zentralkommission für Denkmalpflege, založené jejich učitelem Dr. Maxem Dvořákem. Prošel řadou významných restaurátorských dílen a kromě toho započal s vlastní metodou studia biochemie, biologie dřeva, barev, pryskyřic a laků i jejich starých receptů. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 28

⁶³⁶ V. Zátka, *Životopis* (pozn. 93), s. 4

Coddeho, Franse van Mierise a Adama Pynackera („Tichá zátoka“).[169]⁶³⁷ Během války mu nebylo dovoleno pátrat po zabavených dílech. Po válce prostřednictvím spojenecké komise, která se měla zasloužit o nalezení a navrácení děl, předložil seznamy jak v anglickém, tak francouzském i ruském jazyce⁶³⁸, ovšem z původní sbírky se zpět navrátilo pouze dílo Lucase Gassela - „Krajina s Kristem a dvěma učedníky na cestě do Emauz“, [170] který byl dán do pražského uměleckého obchodu.⁶³⁹ V roce 1946 bylo torzo Vlastislavovy sbírky z podnětu ministra Jaroslava Stránského sice vráceno, ale následně roku 1960 podruhé zabaveno⁶⁴⁰ a prohlášeno za předmět trestného činu a na základě trestní komise rady KNV v Českých Budějovicích ze dne 28. dubna kompletně převezeno do Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou.⁶⁴¹ Pět děl ze sbírky se stalo dlouhodobými zápůjčkami Alšovy jihočeské galerie v pražské Národní galerii, odkud byly postupně navraceny zpět na Hlubokou.⁶⁴²[171,172] Torzo sbírky bylo pak rodině navraceno až 16. září 1992 po dohodě s tehdejšími řediteli PhDr. Hynkem Ruliškem a dědicem RNDr. Augustem Zátkou, žijícím v Basileji, bylo 13 děl ponecháno v galerii jako dlouhodobá zápůjčka.

7.3. Zátka jako „znalec umění“

Z výčtu informací je zjevné, že Vlastislav Zátka nenechal nic náhodě a pokaždé si vždy vše pečlivě ověřoval, než zakoupil jednotlivé dílo do své sbírky. Kromě toho časem nabyl jistých kunsthistorických znalostí, nejen díky odborné literatuře, cestování, ale i sběratelské

⁶³⁷ M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 31

⁶³⁸ Ibidem, s. 31-32

⁶³⁹ Nejspíše olej na dřevěné desce, o rozměrech 25,3 x 36,5 cm, pocházející kolem roku 1545. Vlastislav jej získal v roce 1937. Obraz je komponován jako „Weltlandschaft“ - krajina jako obraz světa. V popředí, v pravém rohu je skupinka učedníků s Kristem na cestě, jenž se vine celým obrazem. Za nimi se uprostřed obrazu zdvíhá malý hrad umístěný v lese a za ním se v pozadí zvedají vrcholky hor s dalšími hradními stavbami. Na obraze nechybí ani zvěř a další postavy lidí, jež krajinu ožívají. S. Bartilla (pozn. 32), s. 30

⁶⁴⁰ Vyjma obrazu Willema van de Velde, který Vlastislav daroval svému synu RNDr. Augustovi Zátkovi k svatbě roku 1953. M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 32, pozn. 115

⁶⁴¹ M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 32

⁶⁴² Kromě obrazu „Nesení kříže“ od Massyse, „Zátiší“ od A.v Beyerena a „Mlýnu na břehu řeky“ od J.van Goyena to bylo zátiší připisované Willemovi Claesz. Hedovi a krajina Nicolaese Berchema. S. Bartilla (pozn. 32), s. 11 „Zátiší s pohárem z loděnky a ulitami mořských plžů“, jak je dnes údajně dílo Hedy označováno je olej na desce z dubového dřeva, o rozměrech 52 x 74,5 cm, jež je dodatečně značeno dole vlevo *HEDA 1634*. Vzniklo kolem roku 1640 a zakoupeno bylo Zátkou v roce 1937. Dnes není obraz nikomu připsán, jelikož podle odborníků není dílem ani Claesz. Hedy (1593/94 – 1680), ani jeho žáka Maertena Boelema de Stommea a konečně ani syna Claesz. Hedy- Gerreta Willemsze Hedy.(1622/26- 1649). Ibidem, s. 90. Oproti tomu „Horská krajina s mezkami“ svého autora má, jejím Nicolaes Pietersz. Berchem, který je olejomalbě na dřevě, o rozměrech 35,5 x 43 cm, signován na skále uprostřed spodního okraje jako *Berchem*. Dílo pochází z let 1656-58 a získáno bylo Vlastislavem taktéž v roce 1937. Pocestní jsou na obraze znázorněni v pravém dolním rohu a kolem nich se rozprostírá krajina s úbočí hor, stromy a oblohou s mračny. Ibidem, s. 124

praxi a značné korespondenci⁶⁴³ s dalšími znalci umění, díky nimž získal dostatečnou míru odbornosti, aby sám mohl dělat znalecké posudky či veřejně přednášet k danému tématu. Düsseldorfský znalec Dr. Walter Cohem o něm dokonce prohlásil, že se „*minul svým povoláním a měl být ředitelem nějaké galerie starých mistrů.*“⁶⁴⁴

Sám ve svých pozdějších spisech (*Sběratelovy vzpomínky* z roku 1944)⁶⁴⁵ píše, jak u prof. Singra spatřil i jedno dílo Rembrandta – „Hlavu starce“, malý obraz, jenž byl snad studií pro „Zuzanu v lázni“. Kromě tohoto díla u něho zaznamenal i dílo Jacoba Ruisdaela, Hercula Segherse či Paula Pottera- „Krávy na pastvě“ či díla mistra Steena- „Dáma nakupující na tržišti“ a „Žena za stolem s hlavou opřenou o stůl a smějícím se mužem, taktéž za stolem v pozadí se sluhou, jak přináší nápoj ve sklenici.“⁶⁴⁶

Byl zastáncem toho, že odborné expertízy k dílům by neměly být vydávány obchodníkem k nakupujícímu, nýbrž na žádost sběratele ještě před nákupem samotného díla tak, aby byla zajištěna plná záruka věrohodnosti od vyškolených odborníků, nikoliv od obchodníků s uměleckými předměty. Ovšem často tento postup nebyl prováděn, k čemuž se Zátka kriticky stavěl. V sepsané přednášce na téma „**Glosy k expertům a expertízám**“, kterou přednesl 12. listopadu 1930 v Kruhu sběratelů a přátel umění v Praze, sběratele nabádá, že pokud je dílo zakoupeno ze slavné sbírky, kde bylo již dříve zkonstatováno experty jeho pravý původ, lze provenienci takového díla uznat jako dostatečnou expertízu, ovšem dodává, že takovýchto děl je u nás velmi málo a cena je tudíž nedostižná.

Zároveň však píše, že by si sběratel měl před nákupem díla dobře ověřit svého znalce umění, aby náhodou nenarazil na takového, který mu za peníze potvrdí cokoliv. Předpoklad, že každý milovník starého umění jej vždy s určitostí pozná, je mylný. Často pak bývají zklamáni nejen váleční zbohatlíci a Američané, kteří bez hlubšího porozumění, jen tak z módy kupují staré věci a jsou ochotni za ně zaplatit nevídané sumy peněz, ale i drobní sběratelé, kteří nemají peněz nazbyt. O to víc jsou nakonec všichni zklamáni a zesměšněni, když se později prokáže, že jde o pouhé padělky. Ovšem mýlit se mohou, jak přiznává Zátka, i zkušení znalci, jelikož opravdových odborníků na staré umění je pomálu, a často se jedná o zahraniční experty, ke kterým si jen tak každý nemůže kdykoliv zajet na konzultaci.

⁶⁴³ Korespondence uchována v archivu Alšovy jihočeské galerii.

⁶⁴⁴ M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 23

⁶⁴⁵ Soukromý archiv rodiny Zátků v Basileji, Švýcarsku

⁶⁴⁶ M. F. Dobešová (pozn. 14), s. 23

Sběratel by rovněž neměl při svém výběru lpět na jméně autora, jelikož, jak Zátka píše jistě ze své zkušenosti, „*je-li obraz Váš kvalitní a pravý, nebude Vás bolet, zjistíte-li, že to není velmistr, nýbrž jen mistr druhého neb třetího řádu. Tím nepozbývá na ceně, nepřestává Vás těšit.*“⁶⁴⁷

Otevřeně hovoří o problematice českých šlechtických sbírek, které se z Vídně přenášejí do Čech, ovšem díky pozemkové reformě, která šlechtě zabavila množství pozemků a vhodných objektů, v němž by díla mohla být opět vystavována, dochází ze strany české vlády k jejich nedostatečné péči, jež vede k nenávratnému poškození. Jako příklad správného jednání a nakládání s uměleckými sbírkami jmenuje Rakousko s vyhlášenou galerií Albertinou, která sice po válce prodávala své dublety, nikoliv však pro svůj zisk, ale výtěžek z tohoto prodeje využila k nákupu děl, které jí co do kompletnosti scházely.

Zmiňuje se i o problematice posudků na základě chemických rozborů, které při určení pravosti mohou a nemusí být obchodníkem brány v potaz a v neposlední řadě komentuje jistá doporučení tehdejšího ředitele berlínské Gemäldegalerie - **Dr. Maxe Jacoba Friedländera**,⁶⁴⁸ který svým sběratelům radí, aby dali hlavně na svůj úsudek po pečlivém zhlédnutí obrazu, obraceli se přímo na obchodníky, aniž by čekali na jejich nabídky a zároveň sami sledovali jejich nákupy i dosavadní zkušenosti v oboru. Dále aby dbali na technický stav díla, který rozhoduje o nabídnuté ceně, a hojně se stýkali se znalci umění, kteří je dostatečně o díle poučí. „*Není pochyby, že tyto rady jsou dobré, a sběratelům lze jen doporučovat, jimi se řídit. Leč při starých, cizích mistrech se asi v našich poměrech neobejdeme dlouho ještě bez dobrých zdání těch, kteří jsou speciálními znalci a kteří nás mohou uchrániti před mnohým padělkem.*“⁶⁴⁹

Z výčtu uvedených informací je zřejmé, že Vlastislav Zátka měl opravdu velmi hluboký vztah k umění a sběratelství obecně, které mu bývalo útěchou i radostí v jinak rušném životě, který jej neustále zkoušel a kladl mu do cesty překážky.

Jak sám píše, „*obrazy starých mistrů nejen ukojují můj hlad po krásnu, ale jsou mi i jinak zdrojem mnohých radostí, kterých bych jinak nebyl poznal... studium kulturních dějin jest další krásnou zábavou, kterou sběratelství se doplňuje. Tím odpoutává se člověk od*

⁶⁴⁷ V. Zátka, Přednáška v kroužku sběratelů a přátel umění v Praze pronesená dne 12. listopadu 1930, *Glosy k expertům a expertizám*. ANM, f. Zátkovi, inv.č. 2524, k. 19

⁶⁴⁸ S. Bartilla (pozn. 32), s. 10

⁶⁴⁹ V. Zátka, *Glosy k expertům a expertizám* (pozn. 647)

starostí dneška a přenáší se, byť i na chvíli, do dob, které se nám vždy zdají utěšenějšími, nežli ty, v nichž nám souzeno jest žít.“⁶⁵⁰

⁶⁵⁰ Toto napsal v listopadu roku 1937 v ČB. V. Zátka, *Sbírka Dra. Vlastislava Zátky* (pozn. 33), s. 9

ZÁVĚR

Z předchozího textu je patrné, že českobudějovičtí Zátkové byli pro město a jeho okolí váženou českou rodinou. Její představitelé byli součástí všech oblastí tehdejšího života jak v samotné jihočeské metropoli, tak i v celém regionu a prosadili se i celozemsky. Jejich činnost byla patrná jak v politické, tak kulturní ale i hospodářské sféře v době, kdy se na území bývalého Českého království v rámci habsburské monarchie utvářel český národní živel, jež se naplno projevil v národní emancipaci na přelomu 19. a 20. století, vedoucí až k rozpadu říše a k vytvoření samostatné Československé republiky.

Na základě osobních příběhů vybraných členů rodiny Zátků jsme mohli pozorovat emancipaci českého národa na území jižních Čech. Práce měla umožnit nahlédnout do života jedné z mnoha rodin, jež byla svědkem postupně se rozvíjející společnosti, která díky technickému pokroku a průmyslovým výtvarným zcela změnila ráz dříve „poklidného“ městského života.

S památkami spojenými s rodinou Zátků a dalších českých představitelů se dodnes setkáváme téměř na každém rohu Českých Budějovic, ať už přímo, počínaje ulicemi, nesoucími jejich jméno, přes budovy škol, bank, továren, průmyslových podniků, vil či nepřímo, skrze další hospodářské, kulturní a sociální zařízení, které díky nim mohly vzniknout, konče sochařskými pomníky a bystami těchto českých mecenášů 19. a 20. století, jež nám mají být trvalou upomínkou na jejich převratnou (revoluční) dobu.

Právě na tuto jejich mecenášskou a zakladatelskou činnost jsem se pokusila zaměřit a více ji v práci představit. Můj zájem směřoval zejména na jejich vlastní reprezentaci, s jakou ve společnosti vystupovali, což se nejvýrazněji projevuje místem rodinného zázemí – vilou. Takto rodinu Zátků reprezentují vily v Libníči (Jelmu) a v Českých Budějovicích, do kterých si jejich členové zvali a hostili nejen místní společenskou smetánku a vily se tak staly místem setkání široké vrstvy společnosti. Skrze pomníky a bysty politického vůdce Augusta Zátky byla snaha Zátků městu navždy připomenout osudy národnostního boje mezi Čechy a Němci, ve kterém vyšli vítězně čeští obyvatelé s přispěním právě tohoto muže. Do umělecké trojice architektury a sochařství zapadá poslední článek - malířství, které je prezentováno zálibou Vlastislava Zátky v jeho sběratelské činnosti, zaměřené na holandskou a vlámskou malbu.

Má práce není jistě ucelenou syntézou politicko - kulturně - hospodářských událostí, jež by v sobě obsahovala podrobné informace jednotlivých spolků, organizací atd., ale snaží se pouze v základních obrysech nastínit život nejvýznamnějších členů této rodiny pro užší souvislosti v návaznosti na kapitoly, věnované jejich uměleckému mecenátu. Text je tedy pokusem představit českobudějovickou rodinu Zátků z trochu jiného úhlu pohledu, než jak bylo doposavad zpracováno. Doplnit stávající bádání o jejich umělecký rozměr, který zůstával opomenut. S využitím dochovaných archivních materiálů, osobní korespondence a přímým setkáním s dědici měla práce uveřejnit některé nové informace, které dosud nebyly zmíněny.

Jsem si vědoma, že práce jistě není zcela vyčerpávající a pro tento umělecký proud bádání je stále otevřena k bližšímu rozpracování, např. co se týká podrobnějšího probádání všech Zátkovských vil, míněno především té Ferdinandovy, pojmenované Gabriela, jež je v dosti poškozeném stavu, a já jsem do ní bohužel neměla možnost vstoupit. Dále jsou tu zmíněné rodinné portréty, jež jsou rozptýleny po jednotlivých dědicích rodiny Zátků, a jistě by stály za detailní prozkoumání a uspořádání do ucelené kolekce, se snahou zařadit je do uměleckého kontextu doby, jelikož právě skrze portréty se nejvíce demonstruje společenská moc a postavení jejího objednavatele.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

Prameny nevydané

Archiv Národního muzea v Praze

Fond Zátkovi

Archiv Národní galerie v Praze

Fond Bohumil Kafka

Státní okresní archiv v Českých Budějovicích

Fond: Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka 1867 - 2006

Národní památkový ústav České Budějovice

Eva Žáčková, Č. Budějovice – bývalá Zátkova vila se zahradou čp. 1845, in: *Evidenční list nemovité kulturní památky*

Soukromý rodinný archiv RNDr. Augusta Zátky, Basilej, Švýcarsko

Vlastislav Zátka, *Sběratelovy vzpomínky*, Praha 1944

Emailová korespondence autorky s RNDr. Augustem Zátkou

Prameny vydané

Dobový tisk a časopisy

Budivoj – 1886

Hlas lidu – 1922

Hz – Časopis regionální historie - 1993

Českobudějovické listy – 1995, 2001, 2004, 2005

Českobudějovický deník – 2007, 2008, 2011

Jihočeské listy – 1897, 1907, 1917, 1922, 1927, 1932, 1933, 1936, 1937, 1939, 1940

Jihočeská jednota – 1939, 1940, 1945

Jihočeský plán – 1945

Jihočeská pravda – 1947

Jihočeský přehled – 1927

Jihočeský sborník historický - 1994

Mladá fronta dnes - Jižní Čechy - 2007

Národní rada - 1935

Ohlas od Nežárky - 1937

Právo - Jižní Čechy - 2004

Republikán - 1927, 1932, 1934, 1935, 1936, 1937

Rozhledy Libníče a Jelma - 1993, 1994

Výběr – Časopis pro historii a vlastivědu Jižních Čech - 1996, 2000, 2002, 2011

LITERATURA

ADAMISOVÁ, Hana, *Českobudějovický pakt. K pokusu o česko-německé vyrovnání v Českých Budějovicích na počátku 20. století*, diplomová práce, Katedra historie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 1994

ADLEROVÁ, Alena – LAHODA, Vojtěch (edd.) ... et al, *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938 (IV. 1)*, Praha 1998, s. 270

AMBROŽ, Václav - ŠINDELÁŘ, B., *Průvodce Č. Budějovicemi a okolím*, České Budějovice 1924

AUGUSTA, Jan Maria, *Rukověť sběratelova*, Praha 1993

BARTILLA Stefan, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. Století, Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou*, AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

BINDER, Milan – SCHINKO, J., *České Budějovice zmizelé, aneb 100 porovnání zmizelých objektů se současným stavem*, České Budějovice 2007

BINDER, Milan – SCHINKO, *Zátkova reálka (Historie školní budovy v ulici Fráni Šrámka v Českých Budějovicích)*, České Budějovice, 2013

BLÜMLOVÁ, Dagmar, *Sto tváří jihočeské kulturní historie*, Pelhřimov 2000

BOUCHAL, J. V., *Paměti Libniče*, České Budějovice 1926

BROŽKOVÁ, Helena a kol., *Sběratelství*, Praha 1983

Břetislav Benda, výběr z díla 1897-1983, k 90. výročí umělcova narození, katalog Národní galerie v Praze, Staroměstská radnice-Křížová chodba, duben – květen 1987

Budějovice ve století páry: svědectví archivních dokumentů, České Budějovice 2013

Dvacet let zápasu o školství české, paměti matice školské v Českých Budějovicích, České Budějovice 1893

DVOŘÁKOVÁ, Zora, *Josef Václav Myslbek, Umělec a člověk uprostřed své doby*, Praha 1979

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006 (druhé, doplněné a rozšířené vydání).

ERBANOVÁ, Eva - ŠILHAN, Milan - ŠVÁCHA, Rostislav, *Slavné vily Jihočeského kraje*, Praha 2007

FENCL, Florián., *Lázně Libnič s okolím: s mapou okolí a vyobrazeními*, Vodňany 1912

HOMOLOVÁ, K. –OTRUBA, M. – PEŠATA, Z. a kol., *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století, slovníková příručka*, Praha 1982

CHVOJKA, Jiří, *Město pod Černou věží. Vyprávění z historie Českých Budějovic*, České Budějovice 1992

KOLDA, Vlastimil – KOVÁŘ, Daniel, *České Budějovice očima našich předků aneb se starými fotografiemi kolem Bludného kamene*, České Budějovice 2003

KOVÁŘ, Daniel – KOBLASA, Pavel, *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy česko-budějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*, Jelmo 1998

KOVÁŘ, Daniel, *Budějovice před sto lety. Jihočeská metropole v roce 1900 aneb rok 1900 v jihočeské metropoli*, České Budějovice 2000

KOVÁŘ, Daniel, *Budějovický poutník aneb Českými Budějovicemi ze všech stran*, Praha 2006

KOVÁŘ, Daniel, *České Budějovice, I. díl, Vnitřní město*, Praha 2006

KOVÁŘ, Daniel, *Budějovické hřbitovy. Malý kulturně-historický průvodce*, České Budějovice 2001.

KOVÁŘ Daniel, a kol., *Libnič a okolí. (Vlastivědná příručka)*, České Budějovice 1995

KOVÁŘ, Daniel, *Příběhy budějovických pomníků*, České Budějovice 1999

MĚŠŤAN, Jaromír, *Dr. F. Hromada*, České Budějovice 1937

MĚŠŤAN, Jaromír, sbírka *Hoch ve smutku*, České Budějovice 1935

MĚŠŤAN, Jaromír, *Země, kterou miluji*, České Budějovice 1938

MUK, Jan, *Z kroniky rodu Klavíkova a Zátkova*, b.m. 1948

NIKRMAJER, Leoš, *August Zátka – příspěvek k politickému životu Českých Budějovic na přelomu 19. a 20. století*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 1992 (diplomová práce)

NOVÁKOVÁ, Helena, *Jelmo: místo příhodné k životu*, Rudolfov: Jelmo 2003

NOVOTNÁ, Klára, *Jana Zátková (1859 – 1933). Zapomenutá osobnost jihočeské historie?*, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2008 (bakalářská práce)

Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému 1. dílu prvního svazek první, Praha 1930

Ottův slovník naučný nové doby III. / I, Praha 1934

PACHMANOVÁ, Martina, *Milada Marešová. Malířka nové věčnosti*, Praha 2008

POMAJZLOVÁ, Alena, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

RADA, František, *Když se psalo c. k. Ze života Českých Budějovic na počátku století*, Vimperk 1965.

SIGURDSSON – RŮŽIČKOVÁ, Naděžda, *Cesta vedla na Island*, Jelmo 1997

SLAVÍČEK, Lubomír, *„Sobě, umění, přátelům“*, kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939, Brno 2007

SPĚVÁKOVÁ, Šárka, *Osobnost a dílo architekta, stavitele a vynálezce Františka Petráše*, (diplomová práce), Katedra výtvarné výchovy PF JU, ČB, 2000

STRNAD, Rudolf, *Básně Augusta Zátky*, České Budějovice 1932

STRNAD, Rudolf, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

STRNAD, Rudolf, *Projevy a řeči dra. Augusta Zátky*, České Budějovice 1935

STRNAD, Rudolf, *Hynek Zátka*, České Budějovice 1936

STRNAD, Rudolf, *Příspěvky k životopisu Hynka Zátky*, České Budějovice 1936

STRNAD, Rudolf, *K dějinám českobudějovické Slovanské lípy*, České Budějovice, 1938

STRNAD, Rudolf, *Padesát let odboru Národní jednoty Pošumavské v Českých Budějovicích (1884 – 1934)*, České Budějovice 1934

SWIERCZEKOVÁ, Lucie, *Hynek, August a Vlastislav Zátkové. Samospráva, politický, kulturní a všední život v Českých Budějovicích*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2005 (diplomová práce).

VLČEK, Pavel ed., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004

VOTRUBA, Jan, *Spolkový život v Českých Budějovicích v I. polovině 20. století*, diplomová práce, Historický ústav Jihočeské univerzity, České Budějovice 2005.

VYBÍRAL, Jindřich, *Století dědiců a zakladatelů. Architektura Jižních Čech v období historismu*, Praha 1999

WAGNEROVÁ, Markéta, *Osobnost funkcionalistického architekta Karla Chocholy a jeho tvorba v Jižních Čechách*, (diplomová práce), Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 1998

WITTLICH, Petr, *Sochařství české secese*, Praha 2000

ZÁTKA, Vlastislav, *Sbírka Dra. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*, České Budějovice 1937

ŽÁČKOVÁ, Eva, *Meziválečná architektura jihočeského regionu, 1918-1938: České Budějovice, Strakonice, Písek, Blatná*, Katedra dějin umění, Filozofická Fakulta, Univerzity Palackého v Olomouci, 2003

75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939, České Budějovice 1939

INTERNETOVÉ ZDROJE:

www.libnic.cz.

www.budejovickybudvar.cz

www.prostor-ad.cz

www.slavnevily.cz

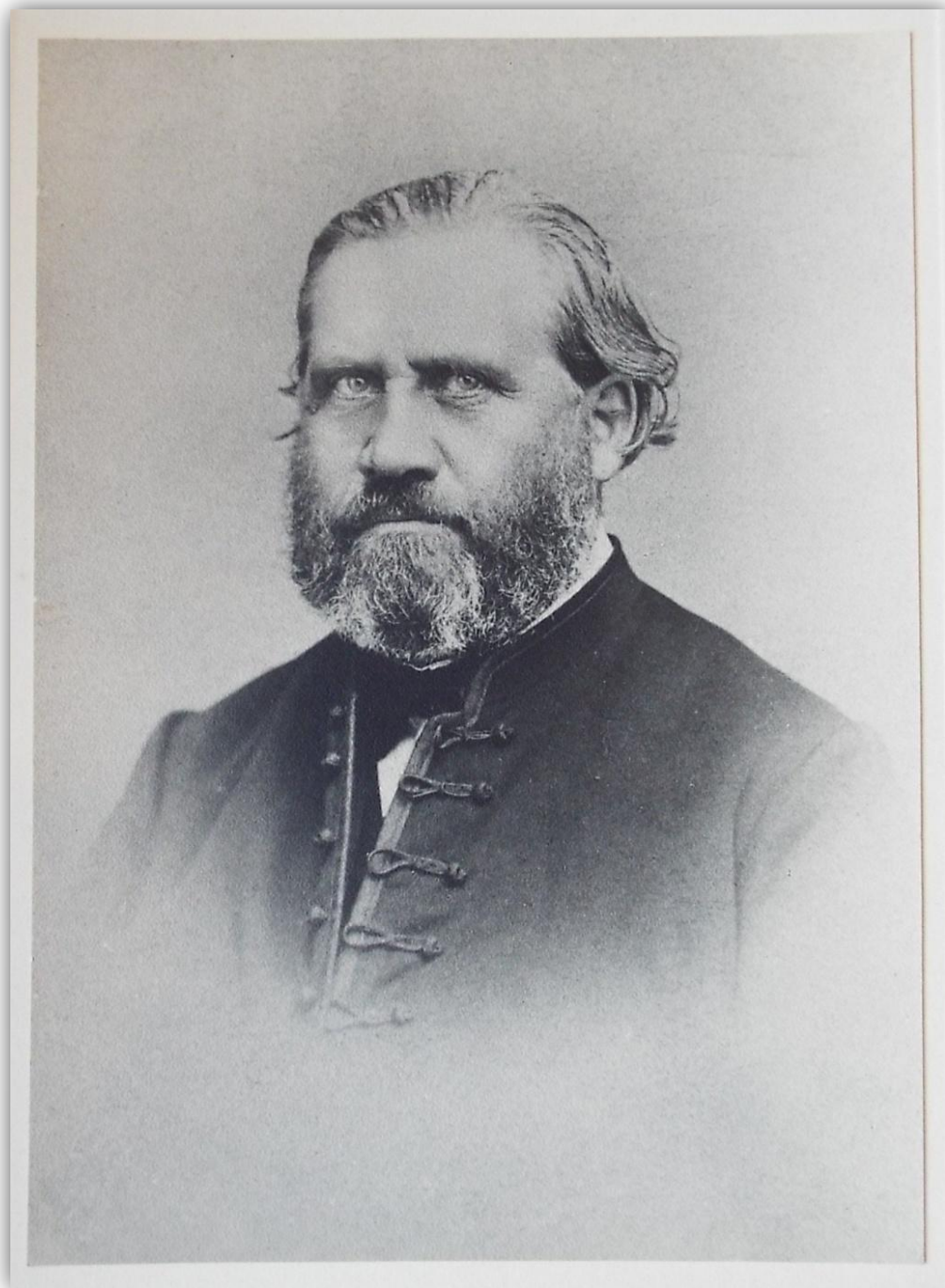
www.zatka.cz

www.zusbjcb.cz

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obraz č. 1: Hynek Zátka

Zdroj: ANM v Praze, f. Zátkovi, in. v. 315, k. č. 3

Obraz č. 2: Ferdinand Zátka

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939

Obraz. č. 3: Gabriela Zátková, roz. Čtrnáctá

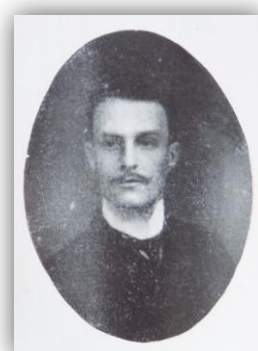
Zdroj: Florián Fencel, *Lázně Libnič s okolím, s mapou okolí a vyobrazeními*,
Vodňany 1912

Obraz č. 4: August Zátka v roce 1866 Obraz. č. 5: Jana Zátková, rozená Klavíková
Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

Obraz č. 6: Olga Zátková č. 7: Bohumila Zátková č. 8: Vlastislav Zátka
Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

Obraz č. 9: Zátkův mlýn v Březí, pohlednice z roku kolem 1915

Zdroj: www.fotohistorie.cz

Obraz č. 10 a 11: Tovární výrobky

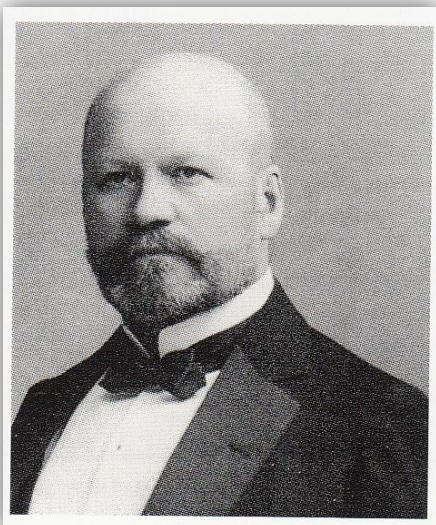
Zdroj: *Monopol Zátka's Kochbuch*. Budweis : Firma *Monopol* Nahrungsmittel- und Mühlenindustrie Brüder *Zátka*, 1931

Obraz č. 12: Vlastimil Zátka

Obraz č. 13: Karla Zátková, roz. Havlíčková

Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

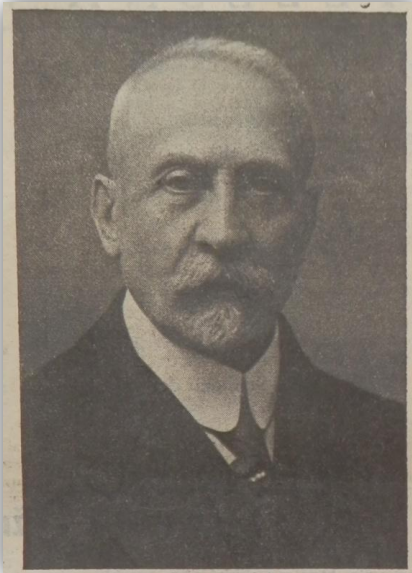

Obraz č. 14: Vlastimilova rodina – zleva děti Růžena, Jaroslav, Oldřich, Ludmila, Miloslava (chybí Zdena), Vlastimil Zátka, otec Karly Havlíčkové František Havlíček a Karla Zátková, fotka z roku 1906

Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

Obraz č. 15: Dobroslav Zátka
Zdroj: *Jihočeské listy*, r. 45,
1939, č. 65, 19. 8., s. 3

Obraz č. 16: Manželé Zátkovi
Zdroj: Naděžda Sigurdsson-Růžičková,
Cesta vedla na Island, Jelmo 1997

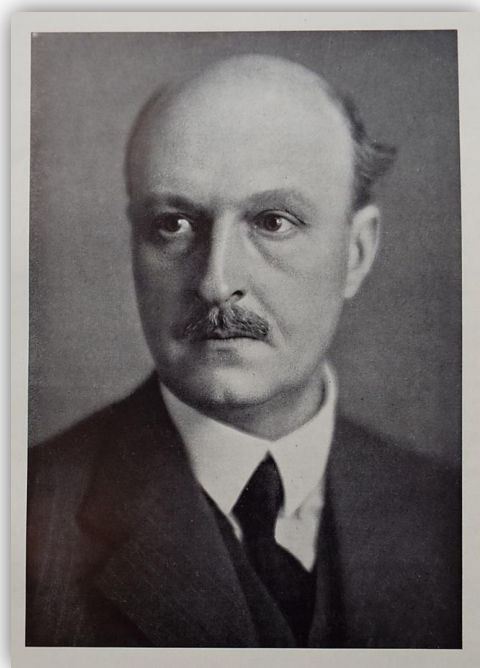

Obraz č. 17: Dobroslavova rodina – sedící zleva Libuše Pichová, Dobroslav Zátka (87let), Růžena Zátková, Růžena Líbalová, Dr. Karel Líbal, stojící zleva Liduška Zátková, Dr. Miroslav Zátka, Ludmila Zátková, roz. Janatková, Dr. Zdeněk Picha

Zdroj: ANM v Praze, f. Zátkovi, inv. č. 2841, k. 22

Obraz č. 18: Vlastislav Zátka
Zdroj: *75 let Českobudějovické
záložny 1864- 1939,*
České Budějovice 1939

Obraz č. 19: Svatební fotografie Marie a
Vlastislava Zátkových
Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv.č. 2702, k. 21

Obraz č. 20: Slávka a Růžena Zátkovy
Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

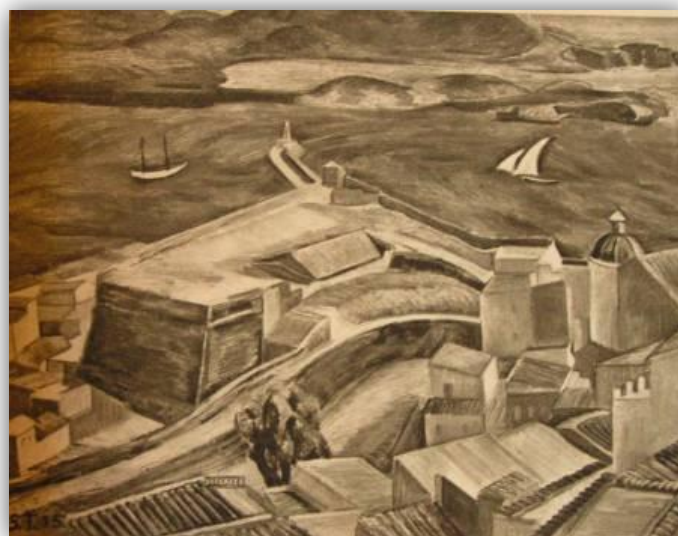
Obraz č. 21: Sláva Tonderová- Zátková, Pohled z okna v Cannes, 1927

Zdroj: www.ghmp.cz

Obraz č. 22: Sláva Tonderová- Zátková, Hradby z Ibizy, 1935

Zdroj: www.zenyvumeni.cz

Obraz č. 23: Růžena Zátková kolem roku 1908

Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

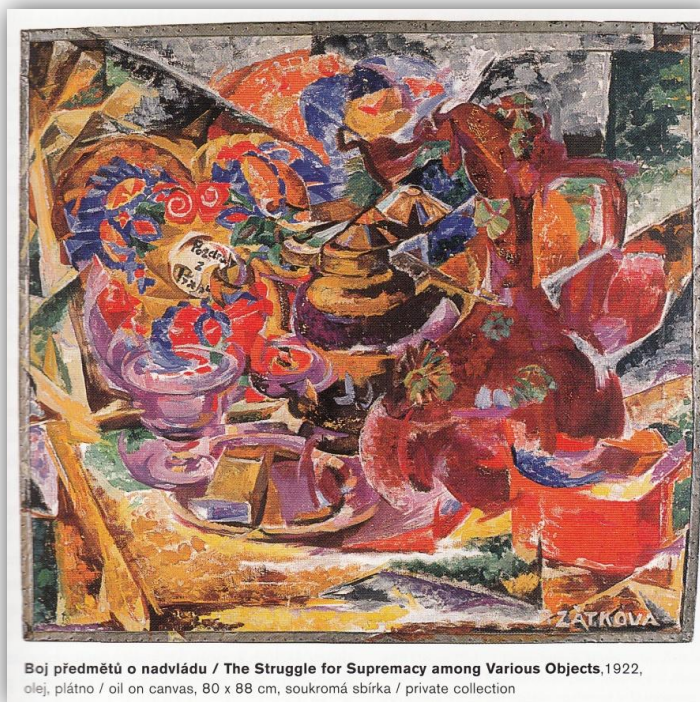
Obraz č. 24 a 25: Ivan Meštrović – socha Růženy Chvoščinské, roz. Zátkové

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2832, k. 22

Obraz č. 26: Růžena Zátková, Boj předmětů o nadvládu

Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

Obraz č. 27: Růžena Zátková, Život krále Davida

Zdroj: Alena Pomajzlová, *Růžena, příběh malířky Růženy Zátkové*, Praha 2011

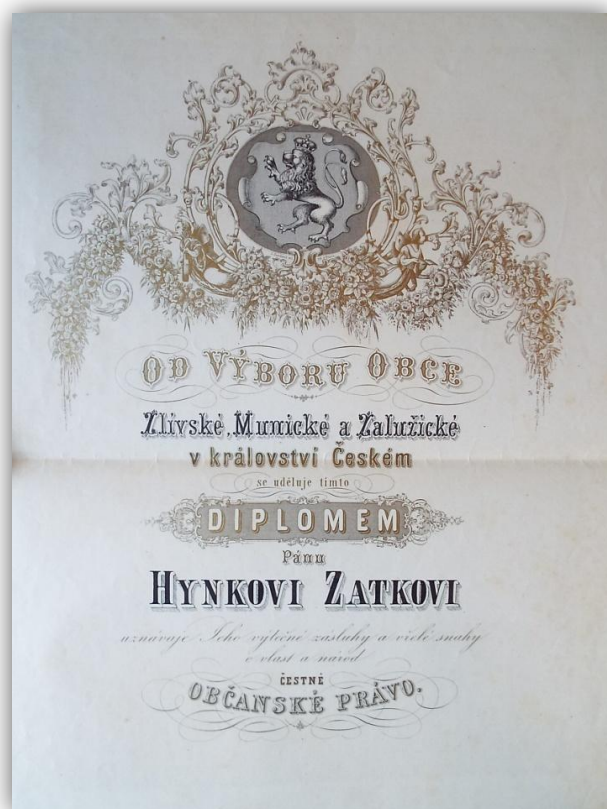
Obraz č. 28: Miroslav Zátka

Zdroj: *Jihočeské listy*, r. 46, 1940, č. 62, 14. 8., s. 1

Obraz č. 29: Diplom Hynku Zátkovi

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 12 , k. 1

Obraz č. 30: První výbor českobudějovické Besedy z roku 1862

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 316, k. 3

Obraz č. 31: Původní budova Besedy

Zdroj: Rudolf Strnad *Dr. A. Zátka,*

České Budějovice 1927

Obraz č. 32: Beseda po přestavbě roku 1934

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny*

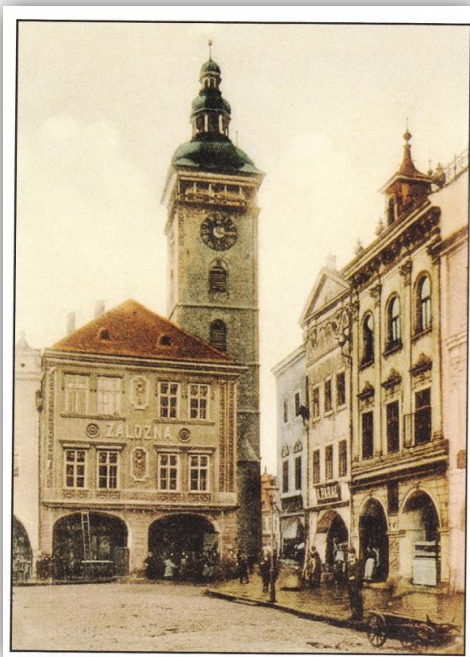
1864 - 1939, České Budějovice 1939

Obraz č. 33: českobudějovická Záložna Obraz. č. 34: Záložna po přestavbě v roce
1908

Zdroj: M. Binder – J. Schinko,
*České Budějovice zmizelé, aneb
100 porovnání zmizelých objektů
se současným stavem,*
České Budějovice 2007

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny
1864- 1939, České Budějovice 1939*

Obraz č. 35: Záložna po přestavbě v roce 1908

Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

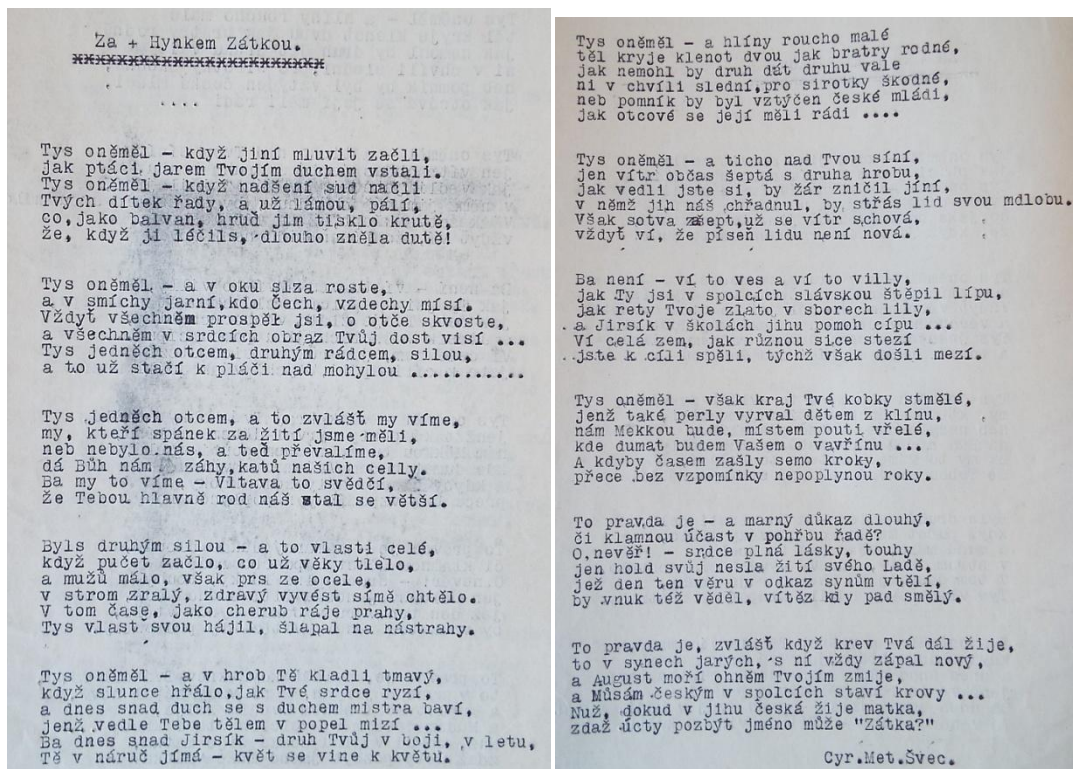
Obraz č. 36: Obchodní a průmyslová komora v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

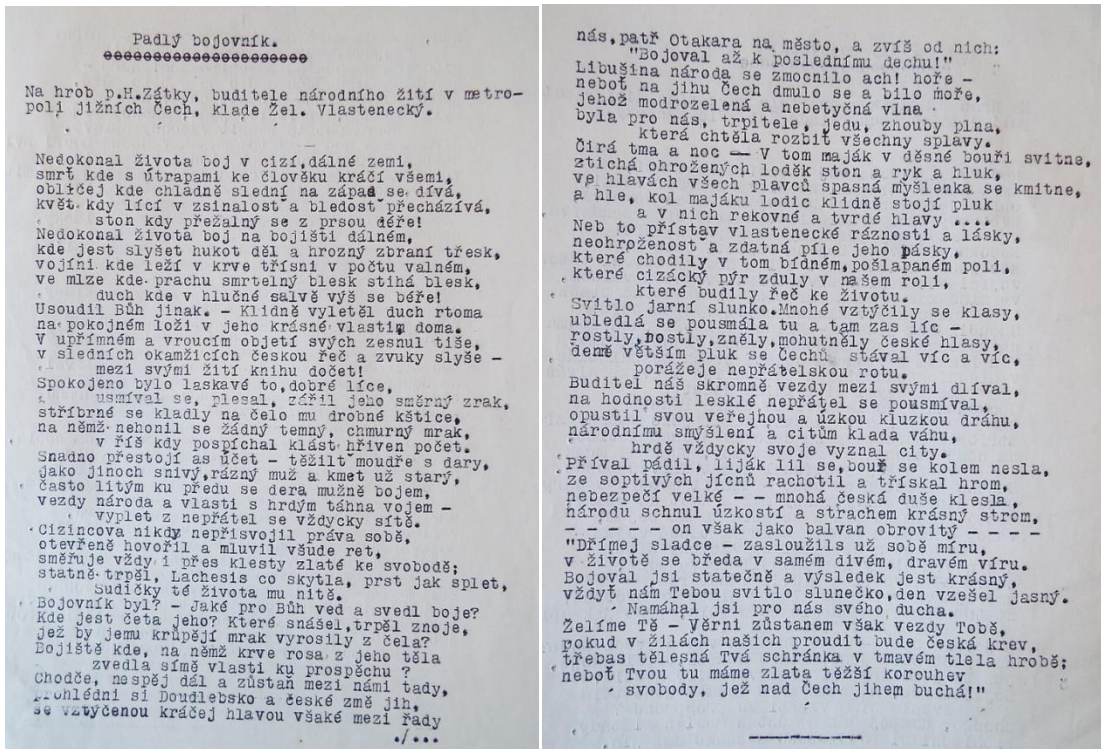
Obraz č. 37: Báseň Za Hynkem Zátkou od C. M. Švece z *Budivoje* 4. 4. 1886

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 356, k. 3

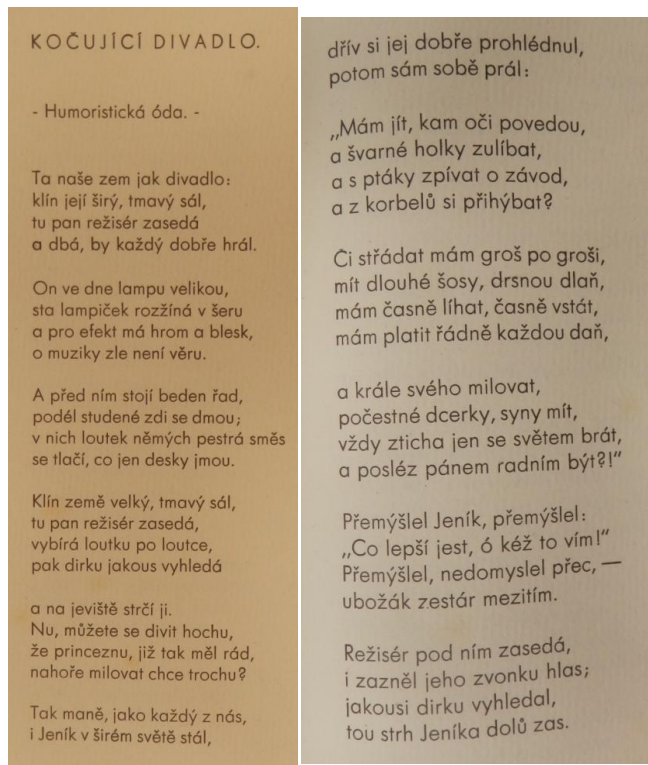
Obraz č. 38: Báseň Padlý bojovník z *Budivoje* 4. 4. 1886

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 356, k. 3

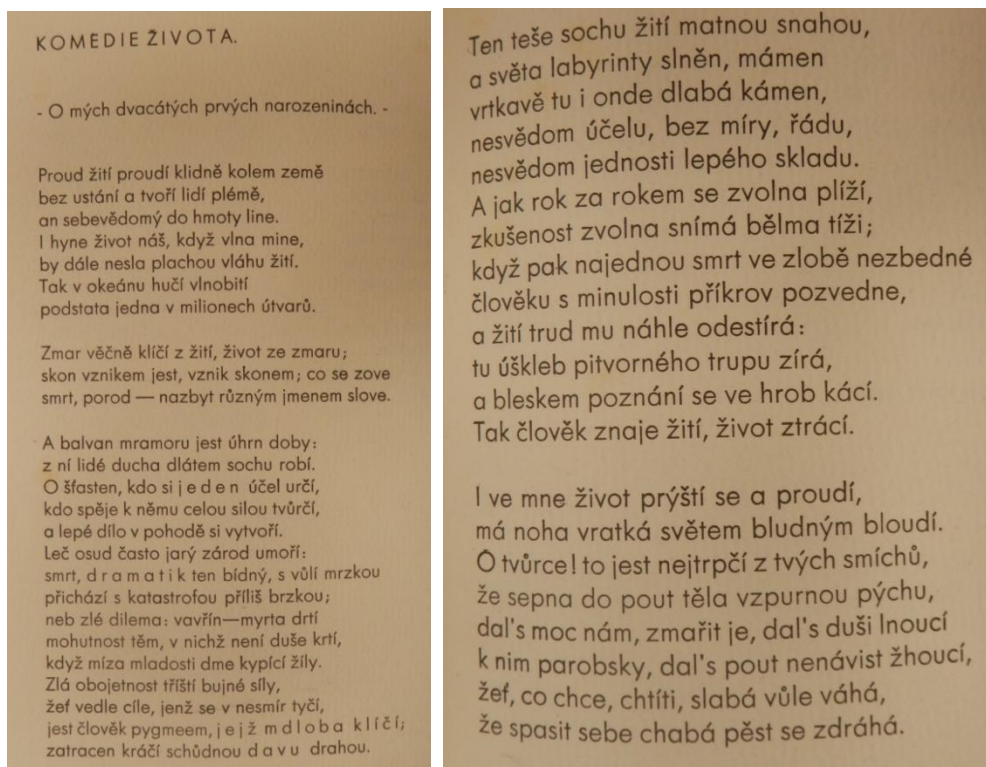
Obraz č. 39: Báseň Augusta Zátky

Zdroj: Rudolf Strnad, *Básně Augusta Zátky*, České Budějovice 1932

Obraz č. 40: Báseň Augusta Zátky

Zdroj: Rudolf Strnad, *Básně Augusta Zátky*, České Budějovice 1932

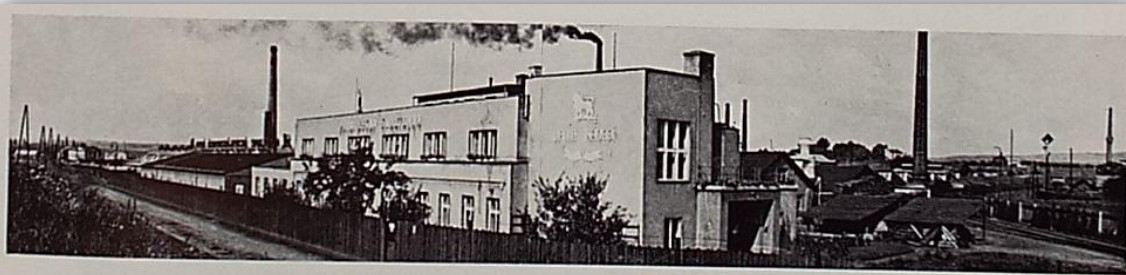
Obraz č. 41: Zátkova reálka v Českých Budějovicích

Zdroj: M. Binder – J. Schinko, *Zátkova reálka (Historie školní budovy v ulici Fráni Šrámka v Českých Budějovicích)*, České Budějovice, 2013

Obraz č. 42: První českobudějovická továrna na smaltové nádoby

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939

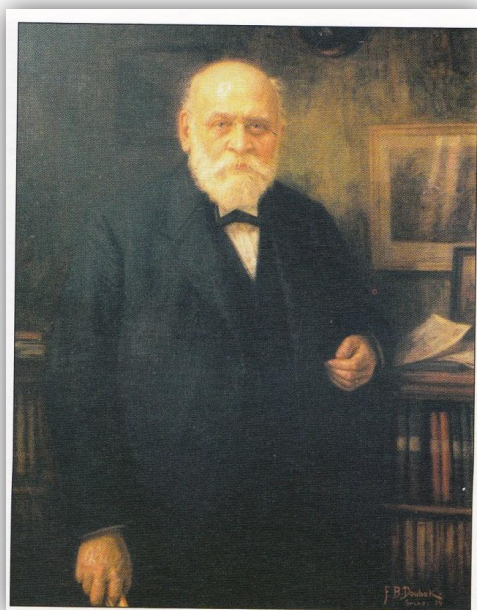
Obraz č. 43: Český akciový pivovar - Budvar

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939

Obraz č. 44: Obraz Augusta Zátky od F. B. Doubka

Zdroj: Miroslav Novotný, *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech, od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006

Obraz č. 45: Český učitelský ústav a Matiční obecná škola v Českých Budějovicích

Zdroj: Miroslav Novotný, *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech, od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006

Obraz č. 46: Dnešní pohled na budovu bývalé Matiční školy v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 47: Dívčí lyceum

Obraz č. 48: Pohled zezadu na internát Vesna

Zdroj: *Dámský spolek Ludmila, sborník vzpomínek, České Budějovice 1937*

Obraz č. 49: Dnešní pohled na bývalé dívčí Lyceum v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 50: Česká hudební a varhanická škola v Českých Budějovicích

Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

Obraz č. 51: Hudební škola – ZUŠ Bohuslava Jeremiáše v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 52: Čestné uznání Augustu Zátkovi od Živnostenstva

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 53: Šroubárna, akciová továrna na kovové zboží

Zdroj: 75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939, České Budějovice 1939

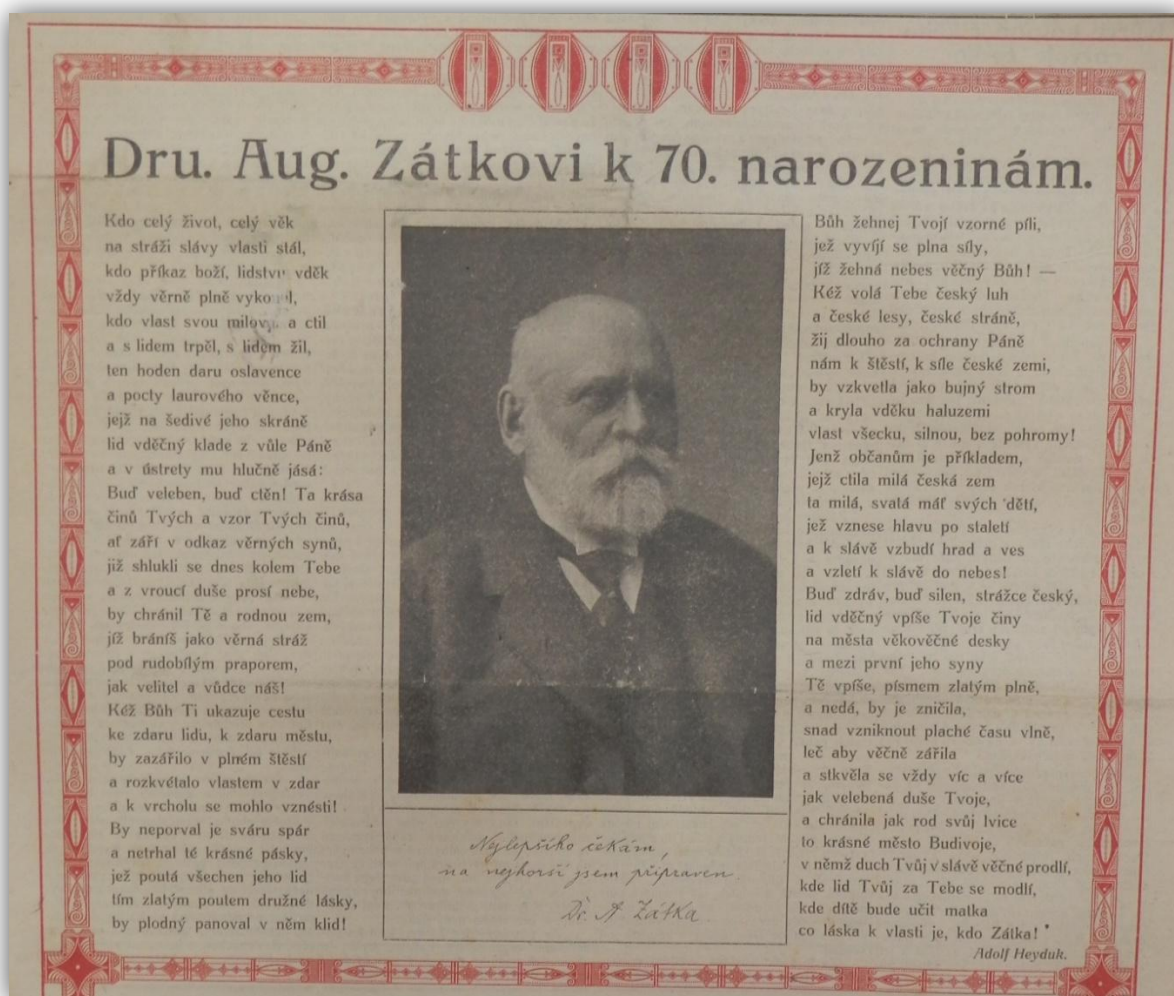
Obraz č. 54: Merkur, továrna na cukrovinky, čokoládu a pečivo

Zdroj: 75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939, České Budějovice 1939

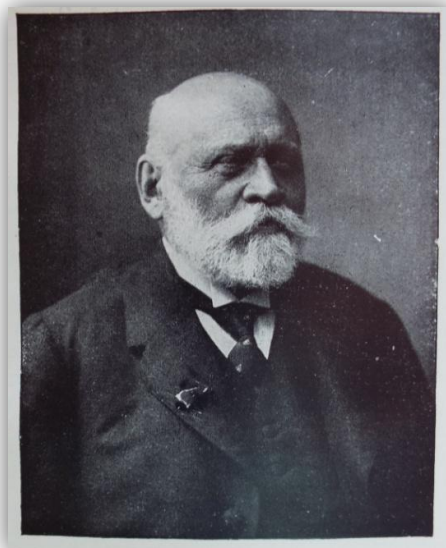
Obraz č. 55: Titulní strana Jihočeských listů s básní Adolfa Heyduka

Zdroj: Jihočeské listy, r. 23, 1917, č. 56, 26. 7., s. 1

Obraz č. 56: August Zátka v roce 1922

Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka*, České Budějovice 1927

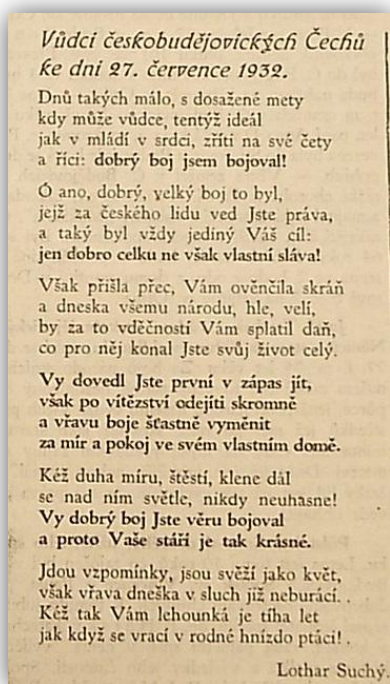
Obraz č. 57: Muchův diplom čestného uznání od Národní rady (československé)

Zdroj: foto autorky

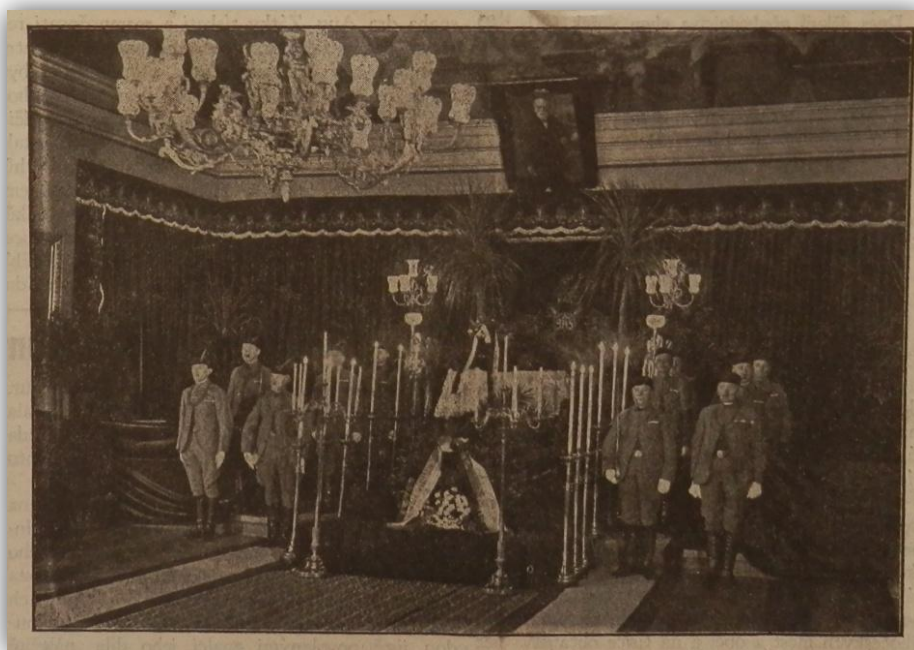
Obraz č. 58: Báseň Augustu Zátkovi od Lothara Suchého

Zdroj: *Jihočeské listy*, r. 38, 1932, č. 59, 30. 7.

Obraz č. 59: Čestná stráž sokolů a legionářů u katafalku Augusta Zátky
v prostorách radnice

Zdroj: *Jihočeské noviny*, r. 41, 1935, č. 10, 6. 2.

Obraz č. 60: Městské muzeum v Českých Budějovicích

Zdroj: Leoš Nikrmajer, *České Budějovice 1867-1937*, Plzeň 2006

Před 1910 Budova městského muzea v Taschekově (Dukelské) ulici.

Obraz č. 61: Městské muzeum v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 62: Uvítání prezidenta Edvarda Beneše s jeho chotí Vlastislavem Zátkou
před Městským muzeem v Českých Budějovicích

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2643, k. 21

Obraz č. 63: bysta Vlastislava Zátky od Břetislava Bendy z roku 1937

Zdroj: foto Bohuslava Maříková, archiv AJG

Obraz č. 64: vila JUDr. Matouše Talíře (Horní čp. 114), vybudovaná v letech
1884 - 85 pod zámeckým parkem v Hluboké nad Vltavou

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 65: vila JUDr. Matouše Talíře (Horní čp. 114), vybudovaná v letech
1884 – 85 pod zámeckým parkem v Hluboké nad Vltavou

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 66: vila JUDr. Augusta Zátky (čp. 48) z let 1886-1888 v Libniči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 67: vila JUDr. Ferdinanda Zátky (čp. 12) v Libniči (Jelmu)

Zdroj: foto autorky

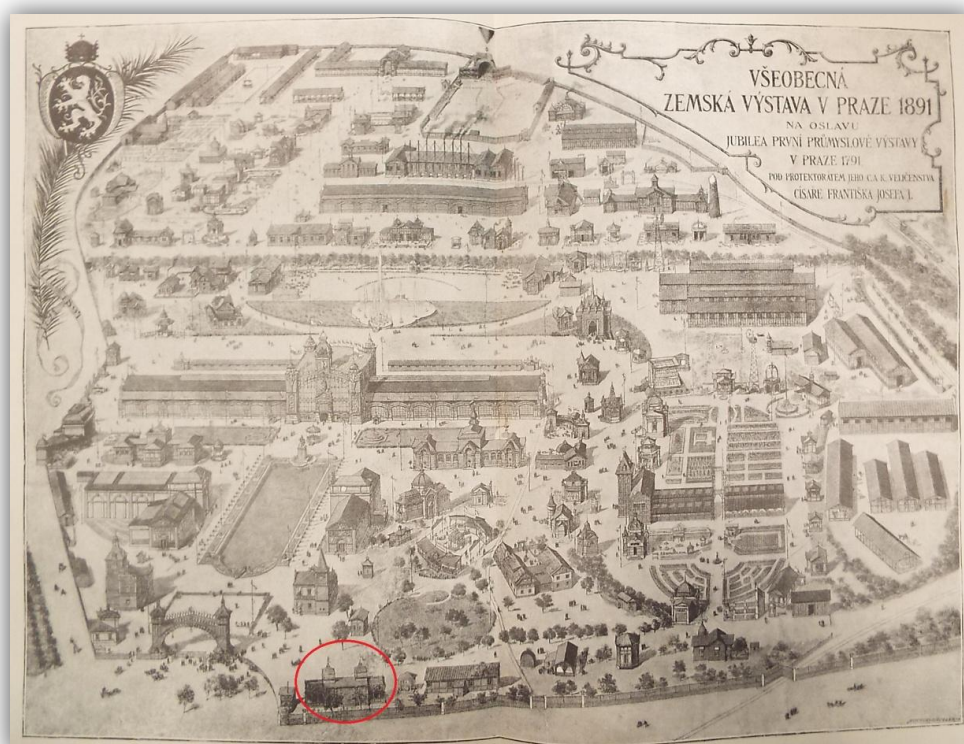
Obraz č. 68: vila JUDr. Ferdinanda Zátky (čp. 12) v Libniči (Jelmu)

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 69: Plán Všeobecné zemské výstavy v Praze z roku 1891, červeně zakreslen pavilon JUDr. Ferdinanda Zátky

Zdroj: *Sto let práce: zpráva o všeobecné zemské výstavě v Praze 1891 ..., I. Díl*,
Praha 1893

Obraz č. 70: vila MUDr. Františka Mareše v Hluboké nad Vltavou (Hamry, čp. 203),
vybudovaná v letech 1905 – 06.

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 71: vila MUDr. Františka Mareše v Hluboké nad Vltavou (Hamry, čp. 203),
vybudovaná v letech 1905 – 06

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 72: vila Ludvíka Hubatky od neznámého architekta z let 1899-1900 v obci

Poříčí u Boršova nad Vltavou

Zdroj: Eva Erbanová - Milan Šilhan - Rostislav Švácha, *Slavné vily*

Jihočeského kraje, Praha 2007

Obraz č. 73: vila Miroslava Zátky z let 1932-33 v Českých Budějovicích

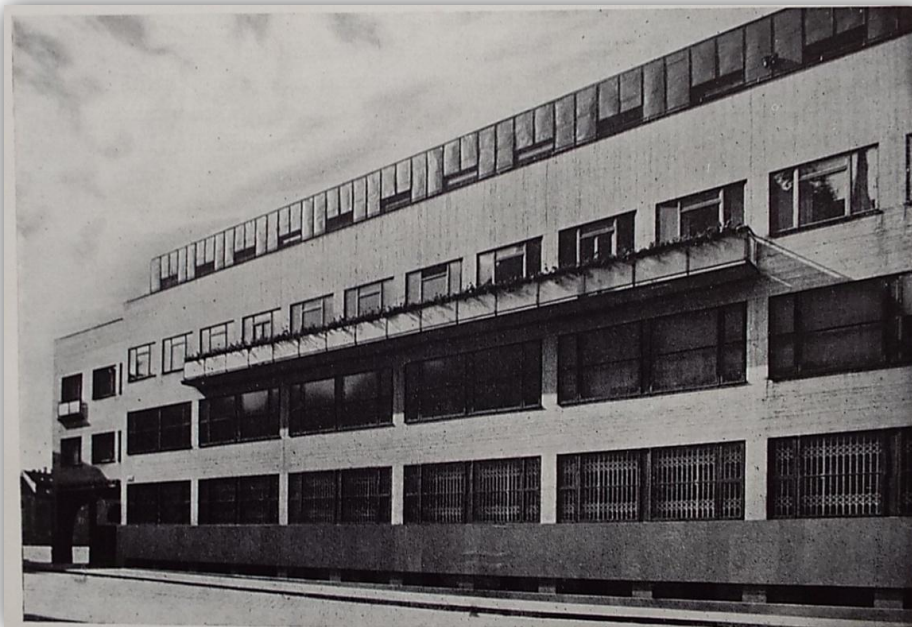
Zdroj: Eva Erbanová - Milan Šilhan - Rostislav Švácha, *Slavné vily*

Jihočeského kraje, Praha 2007

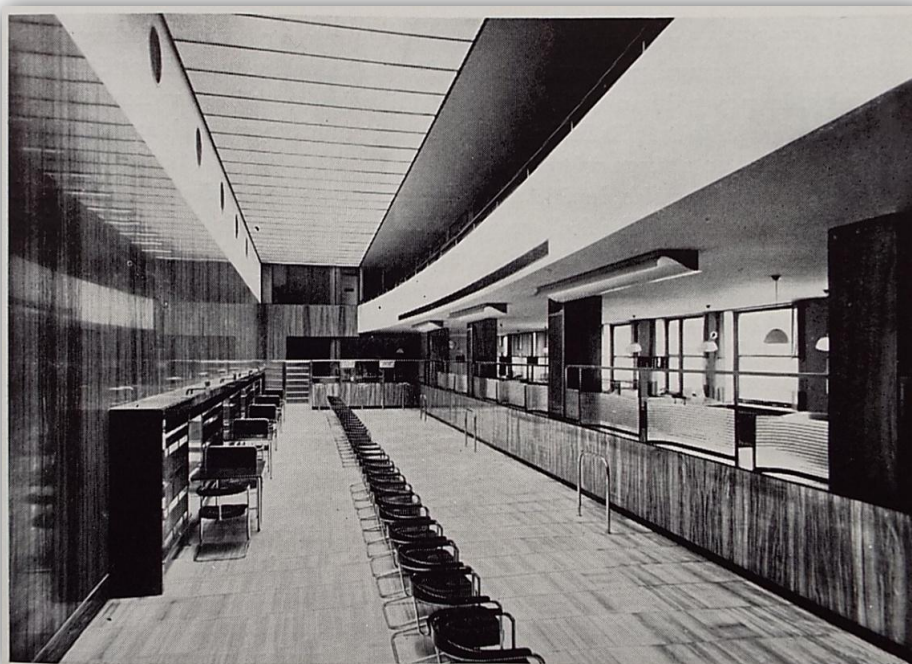
Obraz č. 74: Přestavba nové budovy záložny z let 1934-1936

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939

Obraz č. 75: Dvorana záložny

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939*, České Budějovice 1939

Obraz č. 76: Budova bývalé záložny na rohu českobudějovického náměstí

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 77: vila Josefa Bezdíčka z roku 1896 v Libníči na návsi

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 78: vila Ing. Karla Čertíka z roku 1906 v Libníči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 79: vilka Bohumily Kubertové v Libníči, v pozadí vila Zátků

Zdroj: foto autorky

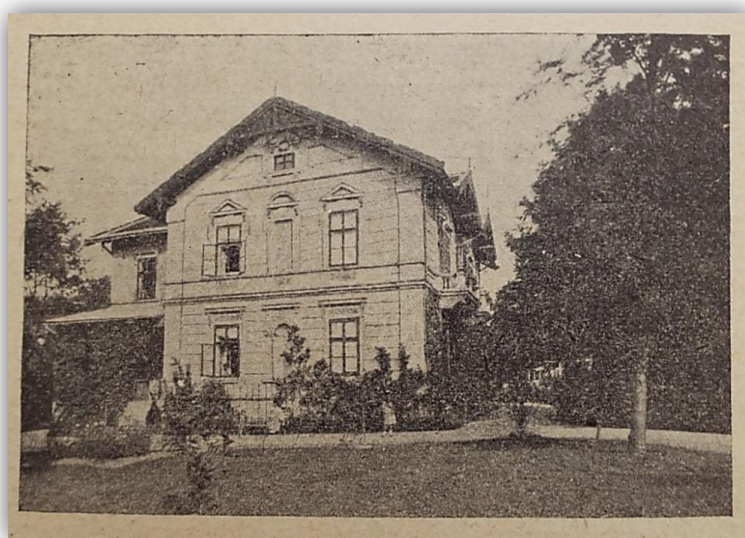
Obraz č. 80 a 81: Upomínka na Boží Muka- kopie sochy Panny Marie u Slavonic

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 82: Vila Augusta Zátky

Zdroj: Florián Fencel, *Lázně Libnič s okolím: s mapou okolí a vyobrazeními*, Vodňany
1912

Obraz č. 86: Východní průčelí vily Zátků v Libníči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 87: Jižní průčelí vily Zátků v Libníči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 88: Severní průčelí vily Zátků v Libníči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 89: Detail štukové výzdoby

Obraz č. 90: Pohled do haly v přízemí

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 91: Hala v přízemí Zátkovy vily

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 92: „Modrý pokoj“ původní ložnice manželů v patře Zátkovy vily

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 93: Zrekonstruovaná výmalba
se štukovými prvky ve vile

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 94: Původní kachlová kamna
ve vile Zátků

Zdroj: fotka od RNDr. Augusta Zátky
z Basileje

Obraz č. 95: Zahradní domek Zátkovy vily v Libníči

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 96: Pohled ze zahrady, zleva - zahradní domek, Zátkova vila a vilka Kubertů

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 97: Rodina Zátků v Libníči

Zdroj: D. Kovář a kol.,

Libnič a okolí. (Vlastivědná příručka),

České Budějovice 1995

Obraz č. 98: A. Zátka s vnukem v Libníči

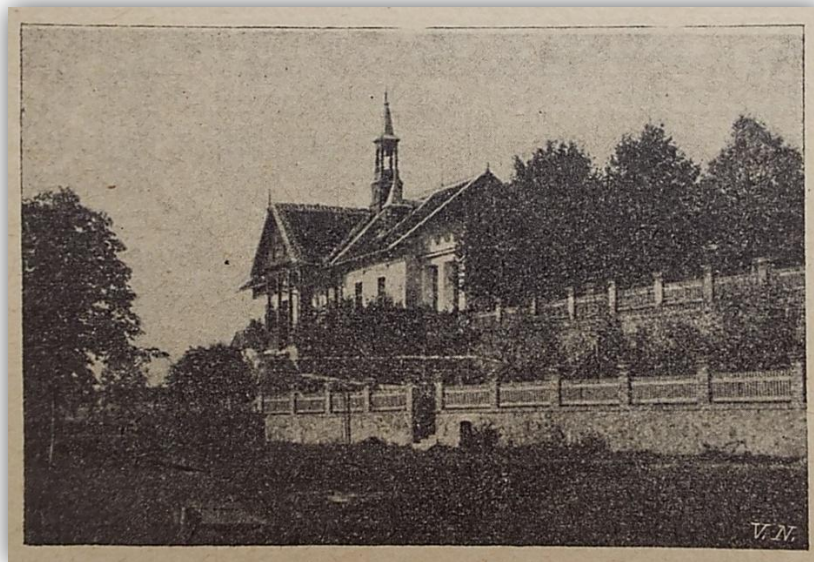
Zdroj: Rudolf Strnad, *Dr. A. Zátka,*

České Budějovice 1927

Obraz č. 99: vila Gabriela v Libníči (Jelmu)

Zdroj: Florián Fencl, *Lázně Libnič s okolím: s mapou okolí a vyobrazeními*, Vodňany
1912

Obraz č. 100: Objekt české chalupy na Jubilejní zemské výstavě v Praze v roce 1891

Zdroj: *Sto let práce: zpráva o všeobecné zemské výstavě v Praze 1891 ..., I. Díl*,
Praha 1893

Obraz č. 101: Dřevěná veranda vily Gabriely v Libníči

Zdroj: foto autorky

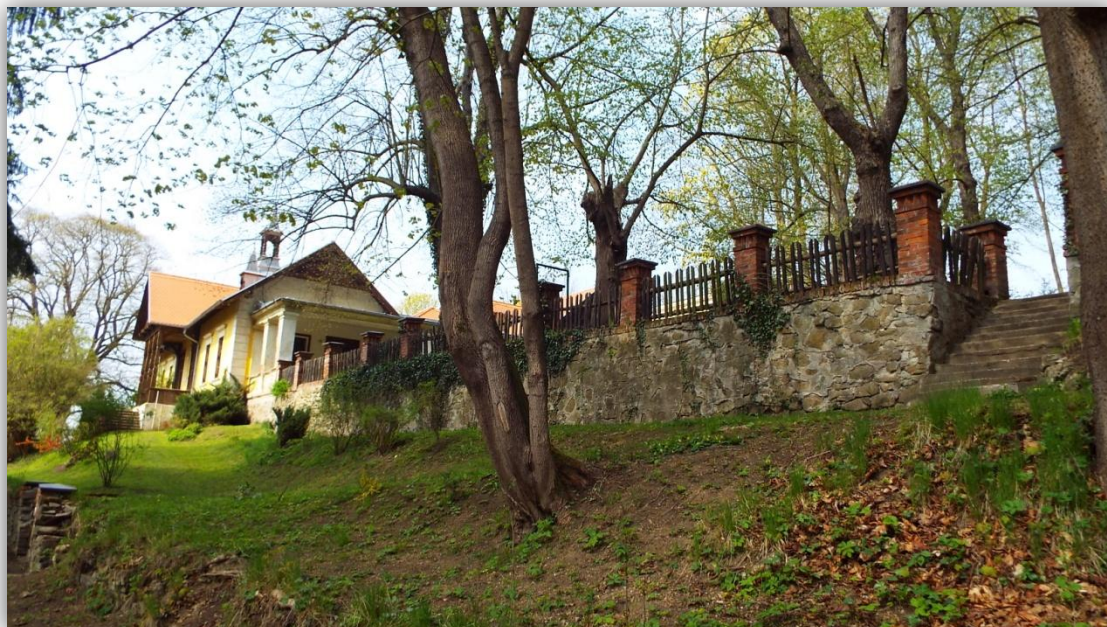
Obraz č. 102: Lodžie vily Gabriely, po pravé straně objekt bývalé kulečnickové herny

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 103: Pohled z cesty na vilu Gabrielu

Zdroj:foto autorky

Obraz č. 104: JUDr. František Hromada

Zdroj: *75 let Českobudějovické
záložny 1864- 1939,*
České Budějovice 1939

Obraz č. 105: Báseň Jaromíra Měšťana

Zdroj: Jaromír Měšťan, sbírka *Země,*
 kterou miluji, České Budějovice,
1938

Villa Gabriela.

(Památce dr. F. Hromady.)

Čas se valí přes hory,
Jdou krajem léta jak černé družičky.
V zeleném révoví rosmičky zpívají své žalmy.
Voskovice slunečnicí hoří k obloze. Život je listí
plující po řekách.

Lidé odcházejí, ale dílo zůstává. . .

Lidé nás opustili, ale stopy na cestách zbyly.

— Člověk a osud, život a smrt.

Villa Gabriela.

Leží pod jelemským kopcem, za plotem a u
silnice. Z anglického parku mává zdvižená dlaň
dřevěné víčky. Pamatuji dobu, kdy sem jezdili
bílí koně, černý kočár a starý kočí. Pamatuji dobu,
kdy koruny kvetoucích lip byly plny včel. Pamatu-
ji dobu, kdy všichni žili. A život je listí, plující
po řekách.

Vítr pluje dnem a naklání slunce.

Čas se valí přes hory.

Pěšinami zahrady chodí žlutý slamák zahrad-
níků. Po písku kloužou jeho železné hrábě a kou-
ří se z dubové dýmky. V révoví pláču rosmičky
a pěšinkami putují šneci.

V oblacích čajových vůní usnul zpěv ptáků.
Do ticha šeptají listy palem a zahřel ohňostroj
begonií.

Na lavičkách spí čas. Je tichý a sladký, má pří-
vržené oči a bílý vlas. V hloží číhají tuhy, na ke-
řích jasmínu roztál sníh bílých květů a u kámen-
ných schodů zpívá soprán písčité studánky.

Cernobilý bernardýn má ořenu krásnou
hlavu o tlapky a jediným okem se dívá na svět.

Nad lesními průseky vane soumrak. Lesy
temní, slunce zapadá a dálky se přibližují. Jen

potok hlaholí v lukách a pod klenbou šedých olší.

Usne slunce a vyjdou hvězdy.

Za těchto večerů lipovou cestou z Mojče se vracíval dr. Hromada. Stín statné postavy běžel lukami. Rybářské pruty a pstruhy v koprivách, s přáním „dobrého večera“, kolem Vogelparku a k vile Gabriely.

— Mrtví jsou skutečnost, živi jsou stín.

Zas chrupe pod nohama kamení na cestě, zas studí chlad luk a křekání děsí děti.

Zas čekají děti u vsi a provázejí bělovlasého starce, v širokém klobouku a s rybářskými pruty na schody k vile. Dr. Hromada se zastaví, zaloví v hluboké kapse a podělí cukrovím všechny holky a holky z celé vsi.

Bílý zdi villy Gabriely svítí v soumraku a zlaté meruňky hoří v listoví. Na terase zpívá žlutý kanár a večerní slunce se potlouká mezi bílým nábytkem. Budí se netopýři. Bledé květy hrachorů jsou jak štihlá dívka.

— Mrtví křáčeji rychle. . .

Sám stojím na kamenných schodech pod košatou lipou. Nejsou tu kluci a holky z celé vesnice. Neleží tady rybářské pruty, nejsou tu ruce plné cukroví a hladící měkké vlásky dětí. Ticho je před villou. A stmívá se.

Pamatuji dobu, kdy sem jezdili bílí koně, černý kočár a starý koč. Pamatuji dobu, kdy všichni žili.

V dřevěné lavici žlutého kostelíka je prázdné místo. A život je listí, plující po řekách.

Jednou odejdeš a už se nevrátíš.

Čas se valí přes hory. —

Po cestách zahrady táhly pluky mých cínových vojsk. Tady stojí lesík mých dětských her, tudy se proháněla Růžena, rozpustilá holka s modrou zástěrou a růžovými tvářemi a pyšnila se

pískové hrady s věží a valy. Stíny thují, zdvižené pěstě jirín a svit stříbrných jedlí.

Vítr rozmetal pískové zámky, noc rozehnala cínové vojáky a čas odvedl Růženu.

Milují bledé květy hrachorů, podobně štihlým dívkám.

Jiná síla svírá pěstě a nové bouře naplňují duši.

Villa Gabriela. . .!

Není tu všechno a nejsme tu všichni.

Odliv unesl chlapectví a někdo tu schází.

Vesnické děti nechroumají cukroví pod kamennými schody a na mojčských průsecích chybí nám „dobrý večer“!

Měsíc, který vyšel nad lesy se zalnul tmou. Jenom ty žalmy rosníček v révouí zní. . .

Ticho je vzpomínka.

Jdu temnou zahradou, v oblacích žlutých růží, pod ohňostrojem begonii k útlé kráse bledých hrachorů.

Mimulost provanula večer.

Život je listí, plující po řekách.

A dílo je věčnost osobnosti. . .

Hochu, tu bílou plachetku odnesl potok po větru. Co na tom, že pamatuješ dobu, kdy všichni žili a lípy byly plny včel. Kdy kvetl jasmín a na průsecích v Mojči jsme zdravili „dobrý večer“.

Je podletí a už se stmívá.

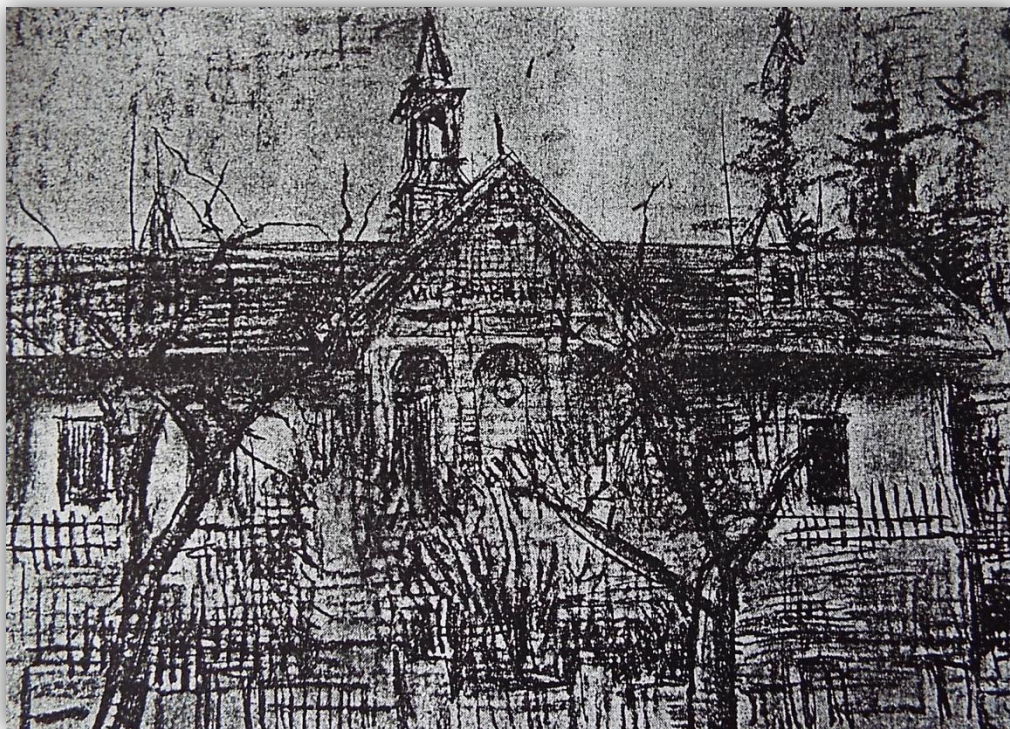
Hodiny se krátí.

Den se připozdívá.

A čas se valí přes hory. . .

Obraz č. 106: Reprodukovaná kresba malíře Andrého Milenca – vila Gabriela

Zdroj: Jihočeská jednota

Obraz č. 107: vila Miroslava Zátky v Českých Budějovicích , pohled z jižní strany

Zdroj: Eva Erbanová - Milan Šilhan - Rostislav Švácha, *Slavné vily Jihočeského kraje*,
Praha 2007

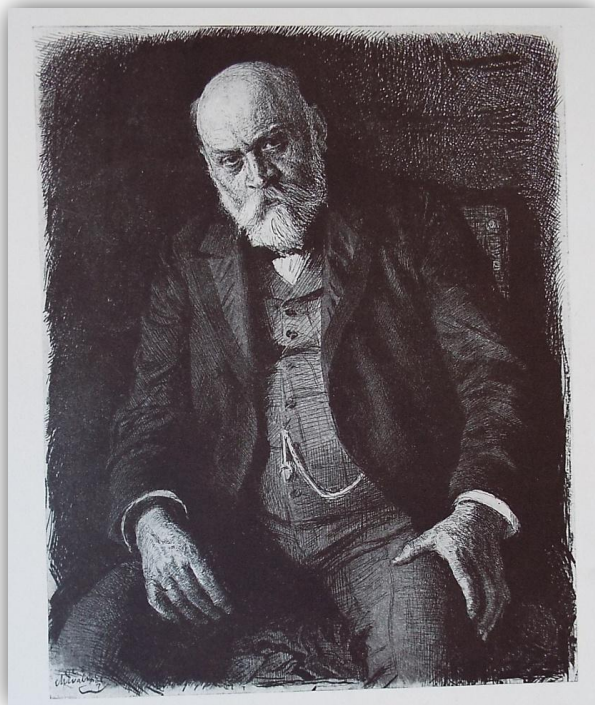
Obraz č. 108 a 109: Interiér Zátkovy vily v Českých Budějovicích – schodišťová hala

Zdroj: Eva Erbanová - Milan Šilhan - Rostislav Švácha, *Slavné vily Jihočeského kraje*,
Praha 2007

Obraz č. 110: Perokresba Augusta Zátky
od Maxe Švabinského

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2275, k.17

Obraz č. 111: Reliéf Augusta Zátky
od Richarda Kristinuse

na schodišti ve vile Zátků

Zdroj: fotka od RNDr. Augusta Zátky

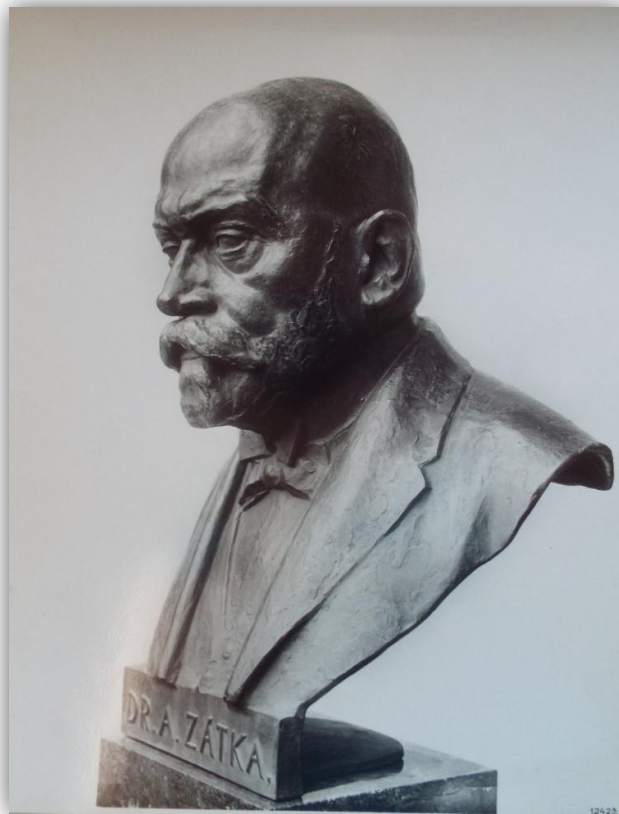
Obraz č.112: Pomník Valeriána Jirsíka u Černé věže v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 113: Bronzová bysta JUDr. Augusta Zátky od Bohumila Kafky z roku 1924

Zdroj: ANG, f. Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

Obraz č. 114: Hotel Zátkův dům v Krajinské ulici v Českých Budějovicích

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 115: Bysta Augusta Zátky, součást rodinné hrobky na hřbitově sv. Otýlie
v Českých Budějovicích

Zdroj: Klára Novotná, *Jana Zátková (1859-1933). Zapomenutá osobnost jihočeské historie?*, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2008

Obraz č. Bysta Augusta Zátky na jeho rodném domě v Krajinské ulici
v Českých Budějovicích

Zdroj: ANG, Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

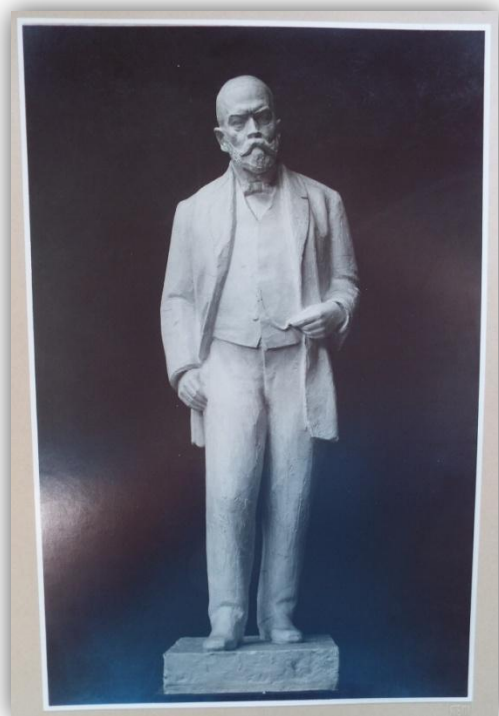
Obraz č. 117, 118, 119: Fotografie Zátkova domu v Krajinské ulici
v Českých Budějovicích

Zdroj: ANG, Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

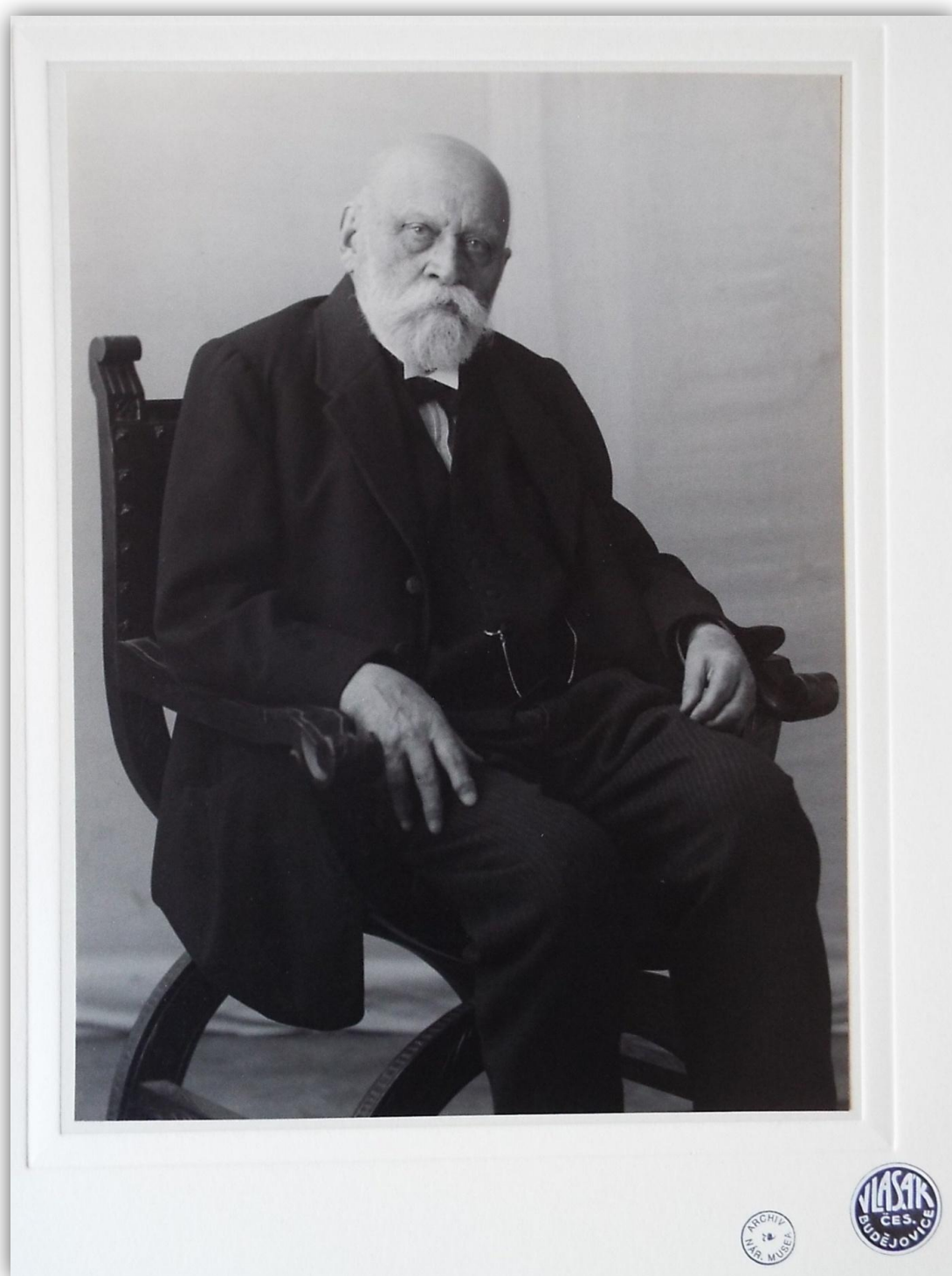
Obraz č. 120 a 121: plastické skici budoucí sochy Augusta Zátky

Zdroj: ANG, Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

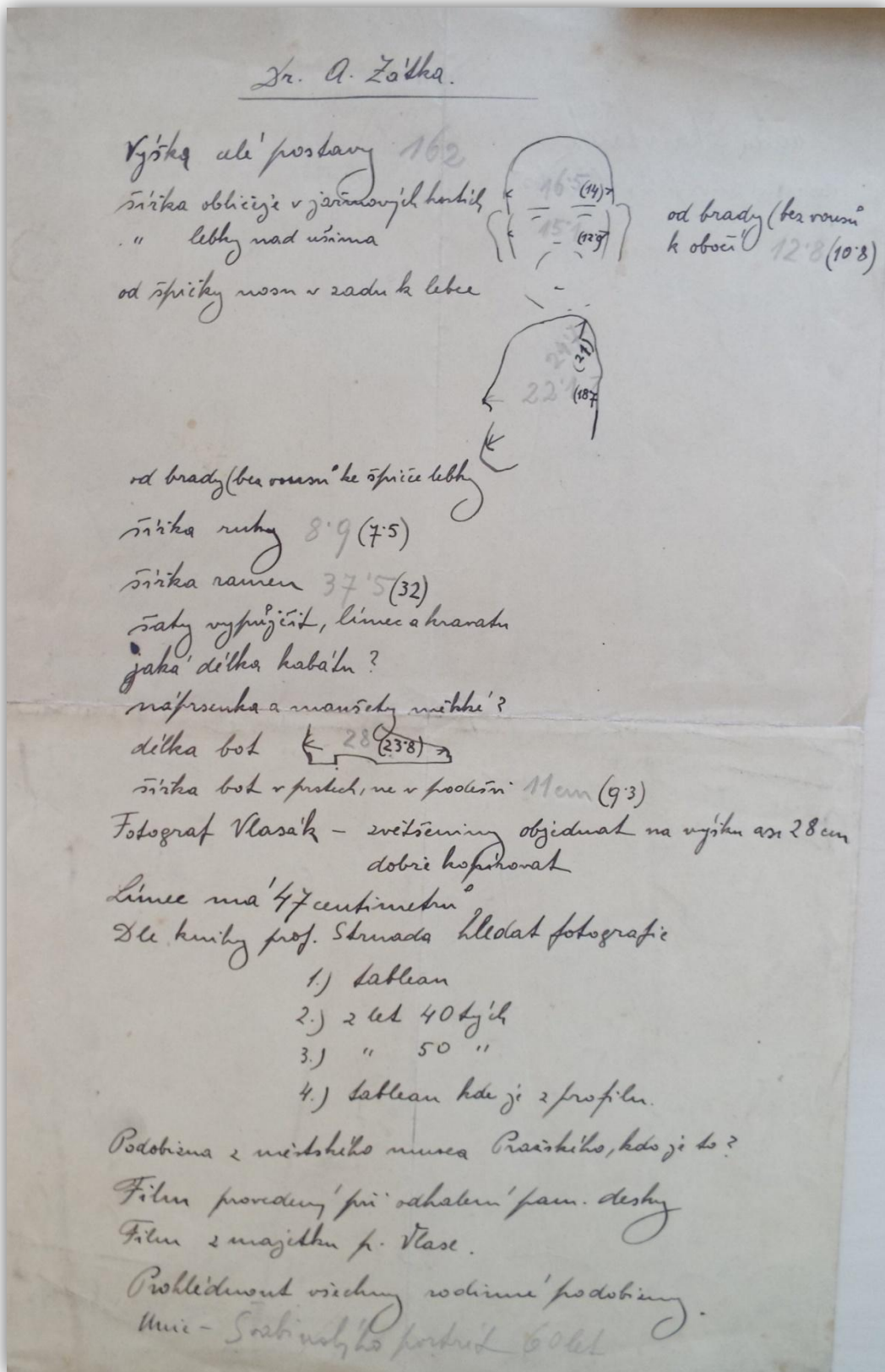
Obraz č. 122: Fotografie A. Zátky pořízená fotografem Václavem Vlasákem

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2281, k. 17

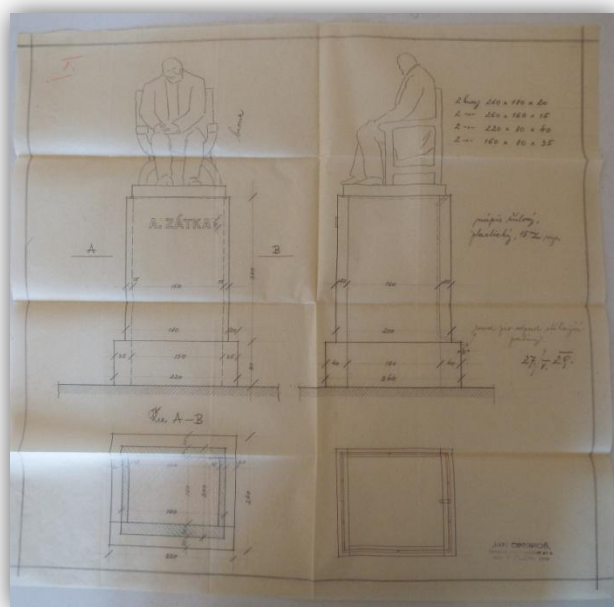
Obraz č. 123: Rozměry a míry A. Zátky pořízené Bohumilem Kafkou

Zdroj: ANG, Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

Obraz č. 124: Plán podstavce k pomníku Obraz č. 125: Bronzový model sochy o velikosti 215 cm
A. Zátka

Zdroj: ANG, f. Bohumil Kafka, k. 13, přírůstkové číslo 2966

Obraz č. 126: Model sochy v konečném měřítku 315 cm.

Zdroj: ANG, Bohumil Kafka, k.13, přírůstkové číslo 2966

Obraz č. 127 a 128: Dřevěná maketa budoucího pomníku A. Zátky
před českobudějovickou radnicí

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2629, k. 20

Obraz č. 129 a 130: Dřevěná maketa budoucího pomníku A. Zátky v parku

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2629, k. 20

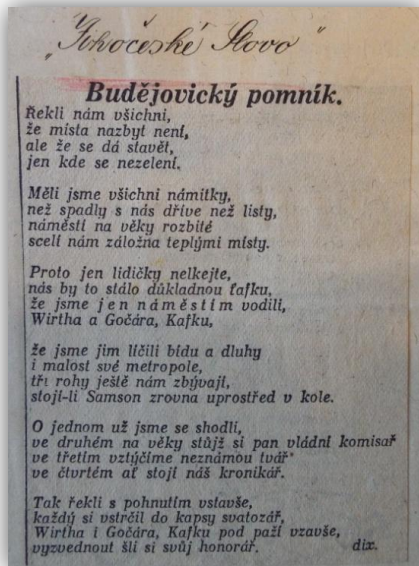

Obraz č. 131: Posměšná báseň
o pomníku A. Zátky

Obraz č. 132: Pamětní deska T. G. Masaryka
na českobudějovické radnici

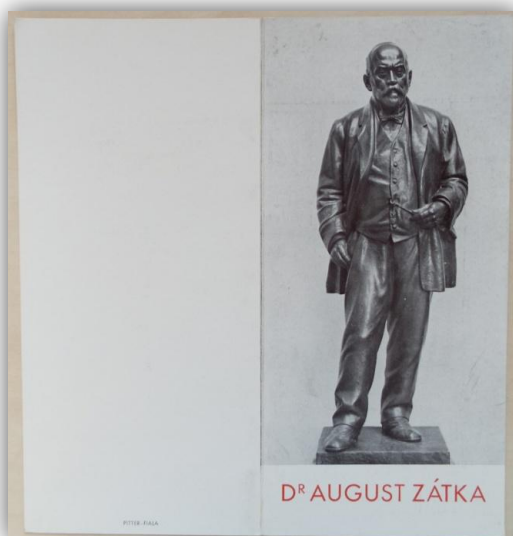
Zdroj: ANM, f Zátkovi, inv. č. 2635, k. 20

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 133 a 134: Pozvánka a slavnosti odhalení pomníku Dra. Augusta Zátky
27. – 28. září 1936 v Českých Budějovicích

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2564, k. 20

Obraz č. 135, 136, 137: Pohlednice pomníku A. Zátky

Zdroj: SOKA České Budějovice, f. Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka

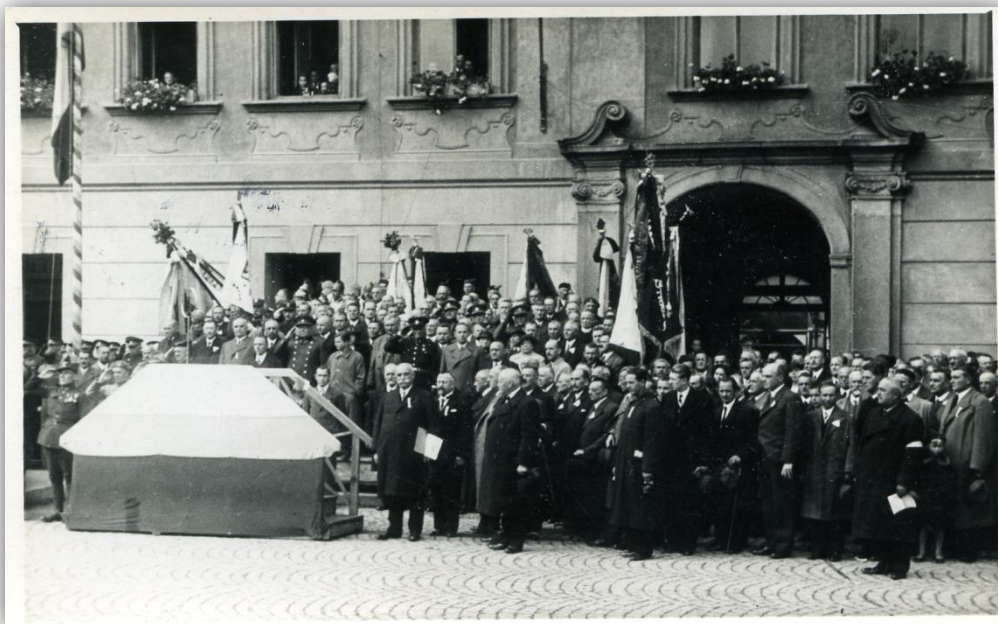
1867 - 2000, inv. č. 74, k. P6, č. 3130a, 3131a – inv. č. 48, k. P1, č. 1769

Obraz č. 138: Slavnost odhalení pomníku A. Zátky před českobudějovickou radnicí

Zdroj: SOKA České Budějovice, f. Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka

1867 - 2000, inv. č. 123, k. F5, č. 5497

Obraz č. 139: Slavnost odhalení pomníku A. Zátky, Sokolové a Baráčníci s prapory

Zdroj: SOKA České Budějovice, f. Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka

1867-2000, inv. č. 123, k. F5, č. 5500

Obraz č. 140: Slavnost odhalení pomníku A. Zátky, Ruští a italští legionáři

Zdroj: SOKA České Budějovice, f. Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka

1867-2000, inv. č. 123, k. F5, č. 5502

Obraz č. 141: Vlastislav Zátka při své svém projevu u slavnostního odhalení pomníku

A. Zátka před českobudějovickou radnicí

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2626, k. 20

Obraz č. 142: Slavnostní odhalení pomníku A. Zátky na českobudějovickém náměstí

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2625, k. 20

Obraz č. 143: Zahalení pomníku při oslavách 50. narozenin Adolfa Hitlera

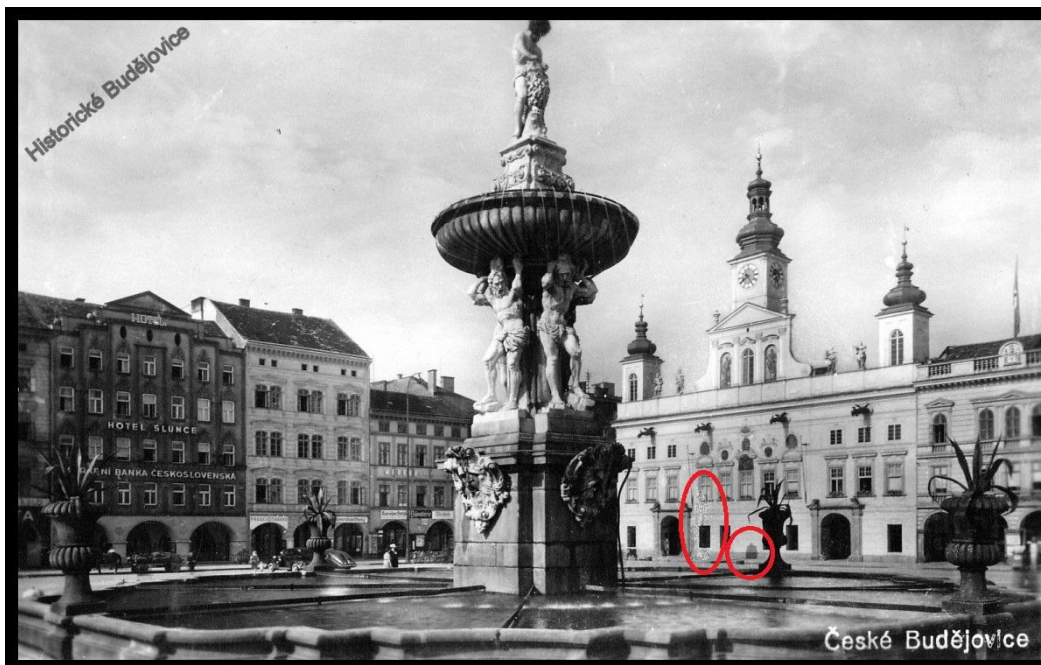
Zdroj: SOKA České Budějovice, f. Sběrka fotografií a pohlednic Jiřího Dvořáka

1867-2000, inv. č154, k. F8, č. 6895

Obraz č. 144: Pohlednice s německou cenzurou – červeně zakroužkováno nepovedené
vymazání pomníku A. Zátky před radnicí

Zdroj: www.historickebudejovice.cz

Obraz č. 145: Odvážení sochy po jejím sejmutí nacisty ze dne 24. 8. 1939 do
městského muzea

Zdroj: ANM, f. Zátkovi, inv. č. 2627, k. 20

Obraz č. 146: Zasedací síň Záložny s modelem sochy A. Zátky

Zdroj: *75 let Českobudějovické záložny 1864- 1939, České Budějovice 1939*

Obraz č. 147 a 148: socha A. Zátky v zámeckém parku v Hluboké nad Vltavou

Zdroj: Daniel Kovář, *Příběhy budějovických pomníků*, České Budějovice 2000

Obraz č. 149: Zátkův model jako nový pomník na dvoře českobudějovické radnice

Zdroj: foto autorky

Obraz č. 150: Svatá Anna vyučuje Pannu Marii ve čtení od G. Battisty Tiepola

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 151: Hráči v triktrak od Pietra Coddeho

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 152: Vyprázdňený džbán od Adriena Ostadeho

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 153: Nesení kříže od Cornelise Massyse

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

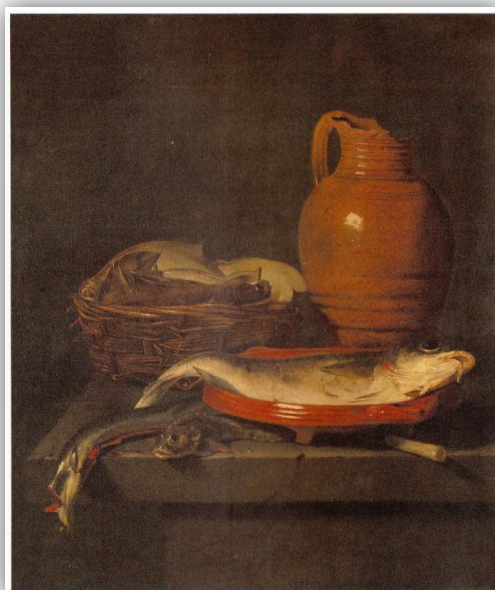
Obraz č. 154: Mlýn na břehu řeky od Jana van Goyena

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 155: Zátíší s rybami a džbánkem od neznámého malíře

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

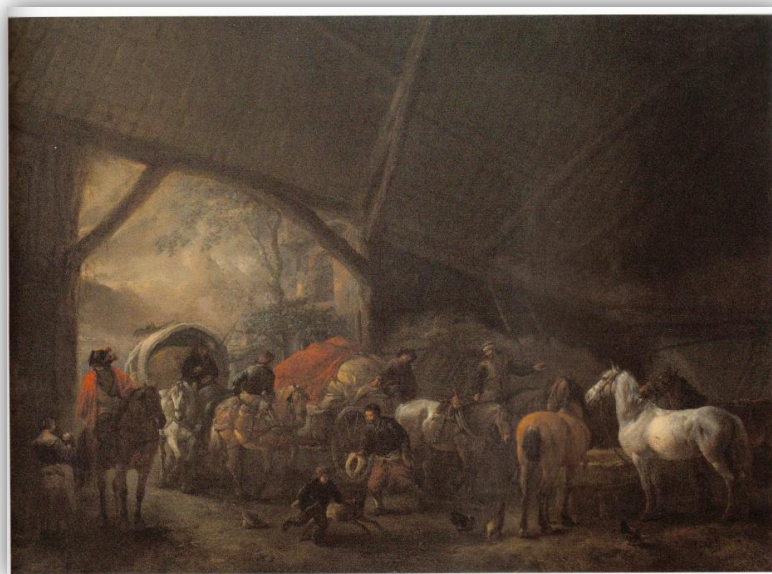
Obraz č. 156: Noční krajina od Aerta van der Neera - kopie

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 157: Formanské vozy v kolně od Philipse Wouwermana

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. Století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 158: Vichřice na moři od Willema van de Veldeho

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 159: Cikánská rodina od Davida Tenierse

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 160: Ve dvorci od Jana Siberechta

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

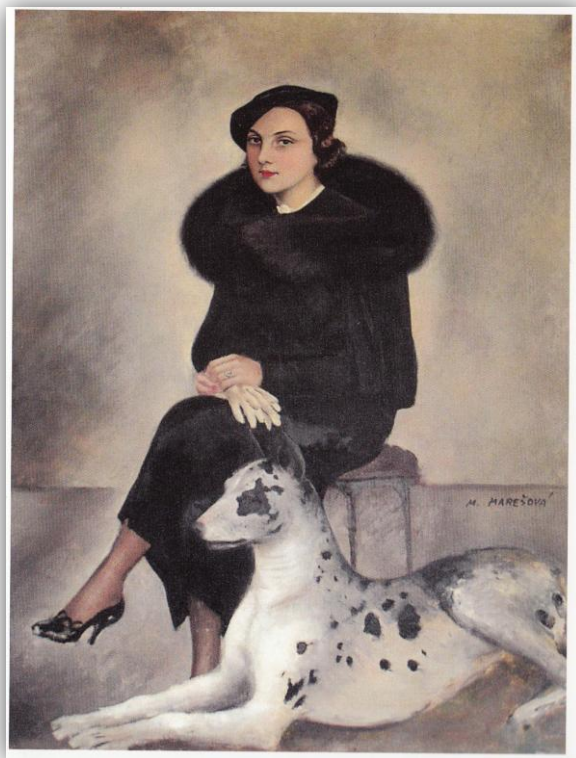
Obraz č. 161: Lovecké zátiší od Joannesa Fyta

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 162: obraz Paní Balšánkové z konce 20. let 20. století od Milady Marešové

Zdroj: M. Pachmanová, *Milada Marešová*,

Obraz č. 163: Krávy na pastvě od Aelberta Cuypa

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 164: Rozdávání chlebů u kláštera od Davida Vinckboonse

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 165: Podobizna muže od neznámého umělce

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 166: Zimní krajina od Nicolaese Molenaera

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 167: Kaštanář od Thomase Wycka

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 168: Krajina s řekou od Roelfa van Vriese

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 169: Tichá zátoka od Adama Pynackera

Zdroj: Vlastislav Zátka, *Sbírka dr. Vlastislava Zátky v Českých Budějovicích*,
České Budějovice 1937

Obraz č. 170: Krajina s Kristem a dvěma učedníky na cestě do Emauz od Lucase

Gassela

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 171: Horská krajina s mezkáři od Nicolaese Berchemy

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

Obraz č. 172: Zátíší s pohárem z loděnky a ulitami mořských plžů od
neznámého malíře

Zdroj: Stefan Bartilla, *Flámské a holandské malířství 16. – 18. století*,
Průvodce sbírkou Alšovy jihočeské galerie v Hluboké nad Vltavou,
AJG v Hluboké nad Vltavou 2009

